

УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН
УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ЕКОНОМІСТІВ-МІЖНАРОДНИКІВ
АКАДЕМІЯ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ
СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНИХ
ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН»**

12 травня 2025 року

Ужгород

2025

За загальною редакцією:

Федьо В. Я. студентка III курсу факультету міжнародних економічних відносин УжНУ, голова Студентського наукового товариства ФМЕВ.

Лукачко Д. І. студент III курсу факультету міжнародних економічних відносин УжНУ, заступник голови Студентського наукового товариства ФМЕВ.

Рецензенти:

Палінчак М. М. доктор політичних наук, професор, декан факультету міжнародних економічних відносин УжНУ.

Король М. М. доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин УжНУ, заступник декана з наукової роботи.

Сучасні тенденції міжнародних економічних відносин: матеріали доповідей Студентської науково-практичної конференції (м. Ужгород, 12 травня 2025 року) За заг. ред.: В. Я. Федьо, Д. І. Лукачко. Ужгород, 2025. 358 с.

У збірнику викладено матеріали доповідей учасників Студентської науково-практичної конференції «**Сучасні тенденції міжнародних економічних відносин**» (12 травня 2025 року, м. Ужгород), у яких розглядається економічний та соціально-культурний розвиток у світі, а також сучасні тенденції, що супроводжують його, світове господарство і міжнародні економічні відносини, проблеми перекладу та інші питання.

ЗМІСТ

Розділ 1. МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ	6
<i>Біровчак І.</i> ФОНДОВІ БІРЖИ НА МІЖНАРОДНОМУ ФІНАНСОВОМУ РИНКУ	6
<i>Гойс І.</i> СВІТОВИЙ РИНОК КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ	10
<i>Гойс І., Лукачко Д.</i> ЗЕЛЕНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ: ЕКОНОМІЧНА ДОЦІЛЬНІСТЬ ТА ТРЕНДИ	18
<i>Ковальчук В.</i> ТРУДОВА МІГРАЦІЯ МОЛОДІ В ГЛОБАЛІЗОВАНІЙ ЕКОНОМІЦІ: ПРИЧИНИ, ОСОБЛИВОСТІ ТА НАСЛІДКИ	24
<i>Козут Ю.</i> ТАРИФИ ЕПОХИ ТРАМПА: ТОРГОВА ВІЙНА ПЕРШОГО ТЕРМІНУ І РАУНД «ДНЯ ЗВІЛЬНЕННЯ»	29
<i>Козут Ю.</i> ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ (МСП)	39
<i>Костюк Ю.</i> ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ СВІТОВОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЛІДЕРСТВА	44
<i>Кошеля Я.</i> СВІТОВИЙ РИНОК ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПОСЛУГ	50
<i>Лавінський С.</i> РОЛЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОМПАНІЙ В ЕКОНОМІЦІ КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ	55
<i>Лалакуліч В.</i> ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ САНКЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РФ	63
<i>Ловас С.</i> МІСЦЕ І РОЛЬ КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ У СИСТЕМІ МЕВ	68
<i>Лукачко Д.</i> РОЛЬ МВФ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ	74
<i>Маркович О.</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ТА ЕЛЕКТРОННІ ПОСЛУГИ ЯК ДИНАМІЗУЮЧИЙ ФАКТОР МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	84
<i>Матяш А.</i> ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	89
<i>Михалчич Т.</i> ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ СТРУКТУРИ ТА РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ ...	93
<i>Мишак Я.</i> САНКЦІЇ ПРОТИ РОСІЇ ТА ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ДЛЯ КРАЇН СВІТУ	99
<i>Монуш Д.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ США ТА ПОЗИЦІЙ У СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ	104
<i>Нестерова К.</i> СУЧАСНІ ІНТЕГРАЦІЙНІ УГРУПУВАННЯ КРАЇН СВІТУ	109
<i>Пігаліцина М.</i> МІЖНАРОДНІ ВАЛЮТНІ ВІДНОСИНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА	115
<i>Приймачук К.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО КРЕДИТУВАННЯ	120
<i>Райко О.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ	125
<i>Сенгетовський К.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ	130
<i>Стасюк С.</i> ГЛОБАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	134
<i>Степанов А.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ПОЛЬЩІ ПІСЛЯ ВСТУПУ В ЄС	141
<i>Сухина О.</i> ТАРИФНЕ ТА НЕТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ	149
<i>Томенюк В.</i> США У СВІТОВИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ	154

<i>Федьо В.</i> ЕКОНОМІЧНА ЕКСПАНСІЯ КИТАЮ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СВІТОГОСПОДАРСЬКІ ПРОЦЕСИ	158
<i>Федьо В., Цап В.</i> ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОВІДНИХ ТНК ЯК ЧИННИК ПРИСКОРЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СВІТІ	166
<i>Фрінцко Р.</i> ЗАКАРПАТТЯ В ЧАС ВІЙНИ: ФЕНОМЕН ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ.....	169
<i>Цап В.</i> ДІЯЛЬНІСТЬ ТНК ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН СВІТУ	174
<i>Черемиська Д.</i> МОБІЛЬНІСТЬ РОБОЧОЇ СИЛИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ	180
<i>Черемиська Д., Стасюк С.</i> МІЖНАРОДНИЙ ФРАНЧАЙЗИНГ ЯК ФОРМА РОЗШИРЕННЯ БІЗНЕСУ	186
<i>Шуба А.</i> ДЕМПІНГ І АНТИДЕМПІНГОВІ ПРОЦЕДУРИ В МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ	192
Розділ 2. МІЖНАРОДНА ПОЛІТИКА.....	196
<i>Барчан А.</i> ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ ЄС ТА ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В ОРГАНІЗАЦІЇ.....	196
<i>Берегі П.</i> РОЛЬ НІМЕЧЧИНИ ТА ФРАНЦІЇ ЯК ДВИГУНА ЄС.....	201
<i>Глипка С.</i> ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СВІТУ: СУТЬ, СТРУКТУРА ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ..	206
<i>Гойс І., Лукачко Д.</i> СПІВПРАЦЯ МВФ З ІНШИМИ МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У СФЕРІ РОЗВИТКУ ТА ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ	210
<i>Феделецак А.</i> ШЛЯХИ АЗІЙСЬКИХ ТИГРІВ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІД АГРАРНОГО СУСПІЛЬСТВА ДО ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОЇ ЕКОНОМІКИ	217
<i>Федьо В., Цап В.</i> ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ І ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА В ЗОНАХ КОНФЛІКТІВ	223
<i>Черемиська Д., Стасюк С.</i> ЮНЕСКО ЯК ІНСТРУМЕНТ М'ЯКОЇ СИЛИ У КУЛЬТУРНІЙ ДИПЛОМАТІЇ.....	226
<i>Шимоняк В.</i> ЗОВНІШНЯ ТРУДОВА МІГРАЦІЯ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ.....	231
Розділ 3. ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ	238
<i>Бірюков М.</i> THE SECURITY OF ELECTRONIC DIPLOMATIC COMMUNICATIONS	238
<i>Глипка С., Шимоняк В.</i> THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON TRANSLATION AND INTERPRETING PRACTICES	242
<i>Гойс І., Лукачко Д.</i> “FROM ‘BREAK A LEG’ TO ‘ЗЛАМАЙ НОГУ’: WHEN IDIOMS GO WRONG”	247
<i>Козут Ю.</i> “ETHICAL PROBLEMS IN TRANSLATION OF ADVERTISEMENTS”	251
<i>Кошеля Я.</i> English-Language Advertising Communication: Problems of Translation and Adaptation....	256
<i>Федьо В., Цап В.</i> THE COMPLEXITIES OF REAL-TIME TRANSLATION: ISSUES IN SIMULTANEOUS INTERPRETATION.....	260
<i>Черемиська Д.</i> CULTURAL BARRIERS IN INTERLINGUAL COMMUNICATION AND THEIR OVERCOMING IN THE TRANSLATION PROCESS	265
Розділ 4. ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА	270
<i>Більце Н.</i> USAGE OF VIDEO GAMES IN LANGUAGE LEARNING AND TRANSLATION	270
<i>Богів О.</i> DEUTSCHE DIALEKTE IN TRANSKARPATIEN: VERGANGENHEIT UND GEGENWART	274
<i>Гіга А.</i> FEATURES OF HUMAN TRANSLATION OF LITERATURE	278

<i>Джахман А.</i> THE CONCEPT OF A NEWSPAPER HEADLINE AND ITS GRAMMATICAL AND LEXICAL FEATURES	281
<i>Дудник С.</i> TRANSLATING CONTEMPORARY ENGLISH NOVELS INTO UKRAINIAN: CULTURAL ADAPTATION PERSPECTIVE	285
<i>Дьрдай О.</i> COGNITIVE PROCESSES IN TRANSLATION.....	289
<i>Мондик С.</i> PECULIARITIES OF TRANSLATING CULTURALLY BOUND WORDS IN LITERARY TEXT: BASED ON THE HARRY POTTER NOVELS	292
<i>Перебляз К.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ГАЗЕТНИХ ЗАГОЛОВКІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ	298
<i>Петрішка М.</i> TRANSLATION STRATEGIES FOR NEOLOGISMS IN J.R.R. TOLKIEN'S <i>THE LORD OF THE RINGS</i>	303
<i>Поллой П.</i> MODERNISATION OF THE ENGLISH LANGUAGE	307
<i>Понзель О.</i> FIGURATIVE IDIOMS IN ENGLISH ARTISTIC DISCOURSE AS A LANGUAGE PHENOMENON: STYLISTIC LOSSES DURING TRANSLATION AND POSSIBLE COMPENSATIONS	310
<i>Реблян Н.</i> PECULIARITIES OF POLITICAL SPEECHES TRANSLATION	318
<i>Русанова В.</i> LIMITS OF LITERALISM: HUMOR AND SLANG IN MULTILINGUAL MEDIA TRANSLATION	321
<i>Сабо В.</i> TRANSLATION OF LITERARY WORKS THROUGH THE LENS OF GENDER SPECIFICITY	325
<i>Садовниченко В.</i> THE USE OF MACHINE TRANSLATION IN THE PROFESSIONAL ACTIVITY OF A TRANSLATOR.....	331
<i>Слінська К.</i> TRANSLATION OF IDIOMS AND PHRASEOLOGY: PROBLEMS AND APPROACHES	335
<i>Стенавська В.</i> AUDIOVISUAL TRANSLATION: SUBTITLING AND DUBBING OF FILMS.....	339
<i>Стрийків А.</i> TYPOLOGY OF POETIC TRANSLATION: COMPARATIVE ANALYSIS OF WORD-FOR-WORD, SENSE-FOR-SENSE, AND ADAPTIVE STRATEGIES	344
<i>Хваста Р.</i> METHODS OF TRANSLATING NEOLOGISMS IN SCIENTIFIC AND TECHNICAL TEXTS: IT-DISCOURSE.....	349
<i>Чобаль В.</i> THE INFLUENCE OF SOCIAL MEDIA ON LINGUISTIC EVOLUTION	354

РОЗДІЛ 1.

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

ФОНДОВІ БІРЖІ НА МІЖНАРОДНОМУ ФІНАНСОВОМУ РИНКУ

Біровчак Іван

студент III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Король Марина Михайлівна

доктор економічних наук, професор, професор

кафедри міжнародної політики

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. На сучасному світовому фінансовому ринку фондові біржі відіграють ключову роль у забезпеченні мобілізації капіталу, формуванні цін на фінансові активи та регулюванні інвестиційної активності. Сучасні обставини такі як глобальні фінансові кризи, стрімкі технологічні зміни та геополітична нестабільність кидають виклик ефективності функціонування фондових бірж та їх здатності адаптуватися до нових умов. Це зумовлює потребу у переосмисленні їхньої ролі як стратегічних елементів глобальної фінансової архітектури.

Мета дослідження. Дослідити роль фондових бірж на світовому фінансовому ринку, визначити їх функції, значення та вплив на міжнародну економічну динаміку.

Виклад основного матеріалу. Фондові біржі виступають ключовим елементом глобального фінансового ринку, забезпечуючи механізми акумулювання та розподілу капіталу між підприємствами, інвесторами та державами. Через біржі компанії отримують доступ до публічного фінансування,

що, в свою чергу, стимулює інновації, розширення виробництва та загальний економічний розвиток. Для інвесторів біржі є майданчиком, де формуються ринкові ціни активів, визначається їх ліквідність та здійснюється оцінка ризиків.

Ця роль підтверджується реальними показниками: станом на початок 2025 року загальна капіталізація світового фондового ринку досягла \$128,2 трлн, з яких \$62,2 трлн припадає на США. Найбільшими за капіталізацією залишаються Нью-Йоркська фондова біржа (NYSE) з \$28,33 трлн та NASDAQ з \$30,13 трлн. Серед інших провідних бірж: Шанхайська (\$6,41 трлн), Токійська (\$6,4 трлн) та Лондонська (\$4,4 трлн). У 2025 році світовий фондовий ринок демонструє неоднозначну динаміку. Американські індекси, зокрема S&P 500, зазнали зниження на 3% з початку року, що пов'язано з високими процентними ставками та торговельними напруженнями між США та Китаєм. Натомість міжнародні ринки, представлені індексом MSCI EAFE, зросли на 14% за той же період, що свідчить про переорієнтацію інвесторів на європейські та азійські активи.

Серед ключових факторів, що впливають на фондові біржі у 2025 році, варто відзначити:

- 1. Торговельні напруження:** Президент США Дональд Трамп оголосив про можливе зниження тарифів на китайські товари з 145% до 80%, що викликало позитивну реакцію на ринках, зокрема індекс DAX досяг рекордного рівня 23499,32 пунктів 9 травня 2025 року.
- 2. Технологічний сектор:** Після спаду на початку року, акції технологічних гігантів таких як Nvidia, Apple, Alphabet, Meta, Microsoft, Amazon, Tesla, відновили зростання, зокрема ETF Roundhill Magnificent Seven зріс на 18,2% з квітневого мінімуму.
- 3. Глобальні економічні тенденції:** Зростання інтересу до захисних секторів, таких як утиліти та споживчі товари першої необхідності, свідчить про обережність інвесторів на тлі економічної невизначеності.

Водночас стрімкий розвиток цифрових фінансів, таких як криптовалюти, токенизовані активи та децентралізовані фінансові системи (DeFi), створює нові

виклики для традиційних бірж. Вони змушені адаптувати свої платформи до нових реалій, впроваджувати цифрові інструменти, автоматизовану аналітику та посилені механізми кіберзахисту. Зокрема, у 2025 році Лондонська фондова біржа заявила про запуск власного блокчейн-рішення для торгівлі токенизованими облігаціями, що свідчить про зміни у біржовій парадигмі. На цьому тлі дедалі актуальнішим стає переосмислення функцій фондових бірж не лише як майданчиків торгівлі, а як інституцій, що впливають на глобальну фінансову стабільність, технологічний розвиток та регуляторні ініціативи. Їхня здатність адаптуватися до нових умов та відігравати проактивну роль у трансформації фінансової архітектури світу визначатиме ефективність функціонування всього ринку капіталу у найближчому майбутньому.

Висновки. Досліджено роль фондових бірж у світовому фінансовому ринку в контексті мобілізації капіталу, формування інвестиційної активності, визначення цін на активи та забезпечення фінансової стабільності. Вказано, що біржі є ключовими інституціями, які забезпечують ефективне функціонування глобального ринку капіталу та реагують на вплив макроекономічних, технологічних і геополітичних чинників.

Проаналізовано сучасні тенденції у функціонуванні провідних фондових бірж світу, зокрема у США, Європі та Азії. Показано, що американські ринки залишаються найбільшими за капіталізацією, проте зіштовхуються з викликами, пов'язаними з високими ставками та торговельною напругою. Водночас азійські та європейські біржі демонструють зростання, що свідчить про перерозподіл глобальних інвестиційних потоків. Актуальними залишаються питання цифровізації біржових платформ, кібербезпеки та інтеграції нових фінансових технологій. Постає необхідність переосмислення ролі фондових бірж у контексті їхньої здатності адаптуватися до нових викликів та відігравати активну роль у трансформації фінансової системи.

Список використаних джерел

1. Donald Trump suggests tariffs on China should be 80%, as investors hope for the end in trade war – as it happened. 2025. URL: <https://www.theguardian.com/business/live/2025/may/09/bank-of-england-uk-europe-trade-brexite-us-china-stock-markets-business-live-news?>
2. The ‘Magnificent Seven’ are back in the stock market’s driver’s seat — but are they still a buy? 2025. URL: <https://www.marketwatch.com/story/the-magnificent-seven-are-back-in-the-stock-markets-drivers-seat-but-are-they-still-a-buy-a3d11e9e?>
3. Tokenisation – the future of ownership? To2025. URL: <https://tisegroup.com/news/2025/tokenisation-the-future-of-ownership/>
4. Blockchain and Cryptocurrency Market Report 2025: Tokenization is Expanding, with Tokenized Bonds Projected to Reach USD 1 Trillion by 2028. 2025. URL: <https://uk.finance.yahoo.com/news/blockchain-cryptocurrency-market-report-2025-104200622.html?>
5. MSCI. 2025. URL: <https://www.msci.com/>

СВІТОВИЙ РИНОК КОНСАЛТИНГОВИХ ПОСЛУГ

Гойс Іванна

студентка III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Кушнір Наталія Олексіївна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. Світовий ринок консалтингових послуг стрімко зростає, реагуючи на запити бізнесу щодо цифрової трансформації, аналітики та сталого розвитку. Водночас галузь стикається з викликами: нестачею фахівців, економічною нестабільністю та зростанням вимог до прозорості й ефективності рішень. Ці фактори актуалізують потребу в глибокому аналізі структури ринку, його тенденцій і перспектив у глобальному та регіональному вимірах.

Мета дослідження. Метою дослідження є детальний аналіз сучасного стану світового ринку консалтингових послуг, його ключових тенденцій, регіональних особливостей, викликів та перспектив розвитку.

Виклад основного матеріалу. Світовий ринок консалтингових послуг відіграє ключову роль у підтримці бізнесів, державних установ та організацій у вирішенні складних стратегічних та технологічних завдань. Він є однією з найбільш динамічних і швидкозростаючих галузей глобальної економіки, що відображає потреби бізнесу в адаптації до технологічних, економічних і соціальних змін. Консалтинг охоплює широкий спектр напрямів, включаючи управлінський, фінансовий, IT-консалтинг, HR та маркетинг.

Останні роки, зокрема період з 2020 по 2024, характеризуються значним зростанням попиту на консалтингові послуги, що зумовлено цифровою трансформацією, глобальними викликами, такими як пандемія COVID-19, та

регіональними особливостями економічного розвитку. У 2020 році обсяг світового ринку консалтингових послуг оцінювався приблизно в 700 мільярдів доларів США, а до 2024 року він зріс до 900 мільярдів доларів, демонструючи середньорічний темп зростання (CAGR) на рівні 6,5% [1]. Основними драйверами цього зростання стали зростаючі потреби компаній у цифровій трансформації, зокрема у впровадженні хмарних технологій, кібербезпеці, штучному інтелекті (ШІ) та аналітиці.

Основними драйверами цього зростання стали зростаючі потреби компаній у цифровій трансформації, зокрема у впровадженні. Провідну роль на ринку відіграють так звані компанії "Великої четвірки" (Deloitte, PwC, EY, KPMG), які у 2023 році разом контролювали близько 40% глобального ринку, генеруючи дохід у розмірі 190 мільярдів доларів [2]. Технологічні компанії, такі як Accenture та IBM, нарощують частку завдяки спеціалізації в AI та хмарних рішеннях.

Таблиця 1.

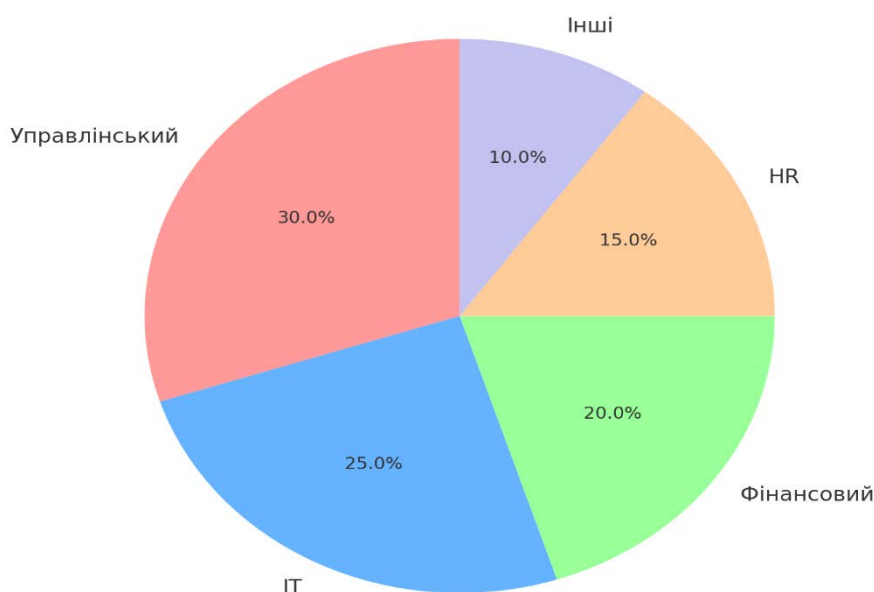
Дохід провідних консалтингових компаній за 2024 р.

Компанія	Дохід (\$ млрд)	Частка ринку (%)
Deloitte	21.0	5.1%
PwC	18.5	4.5%
Accenture	17.0	4.1%
EY	15.5	3.8%
KPMG	13.0	3.2%

Джерело: Складено автором на основі джерела [6].

З таблиці 1 відмітимо, що з-поміж провідних консалтингових компаній лідируючу позицію займає компанія Deloitte, яка посідає перше місце завдяки цифровим трансформаціям, тоді як Accenture активно конкурує за рахунок технологічних інновацій [6].

Водночас невеликі спеціалізовані консалтингові фірми, які фокусуються на таких нішах, як сталий розвиток, екологічні ініціативи та аналітика даних, також набирають популярності, сприяючи диверсифікації ринку. Наприклад, у 2023 році частка доходів від консалтингу зі сталого розвитку склала 25% від загального обсягу ринку, що свідчить про зростання корпоративної уваги до екологічних, соціальних і управлінських (ESG) цілей [3].

Рис. 1. Структура ринку за сегментами за 2023 р.

Джерело: Складено автором на основі джерела [3].

Рисунок демонструє розподіл ринку консалтингових послуг у 2023 році. Найбільшу частку займає управлінський консалтинг (30%), за ним слідують ІТ-консалтинг (25%) та фінансовий (20%). HR-консалтинг і інші послуги становлять 15% та 10% відповідно. Це свідчить про високий попит на стратегічну підтримку бізнесу та цифрові рішення.

Північна Америка залишається лідером на світовому ринку консалтингових послуг, генеруючи у 2023 році 45% глобальних доходів, що еквівалентно 405 мільярдам доларів. Європа посідає друге місце з часткою 30% (270 мільярдів доларів), тоді як Азіатсько-Тихоокеанський регіон забезпечує 20% доходів (180 мільярдів доларів) [4]. Водночас саме Азіатсько-Тихоокеанський регіон демонструє найвищі темпи зростання з CAGR на рівні 8% у період з 2020 по 2024 роки, що пояснюється швидкою індустріалізацією, цифровізацією та економічним підйомом у таких країнах, як Китай, Індія та Південна Корея [5]. Решта світу, включаючи Латинську Америку, Близький Схід та Африку, генерує

меншу частку доходів (близько 65 мільярдів доларів у 2023 році), але також демонструє стабільне зростання [4].

Таблиця 2.

Обсяг ринку консалтингових послуг за регіонами за 2024-2025 рр.

Регіон	2024 (\$ млрд)	2025 (прогноз на III-IV квартал, \$ млрд)	Зростання (%)
Північна Америка	380	405	6.6%
Європа	240	255	6.3%
Азія та Тихоокеанський регіон	160	172	7.5%
Латинська Америка	28	30	7.1%
Африка та Близький Схід	14	15	7.1%

Джерело: Складено автором на основі джерел [4,5].

З даних таблиці 2 можемо підмітити, що Північна Америка займає лідируюче місце з-поміж інших регіонів щодо обсягу ринку консалтингових послуг. Ці показники демонструють, що компанії, які впроваджують сталі практики, не лише не втрачають у прибутковості, а й перевищують фінансові результати традиційного бізнесу. Підтвердженням стало й стабільне зростання ринку зелених технологій за останні п'ять років. Лінійна динаміка цього сектору засвідчує його стабільну капіталізацію. Північна Америка домінує за обсягом ринку, але Азія та Тихоокеанський регіон показують найвищі темпи зростання завдяки цифровізації економік Китаю та Індії [3].

У 2023 році технологічний консалтинг став найбільшим сегментом, генеруючи 35% доходів (315 мільярдів доларів), що пояснюється зростаючим попитом на цифрові рішення, зокрема ШІ, блокчейн і хмарні технології [6]. Операційний консалтинг приніс 25% доходів (225 мільярдів доларів), стратегічний консалтинг – 20% (180 мільярдів доларів), тоді як фінансовий консалтинг і консалтинг у сфері HR разом склали решту ринку [6]. Технологічний сегмент демонструє найвищі темпи зростання (CAGR 9% за 2020–2023 роки), що відображає глобальний перехід до цифрової економіки.

Рис. 2. Доходи за сегментами консалтингових послуг за 2020–2023 рр.

(\$ млрд)

Джерело: Складено автором на основі джерела [6].

З рисунка 2 видно, що упродовж 2020–2023 років сегменти консалтингових послуг демонструють різну динаміку зростання доходів. Зокрема, технологічний консалтинг характеризується найбільш стабільною та вираженою позитивною тенденцією. Якщо у 2020 році обсяги доходів у цьому сегменті становили близько \$210 млрд, то вже у 2023 році вони перевищили \$350 млрд, що свідчить про зростаючий попит на цифрові рішення та технологічні трансформації в бізнесі. Операційний консалтинг також демонструє поступове зростання: з приблизно \$190 млрд у 2020 році до майже \$230 млрд у 2023 році. Стратегічний консалтинг, порівняно з іншими видами, має нижчі показники доходів, проте у 2023 році, після відносної стабільності у 2020–2022 роках, він продемонстрував помітне зростання — з близько \$160 млрд у 2020 році до понад \$190 млрд у 2023 році. Це може свідчити про посилення зацікавленості компаній у стратегічному переосмисленні діяльності на тлі нових глобальних викликів.

Незважаючи на позитивну динаміку, ринок консалтингових послуг стикається з низкою викликів. Одним із ключових є дефіцит кваліфікованих кадрів, особливо в таких сферах, як ШІ, аналітика даних і кібербезпека. У 2023 році 60% консалтингових компаній повідомили про труднощі з наймом фахівців

із відповідними навичками [7]. Крім того, економічна нестабільність, спричинена інфляцією, геополітичними конфліктами та постпандемічними викликами, призвела до більш обережного підходу клієнтів до витрат на консалтингові послуги. У Європі, наприклад, зростання ринку уповільнилося до 5% у 2022 році через ці фактори [8]. Ще одним викликом є зростаючі очікування клієнтів щодо вимірюваних результатів і прозорості, що змушує консалтингові фірми переглядати свої бізнес-моделі та впроваджувати інноваційні підходи, такі як консалтинг на основі даних і автоматизації.

В Україні ринок консалтингових послуг має свої особливості, зумовлені як глобальними тенденціями, так і локальними викликами, зокрема війною, що триває. За оцінками експертів українського аналітичного сервісу YouControl Market, у 2023 році обсяг українського ринку консалтингу склав приблизно 500 мільйонів доларів, що значно менше за глобальні показники, але відображає потенціал для зростання [9]. Ринок значною мірою контролюється міжнародними гравцями, такими як компанії "Великої четвірки", однак місцеві фірми, зокрема Pro-Consulting, BFM Group Ukraine та UCMS Group, активно розвиваються, пропонуючи послуги в галузі фінансового, управлінського та ІТ-консалтингу [9]. Відсутність вимог до ліцензування ускладнює точну оцінку ринку, але попит на консалтингові послуги, особливо в ІТ і фінансових секторах, зростає завдяки потребам післявоєнної відбудови та цифровізації. Наприклад, у 2023 році попит на ІТ-консалтинг в Україні зріс на 15% порівняно з попереднім роком, що пов'язано з необхідністю модернізації інфраструктури та впровадження цифрових рішень у державному та приватному секторах [10].

Прогнози на майбутнє світового ринку консалтингових послуг залишаються оптимістичними. До 2026 року обсяг ринку може досягти 1 трильйона доларів, чому сприятимуть нові тренди, такі як консалтинг у сфері сталого розвитку, ІІІ-доміновані консалтингові послуги та розширення ринків, що розвиваються [11]. Зокрема, консалтинг у сфері ESG-ініціатив уже у 2023 році генерував значну частку доходів, що свідчить про зміну пріоритетів компаній у бік екологічної та соціальної відповідальності [3]. Однак для реалізації цього

потенціалу консалтинговим фірмам необхідно вирішити проблему дефіциту талантів, інвестувати в навчання фахівців і адаптуватися до регіональних економічних умов. В Україні, наприклад, зростання ринку може бути прискорене за рахунок міжнародної підтримки післявоєнної відбудови, але це вимагатиме залучення кваліфікованих кадрів і розвитку локальних консалтингових компаній.

Висновки. Світовий ринок консалтингових послуг демонструє стійке зростання, збільшившись із 700 мільярдів доларів у 2020 році до 900 мільярдів доларів у 2024 році, з технологічним консалтингом і Азіатсько-Тихоокеанським регіоном як ключовими драйверами. Водночас виклики, такі як дефіцит кадрів, економічна нестабільність і регіональні особливості, зокрема в Україні, де війна створює додаткові перешкоди, залишаються актуальними. У підсумку, склади відіграють важливу роль у логістичній системі, забезпечуючи зберігання, прийом та обробку товарів, управління запасами, контроль якості, зручність для клієнтів та підтримку ефективного руху товарів в системі. Для досягнення цих цілей склади мають використовувати оптимальні стратегії та технології, такі як автоматизовані системи управління запасами та електронні системи обробки замовлень.

Список використаних джерел

1. Dp.knute.edu.ua “Консалтингові послуги в міжнародному бізнесі,”
<http://dp.knute.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7754/1/Корж.pdf>
2. IBISWorld, “Звіт про доходи компаній Великої четвірки,”
<https://www.ibisworld.com/united-states/industry/management-consulting/1421/>
3. EY, “Інсайти ринку консалтингу зі сталого розвитку,”
<https://www.ey.com/content/dam/ey-unified-site/ey-com/en-gl/about-us/analyst-relations/documents/ey-gl-verdantix-green-quadrant-esg-sustainability-consulting-03-2024.pdf>
4. Investplan, “Світові тенденції ринку консалтингових послуг,”
http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2021/8.pdf

5. McKinsey & Company, “Тенденції ринку консалтингу в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні,” <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/asia-pacifics-family-office-boom-opportunity-knocks>
6. Consultancy.org, “Аналіз сегментів консалтингових послуг,” <https://www.consultancy.org/consulting-industry/market-segments>
7. Deloitte, “Глобальні тенденції талантів у консалтингу,” <https://www2.deloitte.com/us/en/insights/focus/human-capital-trends/2023.html>
8. PwC, “Прогноз європейського ринку консалтингу,” <https://www.pwc.com/gx/en/issues/transformation/global-service-study-2023.html>
9. YouControl Market, “Аналіз ринку консалтингових послуг в Україні,” <https://youcontrol.market/en/>
10. ResearchGate, “Ринок консалтингових послуг в Україні та світі,” https://www.researchgate.net/publication/379991074_Development_of_the_consulting_services_market_in_Ukraine_amid_contemporary_changes
11. BCG, “Майбутнє індустрії консалтингу,” <https://www.bcg.com/publications/2025/reinventing-growth-amid-market-volatility>

ЗЕЛЕНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ: ЕКОНОМІЧНА ДОЦІЛЬНІСТЬ ТА ТРЕНДИ

Гойс Іванна, Лукачко Дмитро

студенти III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Ерфан Єва Алоїсівна

кандидат економічних наук,

доцент міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. В умовах поглиблення екологічної кризи традиційні бізнес-моделі втрачають актуальність. Зростає потреба у трансформації підприємницької діяльності в бік сталого розвитку. Водночас, недостатня поінформованість бізнесу про економічні переваги зелених стратегій та виклики на шляху до їх впровадження гальмує поширення сталих практик.

Мета дослідження. Метою цієї тези є аналіз економічної доцільності впровадження зеленого підприємництва та виявлення провідних трендів, які визначають майбутнє міжнародного бізнесу в умовах глобальної трансформації.

Виклад основного матеріалу. Зелене підприємництво сьогодні дедалі більше розглядається як стратегічно доцільна відповідь на глобальні екологічні виклики та економічні потреби. Компанії, що впроваджують сталу модель розвитку, отримують не лише репутаційні переваги, а й конкретні фінансові вигоди. Завдяки енергоощадним технологіям та переходу на відновлювані джерела енергії бізнес може суттєво зменшити витрати на ресурси. Наприклад, дані Міжнародного агентства з відновлюваної енергетики (IRENA) свідчать, що підприємства, які інвестують у чисту енергію, скорочують витрати на електроенергію на 20–40% [6].

Зростає й споживчий попит на екологічно чисту продукцію. Ринок органічних товарів у 2023 році сягнув 250 мільярдів доларів США, а до 2030 року очікується його збільшення до 400 мільярдів. Це формує нові сегменти преміального ринку, де споживачі готові платити більше за відповідальне виробництво. Паралельно активно розвивається ринок ESG-інвестування, який у 2024 році охопив понад 40 трильйонів доларів, що становить майже третину глобальних активів під управлінням. Це відкриває доступ до капіталу для тих компаній, що відповідають екологічним та соціальним стандартам.

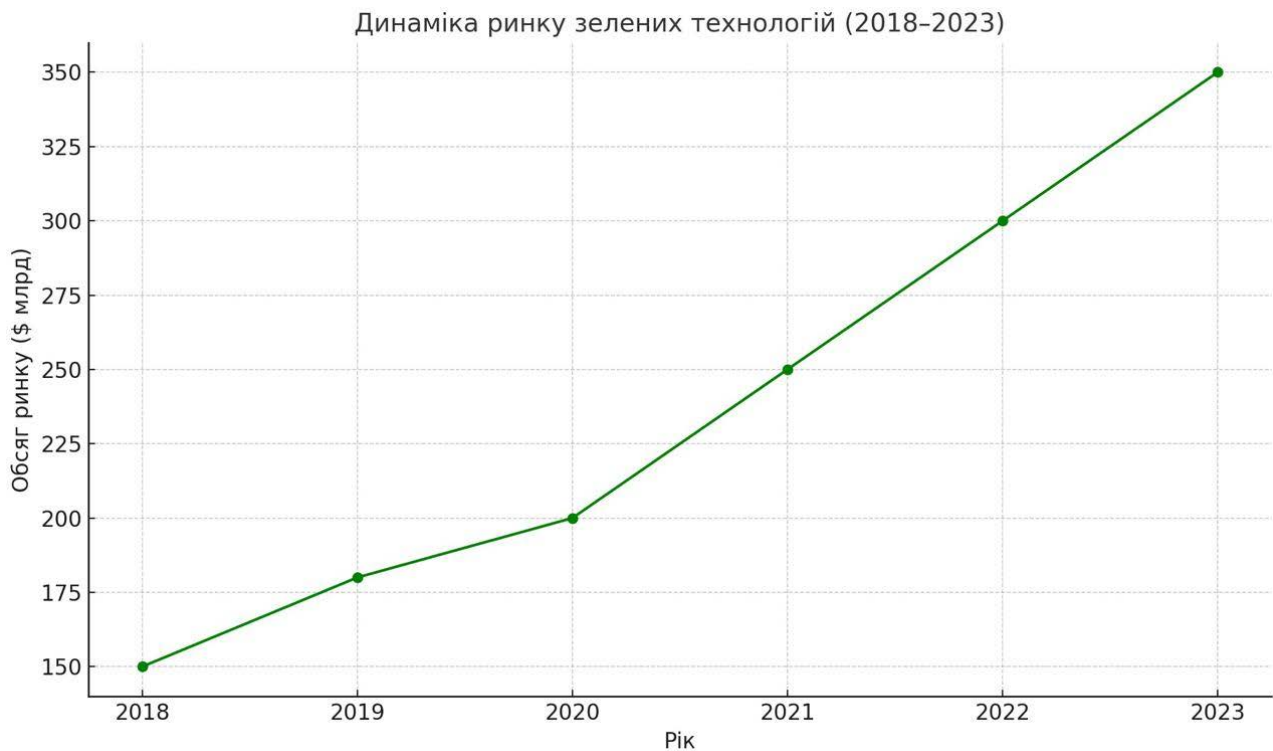
Таблиця 1.

Фінансові переваги зелених компаній (за даними Bloomberg, 2024)

Показник	Зелені компанії	Традиційні компанії
Рентабельність капіталу (ROE)	12.5%	9.8%
Річний приріст доходів	8.2%	5.1%
Залучення інвестицій	+35%	+10%

Джерело: [2].

Ці показники демонструють, що компанії, які впроваджують сталі практики, не лише не втрачають у прибутковості, а й перевищують фінансові результати традиційного бізнесу. Підтвердженням стало й стабільне зростання ринку зелених технологій за останні п'ять років. Лінійна динаміка цього сектору засвідчує його стабільну капіталізацію.

Рис. 1. Динаміка ринку зелених технологій (2018-2023)

Джерело: Складене авторами на основі [3].

Графік ілюструє стабільне зростання ринку зелених технологій у період з 2018 по 2023 рік. Починаючи з 150 мільярдів доларів у 2018 році, обсяг ринку зріс до 350 мільярдів доларів у 2023 році, що свідчить про значне зростання інтересу до сталих рішень та екологічних інновацій. Найбільший приріст зафіксовано між 2020 та 2021 роками — на 50 мільярдів доларів, що може бути пов'язано з активізацією урядових ініціатив та збільшенням інвестицій у відновлювану енергетику й технології після пандемії. Така позитивна динаміка підтверджує зростання економічної доцільності зеленого підприємництва та готовність глобального ринку до переходу на екологічно орієнтовані моделі розвитку.

Особливо активно зростає популярність циркулярної економіки, яка базується на принципах зменшення, повторного використання та переробки. Відомі бренди, як-от Adidas та H&M, запровадили програми збору та переробки старого одягу, що дозволило скоротити кількість текстильних відходів на 15% лише у 2023 році. За прогнозами Ellen MacArthur Foundation, циркулярна економіка може додати 4,5 трильйона доларів США до глобального ВВП до 2030 року[4].

Водночас вплив ESG-критеріїв на капіталізацію компаній став очевидним. Порівняння секторів підтверджує, що компанії, які дотримуються екологічних та соціальних стандартів, демонструють вищу динаміку росту.

Таблиця 2.

Вплив ESG на ринкову капіталізацію (2023)

Сектор	Зростання з ESG	Без ESG
Технології	+22%	+10%
Енергетика	+18%	+5%
Споживчі товари	+15%	+8%

Джерело: Складене авторами на основі [2].

Технології залишаються ключовим рушієм сталого розвитку. У 2024 році інвестиції в чисту енергію досягли рекордного рівня — 1,7 трильйона доларів, за даними Міжнародного енергетичного агентства (IEA). Розробки компаній Tesla, Rivian та інших не лише вдосконалили транспортні засоби, але й сприяли скороченню викидів парникових газів у США на 10% лише в секторі логістики.

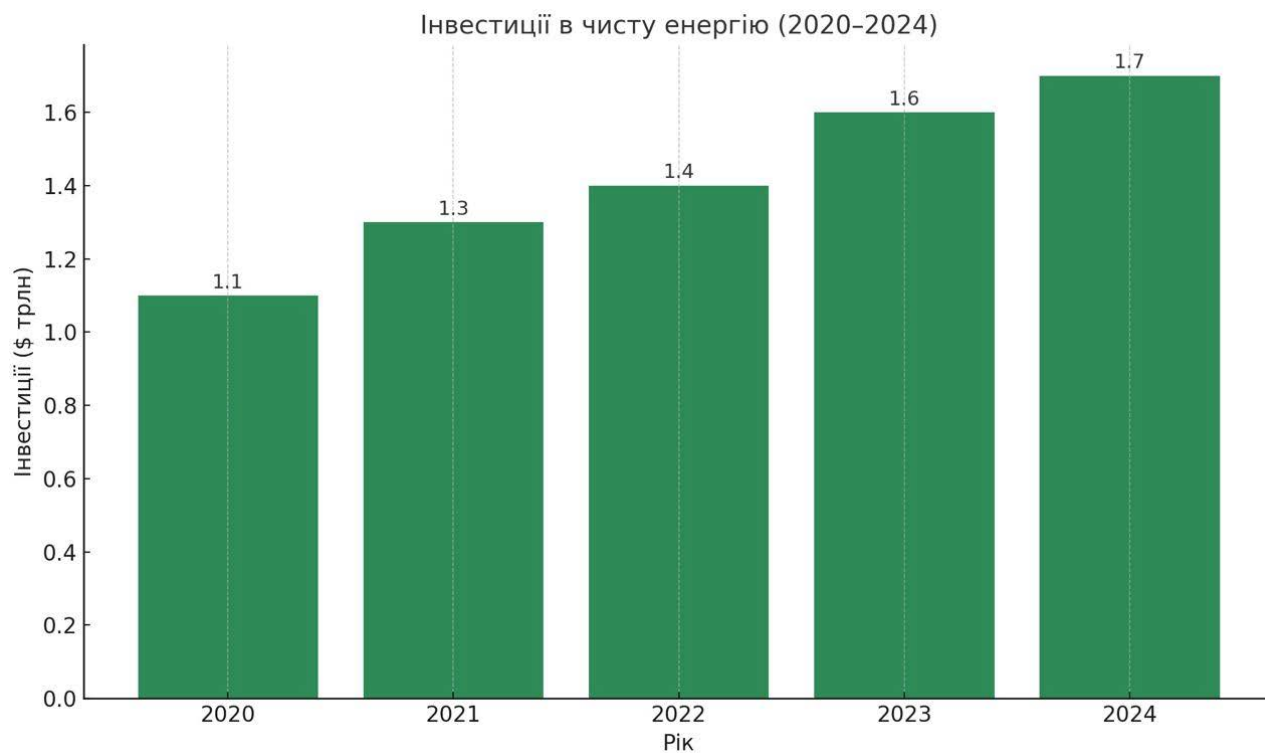

Рис. 2. Інвестиції в чисту енергію (2020-2024)

Джерело: Складене авторами на основі [5].

Стовпчикова діаграма показує стабільне зростання інвестицій у чисту енергію в період з 2020 по 2024 рік. У 2020 році обсяг інвестицій становив 1,1 трильйона доларів США, а вже у 2024 році він досяг 1,7 трильйона доларів. Найбільше зростання спостерігалось у 2021 та 2023 роках — по 0,2 трильйона щороку. Цей тренд свідчить про посилення зацікавленості урядів, інвесторів і бізнесу у відновлюваних джерелах енергії, таких як сонячна, вітрова та гідроенергетика. Динаміка підтверджує глобальний перехід до енергоефективних технологій як важливу частину стратегії боротьби зі зміною клімату та розвитку зеленого підприємництва.

Суттєву роль у розвитку зеленого підприємництва відіграє державна політика. Зокрема, Європейський Зелений Курс став каталізатором екологічної трансформації бізнесу, передбачаючи скорочення викидів на 55% до 2030 року. Одночасно більше ніж 40 країн уже впровадили вуглецеві податки, що стимулює перехід до екологічних рішень[1].

Попри позитивні тренди, зелений бізнес стикається з низкою викликів. Найбільші з них — це високі стартові інвестиції у технології, нерівномірність регуляторних підходів між країнами, а також проблема "greenwashing", коли компанії вводять в оману споживачів, декларуючи лише видимі кроки до сталості.

Однак перспективи залишаються багатообіцяючими. Спостерігається зростання інтересу до екологічної продукції в регіонах, що розвиваються, особливо в Азії та Африці. Розвиток цифрових платформ, зокрема IBM Environmental Intelligence Suite, дозволяє ефективно моніторити екологічні показники. Інтеграція штучного інтелекту та аналітики великих даних відкриває нові горизонти для оптимізації ресурсів та сталого планування.

Таким чином, зелений бізнес перестає бути лише нішевим підходом і стає фундаментом нової глобальної економіки.

Висновки. Зелене підприємництво — це не лише етична відповідальність, а й економічно обґрунтований підхід до ведення бізнесу. Компанії, що впроваджують сталі практики, демонструють вищі фінансові показники,

приваблюють інвесторів і легше адаптуються до регуляторних змін. Майбутнє міжнародного бізнесу визначатиметься здатністю компаній ефективно поєднувати економічну вигоду з екологічною відповідальністю.

Для України зелений бізнес відкриває можливості інтеграції у світову економіку, особливо в контексті відбудови інфраструктури після війни. Важливо формувати сприятливе середовище для розвитку сталого підприємництва через інновації, освіту та державну підтримку.

Список використаних джерел:

1. International Renewable Energy Agency (IRENA). Renewable Power Generation Costs in 2024. URL: <https://www.irena.org>
2. Bloomberg. ESG Data and Statistics Report, 2024. URL: <https://www.bloomberg.com/markets/esg>
3. Ellen MacArthur Foundation. Circular Economy Reports, 2023. URL: <https://ellenmacarthurfoundation.org>
4. International Energy Agency (IEA). World Energy Investment 2024. URL: <https://www.iea.org/reports/world-energy-investment-2024>
5. Європейський Зелений Курс. ГО "Екодія". URL: <https://ecoaction.org.ua/green-course.html>
6. Вікіпедія. Зелений бізнес. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B1%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81

ТРУДОВА МІГРАЦІЯ МОЛОДІ В ГЛОБАЛІЗОВАНІЙ ЕКОНОМІЦІ: ПРИЧИНИ, ОСОБЛИВОСТІ ТА НАСЛІДКИ

Ковальчук Вікторія

студентка III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Цалан Мирослава Іванівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Трудова міграція молоді, що визначається як переміщення осіб віком 15-24 або 15-29 років, а в деяких дослідженнях навіть до 34 років, через національні чи внутрішні кордони з метою працевлаштування, є значущим явищем у глобалізованій економіці. Така демографічна група відзначається високою мобільністю та становить значну частину світових міграційних потоків. Глобалізація, що характеризується зростаючою взаємопов'язаністю та взаємозалежністю, інтенсифікувала мобільність робочої сили. Молодь, як найбільш адаптивна частина населення, що активно шукає можливості, перебуває у центрі цієї тенденції. Взаємозв'язок, що формується завдяки глобалізації, означає, що локальні економічні події дедалі більше залежать від віддалених явищ, і навпаки, роблячи міжнародну трудову міграцію більш доступним та актуальним варіантом для молоді.

Динаміка міграційних процесів охоплює значні обсяги внутрішнього переміщення населення, зокрема з сільської місцевості до міських агломерацій, що переважно детерміновано пошуком економічних можливостей та доступом до якісної освіти. Така тенденція є характерною для багатьох країн Латинської Америки. Міжнародна міграція також посідає значне місце у глобальних потоках, які здебільшого спрямовуються з держав Глобального Півдня до країн Глобальної

Півночі, хоча переміщення у напрямку Південь-Південь також становить суттєву частку. За потоками Південь–Північ 2013 р. становив 34 %, Південь–Південь — 38 %, а у 2020 р. доля Південь–Південь ($\approx 35\%$) навіть перевищила Південь–Північ ($\approx 32\%$) [1]. Водночас, спостерігається зростання вимушеної міграції, спричиненої конфліктами, актами насильства та екологічними лихами [2].

Посилення військово-політичної нестабільності стало чинником збільшення кількості молодих осіб серед вимушених мігрантів. Прагнення здобути освіту за кордоном виступає одним із ключових мотиваційних факторів для значної частини молоді. Чисельність міжнародних мігрантів у віковій групі 15-24 років становила 28,2 мільйона осіб у 2013 році та зросла до 31,7 мільйона у 2020 році. Молоді люди складають помітну частку від загальної кількості міжнародних мігрантів, досягаючи близько 12% [3, с. 14]. За попередніми оцінками, у 2022–2023 рр. ця вікова група зросла приблизно до 33 млн осіб, що відображає загальну тенденцію зростання міжнародної міграції. Обсяг міжнародного переміщення молоді суттєво збільшився протягом останніх десятиліть, що відображає загальну тенденцію молодих людей до пошуку сприятливих можливостей за межами своїх країн. Ймовірно, такий приріст зумовлений комплексом чинників, серед яких глобалізаційні процеси, демографічні зміни та стійкі економічні диспропорції між державами.

Рівень кваліфікації та освіти молодих мігрантів є вкрай різноманітним, варіюючись від низькокваліфікованої робочої сили, задіяної у сільському господарстві чи сфері послуг, до високоосвічених фахівців, які шукають професійного зростання. Нерідко молоді мігранти з високим рівнем освіти виявляються надмірно кваліфікованими для посад, які вони обіймають у країнах призначення. Наявність вищої освіти, як правило, підвищує готовність молоді до міжнародної міграції. Кваліфікаційний профіль молодих мігрантів є гетерогенним, проте простежується виражена тенденція освіченої молоді до пошуку в країнах імміграції можливостей, що відповідають їхньому професійному рівню. Глобалізаційні процеси генерують попит як на кваліфіковану, так і на некваліфіковану робочу силу, сприяючи формуванню

неоднорідного складу молодих мігрантів за рівнем освіти та професійним досвідом. Вплив технологічного прогресу на міграційні моделі виявляється у тому, що новітні комунікаційні засоби та медіаплатформи полегшують міграційні процеси, надаючи доступ до актуальної інформації та сприяючи формуванню соціальних мереж. Глобалізація та використання соціальних мереж додатково стимулюють міграцію молоді. Технології здатні оптимізувати адміністративні процедури та поліпшити доступ мігрантів до необхідних відомостей. Інструменти інформаційно-комунікаційних технологій забезпечують молодь даними, пов'язаними з міграцією, а онлайн-платформи слугують засобом зв'язку мігрантів з ресурсами та системами підтримки. Водночас, технології несуть і певні ризики, зокрема, пов'язані з можливістю експлуатації з боку осіб, які займаються незаконним переправленням або торгівлею людьми. Загалом, технології стали незамінним інструментом для молодих мігрантів, впливаючи на прийняття ними рішень, полегшуючи процес переміщення та забезпечуючи зв'язок з потенційними можливостями та мережами підтримки у глобальному масштабі. Цифрова ера суттєво знизилася бар'єри для доступу до інформації та комунікації, уможливіючи для молодих людей більш легке вивчення та реалізацію міграційних варіантів.

Міграційні процеси спричиняють комплексні трансформації в суспільствах як країн виходу, так і країн прийому, впливаючи на економічні структури, демографічні тенденції та соціальні взаємодії. У регіонах, які є джерелом міграції, фінансові трансфери залишаються ключовим фактором підтримки домогосподарств, безпосередньо впливаючи на зменшення рівня бідності та стимулюючи внутрішнє споживання. Наприклад, у державах із низьким рівнем доходу обсяги грошових переказів нерідко перевищують капітал, отриманий від прямих іноземних інвестицій або офіційної допомоги, стаючи стабілізуючим елементом національної економіки. Однак масовий від'їзд освіченої молоді, відомий як «відтік мізків», створює структурні проблеми: зменшення кількості кваліфікованих фахівців уповільнює розвиток ключових галузей, зокрема

технологічних та медичних, що відображається на зниженні конкурентоспроможності країни на глобальному ринку [3, с. 24].

Водночас міграція може мати амбівалентний характер. З одного боку, тимчасове або постійне переміщення працездатного населення зменшує тиск на внутрішній ринок праці, знижуючи рівень безробіття, особливо в регіонах із обмеженою кількістю робочих місць. З іншого боку, тривале відтворення цієї тенденції загрожує формуванням демографічного дисбалансу. Скорочення частки молоді призводить до старіння населення, збільшення навантаження на соціальні системи та втрати інноваційного потенціалу, що уповільнює динаміку ВВП. Важливу роль у пом'якшенні цих наслідків відіграє рееміграція – повернення мігрантів із закордонним досвідом, які транслюють набуті знання, інвестиційні ресурси та міжкультурні зв'язки, сприяючи модернізації локальних економік.

Соціальний контекст країн виходу переживає глибокі зрушення через трансформацію сімейних інституцій. Тривале розділення родин внаслідок міграції активних членів часто веде до перерозподілу обов'язків, коли непрацездатні особи – діти, літні люди – опиняються під додатковим фінансовим та емоційним навантаженням. Дослідження свідчать, що діти, які виховуються без безпосередньої участі батьків-мігрантів, частіше стикаються з освітніми труднощами та емоційною нестабільністю [4]. Паралельно відбувається дифузія соціальних норм: через контакти з діаспорою у суспільствах походження поширюються нові моделі поведінки, гендерні ролі, споживчі звички, що може як розширювати культурні горизонти, так і викликати конфлікти між традиційними та сучасними цінностями.

Отже, трудова міграція молоді в глобалізованій економіці зумовлена складною взаємодією факторів виштовхування та притягання, що формуються економічними, соціальними, політичними, екологічними та освітніми умовами та посилюються глобалізацією та технологіями. Наслідки є багатогранними, впливаючи на країни походження та призначення в економічному, соціальному та демографічному планах, при цьому виникають як переваги, так і виклики.

Список використаних джерел

1. Schewel K., Debray A. Global Trends in South–South Migration. 2024. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-031-39814-8_8.
2. People on the move: global migration’s impact and opportunity. URL: <https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/industries/public%20and%20social%20sector/our%20insights/global%20migrations%20impact%20and%20opportunity/mgi-people-on-the-move-executive-summary-december-2016.pdf> (дата звернення: 19.04.2025).
3. Milasi S. What Drives Youth’s Intention to Migrate Abroad? Evidence from International Survey Data. *IZA Journal of Development and Migration*. 2020. No. 11 (1). P. 1–30.
4. Migration and youth: challenges and opportunities. *United Nations Children’s Fund*. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000227720> (date of access: 19.04.2025).

ТАРИФИ ЕПОХИ ТРАМПА: ТОРГОВА ВІЙНА ПЕРШОГО ТЕРМІНУ І РАУНД «ДНЯ ЗВІЛЬНЕННЯ»

Когут Юрій

студент III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Кушнір Наталія Олексіївна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. Тарифи стали характерною особливістю президентства Дональда Трампа з перших днів, породивши поляризацію думок між прихильниками, які вбачали в них необхідний важіль для відновлення американської промисловості, і критиками, які попереджали про стрімке зростання витрат і руйнування глобальної торгівлі. Тарифна війна першого терміну (з 2018 до 2020 року), особливо проти Китаю, стала початком нової епохи економічного протистояння, зачепивши все - від металургійних заводів в Огайо до соєвих ферм в Айові та ланцюжків поставок електроніки по всій Азії. Тепер, у 2025 році «Тарифи Дня звільнення», запроваджені адміністрацією Д. Трампа, підняли рівень протекціонізму до безпрецедентних висот, охоплюючи не лише Китай, а й стратегічних союзників - Євросоюз, Японію і навіть найближчих торгових партнерів США.

Мета дослідження. Метою дослідження є всебічний аналіз економічних і політичних аспектів тарифів, запроваджених адміністрацією Д. Трампа протягом його першого терміну, з особливим акцентом на раунді «Дня звільнення».

Виклад основного матеріалу. Протягом першого терміну адміністрації Д. Трампа було запроваджено безпрецедентну серію тарифних заходів, що призвело до ескалації глобальної торговельної напруженості.

Сполучені Штати Америки ініціювали запровадження захисних тарифів у розмірі 30% на імпорт сонячних панелей (переважно з країн Азії) та до 50% на великогабаритні побутові пральні машини. Зазначені заходи були спрямовані на протекціонізм галузей, таких як виробництво побутової техніки та компонентів для поновлюваних джерел енергії. Китайська Народна Республіка, як основний експортер сонячних панелей, висловила незгоду з даними рішеннями.

Згодом, адміністрація Д. Трампа, посилаючись на питання національної безпеки, оголосила про запровадження глобальних тарифів у розмірі 25% на сталь та 10% на алюміній у відповідності до розділу 232. Спочатку країни-союзники, такі як Європейський Союз, Канада та Мексика, були звільнені від дії зазначених заходів, проте згодом тарифи були поширені й на них. Китай також зазнав впливу. У відповідь, Пекін запровадив тарифи на товари походженням зі США загальною вартістю 3 млрд доларів США: 15% мита на фрукти, горіхи, вино та сталеві труби, та 25% - на свинину та перероблений алюміній.

Далі відбулася ескалація торговельного конфлікту, що характеризувалася кількома раундами тарифних заходів. США запровадили 10%-ві тарифи на імпорт з Китаю вартістю 200 млрд доларів США, що охоплювали споживчі товари, такі як електроніка, меблі та інші, з планом підвищення ставки до 25%. У відповідь на це, Китай, з огляду на менший обсяг імпорту з США, запровадив тарифи на товари зі США на суму 60 млрд доларів США за ставками 5-10%.

Після періоду інтенсивних дій, США та Китай досягли домовленості про 90-денне перемир'я під час саміту G20, що передбачало відтермінування підвищення тарифів на партію товарів вартістю 200 млрд доларів США до 25%. Дана перерва була покликана створити умови для початку переговорного процесу. Водночас, запровадження тарифів США на сталь та алюміній зумовило відповідні заходи з боку країн-союзників. Зокрема, Європейський Союз запровадив 25%-ві тарифи на товари зі США вартістю близько 2,8 млрд євро.

США продовжили політику тарифного тиску, оголосивши про плани запровадження 10%-вих тарифів на додаткові товари з Китаю вартістю 300 млрд доларів США, що фактично охоплювало всі товари, на які раніше не були

накладені тарифи. Згодом, зазначені заходи були розділені на два етапи (список 4А, що набув чинності з 1 вересня 2019 року, та список 4В, запровадження якого було відкладено до грудня).

Зрештою, після періоду напруженості, США та Китай досягли попередньої домовленості. Торговельна угода "Фаза перший" була підписана 15 січня 2020 року. Відповідно до умов угоди, Китайська Народна Республіка взяла на себе зобов'язання протягом двох років здійснити додаткові закупівлі товарів зі США на суму 200 млрд доларів США (включаючи енергоносії, сільськогосподарську продукцію, промислові товари та послуги), посилити захист прав інтелектуальної власності та розширити доступ до окремих ринків. В обмін на це, США скасували тарифи у розмірі 15%, запровадження яких планувалося за списком 4В [8].

Тарифи першого терміну були спрямовані як на союзників, так і на супротивників. Китай постраждав найсильніше через тарифи за розділом 301, пов'язані з питаннями технологій та ІВ, що охоплюють товари від промислового обладнання до споживчої електроніки.

Американський споживчий кошик (СРІ) почав зростати, оскільки тарифи поширювалися на споживчі товари (наприклад, на плоскі телевізори запроваджували тарифи, хоча їхні ціни особливо не зростали через зміну ланцюжків постачань; іграшки та смартфони спочатку обходилися без тарифів до наступних раундів).

Традиційні галузі також постраждали: сталь і алюміній, де постраждали великі експортери сталі, такі як Канада, Бразилія, Південна Корея та ЄС; а також сільське господарство, оскільки Китай та інші країни запровадили заходи у відповідь проти американських сільгосптоварів.

До 2019 року середня тарифна ставка США на китайський імпорт зросла з усього 3% у 2017 році до більш ніж 19%. Середня тарифна ставка Китаю на товари зі США аналогічно зросла з 8% до більш ніж 20%. Цілі ланцюжки поставок були порушені, оскільки компанії намагалися впоратися з новими податками на торгівлю [8].

Нові тарифи від 2 квітня 2025 року ("День звільнення"). Сполучені Штати Америки оголосили про введення універсального тарифу в 10% на практично весь іноземний імпорт у США. Цей загальний тариф був виправданий як «взаємний» захід для зрівняння того, що Д. Трамп вважає несправедливими іноземними тарифами на американські товари.

Імпорт з Китаю тепер обкладається загальним тарифом у середньому 34% - різке підвищення, покликане спровокувати додатковий тиск на КНР за межами угоди Фаза перший. Великі союзники США також не були виключені: товари з Європейського союзу тепер обкладаються новим тарифом у 20%, а товари з Японії - 24%. Ці заходи відображають давні претензії Д. Трампа щодо торгового дисбалансу з ЄС і Японією.

Нова тарифна політика подвоїла захист металургійної галузі. Існуючі тарифи в 25% на сталь і 10% на алюміній для всіх країн були підвищені або розширені 12 березня 2025 року. Тарифи на сталь, зростуть до приблизно 30%, а на алюміній - до 15%, що торкнеться постачальників по всьому світу.

Згідно з заявами Д. Трампа, впроваджені заходи спрямовані на забезпечення «економічної незалежності». Було зазначено, що залежність Сполучених Штатів від імпорту іноземних товарів підвищує вразливість країни. Тарифи розроблені для стимулювання компаній до закупівлі американської продукції шляхом збільшення вартості імпортованих товарів, що в перспективі має сприяти поверненню робочих місць у виробничому секторі до США [1].

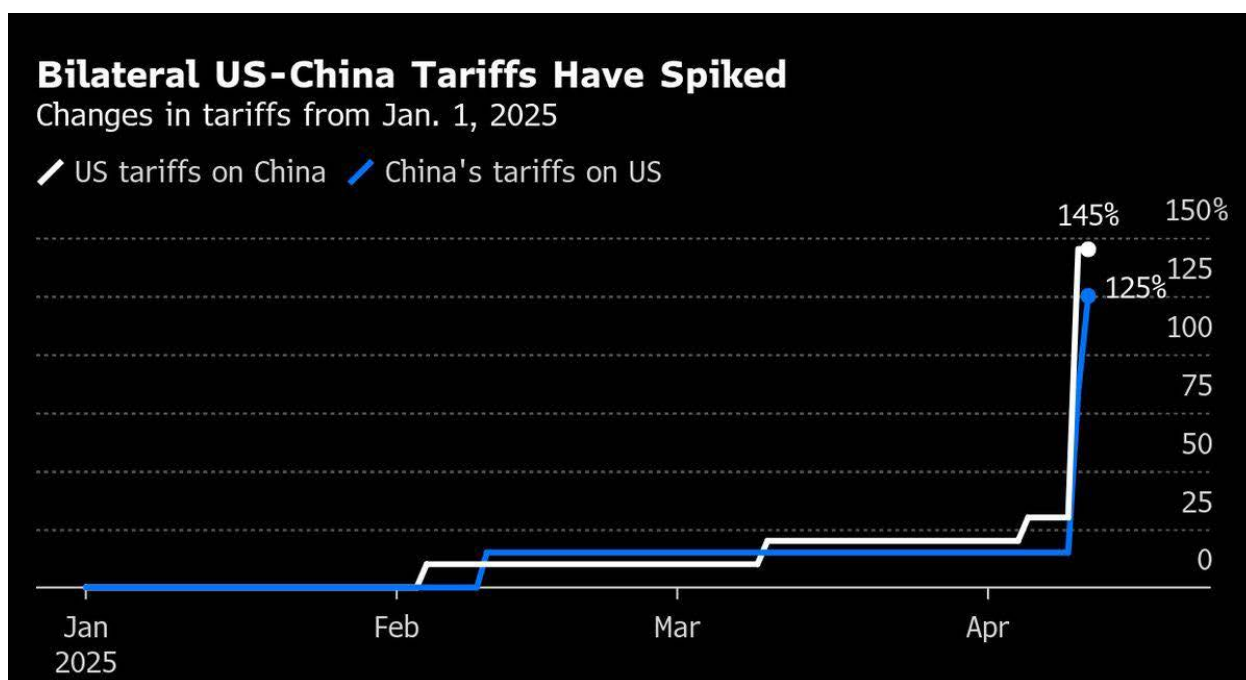
Влада КНР вдалася до контрзаходів у вигляді підвищення власних тарифів. Станом на початок квітня середня тарифна ставка на американські товари була збільшена до 22,6% (порівняно з попереднім рівнем приблизно 20%), а сфера їх застосування розширена до 63% американського експорту. Ці заходи торкнулися широкого спектра галузей, включно з сільським господарством, автомобілебудуванням та аерокосмічним сектором [2].

Між тим, Європейський Союз (ЄС) та Японія висловили занепокоєння і вказали на можливість вжиття заходів у відповідь або ініціювання правових дій. ЄС заявив, що може відновити перелік заходів у відповідь, складений у 2018 році,

який охоплює знакові американські товари, такі як віскі, джинси та мотоцикли з тарифом у 25%, у разі, якщо США не нададуть ЄС виключення.

Геополітичне протистояння з Китаєм набуло нового рівня інтенсивності, а відносини між США та Китаєм трансформувалися у суперництво великих держав. Тарифи виступають одним із інструментів стримування економічного та технологічного піднесення Китаю. Підвищуючи вартість китайських товарів, США прагнуть спонукати багатонаціональні компанії до перенесення виробничих потужностей за межі Китаю, що має на меті обмеження економічного зростання та технологічного прогресу цієї країни. Цей підхід також спрямований на створення тиску на Пекін з метою перегляду політики у сферах інтелектуальної власності, субсидування державних підприємств та доступу до ринків. З геополітичної перспективи, тарифи слугують сигналом як для союзників США, так і для внутрішньої аудиторії, демонструючи жорстку позицію Америки щодо Китаю. Така стратегія є формою економічного стримування: навіть якщо Китай не поступиться, сам процес розмежування економік розглядається як сприятливий для зменшення глобального впливу Китаю [2].

Унаслідок попередніх дій, США оголосили про 90-денне перемир'я. Водночас Д. Трамп не відступає від планів запровадження інших тарифів, зокрема на фармацевтичну продукцію. Президент США стверджує, що усі ці кроки є складовою частиною стратегії, яка полягає у створенні максимального тиску з подальшим переходом до переговорів. Міністр фінансів США Скотт Бессент охарактеризував поточну ситуацію як «перемогу» та оголосив про початок активних переговорів з В'єтнамом, Японією, Індією та Південною Кореєю. На відміну від цих країн, Китай не отримав жодних послаблень. Натомість реакція Пекіна у вигляді запровадження тарифів на рівні 84% стала підставою для їх підвищення до 125%.

Рис. 1. Двосторонні американсько-китайські тарифи.

Джерело: Bloomberg [7].

З рисунка 1 відмітимо, що Китай з 12 квітня вводить тарифи 84-125% на всі американські товари. Це свідчить про швидке погіршення торговельних відносин та можливі серйозні наслідки для глобальної економіки. Результатом підвищених тарифів був спад ф'ючерсів на S&P 500, китайський індекс Hang Seng сильно зменшився, долар просів більш ніж на 1%.

Під впливом технологічної індустрії США зменшила темпи впровадження тарифних обмежень. Було запроваджено винятки для певних категорій товарів, зокрема смартфонів, ноутбуків, мікросхем, дисплеїв та обладнання для виробництва напівпровідників, що виключило їх із зони дії 125% мита на китайські товари та 10% глобального мита [1]. Ці винятки стосуються товарів на загальну суму 390 мільярдів доларів, з яких 101 мільярд доларів припадає на продукцію китайського походження. Така ситуація пояснюється недостатньою готовністю провідних технологічних компаній, таких як Apple та TSMC, до швидкого перенесення виробничих потужностей на територію США, хоча вони активно інвестують у внутрішнє виробництво відповідно до положень Закону про напівпровідники (CHIPS Act) [2].

Проте ці заходи мають тимчасовий характер. Існує ймовірність запровадження нових цільових тарифів, зокрема на напівпровідники, що наразі розглядається в рамках окремого розслідування. Подальший розвиток подій може негативно вплинути на інфраструктуру штучного інтелекту та серверне обладнання, особливо якщо тарифні обмеження будуть поширені не лише на мікросхеми, а й на пристрої, які їх використовують [3]. Однак значна частка імпорту з Китаю (78%) залишається під дією митних обмежень. Водночас товари, які наразі виключені з тарифів, можуть бути повторно включені до списку обмежень за іншими статтями та ставками [4].

Таблиця 1.

Нові взаємні тарифні винятки США:

Категорія	Вартість імпорту США з Китаю (млн. дол. США)	Частка в загальному обсязі імпорту США з Китаю	Вартість імпорту США з країн світу (млн. дол. США)	Частка Китаю в світовому імпорті США
Телефони	\$41,733	9.0%	\$51,505	81%
Комп'ютери і подібні пристрої	\$36,736	7.9%	\$141,406	26%
Машини для передачі даних	\$7,736	1.7%	\$56,438	14%
Комп'ютерні частини	\$6,584	1.4%	\$54,297	12%
Комп'ютерні монітори	\$5,057	1.1%	\$6,454	78%
Інтегральні схеми та напівпровідники	\$1,473	0.3%	\$40,386	4%
Машини для виробництва напівпровідників	\$924	0.2%	\$13,701	7%
Плоскі панелі та сенсорні екрани	\$611	0.1%	\$1,797	34%

Флеш-накопичувачі	\$426	0.1%	\$18,177	2%
Напівпровідникові прилади (включаючи діоди, транзистори, світлодіоди)	\$405	0.1%	\$5,146	8%
Всього	\$101,686	22.0%	\$389,309	26%

Джерело: Bloomberg [7].

Таблиця 1 надає дані про нові тарифні внески для різних категорій товарів, порівнюючи імпорт з Китаю та світу загалом. Вона включає вартість імпорту в мільйонах доларів і частки в загальному імпорті як з Китаю, так і з усього світу. Деякі категорії демонструють значну залежність від імпорту з Китаю. Наприклад, телефонні комплекти (81% світового імпорту) і комп'ютерні монітори (78%) мають найбільшу частку імпорту з Китаю порівняно з загальносвітовими показниками. Інші категорії, такі як інтегральні схеми та напівпровідники (4%) і флеш-накопичувачі (2%), мають мінімальну залежність від Китаю, що свідчить про більш диверсифіковані джерела імпорту. Найбільшу вартість імпорту з усього світу мають комп'ютери і периферійні пристрої (\$141,406 млн), тоді як з Китаю найбільше імпортують телефонні комплекти (\$41,733 млн) і комп'ютери і периферійні пристрої (\$36,736 млн).

Висновки. Тарифи у контексті торговельної політики виконують подвійну роль: вони слугують як захисний механізм, спрямований на збереження стабільності внутрішнього ринку, так і як інструмент економічного тиску, що сприяє реалізації переговорних цілей. Адміністрація президента Д. Трампа розглядає тарифи як ефективний засіб стимулювання торговельних партнерів до участі в діалозі та укладення угод.

Прикладом такого підходу є торговельна угода "Фаза перший", укладена у 2020 році. У цьому випадку Сполучені Штати застосували тарифні заходи, що зрештою призвело до підписання Китаєм угоди, яка передбачала значні закупівлі американських товарів та впровадження певних реформ у торговельній практиці.

Подібна стратегія була застосована й у процесі перегляду умов Північноамериканської угоди про вільну торгівлю (NAFTA). У рамках переговорів щодо Угоди між США, Мексикою та Канадою (USMCA) погроза введення тарифів на автомобільну продукцію стала фактором, що сприяв поступкам з боку партнерів, зокрема у питаннях правил походження товарів.

У 2025 році високі тарифні ставки використовуються як інструмент тиску як на країни-союзників, так і на конкурентів із метою укладення так званих "взаємних" торговельних угод. Основна мета цього підходу полягає в примусі інших держав до зниження власних тарифів і торговельних бар'єрів до рівня, що відповідає торговельній політиці США.

Таким чином, тарифи в сучасній практиці торговельної політики США виступають не лише захисним інструментом, але й механізмом стратегічного впливу, спрямованим на переформатування міжнародних економічних відносин.

Список використаних джерел

1. Trump's first 100 days: Steamrolling government, strong-arming allies, igniting trade wars – URL: <https://apnews.com/politics/trumps-first-100-days-steamrolling-government-strong-arming-allies-igniting-trade-wars-000001965daeda12a1b77fee99900000>
2. Trump tariffs updates: China hit with 145% duties as Wall Street slides – URL: <https://www.aljazeera.com/economy/liveblog/2025/4/10/trump-tariffs-live-stocks-skyrocket-as-many-duties-paused>
3. EU targets Trump's red states with tariffs on US trucks, cigarettes and ice cream – URL: <https://www.politico.eu/article/eu-tariffs-trade-war-donald-trump-republican-states/>
4. Tracking Every Trump Tariff and Its Economic Effect – URL: <https://www.bloomberg.com/graphics/trump-tariffs-tracker/?srnd=phx-economics-v2>
5. Trump's Tariffs Are Aimed at a Trade Deficit Driven by Popular Goods – URL: <https://www.bloomberg.com/graphics/2025-us-trump-tariffs-trade-deficit/>

6. Trump Takes Unapologetic Stand on Tariffs as Markets Collapse – URL:
<https://www.bloomberg.com/news/newsletters/2025-04-07/donald-trump-takes-unapologetic-stand-on-tariffs-as-markets-collapse>

7. Trump Presses China to Make Tariff Offer to Calm Trade War – URL:
<https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-04-15/trump-says-up-to-china-to-make-tariff-offer-to-calm-trade-war>

8. Everything You Need to Know About Trump's Latest Tariffs – URL:
<https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-09-18/everything-you-need-to-know-about-trump-s-latest-tariffs>

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ (МСП)

Когут Юрій

студент III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Ерфан Єва Алоїсівна

кандидат економічних наук,

доцент міжнародних економічних відносин

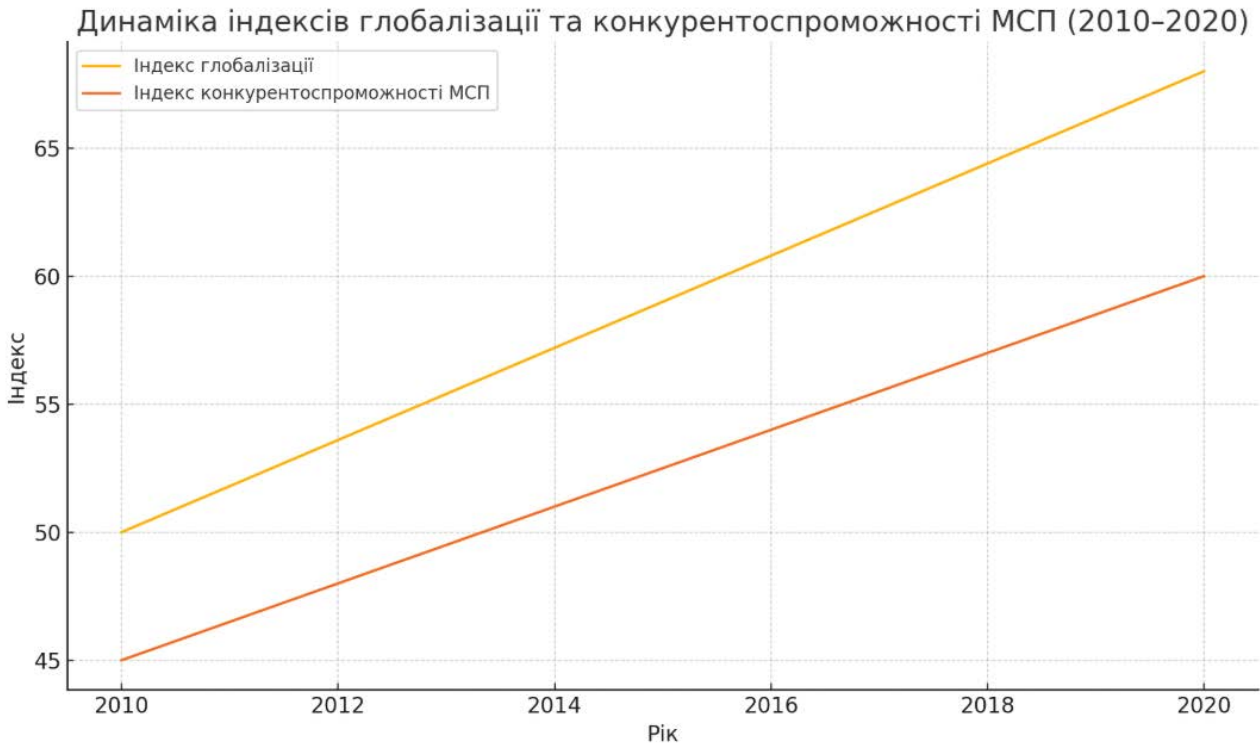
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. Глобалізація кардинально змінила бізнес-середовище, створивши нові можливості та виклики для малих і середніх підприємств (МСП). Вона відкриває доступ до глобальних ринків, технологій і партнерств, але водночас посилює конкуренцію, особливо з боку транснаціональних корпорацій (ТНК). МСП, особливо в країнах, що розвиваються, часто мають обмежені ресурси, брак фінансування, недостатній доступ до сучасних технологій і труднощі з відповідністю міжнародним стандартам.

Мета дослідження. Метою цієї тези є аналіз впливу глобалізації на конкурентоспроможність МСП, з акцентом на виявлення ключових викликів і можливостей у глобалізованому світі.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація відкриває для МСП доступ до глобальних ринків, що дозволяє розширювати клієнтську базу через експорт і участь у глобальних вартісних ланцюгах (ГВЛ). Наприклад, МСП можуть постачати нішеві продукти, як-от органічні товари для мереж Carrefour чи Tesco (ESCAP, 2009). Крім того, доступ до інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) сприяє розвитку електронної комерції, підвищуючи ефективність, як показано на прикладі латвійських МСП, які покращили продуктивність завдяки

електронним інструментам (Gamage et al., 2019). Співпраця з ТНК через ГВЛ також надає МСП доступ до ринків, технологій і капіталу, наприклад, через програми, як-от Penang Skills Development Centre у Малайзії (ESCAP, 2009). Також, низька вартість робочої сили в країнах, що розвиваються, може бути перевагою, якщо МСП ефективно її використовують.

Рис. 1. Динаміка індексів глобалізації та конкурентоспроможності МСП (2010-2020)

Джерело: Складено автором на основі [1].

Цей графік ілюструє, як МСП поступово підвищували свою конкурентоспроможність протягом 2010–2020 років, з особливим акцентом на те, що глобальна конкурентоспроможність зростає швидше, ніж внутрішня. Обидва індекси демонструють стабільне зростання протягом десяти років, що свідчить про позитивну тенденцію розвитку МСП. Жовта лінія (глобальна конкурентоспроможність) зростає швидше і стабільно перевищує червону лінію (внутрішня конкурентоспроможність). У 2010 році глобальний індекс починається з позначки близько 50 і досягає приблизно 65 у 2020 році. Червона лінія стартує з рівня близько 45 у 2010 році і зростає до приблизно 60 у 2020 році.

Однак глобалізація створює значні перешкоди. По-перше, інтенсивна конкуренція з ТНК, які використовують лідерство за витратами та економію від масштабу, зменшує частку ринку МСП. Наприклад, у Шрі-Ланці кількість текстильних фабрик скоротилася з 891 у 1999 році до 230 у 2013 році через скасування Мультилатеральної фібрової угоди (Gamage et al., 2019). По-друге, фінансові обмеження: МСП мають обмежений доступ до капіталу, високі витрати на позики та брак ліквідності, що ускладнює конкуренцію з добре профінансованими ТНК. По-третє, ТНК мають доступ до передових технологій і інтелектуальної власності (патенти, авторські права), чого МСП часто не можуть собі дозволити. По-четверте, слабкі правові рамки в менш розвинутих країнах часто сприяють ТНК через політичний тиск або залежність від іноземних інвестицій. Наприклад, у Замбії МСП зазнають труднощів через високі відсоткові ставки на кредити (Mwika et al., 2018). Крім того, ТНК контролюють доступ до природних ресурсів, кращих сировин і кваліфікованих кадрів, залишаючи МСП із меншими ресурсами для операцій [5].

Таблиця 1.

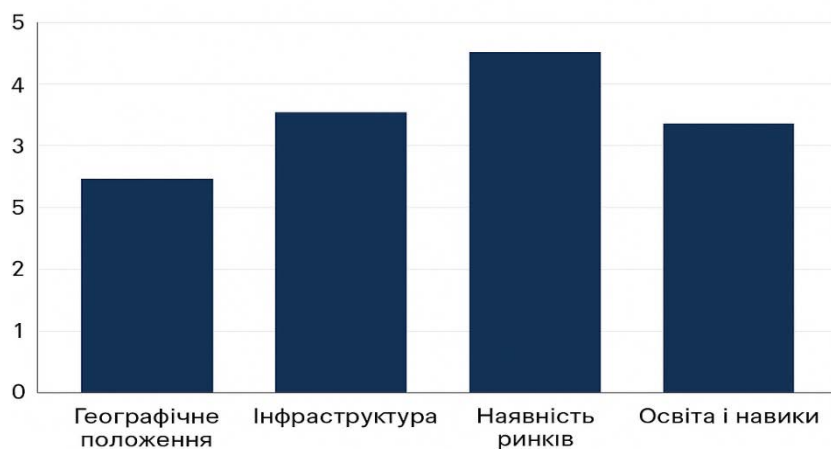
Основні бар'єри для МСП у порівнянні з ТНК

Фактор	МСП	ТНК
Фінансові ресурси	Обмежений доступ	Великі резерви
Інновації та R&D	Низький рівень інвест.	Високі інвестиції
Цифровізація	Повільна	Високий рівень
Вихід на Міжнародний ринок	Складнощі з експортом	Глобальна присутність
Кваліфікований персонал	Обмежена к-сть фахівців	Можливість наймати найкращих
Регуляторний тиск	Сильніший вплив через слабку підтримку	Широкі юридичні послуги

Джерело: складено автором на основі джерела [3]

Регіональні відмінності. Вони впливають на конкурентоспроможність МСП. У розвинутих країнах, як-от Корея та Тайвань, МСП є більш конкурентоспроможними завдяки сильній інфраструктурі та підтримці, тоді як у менш розвинутих країнах, як-от Камбоджа та Лаос, вони стикаються з більшими викликами (ESCAP, 2009). У країнах із низьким рівнем розвитку значна частка МСП працює в традиційних секторах, що робить їх менш вразливими до глобальної конкуренції, але обмежує потенціал зростання.

Регіональні відмінності vs конкурентоспроможність МСП

Рис. 2. Регіональні відмінності проти конкурентоспроможності

Джерело: Складено автором на основі [4].

Стовпчикова діаграма показує, що МСП мають віддаленість від великих логістичних вузлів і портів, а також, що підприємства в гірських або прикордонних районах часто витрачають більше на транспорт і зберігання. Якість автодоріг, залізниць, аеропортів та енергомережі прямо впливає на швидкість виробництва й доставки продукції. У густозаселених областях із високим рівнем доходів попит на товари та послуги МСП значно вищий. У регіонах із низькою купівельною спроможністю внутрішній ринок “вузький”, тому підприємцям складніше збільшувати обсяги продажів. У депресивних регіонах, де молодь масово їде в центральні міста, бракує фахівців із необхідними технологічними та управлінськими навичками.

Для підвищення конкурентоспроможності МСП можуть використовувати різні стратегії. Спеціалізація на нішевих ринках, де конкуренція нижча, є одним із підходів. Використання ІКТ, як-от електронна комерція, підвищує ефективність, як показано на прикладі латвійських МСП (Gamage et al., 2019). Партнерства з ТНК дозволяють МСП отримувати доступ до ринків і технологій. Державна підтримка, як-от програми фінансування, навчання та сертифікації, є критично важливою. Наприклад, у Сінгапурі програма SPRING підтримує МСП у стандартизації (ESCAP, 2009).

Висновки. Глобалізація має подвійний вплив на МСП, вона відкриває можливості для розширення ринків і доступу до технологій, але створює виклики через конкуренцію, фінансові та технологічні обмеження. Для підвищення конкурентоспроможності МСП повинні спеціалізуватися, впроваджувати ІКТ і співпрацювати з ТНК. Ці заходи особливо важливі для країн, що розвиваються, де МСП є основою економіки.

Список використаних джерел

1. A Review of Global Challenges and Survival Strategies of Small and Medium Enterprises (SMEs) — <https://www.mdpi.com/2227-7099/8/4/79>
2. The Impact of Globalization on SMEs in Emerging Economies: A Case Study of Zambia — https://www.researchgate.net/publication/326344158_The_Impact_of_Globalization_on_SMEs_in_Emerging_Economies_A_Case_Study_of_Zambia
3. Globalization of Production — https://www.unescap.org/sites/default/files/0%2520-%2520Full%2520Report_28.pdf
4. Small and medium-sized transnational corporations: Salient features — <https://link.springer.com/article/10.1007/BF01108616>
5. Assessing the health impact of transnational corporations: its importance and a framework — <https://globalizationandhealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12992-016-0164-x>

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ СВІТОВОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЛІДЕРСТВА

Костюк Юлія

студентка III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Рошко Світлана Михайлівна

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Світова економіка як система формувалася протягом тисячоліть, але лише в останні сторіччя почала набувати глобального масштабу з виразними центрами впливу. З розвитком виробничих сил, торгівлі, науки та технологій окремі держави почали виходити на перші позиції за рівнем економічного розвитку, продуктивністю праці, масштабами експорту та інвестицій. Цей процес породив явище, яке сьогодні визначають як світове економічне лідерство.

Світове економічне лідерство – це не лише домінування в обсягах валового внутрішнього продукту (ВВП) чи міжнародної торгівлі, а й здатність формувати глобальні правила гри, впливати на економічну політику інших країн та ініціювати інноваційні процеси. Країна-лідер встановлює стандарти, стає прикладом для наслідування, її економіка – магніт для капіталів, талантів і виробничих ланцюгів. Історія людства знає багато прикладів зміни економічних центрів сили: від античних цивілізацій Середземномор'я до гегемонії колоніальних імперій Нового часу, від промислової переваги Великої Британії у XIX столітті до трансформацій XX століття, коли на перше місце вийшли Сполучені Штати Америки, а згодом – Китай.

Вивчення історії економічного лідерства є надзвичайно важливим для розуміння не тільки минулого, а й сучасної гео економічної ситуації. Аналіз

причин та наслідків зміни лідерів дозволяє краще орієнтуватися в глобальних процесах, робити прогнози стосовно майбутніх змін і глибше усвідомлювати виклики, які стоять перед країнами, що прагнуть до економічного розвитку та самостійної ролі у світі.

Етапи становлення світової економіки:

Становлення світової економіки – це складний історичний процес, який охоплює багато етапів, кожен із яких відображає суттєві зміни у виробничих силах, формах торгівлі, міжнародних зв'язках та рівні інтеграції країн світу. Історики й економісти виділяють кілька ключових етапів, які визначили сучасний вигляд глобальної економіки. Першим вважається доіндустріальний етап, що тривав до XVI століття. У цей період економічна діяльність мала переважно локальний характер. Основою господарства було натуральне виробництво, а торгівля здійснювалась на рівні окремих регіонів. Існували окремі торгові мережі – наприклад, Великий шовковий шлях між Азією та Європою, торгівля в межах Середземномор'я, обмін між Китаєм, Індією та арабським світом. Проте глобальної економічної системи ще не існувало, адже більшість країн і територій були економічно ізольованими, а технології не дозволяли вести масштабні господарські зв'язки між континентами.

Другий етап – колоніальний (XVI–XVIII століття). Він розпочався з Великих географічних відкриттів, коли європейські країни (Іспанія, Португалія, Англія, Франція) почали активно освоювати нові землі, встановлюючи колоніальний контроль над великими територіями в Америці, Африці та Азії. Це призвело до формування нової глобальної системи обміну: з Америки до Європи надходили срібло, золото, цукор, тютюн, з Африки – раби, з Азії – спеції та текстиль. Колонії стали джерелами сировини, а метрополії — центрами обробки, торгівлі та збагачення. Почала формуватися світова торговельна мережа, хоча економіка залишалася нерівноправною: колоніальні країни експлуатували ресурси залежних територій.

Наступним етапом став індустріальний, який охоплює період кінця XVIII – початку XX століття. Він почався з промислової революції у Великій Британії,

коли в економіку були впроваджені машини, парові двигуни, нові форми організації виробництва. Виникли великі фабрики, промислові центри, залізниці. Це дало поштовх до різкого зростання обсягів виробництва, інтенсифікації торгівлі та урбанізації. Європейські країни, а також США та Японія, почали індустріалізуватися й нарощувати економічний потенціал. Формується світовий ринок, у якому провідну роль починають відігравати індустріально розвинені держави. Водночас поглиблюється глобальний поділ праці – розвинуті країни виробляють промислову продукцію, а колонії забезпечують їх сировиною та дешевою робочою силою.

У ХХ столітті починається постіндустріальний етап, коли на перший план виходять технології, інновації, інформаційні ресурси, сфера послуг. Після Другої світової війни економічне лідерство переходить до Сполучених Штатів Америки, які стають рушієм нової економічної архітектури світу. Було створено міжнародні економічні інституції – Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, ГАТТ/СОТ – які регулювали міжнародну торгівлю та фінанси. Поступово відновлюється економіка Японії та країн Західної Європи. Водночас активно розвиваються транснаціональні корпорації, зростає вплив фінансового сектору, розширюється глобальний ринок капіталу.

Сучасний етап становлення світової економіки, який триває з кінця ХХ століття до сьогодні, відзначається глобалізацією, цифровізацією, автоматизацією та зміною розстановки сил. Китай, завдяки стрімкому зростанню промислового виробництва, експорту та інвестицій, поступово перетворюється на нового економічного гегемона, конкуруючи зі США. Також зростає роль Індії, Бразилії, Південної Кореї, Індонезії та інших країн, які ще кілька десятиліть тому вважалися "перехідними" або "країнами, що розвиваються". Світова економіка стає багатополюсною, динамічною та технологічно залежною.

Таким чином, становлення світової економіки пройшло кілька етапів – від локальних до глобальних господарських систем, від ізольованих регіонів до взаємопов'язаного економічного простору. Кожен новий етап супроводжувався

не лише економічними, а й політичними та соціальними змінами, які впливали на розподіл сил у світі.

Впродовж XIX-XX століття світ неодноразово ставав свідком зміни економічних лідерів, що відображало глибокі зрушення у виробничих силах, науково-технічному прогресі, колоніальній політиці та глобальних війнах.

Економічні провідники XIX – початку XX століття.

У XIX столітті беззаперечним світовим лідером стала Велика Британія, завдяки промисловій революції, потужному флоту, колоніям та фінансовій системі. Вона перетворилася на "майстерню світу", виробляючи та експортуючи текстиль, вугілля, машини. Паралельно розвивалися Німеччина (після об'єднання 1871 року), Франція, США та Японія. Наприкінці століття Сполучені Штати Америки починають наздоганяти Британію, завдяки індустріалізації, залученню іммігрантів, освоєнню природних ресурсів та інноваціям. До 1913 року США вже були найбільшим виробником промислової продукції у світі.

Післявоєнний період і нові економічні провідники:

Після Першої та особливо Другої світової війни, економічна карта світу зазнала докорінних змін. Європейські держави були виснажені, тоді як США зберегли інфраструктуру, наростили виробництво та стали фінансовим гарантом для повоєнного світу. Американський долар замінив британський фунт як основну резервну валюту. США очолили створення нової економічної архітектури: Міжнародного валютного фонду, Світового банку, ГАТТ (згодом СОТ), сприяючи відновленню світової торгівлі. У цей же час Японія та Німеччина, попри повоєнну руйнацію, здійснили "економічні дива" — модернізували виробництво, стали провідними експортерами технологічної продукції. У 1970–80-х роках Японія навіть вважалась потенційним конкурентом США за світове лідерство.

Глобалізація та нові центри сили:

З 1990-х років, після розпаду СРСР і перемоги ринкової моделі, глобалізація стала основною тенденцією розвитку. Лібералізація торгівлі, поширення інтернету, розвиток транспортних і логістичних технологій

дозволили бізнесу працювати у світовому масштабі. Ключову роль почали відігравати транснаціональні корпорації, а виробничі процеси переміщувалися в країни з дешевшою робочою силою. На цьому тлі Китай, завдяки економічним реформам (з 1978 року) і дешевій робочій силі, перетворився на «світову фабрику». До 2010 року він став другою економікою світу за ВВП. Паралельно зростали Індія, Південна Корея, Бразилія, Індонезія – країни, що тепер відіграють дедалі більшу роль у світовому господарстві.

Сучасні тенденції:

Сьогоднішня світова економіка – це глобальна, взаємозалежна система, де співіснують конкуренція та співпраця. Ключові тенденції включають цифровізацію економіки, розвиток штучного інтелекту, автоматизацію, енергетичний перехід до відновлюваних джерел, загострення геоекономічного суперництва між США та Китаєм. Також важливою стала економічна безпека: країни починають переосмислювати залежність від глобальних ланцюгів постачання (особливо після пандемії COVID-19 та війни в Україні). Зростає вплив міжнародних регіональних об'єднань (ЄС, АСЕАН, БРІКС), які формують нові економічні центри сили.

Висновки. Світова економіка постійно перебуває у стані змін. Історія доводить, що економічне лідерство не є статичним – воно переходить від держави до держави в залежності від технологічного розвитку, політичної стабільності, доступу до ресурсів та здатності адаптуватися до глобальних викликів. У XXI столітті ми бачимо формування багатополусної економічної системи, де США, Китай, ЄС та нові регіональні гравці змагаються за вплив, інвестиції та технологічне домінування. Майбутнє світової економіки визначатиметься не лише фінансовими показниками, а й екологічними, соціальними та цифровими викликами.

Список використаних джерел

1. Основні етапи формування світової економіки URL: <https://buklib.net/books/27228/> (дата звернення: 22.04.2025).

2. Етапи становлення і розвитку світової економіки URL: <https://buklib.net/books/22344/> (дата звернення: 22.04.2025).
3. Світове господарство: суть, етапи й закономірності розвитку URL: <https://buklib.net/books/30793/> (дата звернення: 22.04.2025).
4. Нові лідери світової економіки URL: <https://moyaosvita.com.ua/istoriya/novi-lideri-svitovoї-ekonomiki/> (дата звернення: 22.04.2025).
5. Економічний розвиток країн Західної Європи в XVI – XVIII ст. URL: https://ru.osvita.ua/vnz/reports/econom_history/24796/ (дата звернення: 22.04.2025).
6. Господарство провідних країн світу в останній третині XIX – на початку XX ст. URL: <https://buklib.net/books/33690/> (дата звернення: 22.04.2025).
7. Господарство світу у післявоєнний період. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_history/24601/ (дата звернення: 22.04.2025).
8. Глобалізація та нові центри сили. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19136/> (дата звернення: 22.04.2025).
9. Сучасні тенденції. URL: <https://vseosvita.ua/library/9-klas-prezentatsiia-suchasni-tendentsii-rozvytku-svitovoho-hospodarstva-hlobalizatsiia-ta-rehionalna-ekonomichna-intehratsiia-transnatsionalni-korpor-718367.html> (дата звернення: 22.04.2025).

СВІТОВИЙ РИНОК ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПОСЛУГ

Кошеля Яна

студентка II курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Ярема Томаш Васильович

доктор філософії,

викладач кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. У сучасному цифровому суспільстві телекомунікації є основою глобальної взаємодії, обміну інформацією та функціонування економіки. Розвиток мобільного зв'язку, широкосмугового інтернету, технологій 5G і супутникових платформ формує нову інфраструктуру комунікацій на рівні як держав, так і бізнесу та громадян. Зростаюча кількість підключень, поява нових послуг та потреба в стійкому цифровому середовищі зумовлюють необхідність аналізу сучасного стану і перспектив світового ринку телекомунікацій. Попри динамізм розвитку, ринок стикається з низкою викликів: цифровою нерівністю, кіберзагрозами, високими інвестиційними витратами та конкуренцією з боку цифрових платформ.

Мета дослідження. Проаналізувати основні сегменти та технологічні тренди світового ринку телекомунікаційних послуг, виявити провідних гравців галузі, регіональні особливості розвитку, ключові виклики та перспективи телеком-сектору до 2030 року.

Виклад основного матеріалу.

У 2025 році вартість глобального ринку телекомунікацій перевищує \$2,4 трлн і, за прогнозами, зросте до \$4,2 трлн до 2034 року [1]. Кількість мобільних підключень у світі вже перевищила 8,6 млрд — більше, ніж чисельність населення планети [2].

Основні сегменти ринку включають:

- Мобільний зв'язок. Понад 5,5 млрд людей користуються мобільним інтернетом, зокрема завдяки швидкому впровадженню 4G та 5G. Найбільші оператори — China Mobile, Verizon, AT&T, Vodafone [3].
- Широкопasmовий фіксований інтернет. У багатьох країнах продовжується розвиток оптоволоконних мереж (FTTH), які забезпечують стабільну швидкість і якість з'єднання.
- Супутникові мережі. Компанія SpaceX з проєктом Starlink забезпечує доступ до інтернету в понад 70 країнах, включно з регіонами без традиційної інфраструктури [4].

Провідні гравці ринку:

- China Mobile (Китай) — понад 980 млн абонентів [3].
- AT&T (США) — понад 190 млн абонентів, активно інвестує у 5G-мережі [5].
- Verizon — лідер у сфері корпоративних телеком-послуг у США [5].
- Vodafone — присутній у 22 країнах, зокрема в Європі та Африці [6].
- Orange — потужно представлений у Франції та франкомовній Африці.
- NTT (Японія) — інвестує в мережі 6G і цифрову безпеку.

До телеком-інфраструктури також активно долучаються технологічні компанії:

Google, Microsoft, Amazon створюють хмарні платформи, а Huawei, Ericsson, Nokia — виробляють обладнання для мобільних мереж нового покоління.

Актуальні технологічні тренди:

- 5G та майбутнє 6G. Кількість 5G-підключень у світі в 2024 році перевищила 2,2 млрд, а до 2030 року очікується запуск перших мереж 6G [2; 7].
- Інтернет речей (IoT). До 2030 року в мережі працюватиме понад 30 млрд IoT-пристроїв — від “розумних” будинків до автономного транспорту [8].

- Хмарні технології та edge computing. Провайдери зменшують затримки і навантаження на мережі, обробляючи дані ближче до користувача.
- Штучний інтелект у телекомунікаціях. AI допомагає в управлінні мережами, прогнозуванні трафіку та виявленні загроз [9].

Регіональні особливості:

- Розвинені країни: зосереджені на розгортанні 5G, цифровізації міської інфраструктури та кібербезпеці.
- Країни, що розвиваються: мають високий потенціал зростання. Наприклад, у Субсахарській Африці очікується приріст 4G-користувачів на 70% до 2030 року [6].
- Україна: попри війну, країна демонструє адаптивність — впроваджуються LTE-Advanced, хмарні технології, активно використовується супутниковий інтернет Starlink для підтримки зв'язку в зоні бойових дій [4].

Проблеми та виклики:

- Зростання витрат на модернізацію мереж (особливо 5G).
- Конкуренція з боку інтернет-сервісів (Zoom, WhatsApp).
- Недостатній доступ у сільських та віддалених регіонах (цифрова нерівність).
- Кіберзагрози: атаки на операторів зв'язку та витік персональних даних.
- Екологічність: необхідність зменшення енергоспоживання телеком-мереж [10].

Перспективи до 2030 року:

- Глобальне покриття інтернетом завдяки супутниковим системам (Starlink, OneWeb, Amazon Kuiper).
- Цифрова трансформація більшості секторів економіки через телеком-технології.
- Штучний інтелект стане ядром автоматизації обслуговування клієнтів та керування мережею.

- Екологічна модернізація мереж — зелена енергетика та переробка електронного обладнання.

Висновки. Світовий ринок телекомунікацій демонструє динамічний розвиток, стимулюючи цифрову трансформацію економік, суспільств і державних інституцій. Провідні компанії інвестують у розвиток інфраструктури, інновацій та безпеки, забезпечуючи мільярди користувачів зв'язком. Проте розвиток галузі супроводжується викликами, які потребують державного регулювання, міжнародної координації та стратегічного бачення. У найближче десятиліття телекомунікації стануть ще більш інтегрованими у всі сфери життя, визначаючи майбутнє цифрової цивілізації.

Список використаних джерел

1. Precedence Research. Telecommunication Market Size, Growth 2025–2034. URL: <https://www.precedenceresearch.com/telecommunication-market> (дата звернення: 25.05.2025).
2. Statista. Number of Mobile Subscriptions Worldwide 2024. URL: <https://www.statista.com/statistics/521598/5g-mobile-subscriptions-worldwide/> (дата звернення: 25.05.2025).
3. GSMA Intelligence. Mobile Economy 2024. URL: <https://www.gsma.com> (дата звернення: 24.05.2025).
4. SpaceX Starlink Coverage Map. URL: <https://www.starlink.com/map> (дата звернення: 23.05.2025).
5. AT&T and Verizon Investor Relations. URL: <https://about.att.com> / <https://www.verizon.com/about/investors> (дата звернення: 24.05.2025).
6. Vodafone Annual Report 2024. URL: <https://www.vodafone.com/investors> (дата звернення: 24.05.2025).
7. Ericsson Mobility Report, June 2024. URL: <https://www.ericsson.com/en/reports-and-papers/mobility-report> (дата звернення: 24.05.2025).

8. IoT Analytics. Number of Connected Devices Worldwide. URL: <https://iot-analytics.com> (дата звернення: 25.05.2025).
9. Deloitte. Global TMT Predictions 2025. URL: <https://www>

РОЛЬ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОМПАНІЙ В ЕКОНОМІЦІ КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ

Лавінський Сергій

студент III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Король Марина Михайлівна

доктор економічних наук,

професор кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. У рамках глобалізації транснаціональні компанії (ТНК) виступають важливим джерелом прямих іноземних інвестицій, технологій та робочих місць у країнах, що розвиваються. Водночас їхній вплив залишається суперечливим: ТНК можуть стимулювати приріст ВВП, впроваджувати інновації та створювати робочі місця, але водночас здійснювати «витік» прибутків за кордон, домінувати в ключових секторах та використовувати дешеву робочу силу. Для залучення інвестицій уряди часто пом'якшують податкові й екологічні норми, що може суперечити довгостроковим національним інтересам і створює дисбаланс у державній політиці.

Мета дослідження. Дослідити роль транснаціональних компаній в економіці країн, що розвиваються

Виклад основного матеріалу: Транснаціональні компанії, такі як Nike, Sony, Apple, Toyota, Coca-Cola, мають інвестиції та працюють у країнах, що розвиваються. Це може призвести як до переваг, так і до недоліків для країн, що розвиваються.

Переваги транснаціональних корпорацій у країнах, що розвиваються

- ТНК забезпечують приплив капіталу в країну, що розвивається. Наприклад, інвестиції в будівництво заводу враховуються як потік капіталу у

фінансовому рахунку платіжного балансу. Ці капіталовкладення допомагають економіці розвиватися та збільшувати її виробничі потужності.

- Модель зростання Харрода-Домара припускає, що цей рівень інвестицій є важливим для визначення рівня економічного зростання. Одним з найкращих способів підвищити рівень економічного зростання є забезпечення притоку капіталу з-за кордону.

- Приплив капіталу допомагає фінансувати дефіцит поточного рахунку платіжного балансу. (По суті, це означає, що іноземні інвестиції дозволяють країнам, що розвиваються, купувати імпортні товари).

- ТНК забезпечують зайнятість. Хоча за західними стандартами заробітна плата здається низькою, люди в країнах, що розвиваються, часто вважають ці нові робочі місця кращими, ніж робота в якості фермера з ще нижчими доходами.

- Навіть такі ліберальні економісти, як Пол Кругман і Джеффри Сакс, захищають «потогонну працю», стверджуючи, що хоча роботодавці платять занадто низьку заробітну плату. Часто «потогонна» праця є кращою, ніж альтернатива збирання сміття або відсутність оплачуваної роботи. В останні десятиліття в країнах Південно-Східної Азії спостерігається зростання заробітної плати, що свідчить про те, що економіка з низькою заробітною платою може розвиватися.

- ТНК можуть допомогти покращити інфраструктуру в економіці. Вони можуть підвищити кваліфікацію своєї робочої сили. Іноземні інвестиції можуть стимулювати витрати на інфраструктуру, таку як дороги і транспорт.

«ТНК з Півдня вже роблять значний внесок в інфраструктуру країн, що розвиваються, на їх частку припадає в середньому 30% загальних зобов'язань іноземних інвестицій в ці галузі і послуги. Внутрішньо-регіональні інвестиції особливо важливі в Азії та Океанії, де майже половина іноземних інвестиційних зобов'язань припадає на країни, що розвиваються (рис. 1). Існують значні відмінності в розрізі галузей: наприклад, в Африці ТНК країн, що розвиваються,

домінують над іноземними інвестиціями в телекомунікації; в НРК їх роль найбільш виражена на транспорті. Дійсно, такі компанії, як DP World (Об'єднані Арабські Емірати) і Hutchison Whampoa (Гонконг, Китай), збільшили частку Південь-Південь до 65% всіх зобов'язань іноземних інвестицій в інфраструктуру в НРК»

Infrastructure industry	Host region: LDCs			Host region: developing and transition economies		
	Source of commitment		Share of developing countries (%)	Source of commitment		Share of developing countries (%)
	World	Developing countries		World	Developing countries	
All infrastructure	13 013	5 029	38.6	264 003	85 456	32.4
Energy	4 589	1 083	23.7	108 562	20 912	19.3
Telecommunications	6 394	2 629	41.1	100 229	46 701	46.6
Transport	2 017	1 317	65.3	44 611	16 376	36.7
Water and sewage	32	-	-	10 602	1 467	13.8

Рис. 1. Джерела іноземних інвестиційних зобов'язань для інфраструктурних галузей НРК, країн, що розвиваються, і країн з перехідною економікою, станом на 1996-2006

- ТНК допомагають диверсифікувати економіку, не покладаючись на сировинні товари та сільське господарство, які часто залежать від нестабільних цін та пропозиції.

Недоліки діяльності транснаціональних компаній у країнах, що розвиваються

- Екологічні витрати. ТНК можуть передавати частину виробничого процесу на аутсорсинг країнам, що розвиваються, зі слабшим екологічним законодавством. Наприклад, існує торгівля сміттям, яке відправляється до країн, що розвиваються, таких як Індія, для утилізації та переробки.

- Прибуток репатріюється. Хоча ТНК інвестують у країни, що розвиваються, прибуток репатріюється в країну базування материнської компанії, тому чистий приплив капіталу є меншим, ніж здається.

- Кваліфікована робоча сила. При реалізації нових проектів ТНК, можливо, доведеться наймати кваліфіковану робочу силу з інших країн, а не з

країн, що розвиваються. Це означає, що кращі робочі місця не отримують місцеві працівники, а інвестиції розпорошуються.

- Сировина. Значною складовою багатонаціональних інвестицій у країни, що розвиваються, є пошук сировини - нафти, алмазів, каучуку та дорогоцінних металів. Видобуток сировини може спричинити екологічні проблеми - забруднення річок, втрату природного ландшафту. Крім того, існує лише короткостроковий приплив грошей для оплати за сировину. У багатьох випадках ці платежі не доходять до широких верств населення - гроші викачуються корумпованими чиновниками та політиками.

- Однак це не односторонній рух. Китайські компанії побудували нові дороги та залізниці в Африці, щоб отримати кращий доступ до сировини в Центральній Африці. Ці інвестиції в інфраструктуру залишають довгострокову спадщину - навіть якщо компанії підуть з Африки.

- Праця в потогонних цехах. Не всі економісти переконані, що «потогонна» праця - це добре. Критики стверджують, що погані умови праці дозволяють транснаціональним корпораціям використовувати свою моносонічну владу і платити працівникам нижчу заробітну плату, ніж вони повинні отримувати.

Найбільша кількість ТНК розміщена в США (45,2 %) та Китаї (15,8 %). По 6 % від всіх корпорацій світу знаходиться в Японії та Франції, 4,8 % – в Німеччині, 3 % – в Канаді, 2,4 % – в Індії, 2,2 % – в Швейцарії, в Італії – 2 %, у всіх інших – 12 %(рис. 2).

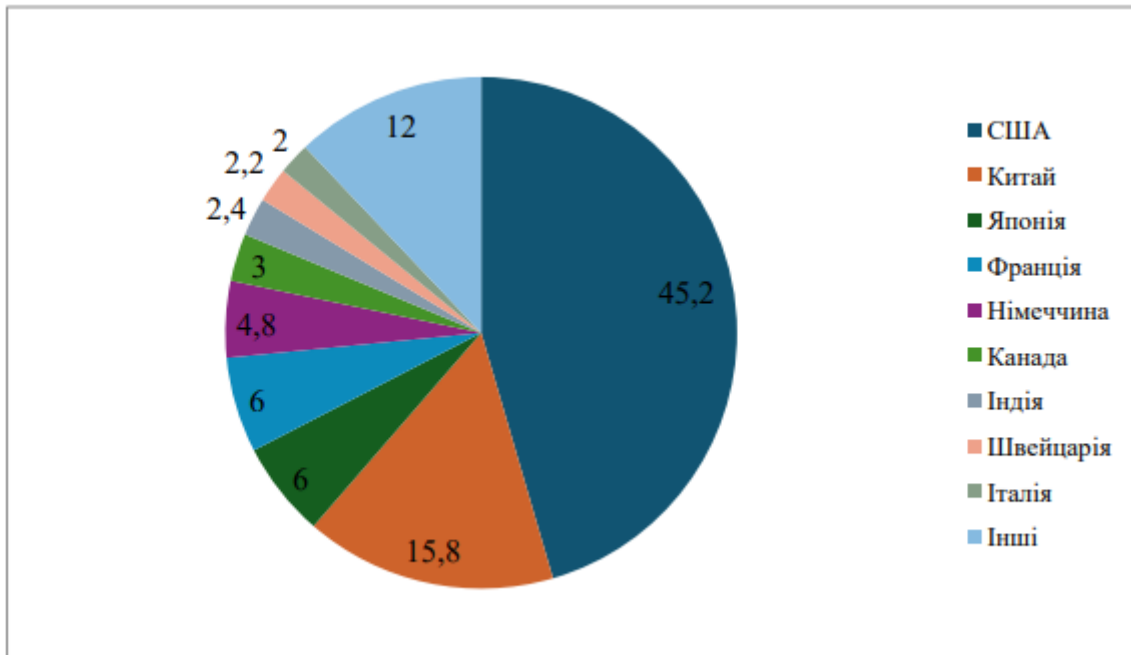

Рис. 2. Географічна структура ТНК у 2023 році, %

Відповідно до інформації, зображеної на рисунку 2, найбільша кількість ТНК серед країн, що розвиваються, зосереджена в Китаї та Індії. Зважаючи на розвиток ТНК, а також їх взаємодії із національними економіками, про залучення фінансів корпорацій на територію держави, необхідно насамперед мати на увазі прямі іноземні інвестиції (ПІІ). У таблиці 1 наведено інформацію щодо обсягу ПІІ у 2023 році.

Розподіл ПІІ за групами країн світу станом на 2021–2023 рр., млрд дол.

США

Таблиця 1.

Країни	Обсяги ПІІ		
	2021	2022	2023
Розвинені країни, в т. ч.	746	378	524
Європа	219	93	70
Північна Америка	472	285	377
Інші розвинені економіки	-	-	77
Країни, що розвиваються, в т. ч.	837	916	841
Африка	83	45	48
Латинська Америка та Карибський басейн	134	208	209
Азія	619	662	584

Отже, наведені дані показують, що після стрімкого зростання у 2021 році обсягів ПІІ у світі після пандемії, у 2022 році їх обсяги знову скоротилися – на 12 % згідно із докладом Конференції ООН з торгівлі та розвитку. Серед головних причин – повномасштабне вторгнення РФ на територію України, а також наслідки

цієї війни, зокрема зростання цін на продовольство та енергоносії. Причому особливо помітно за результатами 2022 року скоротився обсяг ПІІ у розвинені країни – на 37 %. Приплив ПІІ у країни, що розвиваються, у 2022 році, навпаки, збільшився на 4 %, до рекордних 916 млрд дол. США. Важливо зауважити, що його більша частина прийшла на обмежену кількість великих економік країн, що розвиваються (Індія, Китай, Бразилія). Що стосується 2023 року, то тут обсяги ПІІ у світі збільшилися на 3 % згідно із докладом Конференції ООН з торгівлі та розвитку. Приплив ПІІ у країни, що розвиваються, скоротився на 9 %. Така тенденція обумовлена скороченням обсягів інвестицій у країни Азії та Африки. Приплив ПІІ у розвинені країни у 2023 році, порівняно із 2022 роком, зріс на 38 %.

На перший погляд, може бути легко стверджувати, що ТНК - це однозначно добре для економіки країн, що розвиваються. Адже вони створюють робочі місця, яких раніше не було, навіть якщо вони небезпечні і платять низьку заробітну плату. Крім того, ТНК сприяють притоку капіталу в країни, що розвиваються, будуючи заводи, які потребують будівельників та навколишньої інфраструктури, тим самим стимулюючи економічний розвиток у приймаючих країнах.

Однак, за межами короткострокових вигод, економічна цінність транснаціональних корпорацій у країнах, що розвиваються, стає досить туманною. Більша частина прибутку, отриманого дочірньою компанією ТНК у країні, що розвивається, йде до материнської країни. У випадку Сальвадору, більшість прибутків, отриманих від збирання тростини, повертається до керівництва Соса-Сола у США.

Коли транснаціональні компанії заповнюють економічний ландшафт країн, що розвиваються, малому бізнесу та місцевим підприємцям стає важко конкурувати. Таким чином, приймаючі країни потрапляють у своєрідну залежність, коли вони не можуть звільнитися від впливу ТНК, побоюючись зростання безробіття. Вони також не можуть конкурувати з ТНК через їхні методи виробництва.

Висновки: Вплив ТНК на економіку країн, що розвиваються має як позитивні, так і негативні сторони. Ефективне управління цим впливом може забезпечити стійке економічне зростання країн, що розвиваються. Проаналізувавши вплив ТНК на економіку країн, що розвиваються, доцільно запропонувати такі перспективні напрями діяльності ТНК в країнах, що розвиваються:

- сприяння розвитку місцевих та локальних ринків
- прийняття на керівні посади місцевих фахівців для підвищення добробуту громадян країн, що розвиваються;
- оснащення новітніми та сучасними технологіями країнам, що розвиваються;
- забезпечення підвищення кваліфікації та перепідготовки місцевого населення;
- інвестування капіталу в місцеві галузі, спільні проекти з громадами.

Ефективна співпраця ТНК з владою та громадами країн, що розвиваються, стане запорукою подальшого інноваційного соціально-економічного розвитку цих країн.

Список використаних джерел

1. Multinational Corporations in Developing Countries. Multinational Corporations in Developing Countries - Economics Help
2. MULTINATIONAL CORPORATIONS IN DEVELOPING COUNTRIES. 2025. URL: <https://borgenproject.org/multinational-corporations-in-developing-countries/>
3. Оцінка впливу діяльності ТНК на країни, що розвиваються URL: <http://ema.ztu.edu.ua/article/view/313562/304502>
4. UNCTAD. UN trade & development
Розвиток інфраструктури в країнах, що розвиваються: іноземні інвестиції

допомагають, якщо планування ефективно | Управління ООН з торгівлі та розвитку (ЮНК ТАД) U RL: <https://unctad.org/>

ВПЛИВ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ САНКЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РФ

Лалакулич Віталіна

студентка III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Сідак Святослав Васильович

старший викладач кафедри міжнародної політики

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. В умовах загострення глобальних політичних конфліктів та підвищення взаємозалежності національних економік міжнародні економічні санкції стають вагомим інструментом регулювання світових економічних процесів та забезпечення економічної безпеки. Застосування санкційних механізмів спричиняє глибокі структурні трансформації у національних господарських системах, впливаючи на інституціональні основи фінансово-економічної діяльності. Особливого значення ця проблематика набуває для РФ, яка з 2014 року перебуває під дією багаторівневої системи економічних обмежень, що істотно посилюються у 2022–2024 роках у зв'язку з триваючою військовою агресією.

Мета дослідження. Дослідити міжнародні санкції та оцінити їхній вплив на економічний розвиток російської федерації.

Виклад основного матеріалу: Міжнародні санкції є однією з форм міжнародно-правової відповідальності, що накладається на суб'єкта міжнародного права за порушення міжнародних угод. Існує чимало визначень міжнародно-правової відповідальності, але загалом під цим поняттям розуміють обов'язок суб'єкта міжнародного права усунути заподіяну іншому суб'єкту шкоду або компенсувати матеріальні збитки, завдані діями, які хоча й не

порушують норм міжнародного права, але за які спеціальні міжнародні договори передбачають обов'язок відшкодування. [1]

Економічні санкції мають ширший набір засобів і сьогодні активно застосовуються багатьма країнами та міжнародними організаціями. Вони є найпоширенішою формою санкцій. Зазвичай їх застосування свідчить про прагнення держави-ініціатора вплинути на процес ухвалення рішень у суверенній країні. До методів економічного тиску належать «заморожування» фінансових активів держави-порушниці чи іншого суб'єкта, ембарго на торгівлю певними товарами, торгові бойкоти, введення додаткових мит тощо.

Запровадження санкцій проти російської федерації стало реакцією міжнародної спільноти на грубі порушення норм і принципів міжнародного права. Перші обмеження були запроваджені у відповідь на анексію Криму у 2014 році та підтримку збройних угруповань на сході України, а згодом доповнилися через повномасштабне вторгнення в Україну у 2022 році, агресивну зовнішню політику, кібератаки, порушення прав людини та втручання у справи інших держав. Процес введення санкцій розвивався поступово: спочатку обмеження стосувалися конкретних осіб через заборону на в'їзд і замороження активів, а після суттєвих порушень міжнародного права та загострення ситуації були накладені масштабні економічні санкції, що охоплювали цілі галузі та великі компанії. [2]

Оцінка реального впливу санкцій, запроваджених проти російської федерації в контексті російсько-української війни, залишається надзвичайно складною і багатоаспектною проблемою. Важливими орієнтирами для аналізу наслідків санкційної політики виступають показники валютного курсу російського рубля та динаміка валового внутрішнього продукту рф.

За 2014–2016 рр. рубль девальвував більш ніж на 60%, що прямо підтверджується обвалом номінального ВВП (з понад 2 трлн \$ до $\approx 1,3$ трлн \$). Починаючи з 2022 р., російська економіка зазнала різкого валютного шоку: курс

долара стрімко зріс до понад 120 руб./\$ внаслідок паніки, відтоку капіталу та масового попиту на іноземну валюту, однак уже за кілька місяців рубль укріпився до 70–80 руб./\$ завдяки жорстким валютним обмеженням, обов'язковій продажі валютної виручки та високим доходам від енергоекспорту. Попри війну та санкційний тиск, у 2022 р. номінальний ВВП рф у доларовому еквіваленті скоротився лише на $\approx 2\%$, а у 2023 р. зріс на $3,6\%$, що свідчить про часткову адаптацію економіки до зовнішніх обмежень через посилення внутрішнього попиту, розвиток несировинних галузей та використання альтернативних механізмів зовнішньої торгівлі. [3]

У 2022 році, коли інфляція в росії вийшла на рівень, неприйнятний для макроекономічної стабільності, Центробанк рф вдався до серії надзвичайно жорстких монетарних заходів. Ключова процентна ставка, тобто мінімальний відсоток, під який регулятор надає кредити комерційним банкам, зросла за кілька місяців із 16% до рекордних за останні два десятиліття 21% . Такий рівень ставки значно перевищує усереднені для розвинутих країн $2\text{--}10\%$ і свідчить про екстремальний характер інфляційного тиску та фінансових ризиків. Підвищення ставки робить кредити дорожчими, уповільнює економічну активність і обмежує купівельну спроможність населення, що сприяє зниженню темпів зростання цін.

У відповідь на потреби воєнної економіки уряд росії запровадив систему офіційних «м'яких» кредитів, коли банки примусово надають пільгові позики оборонним підприємствам за умовами, визначеними державою, а не ринком. З 2022 р. корпоративний борг у росії зріс на рекордні \$415 млрд, і близько \$210–250 млрд із цієї суми становили примусові позики оборонним підрядникам. [4] У результаті сукупний обсяг державно-комерційних пільгових позик перевищив 19% ВВП, фактично ставши основним джерелом фінансування військових витрат поза межами офіційного бюджету. Небачене зростання корпоративного боргу обумовило надмірне навантаження на банківську систему: витрати на обслуговування боргу сягають 25% прибутку крупних оборонних підприємств, що підвищує ризик масових неплатежів і банкрутств.

Серед ключових економічних ризиків, з якими сьогодні стикається російська економіка, варто виділити не тільки зростання частки проблемної корпоративної заборгованості, а й зниження світових цін на нафту, яке провокує обмеженість бюджетних ресурсів в довгостроковій перспективі.

У першій половині 2022 року, на тлі стрімкого зростання глобальних цін на нафту (еталон Brent досягав понад \$130 за барель), середня ціна на Urals також підвищилась, однак почала торгуватися з дедалі більшою знижкою до Brent.

Протягом 2023–2024 років середня ціна російської нафти перебувала значно нижче за ринкові бенчмарки. За останні шість торгових сесій глобальні ціни на нафту знизилися більш ніж на 10 %, а з квітня — на понад 20 %. Це зумовлено переважно очікуваннями перевищення пропозиції над попитом, а також негативними ринковими сигналами, пов'язаними з тарифною політикою США та загрозою уповільнення глобальної економіки. Стійке зниження світових цін на нафту до рівнів, значно нижчих за ті, що закладені в бюджеті російської федерації змусить уряд переглянути фіскальні орієнтири. Зокрема, очікуваний дефіцит бюджету на 2025 рік може бути переглянуто в бік зростання — з початкових 0,5 %. [5]

Висновки. Санкційний тиск, запроваджений міжнародною спільнотою у відповідь на агресивні дії російської федерації, спричинив глибокі трансформації в її макроекономічній системі. Вплив обмежень проявився через падіння курсу рубля, зростання інфляції, уповільнення ВВП, розбалансування бюджетної політики та значне накопичення корпоративного боргу. Уряд намагався компенсувати зовнішню ізоляцію внутрішніми фінансовими механізмами, що, зокрема, призвело до прихованого фінансування війни через систему пільгового кредитування. Одночасно зниження світових цін на енергоносії позбавляє економіку рф стабільного джерела валютних надходжень, що загострює бюджетні ризики. Отже, санкції не лише обмежили економічний потенціал країни, але й зробили її макрофінансову систему більш вразливою до глобальних та внутрішніх шоків.

Список використаних джерел

1. Stepanenko, K.V. 2016. Mizhnarodno-pravove rehuliuвання zastosuvannya Ukrainoiu represalii [International legal regulation of the use of reprisals Ukraine]. Almanakh mizhnarodnoho prava[online],13, p.57–65. Available at: <http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/2090/1/9%20%D0%A1%D1%82%D0%B5%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>
2. Russia`s aggression against Ukraine:EU adopts sixth package of sanctions. European Council. Council of the European Union. 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/pressreleases/2022/06/03/russia-s-aggression-against-ukraine-eu-adopts-sixthpackage-of-sanctions/>
3. Лук'яненко Т. С., Закусило Р. В. Перспективи краху російської військової економіки // Хімічна технологія: наука, економіка та виробництво : збірник наукових праць VIII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Шостка, 27-29 листопада 2024 р. / гол. ред. Р. В. Закусило. Суми : Сумський державний університет, 2024. С. 147-154.
4. Oxford Institute for Energy Studies. (2025, February 17). *Fiscal Flex: Russia's oil and gas revenues in 2024* - Oxford Institute for Energy Studies. URL: <https://www.oxfordenergy.org/publications/fiscal-flex-russias-oil-and-gas-revenues-in-2024/>
5. Kulish, H. (2025, April 29). Russia Chartbook by KSE Institute – Lower oil prices becoming a problem at a time of accumulated vulnerabilities - Kyiv School of Economics. Kyiv School of Economics. URL: <https://kse.ua/about-the-school/news/russia-chartbook-by-kse-institute-lower-oil-prices-becoming-a-problem-at-a-time-of-accumulated-vulnerabilities/>.

МІСЦЕ І РОЛЬ КРАЇН, ЩО РОЗВИВАЮТЬСЯ У СИСТЕМІ МЄВ

Ловас Стефанія

студентка III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Сідак Святослав Васильович

старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

У межах сучасної економічної науки країни, що розвиваються (developing countries), репрезентують складну, неоднорідну і водночас стратегічно важливу категорію держав, які відіграють дедалі вагомішу роль у функціонуванні глобальної економічної системи. Поняття «країни, що розвиваються» є багатоаспектним, позаяк охоплює не лише економічний, а й соціальний, інституційний, демографічний та політичний виміри розвитку, термін не має уніфікованого юридичного закріплення в міжнародному праві, однак є поширеним у науковій, політичній та аналітичній практиці, зокрема у діяльності міжнародних організацій, таких як ООН, Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, СОТ та інші [1, с. 65].

Країни, що розвиваються, зазвичай характеризуються сукупністю спільних рис, серед яких: відносно низький рівень валового національного доходу (ВНД) на душу населення; обмежена інституційна спроможність, що проявляється у слабкості системи управління, дефіциті верховенства права, нерозвиненості ринкової інфраструктури; значний рівень соціальної нерівності; високий ступінь зовнішньої залежності — від імпорту технологій, зовнішнього фінансування, транснаціонального капіталу; структурна незбалансованість національної економіки, зокрема надмірна сировинна або аграрна орієнтація.

У методології Світового банку критерієм класифікації є рівень ВНД на душу населення (розрахований за методом Атласа), на підставі чого держави поділяються на чотири категорії: з низьким, нижчим середнім, вищим середнім і високим рівнем доходів. Станом на 2023 рік до країн із низьким доходом відносилися ті, де ВНД на душу населення не перевищував 1135 доларів США, до нижчого середнього — від 1136 до 4465 доларів, до вищого середнього — від 4466 до 13 845 доларів США [2].

ООН при класифікації держав також застосовує Індекс людського розвитку (ІЛР), що інтегрує показники очікуваної тривалості життя, рівня освіти й доходів. Країни з ІЛР нижче 0,55 традиційно вважаються найменш розвиненими (LDCs - Least Developed Countries), тоді як держави з ІЛР вище 0,7 можуть входити до категорії країн із середнім або навіть високим рівнем людського розвитку. У класифікаційній практиці МВФ крім ВНД враховується структура платіжного балансу, ступінь зовнішньої боргової вразливості, стабільність валютного курсу та макроекономічна політика, зокрема рівень інфляції, баланс бюджету, обсяги міжнародних резервів.

Іншим важливим критерієм виступає ступінь диверсифікації економіки, насамперед у зовнішньоторговельному секторі. У країнах, що розвиваються, часто спостерігається переважання сировинного або монотоварного експорту, що підвищує залежність від кон'юнктури світових ринків. Водночас держави, які демонструють високі темпи індустріалізації та експорту продукції з доданою вартістю (зокрема, Південна Корея, Малайзія, В'єтнам), у ряді класифікацій визнаються «новими індустріальними країнами» (NICs — Newly Industrialized Countries), що становлять проміжну ланку між розвиненими країнами та традиційними економіками, що розвиваються [3].

У структурі глобального господарства країни, що розвиваються, посідають динамічне місце, трансформуючись із сировинних донорів у важливих акторів світової торгівлі, фінансів, ресурсного забезпечення й демографічного зростання. Їхня роль дедалі зростає в умовах багатопольярного світу, де центр економічної

активності зміщується у бік регіонів Південної Азії, Африки, Латинської Америки [4, с. 39].

У науковій традиції участь країн із середнім і низьким рівнем доходу у міжнародних економічних процесах аналізується через призму класичних, неокласичних, інституціональних і критичних теорій. Концепції абсолютних і порівняльних переваг (А. Сміт, Д. Рікардо) обґрунтували доцільність міжнародної спеціалізації, однак призвели до домінування сировинної моделі у країнах з низькою доданою вартістю продукції. Модель Хекшера-Оліна сформувала уявлення про розподіл торговельних вигод відповідно до наявних факторів виробництва, водночас не враховуючи нерівність доступу до технологій, знань, фінансових ресурсів [5].

Альтернативні парадигми, зокрема теорія залежності та світосистемний аналіз, наголошують на структурному домінуванні «центру» над «периферією», що зумовлює обмежений доступ до технологічного розвитку, несприятливі умови обміну, посилену залежність від транснаціонального капіталу. Інституціональна економіка акцентує увагу на якості інститутів — правових, адміністративних, освітніх — як базису економічного зростання, здатного забезпечити включення країн із низьким доходом до глобальних ланцюгів доданої вартості [5].

Макроекономічні показники держав із середнім доходом виявляють широкий спектр структурних відмінностей. Порівняльний аналіз Індії, Бразилії, В'єтнаму, Нігерії засвідчив асиметрію в рівнях ВНД на душу населення, темпах зростання ВВП, обсягах зовнішнього боргу, показниках інфляції. Наприклад, Індія та В'єтнам демонструють стійке зростання, диверсифікацію економіки та контроль за макрофінансовою стабільністю, тоді як Нігерія залишається вразливою до шоків через сировинну залежність та інституційну нестабільність [5].

У зовнішньоекономічній площині держави зростаючих економік збільшують частку у світовому експорті, залучають прямі іноземні інвестиції,

активно функціонують у системі глобальних виробничих ланцюгів. За оцінками ЮНКТАД і СОТ, понад 44% світового експорту припадає на країни із середнім доходом, зокрема на нові індустріальні економіки — В'єтнам, Індію, Бразилію [6].

Зазначимо, країни, що розвиваються, займають неоднозначне положення у сучасній системі міжнародних економічних відносин: з одного боку, мають значний демографічний, ресурсний і виробничий потенціал, а з іншого - залишаються вразливими до глобальних викликів. Серед загроз, які уповільнюють їхню інтеграцію у світову економіку, виділяють сировинну орієнтацію експорту, високий рівень боргового навантаження, технологічне відставання, кліматичну нестійкість, а також політичну і геоекономічну нестабільність. Глобальна цифровізація, автоматизація виробництва та перехід до індустрії знань посилюють диференціацію між ядром і периферією світового господарства, маргіналізуючи держави з недостатнім рівнем інституційної зрілості та інноваційної спроможності.

Незважаючи на ці ризики, країни Глобального Півдня мають стратегічні перспективи розвитку за умови реалізації цілісної модернізаційної політики. Серед ключових напрямів — формування високотехнологічного сектору на основі розвитку обробної промисловості, інвестування в освіту та підготовку кадрів для знаннєвої економіки, модернізація транспортної, цифрової та енергетичної інфраструктури, посилення ефективності державного управління й інституційної спроможності, а також розширення участі у регіональних інтеграційних форматах. Акцент на експорт продукції з високою доданою вартістю, підтримка національних експортно-кредитних агентств та залучення іноземних інвестицій на умовах стратегічного партнерства здатні не лише зменшити залежність від зовнішніх шоків, а й забезпечити якісне економічне зростання.

Таким чином, країни, що розвиваються, займають стратегічне місце у системі міжнародних економічних відносин як носії зростаючого

демографічного, ресурсного й інституційного потенціалу. У структурі світової економіки вони відіграють дедалі активнішу роль - як у сфері торгівлі та інвестицій, так і в процесах трансформації глобальних виробничих ланцюгів. Незважаючи на наявні загрози, серед яких — сировинна залежність, зовнішнє боргове навантаження, низький рівень інноваційної активності, технологічна та екологічна вразливість, ці держави демонструють здатність до структурної адаптації та нарощування конкурентних переваг.

Участь країн, що розвиваються, у глобальній економіці потребує реалізації цілісної політики модернізації, яка охоплює розвиток обробної промисловості, інвестиції в людський капітал, цифрову й інфраструктурну трансформацію, інституційне укріплення, а також розширення доступу до регіональних ринків і міжнародних фінансових ресурсів. Лише за умов системного реформування можливо забезпечити рівноправну інтеграцію до глобальної економіки, мінімізувати асиметрії розвитку та перетворити потенціал на реальні механізми економічного зростання і стабільності.

Список використаних джерел

1. Мойсей В.І. Функціональна роль міжнародної торгівлі в умовах глобалізації. *Міжнародна економіка*. 2010. № 4/12. С. 65–70
2. Прасад А. Світовий банк включив Україну до категорії країн з доходами вищими за середні *Forbes*. URL: <https://forbes.ua/news/svitoviy-bank-vklyuchiv-ukrainu-do-kategorii-krain-z-dokhodami-vishchimi-za-seredni-02072024-22123>
3. UN list of least developed countries. *UN Trade and Development (UNCTAD)*. URL: <https://unctad.org/topic/least-developed-countries/list>
4. Єріна І.В. Міжнародна торгівля послугами: тенденції розвитку і структура українського ринку. *Статистика та економіка, аналіз*. 2012 № 4. С. 39–44.

5. Панченко В., Резнікова Н. Міжнародні стратегії економічного розвитку: навчальний посібник. Київ: ФОП Білецький Р.Г., 2025. 471 с.
6. World Trade Statistical Review 2023. URL: https://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/wtsr_2023_e.pdf.

РОЛЬ МВФ В АНТИКРИЗОВОМУ УПРАВЛІННІ

Лукачко Дмитро

студент III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Кушнір Наталія Олексіївна

кандидат економічних наук,

доцент міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобальних викликів, зокрема наслідків пандемії COVID-19, геополітичної нестабільності та коливань на фінансових ринках, питання ефективного антикризового управління стає надзвичайно актуальним. Міжнародний валютний фонд (МВФ) відіграє провідну роль у підтримці країн у подоланні економічних труднощів через надання фінансової допомоги, консультацій та технічної підтримки. Проте діяльність МВФ нерідко піддається критиці через можливі негативні соціально-економічні наслідки впровадження обумовлених реформ. Це вимагає детального аналізу ефективності підходів МВФ до антикризового управління у різних країнах.

Мета дослідження. Проаналізувати роль і механізми діяльності МВФ в антикризовому управлінні на прикладі Парагваю та Великої Британії у 2023–2024 роках, оцінити ефективність його втручань в умовах сучасних економічних викликів.

Виклад основного матеріалу. Міжнародний валютний фонд (МВФ) відіграє ключову роль у глобальній фінансовій системі, зокрема в управлінні економічними кризами. Заснований у 1944 році на конференції в Бреттон-Вудсі, МВФ має на меті сприяння міжнародному валютному співробітництву, забезпечення фінансової стабільності, підтримку міжнародної торгівлі, сприяння високій зайнятості та сталому економічному зростанню, а також зменшення

бідності у світі. Однією з основних функцій МВФ є надання фінансової допомоги та консультацій з економічної політики країнам-членам, які стикаються з економічними труднощами, що дозволяє управляти та пом'якшувати фінансові кризи.

Останні роки принесли світовій економіці численні виклики, включаючи наслідки пандемії COVID-19, геополітичні напруження, такі як війна в Україні, та коливання цін на сировинні товари. Ці події підкреслили важливість ефективного антикризового управління. Ця дослідницька робота аналізує роль МВФ в антикризовому управлінні, зосереджуючись на його діяльності у 2023–2024 роках. Через приклади втручання МВФ у Парагваї та Великій Британії, а також аналіз даних із Звіту про глобальну фінансову стабільність МВФ за квітень 2024 року, робота прагне надати всебічне розуміння того, як МВФ підтримує країни у подоланні економічних криз.

Таблиця 1.

Ключові компоненти антикризового управління МВФ:

Компонент	Характеристика
Нагляд	МВФ здійснює моніторинг економічних і фінансових подій у країнах-членах та на глобальному рівні, надаючи рекомендації для запобігання кризам. Це включає щорічні консультації, під час яких оцінюються економічні політики країн.
Фінансова допомога	МВФ пропонує позики через різні інструменти, такі як Інструмент швидкого фінансування (RFI), Фонд стійкості та сталості (RSF) та Інструмент координації політики (PCI), щоб допомогти країнам стабілізувати економіку.
Технічна допомога	МВФ надає експертизу для вдосконалення економічних політик та інституцій, наприклад, у сфері банківського нагляду чи фіскального управління.
Розвиток потенціалу	Через навчальні програми МВФ підвищує кваліфікацію політиків і чиновників, що сприяє кращому управлінню економікою.

Джерело: [4]

Стратегії МВФ адаптуються до потреб кожної країни, але зазвичай включають фіскальне консолідування, коригування грошово-кредитної політики,

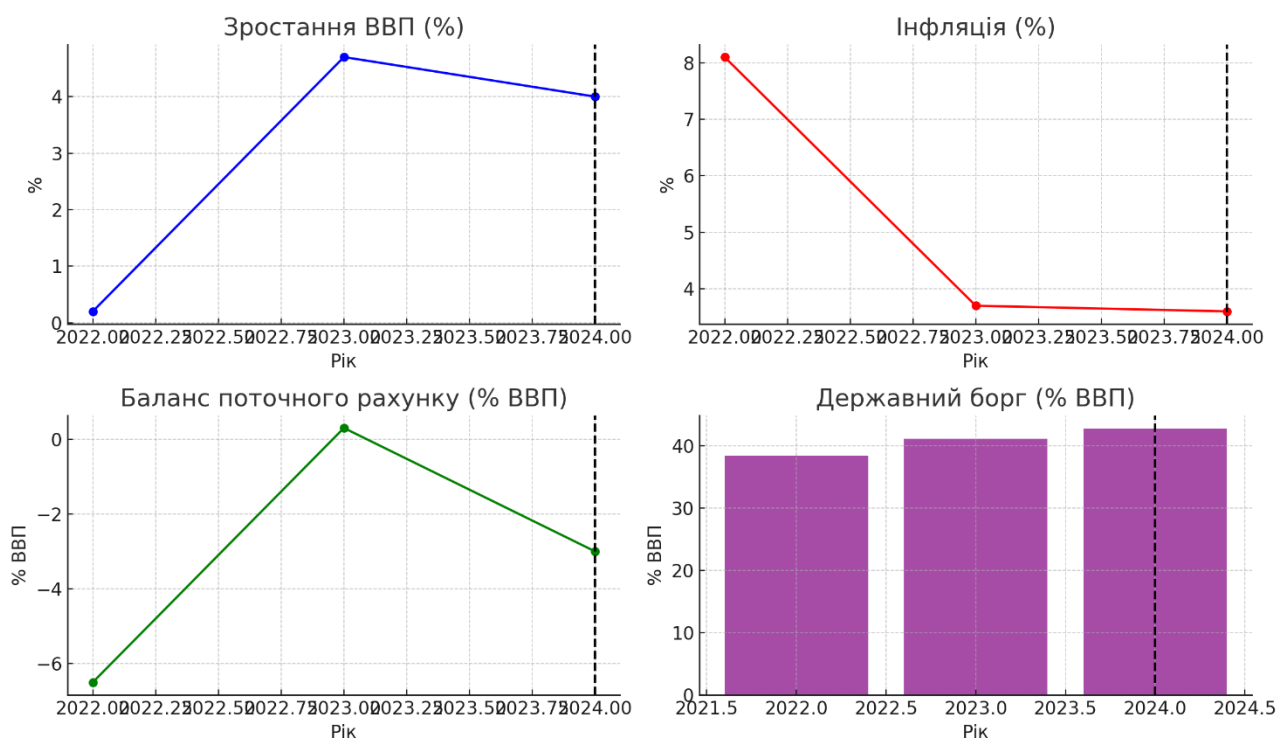
структурні реформи та, за необхідності, реструктуризацію боргу. Наприклад, МВФ може рекомендувати скорочення бюджетного дефіциту або реформи фінансового сектору для відновлення довіри інвесторів [3].

Фінансова допомога, головний інструмент МВФ для реагування на кризи, передбачає надання кредитів країнам-членам з проблемами платіжного балансу для стабілізації їхньої економіки та відновлення сталого зростання. МВФ надає короткострокові та середньострокові кредити в іноземній валюті. Існують різні кредитні інструменти, адаптовані до різних потреб, такі як угоди про резервне кредитування, розширений кредитний механізм та інструмент швидкого фінансування. Надання кредитів зазвичай супроводжується певними умовами, спрямованими на забезпечення проведення необхідних політичних коригувань. Умови є як гарантією ресурсів МВФ, так і предметом дискусій щодо їхнього впливу на країни-позичальники.

Політика МВФ щодо надання консультацій та обумовленості відіграє важливу роль у його антикризовій діяльності. Фонд надає індивідуальні рекомендації щодо політики для вирішення конкретних кризових ситуацій. Крім того, надання кредитів супроводжується певними умовами, спрямованими на забезпечення впровадження необхідних реформ. Типові умови включають скорочення державних запозичень, підвищення процентних ставок та банкрутство фірм. Обумовленість має на меті забезпечити відповідальне управління економікою країнами-позичальниками [5].

МВФ також тісно співпрацює зі Світовим банком та іншими міжнародними та регіональними організаціями. Він бере участь в ініціативах, таких як Спільна програма G20 щодо врегулювання заборгованості. Співпраця з іншими установами підвищує ефективність антикризового управління.

Розглянемо більш детально співпрацю МВФ з Парагваєм. У 2024 році МВФ провів Четвертий консультативний огляд за статтею IV з Парагваєм, а також перегляди за Інструментом координації політики (PCI) та Фондом стійкості та сталості (RSF).

Рис 1. Макроекономічні показники Парагваю під час співпраці з МВФ

Джерело: Складено автором на основі джерела [1]

Рисунок ілюструє, що економіка Парагваю продемонструвала стійкість після посухи, з економічним зростанням у 2023 році на рівні 4,7%, що підтримувалося сільськогосподарським і електроенергетичним секторами. Інфляція залишалася низькою (3,7% наприкінці 2023 року), а зовнішній поточний рахунок мав профіцит. Проте фіскальний дефіцит зріс через незаплановані витрати, зокрема на охорону здоров'я, що створило виклики для економічної стабільності.

Втручання МВФ включало рекомендації щодо політики, тобто МВФ порадив Парагваю зосередитися на фіскальному консолідуванні, зокрема через покращення збору податків, розширення податкової бази та підвищення ефективності державних витрат. Було наголошено на необхідності реформування пенсійної системи та обмеження зобов'язань за державно-приватними партнерствами. Також МВФ підтримав політику таргетування інфляції та гнучкий обмінний курс, що сприяло стабільності валюти (гуарані). МВФ

закликав розширити нагляд за банківським сектором, зокрема щодо боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму.

Ці заходи допомогли Парагваю підтримувати економічну стабільність і прогнозувати зростання на рівні 3,8% у 2024 році. Втручання МВФ демонструє його здатність надавати цільову підтримку через консультації та програмні перегляди, сприяючи вирішенню специфічних економічних викликів [1].

Таблиця 2.

Основні економічні показники Парагваю за 2023–2024 роки

Рік	Зростання ВВП (%)	Інфляція (кінець періоду, %)	Баланс поточного рахунку (% ВВП)	Державний борг (% ВВП)
2023	4,7	3,7	0,3	41,2
2024	3,8	4,0	-0,5	42,8

Джерело: Складено автором на основі джерела [1].

Згідно з наведеними даними, економіка Парагваю у 2023 році демонструвала сильне відновлення зі зростанням ВВП на 4,7%, низькою інфляцією (3,7%) і позитивним поточним рахунком (0,3% ВВП). Проте у 2024 році очікується деяке уповільнення зростання до 3,8%, незначне зростання інфляції до 4,0%, а також повернення дефіциту поточного рахунку (-0,5% ВВП) і поступове збільшення державного боргу (з 41,2% до 42,8% ВВП). Ці зміни свідчать про те, що попри зовнішні та внутрішні виклики, Парагвай зберігає економічну стійкість. Підтримка МВФ, зокрема через рекомендації щодо фіскальної політики, реформ і фінансового нагляду, відіграла важливу роль у стабілізації макроекономічної ситуації. Завдяки цьому Парагвай зміг уникнути глибших криз і закласти основу для сталого економічного розвитку.

Отже, у 2024 році МВФ співпрацював з Парагваем у межах консультативного огляду та програм Інструменту координації політики і Фонду стійкості та сталості. Після посухи економіка країни зросла на 4,7% у 2023 році завдяки аграрному та енергетичному секторам. Інфляція залишалась помірною, але зросли бюджетні витрати, що призвело до дефіциту. МВФ рекомендував фіскальну консолідацію, розширення податкової бази, реформу пенсій та

підвищення ефективності витрат. Також підтримано гнучкий валютний курс, інфляційне таргетування та посилення фінансового нагляду. У 2024 році прогнозується зростання ВВП на 3,8% при зростанні держборгу до 42,8% ВВП.

Розглянемо інший приклад кредитної взаємодії МВФ з такою країною як Велика Британія. Не зважаючи на потужну економіку дана країна також зіткнулася з економічними труднощами у 2024 році після м'якої технічної рецесії у 2023 році, спричиненої високою інфляцією та жорсткою монетарною політикою. У 2024 році Міжнародний валютний фонд не надавав Великій Британії фінансових позик. Країна, як розвинена економіка з доступом до міжнародних ринків капіталу, не потребувала прямого фінансування. Основна підтримка полягала в консультаціях за статтею IV, технічній допомозі та моніторингу фінансової стабільності.

У липні 2024 року МВФ оцінив економічне відновлення Великої Британії після рецесії 2023 року. Прогнозувалося зростання ВВП на 0,7% у 2024 році та 1,5% у 2025 році. Фонд рекомендував підтримувати цінову та фінансову стабільність через обережне пом'якшення монетарної політики, посилення фіскального каркасу та проведення реформ для підвищення продуктивності в сферах освіти, охорони здоров'я та інфраструктури. Окремо було підкреслено важливість зеленого переходу та збалансованого підходу до промислової політики. У рамках технічної допомоги МВФ надавав рекомендації щодо вдосконалення монетарної політики Банку Англії, зокрема стосовно комунікації рішень про процентні ставки та модернізації прогнозних моделей (COMPASS). Також було запропоновано реформи для залучення інвестицій у пенсійні фонди та спрощення планувальних процедур для стимулювання економічного зростання. Щодо фінансової стабільності, МВФ зазначив, що фінансова система Великої Британії успішно витримала глобальний банківський стрес 2023 року, але наголосив на потребі посилення нагляду за некритичними банками та небанківськими установами. Рекомендації МВФ сприяли так званому «м'якому приземленню» економіки: у 2024 році Велика Британія уникла глибшої рецесії, а інфляція знизилася з понад 10% у 2022 році до майже цільового рівня 2%.

Економічні показники країни у 2022–2024 роках змінювалися наступним чином:

- Зростання ВВП сповільнилося з 4,3% у 2022 році до 0,4% у 2023 році, однак у 2024 році відновилося до 1,1%.
- Інфляція, яка сягала 10,5% у 2022 році, впала до 5,25% у 2023 році і наблизилася до 2,5% у 2024 році.
- Державний борг поступово зростає: з 97,7% ВВП у 2022 році до 99,5% у 2024 році, але залишався під контролем завдяки фінансовій дисципліні [2].

Розглянемо рисунок нижче, який ілюструє динаміку цих показників до і після консультацій МВФ у 2024 році. Вертикальна пунктирна лінія позначає момент проведення консультацій.

Рис. 2 ВВП та інфляція у ВБ до і після консультації МВФ

Джерело: Складено автором на основі джерела [2]

У 2024 році Велика Британія, попри складні макроекономічні умови після технічної рецесії 2023 року, не потребувала фінансової допомоги від МВФ, але активно співпрацювала з Фондом у форматі консультацій за статтею IV, технічної допомоги та моніторингу. МВФ позитивно оцінив відновлення економіки країни, спрогнозувавши зростання ВВП на 0,7% у 2024 році та 1,5% у 2025 році. Фонд рекомендував зберігати цінову стабільність, реформувати фіскальну політику, підвищувати продуктивність і стимулювати інвестиції. Важливим елементом була підтримка «зеленого переходу» та удосконалення монетарної політики Банку Англії.

Згідно з макроекономічними показниками, інфляція у Великій Британії значно знизилася — з понад 10% у 2022 році до близько 2,5% у 2024 році, тоді як економічне зростання поступово відновлюється, а державний борг утримується на стабільному рівні завдяки фіскальній дисципліні. Це свідчить про ефективність консультацій МВФ у запобіганні глибшій рецесії та підтриманні стабільності.

Надалі Велика Британія продовжуватиме співпрацю з МВФ у форматі регулярних консультацій і технічного діалогу. Як одна з провідних економік світу, вона залишається активним членом МВФ, підтримуючи глобальні

фінансові ініціативи та впроваджуючи рекомендації Фонду для зміцнення власної економічної стійкості.

Висновки. Втручання МВФ у Парагваї та Великій Британії демонструють його гнучкий підхід до антикризового управління. У Парагваї фонд надавав цільові рекомендації для фіскальної та монетарної стабільності, тоді як у Великій Британії зосередився на ширшому аналізі для підтримки відновлення. Ці приклади показують здатність МВФ працювати в різних економічних умовах. Ефективність підтримки видно у стабільних економічних показниках обох країн, хоча діяльність фонду часто критикують. Зокрема, Джозеф Стігліц зауважує, що жорсткі умови МВФ можуть поглиблювати нерівність і обмежувати соціальні програми [6]. Попри це, МВФ адаптує свої підходи, впроваджуючи гнучкі кредитні механізми, ініціативи зі сталого розвитку та кліматичні реформи, що свідчить про його прагнення бути більш чутливим до потреб країн.

Список використаних джерел

1. IMF Paraguay 2024 Article IV Consultation and Program Reviews – URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2024/06/27/pr-24246-paraguay-2024-art-iv-consult-3rd-review-of-pci-and-1st-review-under-rsf>
2. IMF United Kingdom 2024 Article IV Consultation – URL: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2024/07/03/United-Kingdom-2024-Article-IV-Consultation-Press-Release-Staff-Report-and-Statement-by-the-551376>
3. IMF Global Financial Stability Report April 2024 – URL: <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR/Issues/2024/04/16/global-financial-stability-report-april-2024>
4. Council on Foreign Relations: What Is the IMF? – URL: <https://www.cfr.org/backgrounder/what-imf>
5. IMF Lending Factsheet – URL: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-Lending>
6. Stiglitz Critique on IMF Policies – URL: <https://www.globalpolicy.org/social-and-economic-policy/the-three-sisters-and-other->

[institutions/internal-critics-of-the-world-bank-and-the-imf/50588-interview-with-joseph-stiglitz.html?itemid=id#942](https://www.imf.org/external/relations/press/2011/05/05/110505.htm).

ІНФОРМАЦІЙНІ ТА ЕЛЕКТРОННІ ПОСЛУГИ ЯК ДИНАМІЗУЮЧИЙ ФАКТОР МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Маркович Олександр

студент III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Сідак Святослав Васильович

старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. Попри очевидні переваги цифрової трансформації, її наслідки розподілені не рівномірно. До прикладу лише 20% населення найменш розвинених країн мають доступ до інтернету, в результаті це серйозно обмежує їхню здатність брати участь у міжнародних електронних ринках. Дані ЮНКТАД показують, що в той час, як на послуги, що надаються цифровим способом, припадає 56% світового експорту послуг, у найменш розвинених країнах ця частка становить лише 20%. Такі розриви загрожують закріпити наявні нерівності й ставлять завдання подолання “цифрового розриву” на глобальному рівні. Крім того, розвиток інформаційних та електронних послуг ускладнюють нові регуляторні бар’єри, до яких можна віднести вимоги з локалізації даних чи різні стандарти захисту інформації створюють додаткові витрати і можуть обмежувати відкритість ринків.

Мета дослідження. Проаналізувати роль інформаційних та електронних послуг як рушійної сили міжнародної торгівлі та глобальної економічної співпраці. Дослідити приклади, які ілюструють внесок цифрових послуг у розвиток міжнародної торгівлі.

Виклад основного матеріалу. Сучасні інформаційні та електронні послуги (з IT-консалтингу, комп’ютерних та телекомунікаційних технологій до

цифрових фінансових та медіасервісів) є головними драйверами цифрової економіки. Вони ґрунтуються на обміні даними, що стають самостійним активом та об'єктом торгівлі: дані не лише забезпечують виробництво та доставку товарів, а й організують глобальні ланцюги створення вартості й лежать в основі таких технологій, як штучний інтелект, хмара, «Інтернет речей» тощо. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСД) оцінює, що вже 2023 року на цифрову торгівлю припадало близько чверті світового товарообігу (приблизно \$5 трлн). Цей сектор розвивається швидкими темпами: наприклад, світовий ринок ІТ-послуг зростає удвічі швидше за решту економіки, створюючи робочі місця в шість разів інтенсивніше, при цьому 70% глобальної доданої вартості у сфері ІТ сформували лише шість провідних країн світу. [1]

Тенденції зростання цифрової торгівлі. Цифровізація радикально змінює характер торгівлі: платформи та онлайн-послуги дають фірмам, зокрема МСП, змогу налагоджувати глобальні ланцюги постачання й контактувати з клієнтами в усьому світі. В результаті світові масштаби торгівлі електронними сервісами стрімко збільшуються: за підрахунками ОЕСД, ще у 2020 році цифрова торгівля перевищила 4,5 трлн доларів і становила близько 25% глобальної торгівлі. Крім того, міжнародна торгівля ІСТ-послугами зросла на 6% у 2020 році, до \$676 млрд, підкріпивши цифрову економіку під час карантинних обмежень. Наприклад, завдяки цьому цифрові послуги склали вже 64% світового експорту послуг у 2020 році. В інших словами, інформаційні та електронні сервіси перетворюються на панівну частину світової торгівлі сервісами, прискорюючи економічні зв'язки та гнучкість ринків. [2]

Пандемія COVID-19 демонструвала стійкість цифрового сегмента: під час різкого падіння світової торгівлі послугами (-20% у 2020) експорт послуг, що можуть постачатися через Інтернет (ІКТ та інші цифрові сервіси), впав лише на 1,8%. Завдяки цьому частка електронних інформаційних послуг у світовому експорті послуг підвищилася із 52% (2019) до 64% (2020). Водночас ІКТ-послуги становили вже близько 14% світового експорту послуг у 2020 році. Загалом ці

тенденції свідчать, що інформаційні та електронні сервіси відіграють дедалі важливішу роль у глобальній торгівлі і економічній інтеграції. [3]

У 2024 році цифрова торгівля остаточно закріпилася як провідна складова глобальної економічної діяльності. Після стриманого зростання у 2020 році, викликаного пандемією COVID-19, цифрові послуги повернулися до активного розвитку, демонструючи впевнений приріст обсягів навіть на фоні загальної економічної нестабільності.

Згідно з оновленими даними Світової організації торгівлі, загальний обсяг світової торгівлі послугами у 2024 році сягнув 8,7 трлн доларів США. Значну частку в цій структурі становлять саме послуги, що можуть доставлятися електронним шляхом, зокрема інформаційно-комунікаційні, фінансові, професійні та навчальні сервіси. На відміну від 2020 року, коли цифрові послуги зросли лише на 6 % або навіть скоротилися у певних категоріях (наприклад, цифрові послуги доставки загалом знизилися на 1,8 %), у 2024 році їхнє зростання перевищило 8 % у порівнянні з попереднім роком. [4]

Особливо активну динаміку демонстрували країни «Групи двадцяти» (G20), де експорт послуг у 2024 році зріс на 8,5 %, а імпорт — на 7,4 %, що значно перевищує середньосвітові темпи. Це свідчить про те, що великі економіки продовжують інвестувати у цифрову інфраструктуру та лібералізацію торгівлі в онлайн-середовищі. Такі показники дозволяють говорити не лише про кількісне зростання, але й про якісну зміну в структурі міжнародної торгівлі, в якій цифрові сервіси посідають дедалі більш значуще місце. [5]

Успіх інформаційних послуг ілюструють приклади різних регіонів. Так, Європейський Союз демонструє активне зростання експортних можливостей у секторі ІКТ: наприклад, деякі країни ЄС (Литва, Португалія, Фінляндія) мають середньорічне зростання торгівлі ІКТ-послугами понад 15% протягом останніх п'яти років. Це вказує на те, що як великі економіки (Німеччина, Ірландія), так і менші (Естонія, Литва) виграють від відкриття цифрових ринків.

В Азії компанії на кшталт Alibaba (Китай) і Tata Consultancy Services (Індія) за допомогою онлайн-платформ залучають мільйони малих постачальників до

світової торгівлі. Аналогічно, електронні платформи на основі блокчейну та мобільні фінтех-сервіси (наприклад, платежі M-Pesa в Африці) спрощують розрахунки й інтегрують віддалені ринки.

Крім того, великі міжнародні логістичні провайдери впроваджують власні е-сервіси для миттєвого розрахунку тарифів та часу доставки. Наприклад, через портал DB Schenker Connect можна відразу вибрати вид транспорту, отримати розрахунок вартості та термінів доставлення, а також забронювати відправлення онлайн в декілька кліків. Це значно підвищує прозорість логістичних ланцюгів і дозволяє малим експортерам планувати витрати без затримок. [6]

В Україні аналогічну роль виконує державний портал «Дія» та його бізнес-версія «Дія.Бізнес», через які підприємці можуть реєструвати ФОП за 2 секунди, створювати ТОВ за 30 хвилин, отримувати митні декларації й дозволи на експорт, а також подавати звіти онлайн. Станом на 2025 рік «Дія» об'єднує понад 21,7 млн користувачів і надає більше 70 цифрових сервісів, серед яких — автоматизований розрахунок податків та митних платежів для міжнародної торгівлі. [7]

Висновки. Аналіз свідчить, що інформаційні та електронні послуги є потужним динамізуючим чинником міжнародної торгівлі. Завдяки цифровим технологіям торгівля стає масштабнішою, швидшою і доступною для більшої кількості учасників: цифрові сервіси стабільно ростуть навіть у кризові періоди, а частка цифрової торгівлі в глобальному обігу послуг стрімко зростає. Приклади держав і корпорацій показують, що розвинені регіони й економіки завдяки інноваційним платформам і IT-інфраструктурі прискорюють інтеграцію у світову торгівельну систему. Водночас існують явні виклики: нерівний доступ до цифрових технологій, регуляторні бар'єри та технічні обмеження гальмують використання цих послуг у менш розвинених країнах. Отже, подальше зміцнення міжнародної торгівлі через інформаційні та електронні сервіси вимагає узгоджених політик з розширення цифрового включення, розвитку інфраструктури та координації стандартів на глобальному рівні.

Список використаних джерел

1. Digital progress and trends report. World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/digital-progress-and-trends-report>.
2. Developing economies surpass \$1 trillion mark in digitally deliverable services exports. *UN Trade and Development (UNCTAD)*. URL: <https://unctad.org/news/developing-economies-surpass-1-trillion-mark-digitally-deliverable-services-exports>.
3. Trade data for 2020 confirm growing importance of digital technologies during COVID-19. *UN Trade and Development (UNCTAD)*. URL: <https://unctad.org/news/trade-data-2020-confirm-growing-importance-digital-technologies-during-covid-19>.
4. 5 things you should know about international trade statistics. URL: <https://oecdstatistics.blog/2025/04/17/5-things-you-should-know-about-international-trade-statistics/>.
5. G20 merchandise trade declines while services trade shows mixed performance in Q4 2024. OECD. URL: <https://www.oecd.org/en/data/insights/statistical-releases/2025/02/international-trade-statistics-trends-in-fourth-quarter-2024.html>.
6. Book and track your shipments. *DB SCHENKER*. URL: <https://www.dbschenker.com/de-en>.
7. Digital country - Ukraine. *Official website of Ukraine*. URL: <https://ukraine.ua/invest-trade/digitalization/>.

ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Матяш Ангелеліна

студентка III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Брензович Катерина Степанівна

кандидат економічних наук,

доцент міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Провідною тенденцією еволюції соціально-економічного розвитку в умовах сьогодення є посилення процесів глобалізації. Через це у світовому господарстві активізувалася одна з ключових форм відносин – трудова міграція. Міжнародна трудова міграція - переміщення працездатних осіб за межі своєї країни, що зумовлене різними чинниками. Тривалість такої міграції зазвичай перевищує рік, а ключовою метою є працевлаштування та отримання винагороди за працю [1, с. 218].

Трудова міграція виступає каталізатором змін у економіці. Вона визначає її структуру та формує потенційні передумови для трудової міграції. Цей процес охоплює різноманітні групи населення, які відрізняються професійним досвідом та кваліфікацією [2, с. 127]. Соціально-економічні наслідки міжнародної трудової міграції кожної держави розглядаються окремо. Адже вони виявляють себе позитивно та негативно і для тих, хто приймає робочу силу, і для тих, хто її відправляє.

Для країн, з яких емігрують, повернення додому досвідчених та кваліфікованих працівників після роботи за межами держави позитивно впливає на розвиток національної економіки. У деяких випадках грошові перекази, які

надсилають мігранти, стають ключовим джерелом валютних надходжень, перевершуючи навіть прибутки від експорту товарів. Разом з тим, міграція завдає шкоди державам, адже національна економіка втрачає найактивнішу та, як правило, найбільш кваліфіковану частину робочої сили. Це, у свою чергу, призводить до «старіння» трудових ресурсів.

Значною проблемою є реадаптація робітників, які повертаються з-за кордону, адже вони відвикають від місцевих умов праці та життя. Особливо важкі наслідки для країн, звідки відбувається міграція, має відтік висококваліфікованих фахівців та науковців. Саме тому уряди цих країн намагаються здійснювати політику, спрямовану на стримування цього процесу. Це пов'язано з тим, що вплив трудової міграції на ринок праці має неоднозначний характер. З одного боку, вона може полегшуватися на наявні робочі місця. Також позитивом стає перерозподіл робочої сили з огляду на потреби країн, що швидко прогресують, що змогу охопити ключові регіони та їхні природні багатства, сприяючи покращенню матеріального стану [2, с. 128].

Завдяки значним припливам міграційного капіталу, в банківському секторі країн, що розвиваються, відбуваються зміни у структурі та технологіях. Також через міграцію відчутно слабшає тиск на ринку праці, спостерігається зменшення як зареєстрованого, так і прихованого безробіття. З іншого боку, спостерігається гостра нестача кваліфікованих робітників майже в усіх сферах економіки. Найбільшою проблемою є виїзд громадян із вищою освітою, що призводить до зниження якості робочої сили, яка залишається в країні.

Варто зазначити, що проблема міграції обтяжується цілою низкою чинників, що не належать до економічної сфери. Масове переселення людей незмінно спричиняє загострення суспільних суперечностей, підвищення рівня злочинності, конфлікти на ґрунті расових, національних або релігійних відмінностей та інші негативні наслідки. Тому це породжує негативне явище, яке полягає в тому, що трудові мігранти, в розквіті своїх сил, не долучаються до створення національного прибутку. Масова трудова міграція не допомагає поповнювати пенсійний та соціальні фонди, оскільки відсутні відрахування з

їхніх заробітків. Держава втрачає свій найцінніший трудовий ресурс, що, у свою чергу, веде до негативних соціально-економічних наслідків.

Серйозною перепоною постає неадекватний соціальний захист трудових мігрантів, значна частка котрих трудиться за кордоном без офіційного оформлення. Це не просто створює загрозу для них самих, але й стає додатковим тягарем для системи соціального захисту держави, адже родичі мігрантів, які залишаються на батьківщині, як і самі мігранти після повернення, мають право на соціальні виплати, хоча відповідних соціальних внесків не здійснювали. Для прикладу, проблемою є вразливість українців-заробітчанин, що стикаються з проблемами під час трудових відносин, зокрема, з виплатою зарплати або з умовами праці, котрі не відповідають обіцянкам. Це зумовлено браком знань мови та юридичних норм країни перебування [3, с. 171].

Також збільшується фіскальний тягар на працюючих українців, котрі вимушені фінансувати пенсії для батьків тих, хто наразі перебуває за кордоном. Це загострює питання фінансування Пенсійного фонду, котрий вже сьогодні відчуває суттєві проблеми з наповненням. На додачу, зростає навантаження на утримання соціальної інфраструктури країни, включаючи медицину та освіту [3, с. 171]. Вплив грошових переказів мігрантів на батьківщину неоднозначний. З одного боку, вони є надзвичайно важливими для матеріального добробуту їхніх родин, однак з іншого – сприяють зростанню цін на житло та товари споживання, посилюють інфляцію (що найбільше відчутно для найменш захищених верств населення), а також сприяють поглибленню майнової нерівності.

На наше переконання, ключем до зменшення шкоди та збільшення користі від міграційних процесів є удосконалення державної політики. В економічній сфері підкреслюється важливість всеохопної міграційної стратегії, котра б прагнула максимізувати економічну вигоду від переміщення людей, одночасно зменшуючи можливі негативні наслідки. Така політика може передбачати вкладення в освіту та професійну підготовку, ініціативи, що сприяють інтеграції мігрантів на ринку праці, а також міжнародну взаємодію для гарантування захисту прав трудових мігрантів [4].

Зокрема, для України надзвичайно важливо зберегти свій людський капітал, а також науковий і освітній спадок. Щоб зменшити трудову міграцію за кордон, необхідно впровадити систему заходів з чіткими внутрішніми та зовнішніми орієнтирами. Серед таких заходів варто виділити подолання макроекономічної нестабільності, створення нових робочих місць, активізацію іноземних інвестицій, розвиток сільських і міських територій, підтримку малого та середнього бізнесу, а також поліпшення соціальних умов життя. Тому одним із найважливіших завдань активної політики зайнятості в Україні є реалізація негайних заходів щодо врегулювання питань працевлаштування українських громадян та скорочення їх відтоку за межі країни.

Отже, зважаючи на те, що трудова міграція зумовлює різноманітні соціально-економічні наслідки, котрі стосуються як держави, так і самих мігрантів, дуже важливо розробити таку державну міграційну політику, що сприятиме подоланню негативних проявів цього феномену та раціональному використанню його позитивних сторін задля економічного поступу країни.

Список використаних джерел

1. Боброва Д. О., Дон О. Д. Міжнародна трудова міграція та її вплив на ринок праці України в умовах військової агресії РФ. *Галицький економічний вісник*. Т. : ТНТУ, 2023. Том 82. № 3. С. 216-226.
2. Ткачук Ю. В. Зовнішні міграційні процеси трудових ресурсів та міграція як аспект проблеми зайнятості. *Політикус : наук. журнал*. 2021. № 1. С. 126-129.
3. Богомолова К. С., Смігунова О. В., Колпаченко Н. М. Наслідки впливу трудової міграції на соціально-економічний розвиток суспільства і держави в умовах глобалізації. *Економічний простір*. 2020. №154. С. 169-173.
4. Пилипенко В., Пилипенко Н. Макроекономічні наслідки міжнародної міграції в умовах глобалізації світової економіки. *Економіка та суспільство*. 2024. №61. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/card.php?id=31355> (дата звернення: 01.05.2025).

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ СТРУКТУРИ ТА РОЗВИТКУ СВІТОВОГО РИНКУ

Михалчич Тарас

студент II курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Цалан Мирослава Іванівна

доктор економічних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародної політики

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Міжнародний полі праці та міжнародне кооперування стали основою для виникнення світового ринку.

Світовий ринок – (world market) – сфера стійких товарно-грошових відносин між країнами, основою яких є міжнародний поділ праці і інші фактори виробництва. Виступаючи сферою міждержавного обміну товарами, світовий ринок має зворотній вплив на виробництво, показуючи йому, що, скільки і для кого треба виробляти.

Еволюцію форм ринку можна показати так.

Внутрішній ринок – форма господарського спілкування, при якій все призначено для продажу, збувається самим виробником в середині ринку.

Національний ринок – внутрішній ринок, частина якого орієнтується на іноземних покупців

Міжнародний ринок – частина національних ринків, яка безпосередньо зв'язана з зарубіжними ринками.

Світовий ринок – сфера стійких товарно-грошових відносин між країнами, основою яких є міжнародний поділ праці і інші фактори виробництва. Основною внутрішньою ознакою існування світового ринку є рух товарів і послуг між країнами. На внутрішньому ринку – виробник товару одночасно був і його

продавцем, а покупець – одночасно і кінцевим споживачем товару, одразу забирає та оплачує товар.

Формуванню національних ринків сприяла спеціалізація внутрішніх ринків (ринки праці, капіталу, гуртові тощо), частина з яких з самого початку була орієнтована на іноземних покупців.

Внутрішня і зовнішня інтернаціоналізація. Інтернаціоналізація виробництва (внутрішня).

Міжнародний поділ праці та міжнародне усупільнення виробництва знаходять конкретний вияв у міжнародній спеціалізації, кооперації, комбінуванні, концентрації виробництва тощо. Ці процеси формують важливий елемент господарського механізму на інтернаціональному рівні.

Розвиток часткового поділу праці відбувається як у межах національних країн, так і в міжнародному масштабі (інтернаціоналізація одиничного поділу праці) через ринкові та позаринкові зв'язки між підприємствами, які виробляють взаємообумовлену продукцію.

У зв'язку з цим у процесі міжнародного усупільнення виробництва розвиваються сталі та тісні зв'язки між підприємствами, які кооперуються. Причому воно мало залежить від стихії товарного обміну на світовому ринку.

Про сталість і зростаючий динамізм цих процесів свідчать дані про збільшення часток частин, вузлів і компонентів у загальному обсязі імпорту машин і устаткування у розвинутих країнах світу.

Усе це свідчить про дію закону інтернаціоналізації виробництва, його різну інтенсивність у тих чи інших регіонах світового господарства. Він виражає процес переростання продуктивними силами і економічними відносинами між національних країн та їх поступову інтернаціоналізацію у кожній із сфер суспільного відтворення (у безпосередньому виробництві, обміні, розподілі та споживанні). Щоб дати простір для дії цього закону слід, насамперед створити належні умови: розвинути транспортну інфраструктуру, розгалужену мережу інформаційних комунікацій, домогтися якісних змін у кредитно-валютній сфері,

прийняти відповідні закони, усунути нестабільність у сфері національних, політичних, соціальних відносин, запровадити конвертовану валюту та ін.

Інтернаціоналізація обігу (зовнішня)

Дія закону інтернаціоналізації виробництва органічно пов'язана з процесами, які відбуваються на світовому ринку, зокрема з інтернаціоналізації ринку. У сфері торгівлі діє закон випереджаючого зростання зовнішньої торгівлі порівняно зі зростанням виробництва. Так, на період 1981-1966 р. темпи зростання міжнародної торгівлі становити щорічно 5,2%, що у 1,5 рази швидше, ніж виробництво. Закон інтернаціоналізації обігу виражає поступову інтернаціоналізацію процесу купівлі – продажу товарів і послуг у межах регіональних економічних об'єднань і світового господарства і формування міжнародних ринкових відносин у сфері обігу.

Випереджаючі темпи зростання світової торгівлі є важливим фактором зростання промислового та с/г виробництва, розвитку науково-технічного прогресу, підвищення ефективності та якості виробництва, посилення конкурентної боротьби на міжнародній арені.

Ця конкурентна боротьба, у свою чергу, сприяє послабленню монополізму, зниженню цін на товари на національному ринку. У США, як відомо близько 75% промислового виробництва зазнає зовнішньої конкуренції. У тих галузях, де така конкуренція відсутня і протекціоністські заходи захищають підприємців від зовнішніх конкурентів, споживачів змушені витратити значно більше грошей на купівлю місцевих товарів.

Так, протекціонізм для взуттєвої промисловості США призводить до підвищення цін більш як на 60\$ млрд. на рік, або понад 1\$ тис. На сім'ю з 4-х чоловік упродовж 1 року.

Сутність та головні етапи економічної глобалізації.

Економічний, соціально-політичний, культурний розвиток людства в останній чверті XX ст. відбувається під знаком глобалізації. Її економічна складова пов'язана насамперед із джерелами, факторами, формами господарського

поступу. Йдеться про інвестиції, й технології, робочу силу, інтелектуальні й фінансові ресурси, менеджмент і маркетинг та ін.

Зростають міжнародна торгівлі та інвестиції, небачених досі масштабів досягла диверсифікація світових фінансових ринків та ринків робочої сили, відчутно підвищилась роль ТНК у світо-господарських процесах, загострилася глобальна конкуренція, з'явилися системи глобального стратегічного менеджменту. Розглянемо принципів ознаки та характерні риси глобалізації як суспільно-економічного процесу.

Глобалізація – це продукт епохи постмодерну, переходу від індустріальної до постіндустріальної стадії економічного розвитку, формування основ ноосферно-космічної цивілізації. Звідси впливають якісні та кількісні ознаки і показники, що характеризують розгортання даного процесу.

Серед найголовніших слід назвати зростаючу взаємозалежність економік різних країн, все більшу цілісність і єдність світового господарства. водночас підвищується загроза глобальної ядерної катастрофи, настання парникового ефекту, втручання в природу шляхом генної інженерії, клонування тощо. Зростання нових світових комунікативних мереж за рахунок впровадження новітніх інформаційних технологій, систем електронного зв'язку спонукає до здійснення багатьох з них поза державним контролем.

Науково-технічні досягнення ведуть до скорочення витрат на здійснення міждержавних та міжфірмових господарських контактів. Так, якщо вартість 3-х хвилинної телефонної розмови між Нью-Йорком та Лондоном коштувала в 1930 р. 300 дол. (за курсом 1996 р.), то нині – лише 1 долар.

Помітно збільшується кількість країн і народів, що втягуються в процес глобалізації. Особливим динамізмом характеризувались до останнього часу "нові індустріальні країни" Азії та окремі держави Латинської Америки.

Розвивається тенденція до формування глобальної цивілізації із спільними уподобаннями, цінностями та суспільною свідомістю, створюються структури глобальних еліт, вестернізуються світовий культурний простір за одночасного протистояння цьому процесові, особливо з боку мусульманських держав.

На авансцену світового економічного життя висуваються нові суб'єкти світогосподарських процесів, які поряд із традиційними стають нині головними.

Щодо значення великих міст, до досить згадати, що, наприклад, в одному лише Токіо виробляється вдвоє більше товарів і послуг, ніж у всій Бразилії.

Економіка глобалізується внаслідок виникнення нових форм конкуренції, коли зростаюча кількість суб'єктів світогосподарських зв'язків не має певної державної належності.

Таким чином, глобалізація стає постійно діючим фактором і внутрішнього, і міжнародного економічного життя.

Існує 2 головні підходи стосовно етапів розвитку економічної глобалізації.

Згідно з першим, вона розпочалась ще до періоду великих географічних відкриттів у формі мляво плинної глобалізації, коли економічні відносини між державами мали спорадичний, дискретний характер, обмежуючись окремим локальними аренами і територіями.

До середини XIX ст. глобалізація переходить у стадію повільного прогресування, коли формується світовий ринок, розвивається міжнародний поділ праці, вимальовується профіль спеціалізації окремих країн і регіонів. Наступний етап (середина XIX ст. – 80-ті роки XX ст.) дістав назву структурної глобалізації, що пов'язана з економічним переділом світу, розпадом світового господарства на протилежні системи та їх єдиноборством. Нарешті, послідовна форма глобалізації розвивається в умовах єдиного ринкового світового господарства як об'єктивний процес і важлива ознака постіндустріальної цивілізації.

Другий підхід пов'язує генезис глобалізації з останньою чвертю XX ст., коли вона стає визначальним фактором як національного, так і міжнародного розвитку, перетворюється на домінуючу тенденцію світогосподарських процесів.

Виникнення світового господарства і його характерні риси

Розвиток світового ринку товарів привів на рубіж XIX - XX віків до інтенсифікації міжнародного економічного спілкування. Яке стало поступово виходити за рамки міждержавного обміну товарами. Швидкий розвиток

виробничих сил і ріст сили фінансового капіталу привів до виникнення світового господарства. Характерною рисою світового ринку є міждержавне переміщення товару, міжнародна торгівля.

Список використаних джерел

1. <https://osvita.ua/vnz/reports/international-relations/19301/>
2. https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/13583/1/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F%20%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F_ME_nauk_2017_tom_1.pdf
3. <https://magistr.ua/works/46/231035/>

САНКЦІЇ ПРОТИ РОСІЇ ТА ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ДЛЯ КРАЇН СВІТУ

Мишак Яна

студентка II курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Рошко Світлана Михайлівна

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Державний реєстр санкцій забезпечує відкритий доступ до актуальної інформації про суб'єктів, щодо яких Україна застосувала санкції, сприяючи прозорості та підзвітності санкційної політики. Санкції є ефективним інструментом міжнародного тиску на Росію, дозволяючи обмежити її економічні та фінансові ресурси, необхідні для продовження агресії проти України. Україна тісно співпрацює з міжнародними партнерами — зокрема, ЄС, США, Великою Британією, Канадою та іншими країнами — для координації санкційних заходів та підвищення їхнього впливу на РФ. Реєстр санкцій оперативно оновлюється на основі рішень Ради національної безпеки і оборони України та судових постанов, що робить його надійним джерелом інформації для урядів, бізнесу та громадськості [2].

На сьогодні Російська Федерація є найбільш підсанкційною країною світу і наразі саме санкції є найбільш дієвим інструментом впливу на країну-агресора з боку цивілізованої світової спільноти. Європейський Союз запровадив санкції за три ключові напрямки: порушення територіальної цілісності України, порушення прав людини в Росії та боротьбу з гібридними загрозами, що включають дезінформацію, кіберзлочинність та інші дестабілізаційні дії РФ. З початку військової агресії Росії проти України ЄС ухвалив 14 пакетів економічних та індивідуальних санкцій, спрямованих на обмеження дій РФ у

конфлікті та на її економічну систему. ЄС ввів санкції проти понад 2300 фізичних та юридичних осіб, причетних до підриву суверенітету України. Ці особи та організації підлягають замороженню активів та забороні на фінансові операції з громадянами та компаніями ЄС. Санкції поширюються на близько 700 російських та міжнародних компаній, що сприяють розвитку російського ВПК та допомагають обходити санкції, зокрема, шляхом участі в закупівлі товарів подвійного призначення для військових потреб [2].

8 жовтня 2024 року ЄС запровадив новий санкційний інструмент, спрямований на осіб та організації, що підтримують дестабілізуючі дії Росії на міжнародному рівні, включаючи підриви виборчих процесів, загрози критичній інфраструктурі та економічній діяльності. 13 вересня 2024 року Європейський Союз продовжив дію санкцій проти осіб та організацій, причетних до порушення територіальної цілісності України, до 15 березня 2025 року, посиливши тиск на РФ. 22 липня 2024 року в рамках Глобального санкційного режиму ЄС за права людини були запроваджені додаткові заходи проти осіб, відповідальних за серйозні порушення прав людини, зокрема тортури, сексуальне насильство та інші злочини, в тому числі в російсько-окупованих територіях України.

ЄС ввів санкції проти Євгена Соболева, керівника "пенітенціарної служби" в окупованій Херсонській області, через його причетність до систематичних порушень прав людини, таких як катування, сексуальне насильство та інші види нелюдського поводження [2].

Чотирнадцятий пакет санкцій, ухвалений 24 червня 2024 року, спрямований на обмеження в енергетичному, фінансовому та торговельному секторах Росії, а також на посилення заходів проти обходу санкційних режимів. Додатково до російських компаній, санкції поширюються на компанії в третіх країнах, які беруть участь у постачанні товарів подвійного призначення для російського ВПК, включаючи товари для виробництва дронів і технологій, які підтримують військові операції РФ.

ЄС забороняє реекспорт російського LNG через свою територію, включаючи операції з перевезення з судна на судно або на берег, забороняє нові інвестиції та надання технологій для російських LNG-проектів, таких як Arctic LNG 2 і Murmansk LNG. Вводяться обмеження на імпорт російського LNG через термінали, не підключені до європейської системи природного газу. Ліхтенштейн офіційно приєднався до санкцій ЄС проти російської сталі та чавуну, застосовуючи еквівалентні обмежувальні заходи. 29 червня 2024 року ЄС запровадив нові економічні санкції проти Білорусі через її підтримку війни Росії проти України та співпрацю в обхід санкцій, накладених на РФ [2].

Європейський Союз у березні 2022 року оголосив план REPowerEU для зменшення залежності від російських енергоресурсів, який включає заходи для економії енергії, диверсифікації поставок, прискорення переходу на чисту енергію та інвестицій у реформи. За планом REPowerEU, ЄС планував знизити імпорт газу з Росії на дві третини до кінця 2022 року. 5 серпня 2022 року Рада ЄС затвердила заходи для зниження споживання газу на 15% з серпня 2022 року по березень 2023 року порівняно з п'ятирічним середнім рівнем споживання. Деякі країни, як Мальта, Північна Ірландія та країни Балтії, отримали можливість винятків через слабку інтегрованість їхніх енергосистем із рештою ЄС. Німеччина замінила значну частину російського газу на постачання зрідженого природного газу (LNG), зберігаючи його у сховищах і плануючи запуск нових плавучих установок для регазифікації. Частка російського газу в енергетичному балансі Німеччини знизилася з 55% до 26% до червня 2022 року, а Австрія скоротила залежність з 80% до 50%.

Саміт G7 розробив ініціативу щодо запровадження цінових обмежень на російську нафту, щоб зменшити російські прибутки, встановлюючи ціну між 40 і 60 доларів за барель. Цінові обмеження запрацюють лише за умови, що їх підтримує велика група імпортерів, щоб уникнути обходу санкцій іншими країнами, такими як Індія та Китай. Для успішної реалізації плану, західні страхові компанії мають контролювати дотримання цінових обмежень

імпортерами. Британія та країни ЄС контролюють 68% постачань російської нафти, а майже всі танкери застраховані у Великобританії, Норвегії та Швеції, що дає їм значний важіль тиску.

Німеччина планувала запустити першу з чотирьох плавучих установок для зберігання та регазифікації зрідженого природного газу (ЗПГ) до грудня 2022 року, що допоможе зменшити залежність від російського газу. До середини серпня 2022 року Німеччина випередила графік, заповнивши свої газові сховища на 75%.

Через несинхронізованість енергосистем країн Балтії з європейською ENTSO-E, для них також передбачені винятки у випадку необхідності зниження споживання газу. Існує ризик, що інші постачальники страхових послуг з поза меж Заходу можуть заповнити прогалину, якщо західні країни запровадять заборону на страхування танкерів, що транспортують російську нафту.

Кремль намагається підірвати єдність країн ЄС у підтримці України, сподіваючись, що економічний тиск і внутрішні протести в окремих країнах, як-от рух "жовтих жилетів" у Франції, змусить європейські уряди піти на компроміс. Росія використовує пропаганду, звинувачуючи Захід у проблемах з постачанням енергоресурсів, наприклад, через санкції, що перешкоджають постачанню турбін для "Північного потоку-1". Це робиться для того, щоб перекласти відповідальність за скорочення поставок газу на Європу. Країни Європи можуть стикнутися з економічними труднощами, зокрема рецесією та різницею у вартості запозичень між північними та південними країнами ЄС, такими як Німеччина та Італія [1].

Німеччина, яка зіткнулася зі значним зростанням цін на енергоносії, не планує надавати фінансову допомогу іншим країнам ЄС, як це було зроблено під час пандемії COVID-19, що може ускладнити фінансування нових економічних ініціатив. Європа стикається зі зростанням розколу між східними та західними країнами. Польща, Литва, Латвія та Естонія наполягають на жорстких санкціях і

військовій підтримці України, тоді як деякі західноєвропейські країни шукають компроміс із РФ [1].

В Італії та Франції популістські й праві націоналістичні партії використовують економічні труднощі для підриву урядів, звинувачуючи їх у розігріві інфляції та руйнуванні робочих місць через санкції та екологічну політику. У липні 2022 року прем'єр-міністр Італії Маріо Драгі пішов у відставку після того, як три партії, які мали зв'язки з Кремлем, відмовилися підтримувати його коаліційний уряд, що посилює політичну кризу в країні [1].

На основі цієї роботи можна зробити висновок, що санкції проти Росії стали важливим чинником, який вплинув на її внутрішню економіку, спричинивши обмеження доступу до ресурсів, інвестицій і ринків збуту. Водночас аналіз показує, що санкції мали відчутний вплив і на країни, які їх запровадили, зокрема на європейські держави, які змушені були переглядати енергетичну політику і шукати нових постачальників. У результаті глобальна економіка зазнала змін, що сприяло формуванню нових економічних зв'язків і коопераційних стратегій.

Список використаних джерел

1. Наслідки війни та санкцій проти РФ для економіки Європи, передусім в контексті втрати дешевих російських енергоносіїв URL: <https://analytics.intsecurity.org/sanctions-consequences/>

2. Санкції проти РФ URL: <https://mfa.gov.ua/protidiya-agresiyi-rf/sankciyi-proti-rf>

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ США ТА ПОЗИЦІЙ У СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Монуш Доріна

студентка II курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Рошко Світлана Михайлівна

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Еволюція економічного розвитку США є результатом багаторівневих трансформацій, що відображають зміни в економічних і соціальних умовах країни протягом більше ніж двох століть. Основні етапи економічного розвитку Сполучених Штатів охоплюють аграрний період, індустріальну революцію, перехід до економіки послуг, а сьогодні – цифрову й інформаційну економіку. Кожен із цих етапів залишив свій відбиток на економічній системі США, трансформуючи її структуру, продуктивність та вплив на світову економіку.

США є визнаним лідером у галузі досліджень та розробок (НДДКР) і реєструє більше міжнародних патентів, ніж будь-яка інша країна. Сьогоднішніх інноваторів охороняє міцна система захисту інтелектуальної власності, а на завтрашній день інноватори отримують підтримку у провідних університетах та інкубаторах по всій країні. Компанії будь-якого розміру допомагають зробити інновації в США глобальним підприємством, вигравши і сприяючи процвітаючій екосистемі для винаходів та натхнення.

До пандемії економіка США перебувала у стабільному зростанні, підкріпленому низьким рівнем безробіття, високими споживчими витратами та сприятливими умовами для бізнесу. Зокрема, ВВП США зростав приблизно на 2-3% щорічно, а рівень безробіття залишався низьким, знизившись до рекордних 3,5% на кінець 2019 року. Споживачі, будучи основним рушієм економіки,

демонстрували стабільні витрати завдяки доступним кредитам і зростанню доходів. Інфляція залишалася на помірному рівні, близькому до цільового показника Федерального резерву у 2%, що забезпечувало стабільність цін.

Зокрема в умовах коронавірусної кризи COVID-19 валовий внутрішній продукт США скоротився на 4,8% у I кварталі 2020 року. Цей показник відображає шкоду, яку заподіяла американській економіці пандемія коронавірусу COVID-19 [1]. Споживчі витрати, що складають 67% від загального ВВП, в I кварталі 2020 року знизилися на 7,6% через закриття магазинів, які не продають товари першої необхідності.

Найбільшим проблемними напрямками для економіки США стали споживчі витрати, інвестиції нерезидентів, експорт та товарні запаси. Частково втрати були компенсовані інвестиціями в житлову нерухомість, які підскочили на 21%, а також за рахунок росту видатків федерального уряду (на 1,7%) та урядів штатів [1].

Незважаючи на зниження інфляції з 9,1% у 2022 році до 3% у 2023 році, вартість життя залишається високою, а витрати споживачів, які є основою економіки США, підтримуються завдяки стабільному ринку праці та накопиченням, зробленим у попередні роки [2].

Іноземні компанії активно вкладають капітали в сферу торгівлі США з метою розвитку мережі збутових філій, що займаються реалізацією імпортованих товарів. Купуючи американські підприємства оптової торгівлі, іноземні компанії оснащують їх новою технікою, застосовують автоматизовані закупівельні системи, впроваджують робототехніку, конвеєри, рухливі стелажі і інші засоби механізації збутових операцій.

Найбільш активно в сфері оптової торгівлі діють компанії Японії, яка вже кілька десятиліть є одним з найбільших експортерів капіталу в США. Серед іноземних інвесторів в оптову торгівлю США Японія займає перше місце. Близько 10% капіталовкладень припадає на машинобудування, в якому великі компанії Люксембургу, Німеччини, Японії, Великобританії і Франції зайняли міцні позиції у виробництві таких видів продукції, як автомобілі, засоби

автоматизації виробничих процесів, промислові роботи. У видобувну галузь США іноземні держави найбільші вкладення спрямовують в металургійну промисловість, головним чином, у виробництво кольорових металів і нафтову промисловість.

Торговельна суперечка між США і Китаєм полягає в тому, що США запровадили підвищені мита на майже весь імпорт з Китаю. У травні 2019 року мита на китайські товари були збільшені з 10 до 25 % для обсягу імпорту в 200 мільярдів доларів. У відповідь Китай підвищив мита на американські товари на суму 60 мільярдів доларів. У серпні 2019 року президент США Дональд Трамп оголосив про додаткові 10 % мита на китайські товари на 300 мільярдів доларів, але в серпні вирішили відтермінувати їх для деяких товарів. Крім того, США внесли компанію Huawei до чорного списку, а Китай оголосив про намір створити свій чорний список. На зустрічі в червні на саміті G20 Трамп і Сі Цзіньпін домовилися про відновлення переговорів, які продовжилися у вересні 2019 року на рівні заступників міністрів у Вашингтоні. [3]

США продовжували впроваджувати тарифи на китайські товари. Китаю також довелося вжити заходів у відповідь, що призвело до зростання цін на деякі імпортовані товари в США. У 2021 році адміністрація Байдена розглядала питання про зниження тарифів, але вирішила, що це потрібно робити поступово, з метою зниження інфляційного тиску [4].

Зростання державного боргу є одним із найскладніших аспектів американської економічної політики. На сьогоднішній день сума державного боргу перевищила позначку в 31 трильйон доларів, що створює фінансовий тиск на бюджет і обмежує можливості країни щодо інвестицій у ключові соціальні програми, інфраструктуру та освіту. Високий рівень боргу також робить країну більш вразливою до коливань на фінансових ринках і призводить до підвищення податкового навантаження на населення. Щоб уникнути боргової кризи, уряд США стикається з необхідністю оптимізації бюджетних витрат і знаходження нових джерел доходу [5].

Торгова війна між США та Китаєм значно вплинула на темпи економічного зростання, насамперед через скорочення експорту та зменшення обсягів бізнес-витрат. Введення США тарифів на китайські товари та аналогічні дії з боку Китаю призвели до зниження попиту на продукцію, вироблену в обох країнах, що негативно відбилася на маржинальності й прибутках багатьох американських компаній. Другий важливий аспект негативного впливу торгової війни на американську економіку – скорочення обсягів бізнес-витрат, що безпосередньо вплинуло на розвиток інновацій та розширення виробництва. Зростаюча невизначеність на світовому ринку, спричинена тарифними обмеженнями, змусила підприємства обережніше ставитися до капіталовкладень, що обмежило можливості для оновлення обладнання, досліджень і розробок. Це, в свою чергу, послабило конкурентоспроможність багатьох компаній на світовій арені.

Іноземне фінансування інноваційних компаній потребує спеціальних механізмів для залучення капіталу та зниження ризиків. Такий механізм – венчурне фінансування – виник у США для підтримки унікальних ідей із потенціалом зростання. Венчурний капітал, залучений від професійних інвесторів, інвестується в високоризикові проекти, обіцяючи підвищену винагороду. Він орієнтований на підтримку технологічних стартапів і молодих компаній із потенціалом стати значними гравцями ринку. Венчурне фінансування є не лише фінансовим, а й інтелектуальним ресурсом, що сприяє розвитку інновацій.

Підприємства, які інвестують в США, незалежно від галузі, отримують конкурентні переваги на одному з найбільш відкритих ринків на планеті. Причин, через які бізнес-інвестори обирають США, багато - від сприятливого для бізнесу середовища та якості життя до конкретних технологій, ланцюгів поставок, інфраструктури та робочої сили. Різноманітність та відкритість нації це те, що справді дозволяє бізнесу з усіх країн та галузей знайти своє місце на ринку США та процвітати [6].

Список використаних джерел

1. ВВП США скоротився на 4,8% у першому кварталі 2020 року. URL: <https://business.ua/news/9903-vvp-ssha-skorotivsy-na-4-8-u-pershomu-kvartali-2020-roku>
2. Економіка США у минулому кварталі виросла на 2,8% на рік і перевершила очікування – Міністерство торгівлі. 2024. URL: <https://chatgpt.com/c/6717f13b-4f10-8012-b301-0ba9dbf2e24d>
3. Китай і США провели «конструктивні» консультації перед торговельними переговорами. 2019. URL: <https://www.dw.com/uk/китай-і-сша-провели-конструктивні-консультації-перед-торговельними-переговорами/a-50524251>
4. Economic Trends 2024 - News About The US Economy. 2024. URL: https://www.googleadservices.com/pagead/aclk?sa=L&ai=DChcSEwi255WVuqyJAxVXmIMHHXjdBacYABACGgJlZg&co=1&ase=2&gclid=Cj0KCQjwpvK4BhDUA RI sADHt9sS_3ccuov2AEBFGxVUIqhMTTA-bWf-V9EmRHbekoI_FOKrLxRDilhcaAnseEALw_wcB&ohost=www.google.com&cid=CAESVuD2qLpSvoDho45yyfhWL2YIyWGdMqezmFWSnGiN1bNGEwSx4ZvZ6lqGscMln5WnLNThoBKouSQR_wTvxGr_NvX57tPcHA3UJD4j4c4IaN38MplFfeFA&sig=AOD64_2kruJoiZ6dyUXp_xq6aJnNLnsOmw&q&nis=4&adurl&ved=2ahUKEwiurI-VuqyJAxW_2QIHHRITCKQQ0Qx6BAgMEAM
5. The US economy in 2024. URL: <https://www.googleadservices.com/pagead/aclk?sa>
6. Why invest in the United States. Discover why the United States is the top investment destination. 2020. URL: <https://www.selectusa.gov/why-invest>

СУЧАСНІ ІНТЕГРАЦІЙНІ УГРУПУВАННЯ КРАЇН СВІТУ

Нестерова Катерина

студентка III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Цалан Мирослава Іванівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. У сучасному глобалізованому світі інтеграційні угруповання відіграють ключову роль у формуванні нових моделей економічної взаємодії між державами. Активізація процесів глобалізації, регіоналізації, зміна ланцюгів постачання та політична нестабільність створюють нові виклики, які країни прагнуть долати спільно, об'єднуючись у межах інтеграційних структур. Інтеграційні блоки, зокрема Європейський Союз, USMCA, АСЕАН, стають не лише інструментами економічного зростання, але й платформами політичної співпраці, безпеки та сталого розвитку. В умовах енергетичних криз, постпандемічного відновлення та геополітичної нестабільності зростає потреба в координації політик і гармонізації законодавства країн-учасниць. Особливо актуальним це є для України, яка, перебуваючи в умовах війни та реформ, потребує ефективної моделі міжнародної економічної інтеграції задля посилення власної економічної безпеки, інституційної спроможності та доступу до світових ринків. Дослідження сучасних інтеграційних угруповань також дає змогу глибше зрозуміти логіку глобального перерозподілу економічної сили та впливу, а також з'ясувати перспективи для зміцнення позицій України у світовій економіці.

Мета дослідження. Дослідження спрямоване на всебічне вивчення сучасних інтеграційних угруповань країн світу, їхньої структури, принципів функціонування та впливу на глобальну економіку. Особлива увага приділяється

аналізу ключових інтеграційних моделей — Європейського Союзу, USMCA, АСЕАН — як прикладів різних підходів до регіональної кооперації. Робота також досліджує загальні тенденції розвитку інтеграції в умовах глобалізації, зокрема їхню роль у трансформації торговельних відносин, лібералізації ринків і забезпеченні стійкого економічного зростання. Окремим аспектом розглянуто перспективи та виклики участі України в інтеграційних процесах.

Виклад основного матеріалу: У сучасному світі економічна інтеграція є ключовим інструментом посилення глобальної взаємозалежності та підвищення ефективності міждержавної кооперації. Інтеграційні угруповання сприяють зниженню бар'єрів у торгівлі, розвитку регіональних ринків, залученню інвестицій, координації валютної, екологічної, соціальної політики та створенню стійких економічних моделей, здатних протистояти глобальним викликам. Найбільш показовими прикладами таких угруповань є Європейський Союз (ЄС), USMCA (США–Мексика–Канада) та АСЕАН (Асоціація держав Південно-Східної Азії).

ЄС є одним із найпотужніших інтеграційних утворень сучасного світу, який має найглибший рівень інтеграції — від зони вільної торгівлі до економічного і валютного союзу. Об'єднуючи 27 країн, він функціонує як наднаціональна система з розвиненою інституційною структурою, зокрема Європейською комісією, Європейським центральним банком, Європейським інвестиційним банком, Судом ЄС, які забезпечують узгодження політик у галузях торгівлі, конкуренції, екології, енергетики, фінансів тощо. У 2022 році сукупний ВВП ЄС становив \$18,46 трлн або 19,2% від світового. При цьому рівень ВВП на душу населення — понад \$41 тис. — свідчить про високий рівень життя, технологічний розвиток і конкурентоспроможність. ЄС є одним із лідерів міжнародної торгівлі: у 2023 році він забезпечив понад 16% світового експорту. Торговельна модель блоку поєднує внутрішньоевропейську інтеграцію з глибокими зовнішніми економічними зв'язками — зокрема з США, Китаєм, Великою Британією. Німеччина, Франція, Італія залишаються ключовими експортерами в межах блоку.

Угода USMCA (United States–Mexico–Canada Agreement), яка замінила NAFTA у 2020 році, створила сучасну, гнучку модель регіональної інтеграції. Угрупування охоплює понад 500 млн осіб і близько \$24 трлн сукупного ВВП (понад чверть світового ВВП). Серед головних особливостей — модернізація торговельних правил, включення положень про цифрову торгівлю, права працівників, сталий розвиток і захист інтелектуальної власності. Однією з найважливіших переваг USMCA є сприяння формуванню виробничих ланцюгів у межах регіону, зокрема через підвищення вимог до локального виробництва (75% деталей автомобілів мають походити з країн-членів). Також угода створила ефективні механізми розв'язання торговельних і трудових спорів. У 2022 році обсяг взаємної торгівлі в межах USMCA перевищив \$1,5 трлн. Протягом 2020–2023 років обсяг прямих іноземних інвестицій у регіон зріс на понад 134%. Це особливо актуально для секторів електромобілів, напівпровідників, критично важливих мінералів.

АСЕАН — приклад інтеграційної структури країн із різними рівнями розвитку, культурними відмінностями та політичними системами. Створена у 1967 році, організація перетворилася з міждержавного форуму на впливового регіонального актора з трьома основними напрямками співпраці: економічним, політичним/безпековим і соціально-культурним. Особливістю є принцип «невтручання» і консенсусного прийняття рішень, що зумовлює м'яку інституційну модель. Незважаючи на це, АСЕАН забезпечує економічну інтеграцію через угоди про ЗВТ із Китаєм, Японією, Індією, Південною Кореєю, Австралією та Новою Зеландією. Найбільш значущим досягненням є запуск Всеосяжного регіонального економічного партнерства (RCEP), яке об'єднує 30% світового ВВП і населення. RCEP формує основу для масштабного ринку Азійсько-Тихоокеанського регіону, де АСЕАН виконує роль ядра.

Україна в контексті сучасних інтеграційних процесів. Участь України в міжнародних інтеграційних процесах є важливим елементом зовнішньоекономічної стратегії та зміцнення національної економіки. Основним напрямом є співпраця з Європейським Союзом. Підписання Угоди про асоціацію

та створення зони вільної торгівлі (ПВЗВТ) дозволило Україні зробити значний прогрес у впровадженні європейських стандартів, реформуванні державного управління та цифровізації. Проте процес євроінтеграції супроводжується викликами, зокрема асиметрією економічного розвитку, інституційною нестабільністю та обмеженими можливостями державних органів для контролю виконання зобов'язань. Повномасштабна війна, розпочата Росією у 2022 році, підкреслила необхідність поглибленої економічної інтеграції з ЄС для прискорення відновлення та модернізації економіки. Крім ЄС, Україна орієнтується на розширення економічної присутності в Азії, Африці та Латинській Америці. Перспективними є відносини з країнами АСЕАН, зокрема через зону вільної торгівлі та залучення інвестицій у транспортну інфраструктуру. Однак, конкуренція з Китаєм, слабка логістика та обмежена дипломатична присутність є стримувальними факторами. Участь у інтеграційних блоках відкриває можливості для залучення інвестицій, адаптації до глобальних стандартів та захисту національних інтересів. Проте реальні досягнення залежать від внутрішніх реформ, стабільності державного управління та готовності до координації з наднаціональними структурами.

Висновки. Сучасні інтеграційні угруповання є важливим інструментом формування нового економічного порядку, заснованого на співпраці, спільних стандартах і взаємовигідній торгівлі. Вони сприяють лібералізації ринків, координації політик, розвитку інфраструктури та цифрової трансформації, забезпечуючи країнам-учасникам доступ до розширених ринків і ресурсів. Європейський Союз демонструє найвищий рівень інтеграції, об'єднуючи країни на основі спільного ринку, єдиної валюти, наднаціонального управління та уніфікованих правових норм. Він відіграє системоутворюючу роль у світовій економіці та є лідером у формуванні глобальних стандартів. USMCA показує приклад модернізованої економічної інтеграції з акцентом на цифрову торгівлю, енергетичне партнерство та трудові стандарти. Його гнучка, але чітко врегульована модель сприяє стабільності регіону та ефективному перерозподілу інвестицій. АСЕАН, попри інституційну м'якість, демонструє високу

адаптивність і здатність до регіонального лідерства в Азії. Завдяки укладенню RCEP він посилює свою роль як ядра інтеграційного простору Азійсько-Тихоокеанського регіону.

Загалом, інтеграційні угруповання формують нові центри сили у глобальній економіці, створюють інструменти для подолання криз та нерівномірного розвитку. Участь у таких структурах відкриває можливості для підвищення національної конкурентоспроможності, проте потребує високого рівня координації, політичної волі та здатності до адаптації в умовах глобальних трансформацій. Україна активно співпрацює з Європейським Союзом, що дозволяє їй імплементувати європейські стандарти, а також орієнтується на розширення економічних відносин з іншими регіонами, зокрема Азією, Африкою та Латинською Америкою. Однак для досягнення реальних результатів потрібні внутрішні реформи та стабільність державного управління.

Список використаних джерел

1. World Development Indicators: The World by Income and Region. The World Bank. URL: <https://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/the-world-by-income-and-region.html>.
2. Global dynamics of merchandise export. World Trade Organization. URL: https://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.MRCH.CD.WT?end=2021&most_recent_year_desc=false&start=1960&view=chart.
3. USMCA at 3: Reflecting on impact and charting the future. *Brookings*. URL: <https://www.brookings.edu/articles/usmca-at-3-reflecting-on-impact-and-charting-the-future/>
4. ASEAN Free Trade Area. URL: <https://fta.miti.gov.my/index.php/pages/view/asean-afta>.
5. Статут АСЕАН. URL: <https://asean.org/wpcontent/uploads/images/archive/pblications/ASEAN-Charter.pdf>

6. Regional Comprehensive Economic Partnership: Implications, Challenges and Future Growth of East Asia and ASEAN. URL: <https://www.eria.org/events/regionalcomprehensive-economic-partnership-implications-challenges-and-future-growth-of-east-asia-and-asean>

7. Дмитро Кулеба відкрив перший в Україні Центр досліджень країн АСЕАН URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/dmitro-kuleba-vidkriv-pershij-v-ukrayini-centr-doslidzhenkrayin-asean>

МІЖНАРОДНІ ВАЛЮТНІ ВІДНОСИНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Пігаліцина Марія

студентка III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Брензович Катерина Степанівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми: У сучасних умовах глобалізації міжнародні валютні відносини зазнають суттєвих трансформацій під впливом політичних, економічних та технологічних змін. Виклики валютній стабільності, посилення конкуренції між провідними валютами, поява цифрових активів висвітлюють нагальну потребу у реформуванні існуючої валютної системи. Особливої актуальності ця проблема набуває для відкритих економік, таких як Україна, які залежать від зовнішнього фінансування та міжнародної підтримки.

Мета дослідження: Проаналізувати сутність, етапи еволюції та сучасні тенденції розвитку міжнародних валютних відносин, оцінити роль провідних валют і міжнародних фінансових інституцій, а також окреслити перспективи трансформації валютної системи у цифрову епоху.

Виклад основного матеріалу: Міжнародні валютні відносини — це система економічних зв'язків між країнами, фінансовими установами та іншими учасниками ринку у сфері обміну валют, міжнародних розрахунків, платіжного балансу та кредитування. У сучасних умовах глобалізації вони забезпечують конвертацію валют, рух капіталу та підтримання міжнародної ліквідності. За визначенням МВФ, валютні відносини охоплюють обмін валют, валютне

регулювання й контроль, формування резервів і встановлення валютних курсів, що регулюються ринком, державною політикою та міжнародним правом.

Світова валютна система є інституційно-правовою формою організації міжнародних валютних відносин, яка забезпечує їхнє функціонування на глобальному рівні. Вона формується на основі міжнародних угод, звичаїв, правил, а також дій ключових міжнародних інституцій, таких як МВФ, BIS, ЄЦБ та Світовий банк. Основна мета світової валютної системи — створення стабільного середовища для міжнародних розрахунків, забезпечення конвертованості валют, підтримка міжнародної ліквідності та координація валютної політики країн.

Історія міжнародних валютних відносин:

- Золотий стандарт (кінець XIX – 1930-ті): валюти мали фіксований золотий вміст, що забезпечувало стабільність, але обмежувало гнучкість під час криз. Велика депресія показала його вразливість.
- Бреттон-Вудська система (1944–1971): долар США став головною резервною валютою, прив'язаною до золота. Інші валюти — до долара. Система припинила існування через економічні проблеми США.
- Ямайська система (з 1976): золото демонетизовано, введено плаваючі валютні курси. Це підвищило гнучкість ринку, але й спричинило більшу волатильність.
- Сучасний етап (від 1990-х): характеризується лібералізацією фінансових ринків, посиленням ролі ринкових механізмів і розвитком цифрових фінансових інструментів.

Тенденції розвитку світових валютних ринків під впливом глобалізації значно вплинули на валютні ринки, спричинивши:

- зростання попиту на валюту через розширення міжнародної торгівлі;
- вільний рух капіталу та активні іноземні інвестиції;
- розвиток глобальних ланцюгів вартості, які потребують валютної гнучкості;
- інтеграцію банківських систем.

Це зробило валютні ринки чутливими до макропоказників (ВВП, інфляція, ставки), геополітики (війни, санкції, вибори) та рішень центральних банків.

На сьогодні до ключових валют відносять:

- долар США (USD);
- євро (EUR);
- японську єну (JPY);
- британський фунт стерлінгів (GBP);
- китайський юань (CNY) — який поступово набуває глобального значення.

Сучасна міжнародна валютна система перебуває під тиском численних викликів. Геополітична нестабільність, зокрема війна в Україні, торгові конфлікти та санкції, призводять до валютних коливань і порушень розрахунків. Інфляційні хвилі після пандемії, енергетична криза і тп. Долар залишається домінантною валютою, а це створює валютну залежність для багатьох країн. Зростає також фрагментація системи — країни переходять до розрахунків у національних валютах. Цифровізація несе кіберризиками, що можуть дестабілізувати фінансову систему. Країни, що розвиваються, особливо вразливі через борги, нестачу резервів і залежність від зовнішньої допомоги, як показує приклад Аргентини.

Міжнародна валютна система потребує реформ через надмірну залежність від долара, нерівний доступ до фінансування та слабку координацію політик. Країни, зокрема БРІКС, пропонують перейти до багатовалютної моделі із залученням євро, юаня, єни та SDR.

Важливі напрями реформ: посилення ролі SDR, регіональні валюти, вдосконалення механізмів МВФ, розвиток цифрових валют (CBDC) та криптовалютних платформ. Основні бар'єри — політичні суперечності, домінування США, технічні й кіберризиками. Майбутнє — за більш гнучкою, справедливою та технологічною системою.

Цифровізація кардинально змінює міжнародні валютні відносини. Розвиток цифрових валют центральних банків (CBDC), криптовалют, блокчейн-технологій

та фінансових платформ відкриває нові можливості для платіжних систем і міжнародних валютних операцій. Уже понад 130 країн досліджують або тестують цифрові валюти, серед яких найбільш відомі ініціативи — китайський e-CNY, шведська e-krona, європейський Digital Euro, американський Digital Dollar і українська e-Hryvnia. Незалежні криптовалюти, такі як Bitcoin і Ethereum, стали популярними для збереження вартості та транскордонних переказів. Однак цифровізація має і свої ризики: кіберзагрози, втручання в монетарну політику, втрату контролю над капітальними потоками та потребу в міжнародній координації щодо регулювання цифрових валют.

В загальному, розвиток цифрових валют і фінансових технологій змінює міжнародні валютні відносини, роблячи їх більш ефективними та дешевими, але для повного переходу до цифрової валютної системи необхідно вирішити питання безпеки, правової відповідальності та міжнародної співпраці.

Висновки: Міжнародні валютні відносини — це система економічних зв'язків, яка охоплює обмін валют, міжнародні розрахунки, платіжний баланс і кредитування. Світова валютна система регулюється міжнародними угодами та інституціями, такими як МВФ та Світовий банк. Історично система змінилася від золотого стандарту до Бреттон-Вудс і сучасної Ямайської системи. Глобалізація та цифровізація суттєво змінили валютні ринки, зокрема через збільшення попиту на валюту та розвиток цифрових фінансових технологій. Сьогодні основні валюти — долар США, євро, юань і єна. Однак валютна система стикається з викликами, такими як геополітична нестабільність, інфляція та цифрові загрози. Реформа міжнародної валютної системи вимагає зменшення залежності від долара та розвитку нових цифрових валют, таких як CBDC і криптовалюти. Це сприятиме більшій гнучкості та ефективності, але для успішного переходу необхідно вирішити питання безпеки, координації та регулювання.

Список використаних джерел

1. International Monetary Fund. World Economic Outlook: October 2024. – Washington, D.C. IMF, 2024.
2. Беленький П. О. Світова валютна система та міжнародні валютні ринки. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2021. – 198 с.
3. Лінник А. П. Міжнародні фінансові ринки. – Харків: ХНЕУ, 2022. – 274 с.
4. Міклуш С. В. Світова економіка: підручник. – Львів: ЛНАУ, 2021. – 400 с.
5. Петруня Ю. Є. Міжнародна економіка. – Київ: КНЕУ, 2020. – 340 с.
6. SWIFT. Annual Review 2023.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО КРЕДИТУВАННЯ

Приймачук Катерина

студентка III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Брензович Катерина Степанівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

У сучасних умовах зростаючої глобалізації міжнародне кредитування виступає важливим інструментом фінансування економічного розвитку, однак його стрімке розширення супроводжується низкою серйозних проблем, зокрема зростанням глобального боргу, посиленням ризиків неплатоспроможності, коливанням процентних ставок та геополітичною нестабільністю. Це зумовлює необхідність глибокого аналізу ефективності, безпечності та довгострокових перспектив розвитку міжнародного кредитування в умовах сучасних глобальних викликів.

Міжнародне кредитування відіграє важливу роль у забезпеченні фінансової стабільності та розвитку країн світу, особливо в умовах глобалізації та економічної взаємозалежності. Воно сприяє перерозподілу фінансових ресурсів, підтримує платіжні баланси, стимулює економічне зростання та інвестиційну активність. Станом на сьогодні, основними суб'єктами міжнародного кредитування виступають міжнародні фінансові організації (Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Європейський банк реконструкції та розвитку тощо), уряди, транснаціональні банки, приватні інвестори та корпорації. У той час як розвинені країни переважно виступають кредиторами, країни, що розвиваються, частіше звертаються по зовнішні позики для фінансування

інфраструктурних проєктів, стабілізації макроекономічної ситуації чи впровадження структурних реформ. Після світової фінансової кризи 2008 року відбулися істотні зміни в структурі й механізмах міжнародного кредитування. Були посилені вимоги до платоспроможності позичальників, зміцнилися регуляторні стандарти банківської діяльності, зокрема в межах Базельських угод (Basel III). Це сприяло підвищенню стабільності фінансової системи, але також ускладнило доступ до міжнародного капіталу для деяких країн і компаній.

У 2020-2021 роках пандемія COVID-19 знову змінила ситуацію на ринку міжнародного кредитування. Внаслідок глобальної економічної кризи зросла потреба багатьох країн у зовнішній фінансовій допомозі. Міжнародні організації активізували діяльність із надання кредитів на пільгових умовах. Особливо важливу роль у цей період відіграв Міжнародний валютний фонд, який розширив програми фінансової підтримки для країн з низьким рівнем доходу. Пандемія також прискорила процеси цифровізації фінансового сектора, що має довгостроковий вплив на міжнародне кредитування.

Перспективи розвитку міжнародного кредитування у найближчі роки визначатимуться як глобальними економічними тенденціями, так і внутрішніми потребами країн, що залучають зовнішні ресурси. З огляду на сучасні виклики та трансформації у світовій фінансовій системі, міжнародне кредитування набуває нових форм та значення [1].

Передусім, можна очікувати подальше зростання ролі міжнародних фінансових організацій, таких як Міжнародний валютний фонд, Світовий банк та нові інституції (наприклад, Банк розвитку БРІКС). Ці структури не лише надаватимуть кредити, а й впроваджуватимуть програми технічної допомоги, структурних реформ та сталого розвитку. У центрі уваги дедалі частіше буде фінансування екологічно чистих проєктів, перехід до зеленої енергетики, цифрової трансформації та інфраструктурних ініціатив, що відповідають цілям сталого розвитку ООН.

З іншого боку, унаслідок зростання геополітичної напруги та зміни економічних центрів сили, відбувається диверсифікація джерел міжнародного кредитування. Країни шукають альтернативу традиційним кредиторам на Заході, звертаючись до нових партнерів – таких як Китай, країни Перської затоки чи регіональні банки розвитку. Така багатополарність у сфері кредитування може посилити конкуренцію між кредиторами та надати країнам-одержувачам більше можливостей для маневру.

Окремо варто відзначити зростаючу роль приватного сектора в міжнародному кредитуванні. Великі інвестиційні фонди, банки та корпорації все активніше вкладають кошти у проекти в країнах, що розвиваються, через облігації, пряме кредитування або державно-приватне партнерство. Це відкриває нові можливості для фінансування, але також підвищує ризики, пов'язані з нестабільністю фінансових ринків та коливанням відсоткових ставок [2].

Також перспективною тенденцією є розвиток інструментів "розумного" кредитування, які передбачають гнучкіші умови погашення, прив'язані до економічної ситуації в країні (наприклад, виплати, залежні від темпів зростання ВВП або доходів від експорту). Такі механізми можуть зробити міжнародне кредитування стійкішим до криз і знизити ризик боргових пасток.

Загалом, перспективи розвитку міжнародного кредитування виглядають позитивно, за умови підвищення прозорості, ефективного управління залученими коштами та чіткого фокусування на довгостроковому розвитку. Водночас важливо зберігати баланс між фінансуванням потреб держави та стійкістю боргового навантаження, щоб уникнути повторення боргових криз у майбутньому.

Перспективи розвитку міжнародного кредитування в найближчі роки пов'язані з низкою ключових чинників. По-перше, глобальні економічні тенденції, включно з інфляційними процесами, уповільненням зростання ВВП та підвищенням процентних ставок у країнах-лідерах, можуть ускладнити умови запозичень, особливо для країн із високим борговим навантаженням. По-друге, новим імпульсом для міжнародного кредитування стає орієнтація на сталий

розвиток та фінансування проєктів, пов'язаних із зеленою енергетикою, адаптацією до змін клімату та соціальними програмами [3]. Таке кредитування базується на принципах ESG (екологічні, соціальні та управлінські стандарти), що стають все більш популярними серед інвесторів та кредиторів. По-третє, технологічні інновації, зокрема впровадження фінтех-рішень, блокчейну, смарт-контрактів, цифрових валют центральних банків (CBDC) та штучного інтелекту, відкривають нові можливості для трансграничного кредитування, роблячи його більш швидким, прозорим та доступним.

Однак розвиток міжнародного кредитування неможливо розглядати поза контекстом геополітичної ситуації. Збройні конфлікти, санкційна політика, політична нестабільність у ряді країн негативно впливають на рівень довіри між кредиторами та позичальниками, збільшують ризики неповернення кредитів та створюють додаткові бар'єри для залучення фінансування. У цьому контексті важливу роль відіграє диверсифікація джерел фінансування, зокрема активізація ролі регіональних фінансових інституцій, таких як Азійський банк розвитку, Новий банк розвитку (BRICS), Африканський банк розвитку. Ці інституції надають країнам доступ до фінансування з урахуванням регіональної специфіки та економічних особливостей.

У перспективі спостерігатиметься подальше зростання попиту на гнучкі кредитні продукти, включно з позиками на умовах співфінансування, гарантованими кредитами, інструментами страхування політичних та валютних ризиків. Крім того, зростатиме значення партнерських програм між приватними та державними структурами (Public-Private Partnership), які дозволяють залучати приватний капітал для реалізації суспільно важливих проєктів. Важливим напрямом також є підвищення фінансової грамотності та вдосконалення механізмів управління державним боргом у країнах-реципієнтах. Це дозволить ефективніше використовувати залучені кошти та знижувати ризики боргової кризи.

Не менш актуальним є питання прозорості та підзвітності у сфері міжнародного кредитування. Усе більше кредиторів вимагають від

позичальників дотримання стандартів звітності, протидії корупції, екологічних норм. Це стимулює країни покращувати інституційну спроможність та створювати сприятливий інвестиційний клімат. Таким чином, майбутнє міжнародного кредитування значною мірою залежатиме від здатності країн адаптуватися до нових фінансових, технологічних та етичних стандартів.

Таким чином, міжнародне кредитування залишається ключовим інструментом розвитку світової економіки. Його подальше розширення пов'язане з інтеграцією екологічних та соціальних стандартів, впровадженням фінансових інновацій, активізацією регіонального співробітництва та забезпеченням прозорості. За умови ефективного управління ризиками та відповідального підходу з боку кредиторів і позичальників міжнародне кредитування може стати потужним рушієм сталого економічного розвитку у XXI столітті.

Список використаних джерел

1. Савченко М. В., Кузьминський Є. Д., Янішевський Б. С. Роль міжнародного кредитування та діяльність міжнародних фінансових організацій у забезпеченні економічного розвитку України. *Проблеми економіки*. 2023. №3. С. 271–281. URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2023-3_0-pages-271_281.pdf

2. Шулюк Б. С. Фінансовий механізм державно-приватного партнерства: дисертація. Тернопіль: ЗУНУ, 2023. URL: https://www.wunu.edu.ua/svr/svr_D/shuluk/diser.pdf Гуменюк Я., Ткачов

3. Інвестиції у сталий розвиток: світова практика та перспективи для України. *Економіка та суспільство*. 2024. №67. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4750>

\

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ

Райко Олександр

студент III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Король Марина Михайлівна

доктор економічних наук,

професор кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

В сучасних умовах російсько-Української війни і постійної економічної нестабільності України питання відновлення промислового потенціалу є вкрай актуальним. Індустріальні парки як дієвий інструмент залучення інвестицій, створення нових робочих місць і розбудови виробничих можливостей. Як зазначається в аналітичній записці Національного інституту стратегічних досліджень, індустріальні парки стануть каталізатором економічного зростання, особливо у післявоєнний період. [5]

Метою цієї роботи є дослідження перспектив розвитку індустріальних парків в Україні з урахуванням викликів внутрішнього ринку та адаптації міжнародного досвіду. Як показує приклад Польщі, Туреччини та Південної Кореї, ефективне функціонування індустріальних парків можливе лише за умов активної державної підтримки, продуманої інфраструктури та стимулювання інвесторів [2].

Згідно з дослідженнями аналітиків видань *Reuters* та *Wired*, процес відбудови України вже триває навіть попри воєнні дії, і одним із ключових напрямів цієї відбудови є створення промислових кластерів і індустріальних парків [6-7]. Саме тому питання формування ефективної державної політики у цій сфері набуває особливої актуальності.

Галузь індустріальних парків в Україні демонструє динамічне зростання у період 2022–2024 років, що значною мірою зумовлено активною державною підтримкою та послідовною політикою Міністерства економіки України, спрямованою на стимулювання розвитку промислової інфраструктури. Внаслідок реалізації відповідних заходів станом на 25 жовтня 2024 року в Україні офіційно зареєстровано 97 індустріальних парків із загальною площею понад 3,1 тис. гектарів [4], що свідчить про зростаючу роль цієї інституції в структурі національної економіки.

Прикладом успішного розвитку індустріальних парків є Польща і їх Катовицька спеціальна економічна зона (Katowice Special Economic Zone, KSEZ), яку засновали ще в 1996 році. Одна з найуспішніших індустріальних зон Європи. Інвестиційна привабливість цього індустріального парку полягає в особливих умовах для ведення бізнесу, державній підтримці у вигляді податкових пільг, високому рівню інфраструктурного забезпечення та фаховій інституційній підтримці інвесторів, у випадку Польщі інвестиційна політика індустріальних парків пропонує Податкову знижку (income tax exemption) до **35–55%** від інвестиційних витрат, інвестор може бути частково або повністю позбавлений податку на нерухомість, на відміну від стандартної 19% ставки поз їх межами, KSEZ привабила понад 600 компаній із загальним обсягом інвестицій, що перевищує 10 мільярдів євро [8-9].

Україна також активно розвиває тему індустріальних парків, правове-податкове врегулювання почалося з 2011 року. Незважаючи на прийняття Закону України «Про індустріальні парки» № 5018-VI від 21.06.2012 року [3], який заклав основи для створення та функціонування індустріальних парків, їх практична реалізація стикається з низкою викликів. Зокрема, політична нестабільність та збройний конфлікт на сході країни, що триває з 2014 року, негативно вплинули на інвестиційний клімат, знижуючи довіру потенційних інвесторів. Крім того, недостатній розвиток інфраструктури та обмеженість бюджетного фінансування ускладнюють процес створення нових індустріальних парків, особливо в регіонах, які потребують економічного стимулювання. Хоча у

2022 році були внесені зміни до Податкового кодексу України (Закон № 2330-IX від 21.06.2022) [3], що передбачають податкові пільги для учасників індустріальних парків, включаючи звільнення від податку на прибуток протягом десяти років та пільги з ПДВ і митних зборів при імпорті нового обладнання, їх практична реалізація потребує подальшого вдосконалення. Зокрема, необхідно забезпечити прозорі та ефективні механізми надання цих пільг, а також гарантувати стабільність законодавства, що регулює діяльність індустріальних парків, щоб уникнути правової невизначеності для інвесторів. Також важливо враховувати досвід інших країн, де індустріальні парки стали ефективним інструментом регіонального розвитку, для адаптації найкращих практик в українських реаліях.

Розбудова інфраструктури для подальшого розвитку індустріальних парків в основному ведеться в прикордонних регіонах країни з метою полегшення подальшого експорту. Прикладами таких індустріальних парків є Закарпатська область «Соломоново» і Львівська область «Рясне-2». Перший згаданий індустріальний парк має потенціал на виробництво близько 100 тис. автомобілів. Зараз там виробляються деталі інтер'єру і оббивки Volkswagen Group та преміум автомобілів. Також випускаються автомобілі марки Skoda, потенціал ПП «Соломоново» в майбутньому може дозволити повну збірку автомобілів в Україні, що значно здешевить виробництво, як зазначив один з керівників «Атолл Холдинг» [1], але для цього повинна збільшитись кількість виробництва автомобілів. Індустріальні парки в умовах сучасної геополітичної та економічної нестабільності України відіграють ключову роль у відновленні та розвитку національного промислового потенціалу. Їх функціонування сприяє залученню інвестицій, створенню нових робочих місць і формуванню конкурентоспроможної інфраструктури.

Проведений аналіз засвідчив, що ефективність індустріальних парків безпосередньо залежить від системної державної підтримки, стабільного нормативно-правового поля, фіскального стимулювання та врахування кращих міжнародних практик. Досвід таких країн, як Польща, Туреччина та Південна

Корея, підтверджує важливість комплексного підходу до розвитку цих структур. Водночас, українська практика демонструє позитивну динаміку у 2022–2024 роках, однак потребує подальших реформ і вдосконалення механізмів підтримки. З урахуванням активної фази відбудови країни, створення ефективної політики щодо розвитку індустріальних парків є необхідною передумовою сталого економічного зростання в післявоєнний період.

Список використаних джерел

1. Боярин О. Для України є два шляхи на ринок електрокарів в ЄС. *Федерація роботодавців автомобільної галузі*. URL: https://fra.org.ua/uk/an/publikatsii/analitika/oliegh-boiarin-dlia-ukrayini-ie-dva-shliakhi-na-rinok-ieliektrokariv-v-ies?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 06.05.2025).

2. Економічна правда. Індустріальні парки: який міжнародний досвід може застосувати Україна. *Українська правда*. URL: <https://pravda.com.ua/columns/2021/07/1/675532/> (дата звернення: 07.05.2025).

3. Єдиний держ. вебпортал електронних послуг. Індустріальні парки в Україні: податкове стимулювання. *Головне управління ДПС в Івано-Франківській області*. URL: <https://if.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/639104.html> (дата звернення: 06.05.2025).

4. Індустріальні парки 2024 / С. Сироватка та ін. *madeinukraine*. URL: https://madeinukraine.gov.ua/industrialni_parku_2024.pdf/ (дата звернення: 06.05.2025).

5. Молдован О. "Щодо механізмів запровадження індустріальних парків в Україні". Аналітична записка. *Національний Інститут Стратегічних Досліджень*. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/schodo->

mekhanizmiv-zaprovadzhennya-industrialnikh-parkiv-v-ukraini (дата звернення: 06.05.2025).

6. Guest P. Rebuilding ukraine is an act of resistance. *Wired*. URL: <https://www.wired.com/story/ukraine-war-rebuilding-already-begun/> (дата звернення: 06.05.2025).

7. Harmash O. War upends Ukraine's economy in a shift that may be permanent. *Reuters*. URL: <https://www.reuters.com/world/europe/war-upends-ukraines-economy-shift-that-may-be-permanent-2024-05-09/> (дата звернення: 06.05.2025).

8. Lu M. Katowice special economic zone drives poland's auto sector. *Digi Times asia*. URL: <https://www.digitimes.com/news/a20240621VL204/aiut-automotive-katowice-poland.html/> (дата звернення: 06.05.2025).

9. Śniegocki A., Wasilewski M. Just transition in poland: a review of public policies to assist polish coal communities in transition. *Resources for the Future*. URL: https://www.rff.org/publications/reports/just-transition-in-poland-a-review-of-public-policies-to-assist-polish-coal-communities-in-transition/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 06.05.2025).

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Сенгетовський Крістіан

студент III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Брензович Катерина Степанівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. У сучасному глобалізованому світі світовий фінансовий ринок відіграє ключову роль у забезпеченні економічного зростання та розвитку, акумулюючи та перерозподіляючи фінансові ресурси між країнами та секторами економіки. Активізація процесів глобалізації, технологічні інновації, зростання волатильності та геополітична нестабільність створюють нові виклики та можливості для функціонування світового фінансового ринку. Трансформація традиційних фінансових інструментів, поява цифрових активів, зміна ролі небанківських фінансових установ та посилення регуляторних вимог зумовлюють необхідність глибокого аналізу сучасних особливостей його розвитку. Особливої уваги потребує дослідження впливу макроекономічних факторів, фінансових криз та пандемічних шоків на стабільність та ефективність світового фінансового ринку. Дослідження сучасних тенденцій розвитку світового фінансового ринку дає змогу глибше зрозуміти логіку глобального перерозподілу капіталів та визначити перспективи для зміцнення фінансової стабільності на національному та міжнародному рівнях.

Мета дослідження. Дослідження спрямоване на всебічне вивчення ключових особливостей розвитку світового фінансового ринку на сучасному етапі його еволюції. Особлива увага приділяється аналізу впливу технологічних інновацій, змін у регуляторному середовищі, макроекономічних факторів та глобальних криз на структуру, інструменти та учасників світового фінансового

ринку. Робота також досліджує загальні тенденції розвитку фінансових ринків в умовах глобалізації, зокрема їхню роль у забезпеченні сталого економічного зростання та управлінні системними ризиками. Окремим аспектом розглянуто перспективи та виклики для України в контексті розвитку світового фінансового ринку.

Виклад основного матеріалу: У сучасному світі світовий фінансовий ринок є ключовим елементом глобальної економічної системи, що забезпечує мобілізацію та ефективний розподіл фінансових ресурсів. Він сприяє інвестиціям, економічному зростанню та міжнародній торгівлі. Протягом останніх десятиліть світовий фінансовий ринок зазнав значних змін під впливом технологічного прогресу, лібералізації фінансових потоків та посилення взаємозалежності національних економік. [1]

Однією з ключових особливостей сучасного розвитку світового фінансового ринку є стрімка цифровізація. Поява та швидке поширення інформаційних технологій, Інтернету та мобільних пристроїв кардинально змінили способи здійснення фінансових операцій, надали доступ до фінансових послуг новим категоріям користувачів та сприяли розвитку нових фінансових інструментів і платформ. Фінтех-компанії стали активними учасниками ринку, пропонуючи інноваційні рішення у сфері платежів, кредитування, інвестиційного управління та інших фінансових послуг. Особливу увагу привертають цифрові валюти центральних банків (CBDC) та криптовалюти, які потенційно можуть змінити традиційну архітектуру фінансової системи, хоча їх регулювання та вплив на стабільність залишаються предметом активних дискусій. [2]

Іншою важливою особливістю є посилення регуляторного нагляду після глобальної фінансової кризи 2008-2009 років. Міжнародні організації та національні регулятори впровадили нові стандарти та вимоги до фінансових установ з метою підвищення їхньої стійкості, управління ризиками та захисту споживачів. Зокрема, були посилені вимоги до капіталу банків (Базель III), запроваджено нові правила регулювання деривативних ринків та посилено

нагляд за системно важливими фінансовими установами. Проте, складність та фрагментарність регуляторного ландшафту створюють певні виклики для транскордонної діяльності фінансових установ та потребують подальшої гармонізації. [3]

Зростання ролі небанківських фінансових установ (NBFIs), таких як інвестиційні фонди, страхові компанії та пенсійні фонди, є ще однією помітною тенденцією. Ці установи відіграють все більш важливу роль у фінансуванні економіки та управлінні активами, але їхня діяльність також може створювати нові системні ризики, особливо в періоди фінансової нестабільності. [4]

Вплив макроекономічних факторів та **глобальних криз** залишається визначальним для розвитку світового фінансового ринку. Зміни процентних ставок, інфляції, темпів економічного зростання та рівня державного боргу мають безпосередній вплив на вартість фінансових активів та інвестиційні потоки. Глобальні фінансові кризи, такі як криза 2008-2009 років та боргова криза в Єврозоні, продемонстрували високу взаємозалежність фінансових ринків та необхідність ефективних механізмів кризового управління. Пандемія COVID-19 у 2020 році також мала значний вплив на світовий фінансовий ринок, спричинивши різке зростання волатильності та потребу у безпрецедентних монетарних та фіскальних стимулах. [5]

Висновки. Сучасний розвиток світового фінансового ринку характеризується глибокими трансформаціями, зумовленими технологічними інноваціями, еволюцією регуляторного середовища, зростанням ролі небанківських фінансових установ та впливом глобальних макроекономічних факторів і криз. Цифровізація відкриває нові можливості для підвищення ефективності та доступності фінансових послуг, але також створює нові ризики та вимагає адекватного регулювання. Посилення регуляторного нагляду є важливим для забезпечення фінансової стабільності, проте потребує міжнародної координації та збалансованого підходу. Зростаюча роль небанківських фінансових установ вимагає посиленого моніторингу та управління системними ризиками. В умовах глобальної нестабільності розуміння

особливостей розвитку світового фінансового ринку є ключовим для розробки ефективних стратегій управління фінансовими ризиками та забезпечення сталого економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. World Bank. Global Financial Development Report 2023/2024: Financing Sustainable Development. Washington, DC: World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/gfdr> (дата звернення: 09.05.2025)
2. BIS (Bank for International Settlements). (2023). Annual Economic Report 2023. Basel: Bank for International Settlements. URL: <https://www.bis.org/publ/arpdf/ar2023e.htm> (дата звернення: 09.05.2025)
3. Financial Stability Board. (2023). FSB Annual Report 2023. Basel: Financial Stability Board. URL: <https://www.fsb.org/2023/10/promoting-global-financial-stability-2023-fsb-annual-report/> (дата звернення: 09.05.2025)
4. Tarullo, D. K. (2008). Banking on Basel: The future of international financial regulation. *Peterson Institute for International Economics*. URL: <https://www.piie.com/bookstore/banking-basel-future-international-financial-regulation> (дата звернення: 09.05.2025)
5. Carney, M. (2019). The future of finance: technology, regulation and the public interest. *Speech at the Official Monetary and Financial Institutions Forum (OMFIF) London*. URL: <https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/speech/2019/the-growing-challenges-for-monetary-policy-speech-by-mark-carney.pdf> (дата звернення: 09.05.2025)

ГЛОБАЛЬНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Стасюк Станіслав

студент III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Цалан Мирослава Іванівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. Російське повномасштабне вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року стало не лише гуманітарною катастрофою для українського народу, а й визначальною подією для всього світу в соціально-економічному вимірі. У перші місяці війни було зруйновано значну частину української інфраструктури, мільйони людей були змушені покинути домівки, а світова економіка зазнала сильних потрясінь. Через глобальну інтеграцію товарних, енергетичних і фінансових ринків, війна в центрі Європи спричинила ланцюгові ефекти по всьому світу — від зростання цін на енергоносії в ЄС до загрози голоду в країнах Африки.

Мета дослідження. Дослідити основні глобальні соціальні та економічні наслідки війни як для України так і для міжнародної спільноти в цілому.

Фінансово-економічні наслідки війни

Військова агресія росії проти України викликала масштабні руйнування виробничого капіталу та інфраструктури, принесла людські жертви та соціальні втрати. Війна призвела до скорочення робочих місць і доходів, зменшення купівельної спроможності і обсягів накопичених активів. У 2022 році національна економіка втратила 29,2% реального ВВП, а 13,5 млн. осіб змушені були покинути свої домівки. Більше 7 млн осіб опинилися за межею бідності, а рівень бідності сягнув 24% населення.

Експерти Світового банку і Єврокомісії оцінюють пошкодження від війни в Україні в період з 24 лютого 2022 р. до 24 лютого 2023 р. в сумі 134,7 млрд доларів, а потреби у відновленні – 410,6 млрд. доларів [1].

Якщо говорити про пошкодження або прямі втрати від першого року війни, то за оцінками Світового банку і його партнерів найбільших втрат зазнали житловий сектор (38% сумарних пошкоджень), транспорт (26%), енергетика (8%), промисловість і торгівля (8%), сільське господарство (7%). Зокрема, за рік російсько-української війни руйнувань і пошкоджень зазнали 1,4 тис. житлових приміщень, серед них 135 тис. – приватних будинків і 39 тис. гуртожитків.

У загальній сумі потреб на відновлення (410,6 млрд. доларів) транспортний сектор займає 22%, житловий сектор 17%, енергетика 11%, сфера соціального захисту і життєдіяльності 10%, боротьба з небезпечними ситуаціями 9%, сільське господарство 7% [1].

Станом на 2025 рік підрахунок сумарного падіння ВВП унаслідок повномасштабної війни все ще ускладнений через її тривалість, однак уже очевидно, що економічні наслідки перевищили масштаби попередньої агресії у 2014–2015 роках, коли Україна втратила 15,8% ВВП. У 2022 році реальний ВВП скоротився на 29,2%, а подальше відновлення економіки відбувається повільно та нерівномірно в регіональному розрізі [1]

Вплив російсько-української війни на країни ЄС

Російсько-українська війна суттєво змінила політико-економічний ландшафт Європейського Союзу, викликавши одночасно соціальні, енергетичні та фінансові кризи в низці країн. Як зазначено в дослідженні Іщенко К.Є та Сизонової Ю.В.[2], першочерговим наслідком війни стало порушення стабільності енергетичного ринку, зокрема через скорочення постачання російського газу та нафти. Це призвело до зростання цін на енергоносії, що, у свою чергу, викликало інфляційний тиск у країнах ЄС.

Крім того, держави Євросоюзу зіткнулися з масштабною міграційною хвилею — мільйони українських біженців були змушені шукати тимчасового

прихистку на території ЄС. Це створило значне навантаження на системи охорони здоров'я, освіти, житлового забезпечення та соціального захисту.

Автори також підкреслюють, що війна змусила ЄС оперативно переглянути свої пріоритети у сфері безпеки, оборони та енергетичної незалежності. Відбулося посилення санкційної політики щодо Росії, що спричинило обопільні економічні втрати, зокрема для окремих галузей країн ЄС, пов'язаних з експортом до РФ або імпортом сировини. Разом із тим, війна стала стимулом до диверсифікації енергетичних постачань, розвитку «зеленої енергетики» та зміцнення трансатлантичної єдності.

Таким чином, Європейський Союз в умовах війни виступає не лише як осередок гуманітарної підтримки України, а й як учасник глибоких трансформацій, що впливають на його економічну та соціальну стабільність [2].

Вплив на світову економіку

Війна в Україні – це не просто регіональна криза, у неї є далекосяжні наслідки, які торкаються різних регіонів світу. Конфлікт завдав серйозного удару світовій економіці, призвівши до повільнішого зростання і швидшої інфляції.

Аналізуючи багатосторонні наслідки війни в Україні, можна визначити три аспекти:

1. Зростання цін на біржові товари й тиск інфляції.

Росія та Україна є великими постачальниками біржових товарів. Через війну вони не працюють, як раніше. Світові ціни на нафту, газ та пшеницю стрімко підскочили. Враховуючи, що йдеться про 30% світового експорту самої лише пшениці, ціни на продовольство сягнули рекордних рівнів.

Підвищення цін має свої наслідки. Зростає інфляція, яка знецінює доходи та збільшує попит. Країни, які залежать від імпорту газу, стикаються із гіршим фіскальним і торговим дефіцитом, тоді як деякі експортери на Середньому Сході й в Африці виграють від вищих цін.

2. Порушення торгівлі та ланцюгах постачання між сусідніми країнами.

Сусідні країни змушені справлятися із порушеннями в торгівлі, ланцюгах постачання і ремітуванні. На це наклався безпрецедентний потік біженців. Згідно з даними ООН, на Східну Європу припадає найбільше витрат через понад 3 млн біженців з України.

Країни, чия торгівля, туризм і фінанси найбільше залежать від Росії та України, теж відчувають додатковий тиск. Європейські країни, які сильно покладаються на імпорт російського газу, зіткнулися зі зростанням інфляції та повільнішим відновленням від пандемії.

Уряди можуть потерпати від фіскального тиску, який чинить на них необхідність вкластися в енергетичну безпеку й оборону.

3. Зменшення впевненості бізнесу та інвесторів.

Геополітична напруга спровокувала невпевненість бізнесу та інвесторів в усьому світі. Ціни на активи опинилися під тиском, що призвело до погіршення фінансових умов.

Окрім негайних наслідків, війна в Україні може ще й фундаментально змінити світовий економічний і геополітичний порядок. Переосмислення енергетичної торгівлі, реконфігурація ланцюгів постачання, фрагментація платіжних мереж і переоцінка валютних резервів – це лише деякі із довгострокових наслідків війни.

Геополітична напруга особливо підвищує ризики економічної фрагментації у торгівлі й технологічній сфері. Європа і сусідні регіони будуть епіцентром цих змін, адже російська рецесія і безпрецедентні санкції формують нове фінансове середовище [3].

Соціальні наслідки російсько-української війни

Російське вторгнення в Україну спричинило масштабну гуманітарну кризу з глибокими соціальними наслідками. Мільйони людей потребують допомоги, зокрема ті, хто перебуває на окупованих територіях, у зонах активних бойових дій, а також громадяни, які були змушені виїхати за кордон.

Масові ракетно-артилерійські обстріли призвели до значного руйнування житлового фонду. Станом на середину червня 2022 року понад 50% житлових

будівель у 23 містах та населених пунктах були пошкоджені або зруйновані. Особливо постраждали міста Маріуполь, Харків, Чернігів та Сєвєродонецьк, де пошкоджено до 90% житлового фонду. Загалом близько 10 мільйонів будинків були зруйновані або пошкоджені, що призвело до прямих збитків на суму 36,8 млрд доларів США.

Війна спричинила безпрецедентні масштаби внутрішньої та зовнішньої міграції. Згідно з даними Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, з 24 лютого 2022 року з України виїхало понад 4,2 мільйона осіб. Додатково, майже 6,5 мільйона людей стали внутрішньо переміщеними особами, залишаючи свої домівки через бойові дії. Ці переміщення створили значний тиск на соціальні послуги в регіонах, що приймають переселенців, зокрема в західних областях України.

Крім того, війна негативно вплинула на соціальну інфраструктуру, зокрема на системи охорони здоров'я та освіти. Багато медичних закладів були зруйновані або пошкоджені, що обмежило доступ населення до медичної допомоги. Освітній процес був порушений, особливо в регіонах, де ведуться активні бойові дії.

Таким чином, соціальні наслідки російсько-української війни є глибокими та багатовимірними, вимагаючи комплексного підходу до подолання гуманітарної кризи та відновлення соціальної інфраструктури країни [4].

Перспективи відновлення та глобальні виклики

Російсько-українська війна спричинила значні трансформації у світовому порядку, висвітливши нові глобальні виклики та необхідність переосмислення стратегій відновлення. Конфлікт не лише поглибив існуючі проблеми, але й створив нові загрози для міжнародної безпеки та економічної стабільності [5].

Одним із ключових викликів є порушення глобальних ланцюгів постачання, що призвело до зростання цін на енергоносії та продовольство. Це, у свою чергу, спричинило інфляційний тиск у багатьох країнах, особливо в тих, що залежать від імпорту енергії та зернових культур.

Крім того, війна висвітлила вразливість міжнародної системи безпеки та необхідність її реформування. Існуючі механізми виявилися недостатніми для

запобігання агресії та захисту суверенітету держав. Це вимагає перегляду підходів до колективної безпеки та посилення ролі міжнародних інституцій.

У контексті відновлення, особливу увагу слід приділити розбудові стійких економік, здатних протистояти зовнішнім шокам. Це включає диверсифікацію енергетичних джерел, розвиток внутрішнього виробництва та інвестиції в інфраструктуру. Також важливо забезпечити соціальну підтримку постраждалим верствам населення та інтеграцію переміщених осіб [5]

Висновки

Російсько-українська війна стала не лише трагедією для України, а й потужним каталізатором глобальних трансформацій. Її наслідки вийшли далеко за межі зони бойових дій, охопивши економіку, енергетику, політику та соціальні сфери як на національному, так і на міжнародному рівні.

Загалом, війна в Україні стала поштовхом до масштабних змін у світі. Вона активізувала **економічні трансформації** — зокрема перерозподіл ресурсів та перебудову глобальних ланцюгів постачання; **енергетичні зрушення** — пришвидшивши відмову від залежності від викопного палива та розвиток відновлюваних джерел енергії; а також **політичні зміни** — включаючи переосмислення систем міжнародної безпеки та посилення оборонного співробітництва. Те, як світ реагуватиме на ці виклики, значною мірою визначить геополітичну та економічну реальність найближчих десятиліть.

Список використаних джерел

1. **Богдан Т.** Фінансово-економічні наслідки війни в Україні для світу і України // *LB.ua*. https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/550614_finansovoekonomichni_naslidki.html (дата звернення: 03.05.2025).
2. **Іщенко К.Є., Сизонова Ю.В.** Глобальні наслідки російсько-української війни в контексті соціально-економічної безпеки // *Науковий вісник ОДУВС*. – 2022. http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/4/part_3/14.pdf (дата звернення: 03.05.2025).

3. **Галіані С.** Як війна в Україні змінює економічний і бізнесовий ландшафти країн та світу // *Forbes.ua*. – 25.08.2023. <https://forbes.ua/money/velika-ekonomichna-perebudova-25082023-15642> (дата звернення: 03.05.2025).

4. **Коновальчук Т.А.** Соціально-економічні наслідки російсько-української війни // *Збірник матеріалів студентської наукової конференції*. – Одеса: Національний університет «Одеська юридична академія». <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f7de74e5-19ad-4171-a0fedd149939b295/content> (дата звернення: 03.05.2025).

5. **Глобальні виклики російсько-української війни** // *Збірник наукових праць «Baltija Publishing»*. – 2022. <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/237/6322/13357-1?inline=1> (дата звернення: 03.05.2025).

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ПОЛЬЩІ ПІСЛЯ ВСТУПУ В ЄС

Степанов Акім

студент II курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Сідак Святослав Васильович

старший викладач кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Еволюція польської економіки це історія поступової трансформації від централізованої планової економіки до сучасної ринкової системи, інтегрованої в світовий ринок та Європейський Союз. За останні кілька десятиліть економіка Польщі пройшла через значні соціально-економічні зміни, що забезпечили їй стійке зростання, інноваційний розвиток і стабільну фінансову систему.

До 1989 року Польща була частиною соціалістичного табору з економікою, що функціонувала на принципах централізованого планування. Держава контролювала основні сектори економіки, а приватна ініціатива була обмежена.

Промисловість зосереджувалась на важкій індустрії, але система мала багато недоліків, як-от низька ефективність, відсутність стимулів до інновацій, дефіцит товарів і послуг. Наприкінці 1980-х економічна ситуація погіршилась, що зумовило перехід до ринкових реформ. У 1989 році Польща почала реформи, спрямовані на лібералізацію, приватизацію та інтеграцію в світову економіку.

На початку 1990-х уряд Лешека Бальцеровича запровадив “шокову терапію” – швидкий перехід до ринкової економіки, що передбачав лібералізацію цін, приватизацію підприємств і скорочення державних субсидій. Реформи дозволили стабілізувати економіку, знизити інфляцію та залучити іноземні інвестиції, хоча й призвели до зростання безробіття. З кінця 1990-х польська економіка почала стабільно зростати, а в 2004 році вступ Польщі до ЄС

відкрив нові можливості для експорту, доступ до європейських фондів, що сприяло розвитку інфраструктури, сільського господарства, будівництва та послуг. Перекази заробітчан також стали вагомим джерелом надходжень до економіки. Польща продовжувала зростати навіть під час фінансової кризи 2008–2009 років, завдяки збалансованій політиці та невисокому рівню боргу. Активний розвиток інновацій, зокрема в ІТ, допоміг країні залучати міжнародні компанії.

На сьогодні Польща є однією з найбільших економік Центральної та Східної Європи, що зростає навіть у складних умовах. Основні напрямки розвитку включають інноваційні технології, розширення експорту, енергетичну незалежність і екологічну трансформацію. Польща стикається з викликами, як-от демографічний спад та необхідність підвищення продуктивності праці, але завдяки сильним інституціям і європейським ініціативам зміцнює свою економічну позицію.

Ринок фінансових послуг Польщі є важливою складовою економіки країни, яка швидко розвивається та інтегрується в європейський ринок. Від часу вступу до ЄС у 2004 році сектор фінансових послуг зазнав значних змін, залучаючи іноземні інвестиції. Основні компоненти ринку включають банківський сектор, страхування, лізинг і кредитування, а також інвестиційні та пенсійні фонди. Банківський сектор Польщі стабільно розвивається, демонструючи високу ліквідність і низький рівень ризиків, завдяки цифровізації, яка поліпшила обслуговування клієнтів. Ринок страхування динамічно зростає через підвищення доходів населення і попит на страхові продукти, особливо медичне страхування та автострахування. Лізинг та кредитування відіграють ключову роль для малого і середнього бізнесу, а зростання споживчих кредитів підтримується економічним зростанням Польщі. Законодавча реформа пенсійної системи створила потужний ринок пенсійних та інвестиційних фондів, що дає можливість громадянам накопичувати заощадження.

Інвестиційні фонди дозволяють інвесторам захищати купівельну спроможність, що стало важливим на тлі валютної нестабільності. Ринок

фінансових послуг Польщі демонструє високий рівень інтеграції з європейським фінансовим простором, підтримує фінансову стабільність і інновації, що сприяє покращенню обслуговування населення.

Вступ Польщі до Європейського Союзу у 2004 році став важливою віхою для економіки країни. Інтеграція до ЄС стимулювала зростання іноземних інвестицій завдяки поліпшенню бізнес-клімату та доступу до єдиного ринку, що сприяло значному збільшенню експорту. Польща також активно використовує фінансову підтримку з фондів ЄС для модернізації інфраструктури та розвитку соціальних програм, зокрема в транспортній та енергетичній сферах, що підвищило ефективність економіки. З 2004 по 2023 рік валовий внутрішній продукт (ВВП) країни стабільно зростає, що демонструє позитивний вплив європейської інтеграції.

Незважаючи на короточасне зниження ВВП у 2020 році через пандемію COVID-19, економіка швидко відновилася, що свідчить про її стійкість. Зростання ВВП на душу населення за цей період свідчить про підвищення рівня життя поляків. Проте Польща стикається з новими викликами: старінням населення, що вимагає реформ пенсійної системи, та необхідністю переходу на зелену економіку для зменшення викидів вуглецю. Узагальнюючи, після вступу до ЄС Польща зазнала позитивних змін, але для забезпечення сталого розвитку необхідно вирішувати питання екологічної стійкості та соціальних реформ.

Вступ Польщі до Європейського Союзу у 2004 році суттєво змінив її економіку, відкривши нові можливості для розвитку. Одним із ключових чинників зростання став значний притік прямих іноземних інвестицій, які зросли з приблизно 30 мільярдів євро у 2004 році до 60 мільярдів євро у 2021 році. Польща приваблює інвесторів стабільною політичною ситуацією, вигідним географічним положенням та великою кваліфікованою робочою силою. Завдяки інвестиціям було створено нові робочі місця, модернізовано підприємства та підвищено продуктивність. Іншим важливим фактором стало отримання коштів з фондів ЄС, що дозволило реалізувати інфраструктурні проекти та покращити якість послуг у сферах охорони здоров'я, освіти та транспорту. Інвестиції у

транспортну інфраструктуру, зокрема проєкт “Автомобільні дороги Польщі”, підвищили доступність регіонів країни та інтегрували її до європейських транспортних мереж, що сприяло конкурентоспроможності Польщі на міжнародній арені.

Після вступу до ЄС Польща значно підвищила інвестиційну привабливість через різноманітні фіскальні та фінансові пільги, спрямовані на підтримку бізнесу, розвиток науки, технологій та інновацій. Серед ключових заходів — звільнення від податку на прибуток у спеціальних економічних зонах (СЕЗ), зниження податків на нові технології та підтримка науково-дослідних центрів. Окрім цього, через програми ЄС та національні програми інвестори отримують фінансову підтримку на створення робочих місць, розвиток інфраструктури та перехід до низьковуглецевої економіки. Подібні підходи застосовують також Чехія, Словаччина та Угорщина, які надають різноманітні пільги для залучення інвестицій, зокрема звільнення від податків та фінансові субсидії для підтримки НДДКР, зайнятості, співпраці бізнесу з університетами та розвитку «зеленої» енергетики.

Крім податкових пільг, важливим інструментом стали технологічні та індустріальні парки, що стимулювали розвиток відсталих районів. Польща також досягла стабільного економічного зростання завдяки гармонізації законодавства з нормами ЄС. Однак країна стикається з викликами, такими як необхідність переходу до сталого розвитку, зниження залежності від вугілля та адаптація до екологічних стандартів. Старіння населення та зменшення робочої сили можуть ускладнити економічне зростання, адже частка осіб старше 65 років зростає до 25% до 2030 року, що створює навантаження на систему соціального забезпечення. Для подолання цих викликів Польща розробляє програми, що стимулюють зайнятість молоді та жінок, а також поліпшують умови для трудової міграції.

Таким чином, вступ до ЄС дав Польщі значний поштовх для економічного розвитку завдяки інвестиціям, фінансовій підтримці та інфраструктурним

змінам. Але для подальшого зростання необхідно вирішити питання сталого розвитку, демографічні виклики та екологічні вимоги.

Економіка Польщі, незважаючи на стабільне зростання, стикається з низкою проблем, що можуть обмежити її подальший розвиток. Основними з них є регіональні диспропорції, де західні регіони розвинені значно більше, ніж східні, що сприяє зростанню соціальної напруги. Крім цього, недостатній рівень фінансової освіти і довіри до фінансових установ призводить до низької фінансової активності населення, що обмежує накопичення капіталу. Економіка також є вразливою до зовнішніх факторів, таких як коливання міжнародної торгівлі і глобальна нестабільність, особливо через залежність від окремих галузей, зокрема автомобільної промисловості та сільського господарства. Польща має певні труднощі з фінансовою інфраструктурою — зокрема, слабка мережа філій фінансових установ та низька щільність фінансових посередників стримують розвиток фінансового ринку.

Крім того, на ринку відсутні головні світові фінансові гравці, а фінансова система орієнтована переважно на банки, а не на інші фінансові інструменти, що обмежує диверсифікацію послуг. Для сталого розвитку Польщі необхідно вжити комплексних заходів для подолання цих викликів, підвищення фінансової грамотності, зниження регіональних диспропорцій та диверсифікації економіки, щоб зменшити залежність від зовнішніх факторів.

Польська економіка має великі перспективи розвитку завдяки стабільній макроекономічній політиці, підтримці з боку держави та інтеграції з ЄС. Серед ключових напрямів є стимулювання внутрішнього споживання, інфраструктурні проекти, розвиток сектору ІТ та інновацій, підтримка малого й середнього бізнесу, а також програми наукових досліджень. Крім того, Польща активно впроваджує «зелену економіку», орієнтуючись на відновлювані джерела енергії, що сприяє сталому розвитку та залученню інвестицій.

Важливими факторами стабільності є високий рівень капіталізації банків, суворе регулювання фінансового ринку, діяльність Комісії з фінансового нагляду (KNF), яка забезпечує нагляд і стабільність у фінансовому секторі.

Програма «Родина 500+», що надає фінансову підтримку сім'ям з дітьми, стимулює внутрішнє споживання, яке вже становить 61% ВВП. Реформи, ініційовані партією «Право і справедливість», сприяють зростанню доходів населення.

Позитивно на фінансовий сектор впливають запровадження норм ліквідності та Схеми інституційного захисту. Отже, перспективи економічного зростання Польщі є оптимістичними, і активна підтримка інноваційних та екологічних технологій дозволить зміцнити позиції на міжнародних ринках, створюючи нові можливості для розвитку та підвищення добробуту населення.

Після вступу в ЄС економіка Польщі зазнала значних позитивних змін завдяки іноземним інвестиціям, покращенню інфраструктури та розвитку інновацій. Польща стала однією з найбільш швидко зростаючих економік у ЄС. Ринок фінансових послуг показав стабільність та зростання, а фінансові технології (FinTech) відкрили нові можливості для бізнесу та споживачів.

Основними тенденціями розвитку польської економіки є цифровізація, зелені ініціативи та сталий розвиток, що відповідає глобальним викликам і стимулює зростання нових секторів економіки. Польща продовжує адаптуватися до змін у глобальному середовищі, зокрема до нових торгових угод та регуляцій, що може призвести до переорієнтації на нові ринки. Економічний розвиток Польщі після вступу в ЄС був зумовлений фінансовою підтримкою з європейських фондів, структурними реформами, зростанням експорту та активною участю в ринку ЄС.

Однак перед економікою стоять виклики: нерівність доходів, старіння населення, недостатні інвестиції у дослідження та залежність від зовнішніх ринків. Перспективи розвитку виглядають обнадійливо, з акцентом на інновації, цифровізацію та зелений перехід, але для сталого зростання потрібен комплексний підхід, що враховуватиме соціальні, економічні та екологічні аспекти. Важливо посилити державні стимули для виходу польських компаній на міжнародні ринки та підвищити освіченість фінансових посередників для відповідності вимогам світового ринку.

Список використаних джерел

1. Азбуков О. Т. Економіка зарубіжних країн. За ред. А.С. Бугелицького. К.: А.С.К. 2012. 523 с.
2. Аскольдов В. С. Міжнародна економіка: Навчальний посібник. Київ: А.С.К. 2016. 485 с.
3. Бахчеванова Н. В., Макуха С. М. Міжнародні економічні відносини: навч. посіб. Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна. 2010. 403 с.
4. Карлін М. Реформа фінансової системи Польщі: досвід для України. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини*. 2013. № 10. С. 105-113.
5. Ігнатенко Т. С. Міжнародна економіка: Підручник. К.: Велебус. 2022. 435 с.
6. Карлін М. Реформа фінансової системи Польщі: досвід для України. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини*. 2013. № 10. С. 105-113
7. Кравчук Н. Фінансова система держави: теоретична концептуалізація та проблеми структурування. *Світ фінансів*. 2006. Вип. 3. С. 80-94.
8. Світова економіка готується до помірного уповільнення. 2024. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/media/press-releases/2024/09/svitova-ekonomika-hotuyetsya-do-romirnoho-upovilnennya-na-tli-heopolitychnoyi-napruzhenosti.html> (дата звернення: 14.10.2024)
9. Скиба Т. С. Міжнародна економіка: Підручник. К.: Азимут. 2015. 435 с.
10. Янків М. Україна і Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат. Львів: Світ. 2011. 384 с.
11. Woleński J. Wrażliwi (niektórzy) Polacy wracają do Jedwabnego. Jan Woleński. Reżim elektrony. URL.: <http://kulturaliberalna.pl/2016/08/03/jedwabne-gursztynwolenski-polemika> (дата звернення: 15.10.2024)
12. Ziemkiewicz R. Wołyń – kłamstwo katyńskie III RP. DoRzeczy: tygodnik Lisickiego. 2016. 11–17 lipca (№ 28). S. 34–36.

13. World Economic Outlook Reports – IMF. URL:
<https://www.imf.org/external/ns/cs.aspx?id=29>(дата звернення: 17.10.2024)

ТАРИФНЕ ТА НЕТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

Сухина Олександра

студентка III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Брензович Катерина Степанівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Міжнародна торгівля є основою економічного розвитку країн, а її ефективне регулювання запорукою стабільності та конкурентоспроможності національної економіки. У сучасних умовах, особливо для України, яка стикається з викликами війни та інтеграції до світових ринків, питання тарифного та нетарифного регулювання набуває особливої актуальності.

Останніми роками в Україні спостерігається зміна напрямків зовнішньоекономічної політики та посилення євроінтеграційних процесів. Глобальні економічні кризи, військово-політична напруга, торгові блокади та війна в Україні, разом із внутрішніми митними ризиками, створюють загрози економічній та національній безпеці, обмежуючи фінансово-економічні ресурси та їх рівномірний розподіл серед учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Тарифне регулювання передбачає встановлення мит на імпортовані товари з метою захисту внутрішнього ринку та наповнення державного бюджету. Митний тариф в Україні виконує фіскальну, регуляторну та захисну функції, впливаючи на зовнішньоекономічну діяльність та інтеграцію до світової економіки [1, с. 48].

Тарифні методи регулювання є, по суті, економічними методами, оскільки вони впливають на процеси визначення вартості робочої сили, використовуючи механізми ринку для забезпечення ефективного розподілу праці та ресурсів у

економіці. Вони спрямовані на встановлення мінімальних або максимальних рівнів оплати праці, що визначаються через тарифні ставки, зазвичай залежно від кваліфікації працівників, складності виконуваної роботи, а також специфіки галузі чи підприємства. Основною метою тарифних методів є досягнення економічної ефективності та соціальної справедливості. З одного боку, вони стимулюють працівників до підвищення своєї кваліфікації, оскільки більш висока кваліфікація зазвичай передбачає вищу оплату праці, що мотивує робітників на професійний розвиток. З іншого боку, тарифні ставки гарантують працівникам певний рівень оплати, що дозволяє забезпечити стабільність доходів та захистити від економічних коливань або шахрайських практик з боку роботодавців.

У контексті війни та економічних викликів, тарифне регулювання стає інструментом підтримки національного виробника. Мито трансформується з бар'єра для імпорту в засіб стимулювання експорту та захисту вітчизняного бізнесу в умовах воєнного стану. На сьогодні в Україні існують можливості та реалізовані інструменти державної регуляторної політики, спрямовані на просування українських товарів і послуг на міжнародних ринках, вивчення зовнішніх ринків, розвиток експортних компетенцій вітчизняного бізнесу, а також організацію участі українських експортерів у міжнародних заходах [2, с. 133].

Нетарифні заходи включають квоти, ліцензування, технічні бар'єри, санітарні та фітосанітарні стандарти, які впливають на обсяг та структуру міжнародної торгівлі. Такі заходи можуть ускладнювати переміщення товарів, що, у свою чергу, знижує ефективність міжнародного економічного співробітництва. Вигоди учасників міжнародних економічних відносин від усунення бар'єрів у взаємній торгівлі підтверджуються багаторічним досвідом країн, які активно взаємодіють на світових ринках. Зокрема, за результатами дослідження Генерального директорату з економічних та фінансових справ Європейської Комісії, проведеного у 2018 році, переваги від створення

безбар'єрного внутрішнього ринку оцінювалися на рівні 6-6,5% від ВВП країн-членів ЄС [3].

Особливо актуальним є питання гармонізації технічних стандартів з ЄС. За даними Національного інституту стратегічних досліджень, нетарифні бар'єри між Україною та ЄС еквівалентні митним тарифам у розмірі 11,8% для аграрної продукції та 3,2% для промислової, що суттєво обмежує експортні можливості України. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності є одним із ключових напрямків державного регулювання економіки країни. Його мета полягає в детальному аналізі зовнішньоекономічної діяльності та максимально ефективного сприянні розвитку торговельних відносин з іншими країнами, підтримці вітчизняного товаровиробника та захисті внутрішнього товарного ринку. Також в умовах глобалізації та воєнного стану Україна повинна диверсифікувати експортно-імпортні потоки та розширювати співпрацю з новими торговельними партнерами, зокрема країнами Латинської Америки [4].

Гнучкість системи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, яка враховує актуальні зміни на ринку та міжнародні зобов'язання, є критичною для ефективного використання як тарифних, так і нетарифних заходів. Ці заходи мають прямий вплив на обсяги зовнішньої торгівлі, регулюючи потоки товарів, послуг і капіталу між країнами, що в свою чергу визначає умови для здійснення зовнішньоекономічної діяльності на національному рівні. Тарифні обмеження, зокрема мита та інші збори, служать як інструменти економічного захисту внутрішнього ринку, стимулюючи або стримуючи імпорт товарів в залежності від стратегічних цілей держави. Нетарифні бар'єри, такі як квоти, ліцензування, санітарні та фітосанітарні норми, також значною мірою впливають на структуру і обсяги зовнішньої торгівлі, обмежуючи або спрощуючи умови доступу іноземних товарів і послуг на національний ринок [5].

Вони використовуються в комплексі, адже можуть ефективно виконувати декілька функцій одночасно. Однією з основних функцій є захисна, яка спрямована на підтримку національного товаровиробника, захист споживачів від

неякісних товарів, а також на забезпечення економічної безпеки країни. Наприклад, через введення високих мит на імпортні товари можна обмежити їх надмірне надходження на ринок, тим самим підтримуючи місцевих виробників. Іншою функцією є фіскальна, оскільки митні збори та інші обмеження стають значним джерелом надходжень до державного бюджету, що використовуються для фінансування різноманітних програм і ініціатив, у тому числі в області інфраструктури та соціальної політики.

Отже, тарифне та нетарифне регулювання є невід'ємними складовими державної політики у сфері міжнародної торгівлі. Для України, яка перебуває в умовах війни та прагне інтегруватися до світових ринків, варто забезпечити баланс між захистом національного виробника та виконанням міжнародних зобов'язань. Ефективне використання тарифних та нетарифних інструментів сприятиме зміцненню економіки та підвищенню конкурентоспроможності на світовій арені.

Список використаних джерел

1. Іщук Ю. А., Огородник Є. І. Механізм дії тарифної системи в Україні: вплив на зовнішньоекономічну діяльність. *Modern Economics*. 2024. № 48. С. 47–55. URL: <https://doi.org/10.31521/modecon.V> (дата звернення: 08.05.2025).
2. Сментна Н. Інструменти державного регулювання експорту в умовах воєнного стану. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2024. Т. 326, № 1. С. 128–134. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-326-22> (дата звернення: 08.05.2025).
3. Довгаль О., Довгаль Г., Коваленко Р. Аналіз впливу заходів нетарифного регулювання на показники міжнародної торгівлі: методичний аспект. *Економіка та суспільство*. 2021. № 31. С. 43–48. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-43> (дата звернення: 08.05.2025).
4. Гуцул І., Крисовата К., Титор В. Актуальні тенденції митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі України. *Економіка та суспільство*.

2022. № 44. С. 65–70. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-65> (дата звернення: 08.05.2025)

5. Ковальова М. Вплив заходів тарифного та нетарифного регулювання на зовнішньоекономічну діяльність. *Економіка та суспільство*. 2023. № 51. С. 5–10. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-5> (дата звернення: 08.05.2025).

США У СВІТОВИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

Томенюк Вікторія

студентка III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Брензович Катерина Степанівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Протягом останніх років роль Сполучених Штатів у світових інтеграційних процесах піддалась значним змінам. Зокрема, внаслідок переобрання Дональда Трампа президентом на другий термін. Орієнтація на економічний націоналізм, значне підвищення митних тарифів, спричинила загострення конфліктів з основними торговельними партнерами, такими як Канада та Мексика (USMCA), Європейський союз та Китай. Ці дії призвели до певних наслідків для глобальної економіки та поставили під питання роль Сполучених Штатів у світовій інтеграції [1].

У січні 2025 року президент Сполучених Штатів Америки Дональд Трамп, виконуючи дані під час виборчої кампанії обіцянки щодо відновлення “економічного суверенітету” країни, оголосив про суттєве переформатування торговельної політики. В рамках цієї ініціативи було запроваджено, так звані “тарифи Дня визволення” - універсальне 10% мито, що поширюється на всі імпортовані товари, без огляду на їхнє походження.

Адміністрація президента на чолі з Дональдом Трампом пояснила свої дії, спираючись на важливість гарантування національної безпеки, яка є одним з ключових пріоритетів держави в умовах сучасної глобальної нестабільності. Метою було зміцнення вітчизняної промисловості та стимуляція власного виробництва, що є ключовими елементами економічної незалежності країни, а

також створення нових робочих місць, які мають забезпечити зайнятість громадянам США та підтримати зростання добробуту середнього класу. Під час виступу перед Конгресом, Трамп висловив свою стурбованість тим, що процес глобалізації разом з надмірною залежністю від зовнішніх ринків суттєво “послабили робітничий клас США”, що є базовим сегментом суспільства. Він наголосив на тому, що Сполучені Штати не можуть більше залишатися в ситуації, коли вони фактично “віддають свою промислову потужність на аукціон”, відокремлюючи необхідність активних дій для збереження впливу та економічної стабільності [2].

З економічної перспективи, ці заходи ознаменували повернення до протекціоністської торговельної моделі, що була характерна для початку ХХ століття. Запровадження збільшення тарифів у першому кварталі 2025 року вже призвело до підвищення споживчих цін у США на 2,4% в річному вимірі і викликало зростання вартості імпортованих товарів, що в свою чергу негативно вплинуло на малий та середній бізнес [3].

Однією з причин стало запровадження 25% тарифів на всі імпортовані товари з Канади та Мексики в лютому 2025 року. Винятком стали лише нафта та енергоносії, які обкладалися митом у розмірі 10%. Дані дії призвели до загострення конфлікту між країнами та встановлення аналогічних тарифів на американську продукцію з боку Канади та Мексики (USMCA). А також спричинили певні занепокоєння щодо стабільності економічної інтеграції Північної Америки [4].

Введені тарифні обмеження справили помітно негативний вплив на глобальну економіку, одним із факторів якого є уповільнення зростання світового ВВП. Це зниження пояснюється посиленням торговельної напруги, виникненням збоїв у світових ланцюгах постачання товарів й сировини та зростанням інфляційного тиску. Міжнародний валютний фонд (МВФ) також висловив застереження щодо зростаючого протекціонізму зі сторони США, що уповільнює темпи інвестиційної діяльності, погіршує умови для світової торгівлі та створює додаткові бар'єри для економічного відновлення у країнах, що

розвиваються. Ці негативні фактори призвели до зниження показників глобальних фінансових ринків та підвищили рівень економічної невизначеності, що найбільше відчувається в країнах Європейського Союзу та Азійсько-Тихоокеанського регіону [5].

Щодо політичних наслідків торговельної політики Сполучених Штатів Америки, то вони набули досить широкого масштабу та суттєво вплинули на сферу міжнародних відносин. Адміністрація Дональда Трампа, ініціювавши великомасштабні тарифні заходи, спровокувала значну критичну реакцію з боку близьких союзників, серед яких: Японія, Південна Корея, Канада та Європейський союз.

У відповідь на введення тарифів окремі країни-учасниці Європейського Союзу висунули пропозиції, які стосувалися обмеження державних закупівель товарів американського походження, а в деяких державах стали активними громадські кампанії із закликами до бойкоту продукції американських брендів. Партнери все частіше обирають регіональні альянси й двосторонні угоди, зменшуючи залежність від американського ринку. Протекціонізм Вашингтона послабив економічну динаміку та довіру до США як лідера світового економічного порядку [6].

Таким чином, можна підсумувати, що повернення Дональда Трампа до влади і перехід до протекціоністської політики змінили роль США у світових інтеграційних процесах. Високі тарифи та перегляд торговельних угод свідчать про відхід від багатосторонньої співпраці і фокус на національні інтереси, що спричинило жорстку реакцію торговельних партнерів та породило сумніви щодо Сполучених Штатів, як до стабільного економічного гравця.

Список використаних джерел

1. Trump threatens tariffs on Canada and Mexico. POLITICO. 2025. February
URL: <https://www.politico.com/news/2025/02/01/trump-tariffs-canada-mexico-00201953> (дата звернення: 01.05.2025).

2. Fact Sheet: President Donald J. Trump Declares National Emergency to Increase Our Competitive Edge, Protect Our Sovereignty, and Strengthen Our National and Economic Security. The White House. 2025. April. URL: <https://www.whitehouse.gov/fact-sheets/2025/04/fact-sheet-president-donald-j-trump-declares-national-emergency-to-increase-our-competitive-edge-protect-our-sovereignty-and-strengthen-our-national-and-economic-security/> (дата звернення: 01.05.2025).

3. Інфляція у США у березні сповільнилася до 2,4%. Мінфін. 2025. 10 квітня. URL: <https://minfin.com.ua/ua/2025/04/10/148748450/> (дата звернення: 01.05.2025).

4. Official CBP Statement on Tariffs. U.S. Customs and Border Protection. 2025. URL: <https://www.cbp.gov/newsroom/announcements/official-cbp-statement-tariffs> (дата звернення: 02.05.2025).

5. МВФ знизив прогноз зростання світової економіки до 2,8% у 2025-му на тлі торгової війни. Forbes Ukraine. 2025. 22 квітня. URL: <https://forbes.ua/news/mvf-zniziv-prognoz-zrostannya-svitovoi-ekonomiki-do-28-u-2025-mu-na-tli-torgovoi-viyni-22042025-29095> (дата звернення: 02.05.2025).

6. The EU's Latest Response to Trump II Tariffs. Cleary Gottlieb Steen & Hamilton LLP. 2025. April. URL: <https://www.clearytradewatch.com/2025/04/the-eus-latest-response-to-trump-ii-tariffs/> (дата звернення: 02.05.2025).

ЕКОНОМІЧНА ЕКСПАНСІЯ КИТАЮ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА СВІТОГОСПОДАРСЬКІ ПРОЦЕСИ

Федьо Вікторія

студентка III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Кушнір Наталія Олексіївна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. Історія людства завжди супроводжувалась боротьбою за ресурси, території та вплив. У добу глобалізації ці процеси набули нових форм, посиливши міжнародну взаємодію та залежність країн. Часто економічне зростання одних суперечить інтересам інших, що пов'язано з поняттям «експансія». Особливої уваги заслуговує політика Китаю — держави з найбільшим населенням і другою економікою світу, яка суттєво впливає на глобальні процеси як всередині країни, так і на міжнародній арені.

Мета дослідження. Дослідити значення економічної експансії, яка здійснюється КНР в умовах зростання її геоекономічного впливу на міжнародній арені.

Виклад основного матеріалу. Маючи шосту за величиною економіку у світі та населення в один мільярд людей, Китай у 2000 році вже був величезним ринком і явно зростаючою державою. До 1978 року Китай мав соціалістичну планову економіку і був значною мірою ізольованим; відтоді країна поступово відкривала свою економіку для решти світу. Сьогодні Китай — один і найбільших гравців на світовій арені: на його частку припадає понад 18% світового ВВП (валового внутрішнього продукту). У 10 найбільших економіках світу він є

найкращим торговим партнером для восьми та входить в п'ятірку найкращих партнерів для двох інших. Держава має найбільше у світі позитивне сальдо торгового балансу в 676 мільярдів доларів, що приблизно дорівнює ВВП Польщі. І це провідний ринок імпорту для шести з 10 найбільших економік світу. Серед азіатських країн, що розвиваються, Китай є найбільшим експортним ринком для цих країн, що також підкреслює його важливість у регіоні. [1]

У 2024 році зовнішня торгівля Китаю досягла рекордно високого загального обсягу, оскільки друга за величиною економіка світу ще більше зміцнила свої провідні позиції у світовій торгівлі товарами. Загальний обсяг імпорту та експорту товарів у юанях минулого року досяг 43,85 трильйона юанів (близько 6,1 трильйона доларів США), що на 5 відсотків більше, ніж у попередньому році. Експорт зріс на 7,1 відсотка в річному обчисленні до 25,45 трильйона юанів в минулому році, в той час як імпорт збільшився на 2,3 відсотка в порівнянні з попереднім роком до 18,39 трильйона юанів, свідчать дані (дивитися рисунок 1) [6].

Рис.1 Баланс торгівлі товарами в Китаї з 2020 по 2024 рік, млрд дол

Джерело: [2]

У лютому 2025 року Китай експортував \$215 млрд та імпортував \$183 млрд, що призвело до позитивного торговельного балансу у розмірі \$31,7 млрд. У період з січня 2025 року по лютий 2025 року експорт Китаю зменшився на \$110

млрд (-33,7%), з \$325 млрд до \$215 млрд, тоді як імпорт зменшився на \$2,52 млрд (-1,35%) з \$186 млрд до \$183 млрд. Тобто спостерігаються негативні тенденції у зовнішній торгівлі Китаю. Експорт в основному очолюють теле- та радіообладнання (\$307 млрд), комп'ютери (\$158 млрд), інтегральні схеми (\$154 млрд), частини офісних машин (\$89 млрд) та електричні батареї (\$80 млрд). [2]

Що стосується основних зовнішньоторговельних партнерів, то обсяг експорту до США знизився на 21,8%, а до Європейського Союзу та Японії — на 12,3% і 1,6% відповідно. Водночас спостерігалось зростання експорту до країн АСЕАН (на 9%) та до росії (на 19,8%). Зокрема, у 2022 році Китайська Народна Республіка здійснювала міждержавні розрахунки в юанях за постачання енергоносіїв і нафти з росією та Саудівською Аравією. Це свідчить про посилення зусиль КНР у напрямку інтернаціоналізації своєї національної валюти. Ймовірно, така валютна стратегія поширюватиметься і на країни Африки та Латинської Америки. [4].

Варто зазначити, що зовнішня торгівля КНР — Латинська Америка, КНР — Африка, є також важливим детермінантом експансійної політики КНР в цілому. Китай імпортує з Південної Америки сировину, продукти харчування та паливо. Водночас країни цього регіону стали для КНР перспективними ринками збуту її промислових товарів, що зробило Китай ключовим торговельним партнером таких держав, як Бразилія, Чилі, Аргентина та Перу. У структурі експорту деяких країн Латинської Америки КНР посідає важливу позицію: 5,3% бразильського експорту спрямовується до Китаю, 8,3% — аргентинського, 11,1% — чилійського, 10,7% — перуанського, а також 10,25% — кубинського. Для Бразилії, Чилі, Перу, Аргентини, Куби та Коста-Ріки Китай є значущим зовнішньоторговельним партнером. Зростання попиту з боку КНР на сировинні ресурси може стримувати процеси диверсифікації економіки та переходу до виробничих галузей у ряді країн регіону. Експорт з Латинської Америки до Китаю характеризується широкою номенклатурою товарів, у той час як імпорт із Китаю має схожу структуру для більшості країн континенту [4; 380]. Детальні

дані щодо торговельних потоків між КНР та Латинською Америкою наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

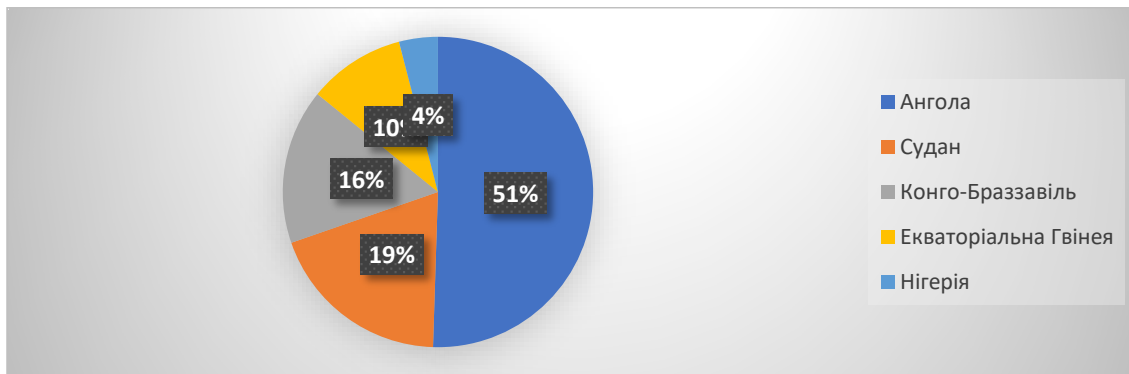
Структура зовнішньої торгівлі товарами: КНР–Латинська Америка

<i>Держава-партнер</i>	<i>КНР імпортує</i>	<i>КНР експортує</i>
<i>Еквадор</i>	Фрукти, нафторесурси, морепродукти	Промислові товари, текстиль, будівельне устаткування
<i>Венесуела</i>	Нафторесурси	Промислові товари, текстиль
<i>Бразилія</i>	Літаки, нафторесурси, соя	Промислові товари, текстиль, запчастини
<i>Аргентина</i>	Нафторесурси, соя, м'ясо	Промислові товари, текстиль
<i>Чилі</i>	Мідь	Промислові товари, текстиль
<i>Перу</i>	Мінеральні ресурси, риба	Промислові товари, текстиль
<i>Мексика</i>	Нафторесурси, соя, промислові товари	Промислові товари, текстиль

Джерело: [4; 380]

Різке зростання чисельності населення Китаю спричинило підвищення попиту на природні ресурси, що не лише змінило традиційні умови торгівлі на користь африканських країн, але й сприяло переорієнтації їхніх економік у бік азійських ринків. Основним товаром, який імпортує КНР з країн Африки, розташованих на південь від Сахари, залишаються паливні ресурси. Натомість китайський експорт до цього регіону є більш різноманітним: тканини становлять 16%, одяг і взуття — 14%, транспортні засоби — 8%, електроприлади — 7%, промислове обладнання — 5%, а решта товарів — 42% [4; 397]. Серед ключових

постачальників природних ресурсів до Китаю — Ангола (нафта), ПАР (нікель, залізна руда, мідь та інші корисні копалини), Демократична Республіка Конго та Замбія. Остання, зокрема, створила спільну з КНР економіко-торговельну зону, у межах якої китайські компанії звільнені від сплати мит і ПДВ. Ця форма співпраці значно розширила асортимент продукції, що постачається до Китаю. У межах зазначеної зони було інвестовано близько 800 мільйонів доларів з китайського боку, створено тисячі робочих місць для місцевого населення, а також забезпечено безмитний доступ замбійських товарів на китайський ринок. Інформація про частки експорту нафторесурсів з країн Африки до КНР відображена на рисунку 2.

Рис.2 Частка експорту нафтопродуктів з країн Африки до КНР, у %

Джерело: [4; 403]

Незважаючи на могутність та стрімкий розвиток китайської економіки, основна проблема, з якою найчастіше стикається країна, - це постійна потреба у сировині. У цьому контексті варто розглянути особливості ініціативи «Один пояс, один шлях» (BRI). Це амбітний план розвитку двох нових торговельних шляхів, що з'єднують Китай з рештою світу. Але ця ініціатива стосується набагато більше, ніж інфраструктури. Це зусилля, спрямовані на розвиток розширеного, взаємозалежного ринку для Китаю, зростання економічної та політичної влади Китаю та створення належних умов для побудови високотехнологічної економіки. Спочатку проект був оголошений у 2013 році Сі Цзіньпіном, офіційно запущений у 2014 році з державними інвестиціями у 40 мільярдів доларів США у Фонд Шовкового шляху. Проекти та інвестиції цієї

ініціативи були реалізовані в багатьох країнах Азії, Африки, Європи та навіть Південної Америки. За останні роки було підписано понад 200 угод про співпрацю BRI з понад 150 країнами та 30 міжнародними організаціями. [5]

Одним із найбільших і найвідоміших проектів BRI на сьогодні є Китайсько-Пакистанський економічний коридор (CPEC). Запущений у 2015 році торговельний коридор CPEC з'єднує пакистанський порт Гвадар на Аравійському морі з містом Кашгар у західному Сінцзян-Уйгурському автономному районі Китаю. Проект включав будівництво аеропортів, залізниць, автомобільних доріг і трубопроводів, серед інших видів торгової та енергетичної інфраструктури. Загальні китайські інвестиції в проект перевищили 60 мільярдів доларів. [5]

Ефективність функціонування таких економічних коридорів, як «Новий сухопутний міст Євразії» (що проходить через Китай, Казахстан, Росію, Польщу та до Роттердама) та коридор «Китай — Центральна Азія — Західна Азія» (із Сінцзяну на заході Китаю через Іран, Туреччину та Аравійський півострів до Середземноморського регіону через країни Центральної Азії), підтверджується фактом прибуття у 2016 році до Тегерана першого вантажного потягу прямого маршруту. Він подолав відстань у 10 400 км. Цей напрям має особливе стратегічне значення для енергетичної безпеки Китаю, оскільки забезпечує швидше (приблизно на 30 днів у порівнянні з морським шляхом) доставлення нафти з країн Близького Сходу до КНР по суші. [4]

Незважаючи на такі успішні показники, останні новини свідчать про кінець східної казки. У 2024 році Китай зазнав рекордного відтоку прямих іноземних інвестицій — \$168 млрд, що є найвищим показником з 1990 року. Це свідчить про суттєве послаблення його економічної експансії. Основні причини послаблення позицій Китаю:

- а) торгова війна з США: Відновлення митних обмежень, зокрема введення 10% мита на китайську продукцію, спричинило загострення економічних відносин між країнами. У відповідь Китай розпочав розслідування щодо

- американських компаній, таких як Google, Apple та Broadcom, що посилює невизначеність для інвесторів.
- b) уповільнення економіки: Китайська економіка стикається з проблемами, такими як криза на ринку нерухомості, слабкий внутрішній попит та низький рівень довіри серед інвесторів. Ці фактори знижують привабливість країни для іноземного капіталу.
  - c) геополітична напруженість: Зростання напруженості у відносинах з іншими країнами, зокрема США, змушує компанії переглядати свої стратегії та зменшувати присутність у Китаї.
  - d) конкуренція на ринку електромобілів: Швидкий розвиток китайських виробників електромобілів створює жорстку конкуренцію для іноземних компаній, що призводить до зниження їхніх прибутків та скорочення інвестицій.
  - e) виведення капіталу: У 2024 році китайські інвестори перевели за кордон \$173 млрд, тоді як іноземні інвестори вклали лише \$4,5 млрд — найнижчий показник з 1992 року. [3]

Висновки. Китай зараз є другою економікою світу після США, але закрадаються сумніви, чи дійсно він зможе вийти на перше місце найближчим часом. З одного боку, країна активно шукає нові ринки збуту, співпрацює з постачальниками ресурсів та розвиває високотехнологічний експорт. Крім того, КНР створює вільні економічні зони, наприклад із країнами АСЕАН, і посилює свій вплив у різних регіонах світу — від Азії до Африки, Латинської Америки та навіть Арктики. Загалом видно, що Китай проводить досить активну зовнішньоекономічну політику, яка має риси економічної експансії — через інвестиції, кредити й торгівлю. Проте, на мою думку, на сьогоднішній день Китаї стикається з серйозними економічними викликами: відтік інвестицій, уповільнення зростання та геополітична напруженість послаблюють його вплив і гальмують подальшу економічну експансію.

Список використаних джерел

1. China's role in global trade and why it still matters – URL: <https://www.columbiathreadneedle.com/en/gb/intermediary/insights/chinas-role-in-global-trade-and-why-it-still-matters/>
2. China (CHN) Exports, Imports, and Trade Partners. *The Observatory of Economic Complexity* – URL: <https://oec.world/en/profile/country/chn?selector359id=HS4&selector400id=1&selector401id=Geomap>
3. Кінець східної казки. Іноземні інвестори тікають із Китаю рекордними темпами. *New Voice* – URL: <https://biz.nv.ua/ukr/finance/kitay-vtrachaye-inozemni-investiciji-nayvishchimi-tempami-za-25-rokiv-ostanni-novini-50490236.html>
4. Українець Л. А. Економічна експансія Китайської Народної Республіки у країни, що розвиваються : дис....д-ра екон. наук : 08.00.02 / Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2019. 596 с.
5. China's Belt and Road Initiative turns 10. Here's what to know. *World Economic Forum* – URL: <https://www.weforum.org/stories/2023/11/china-belt-road-initiative-trade-bri-silk-road/>
6. China's foreign trade hits new high in 2024. *The State Council* – URL: https://english.www.gov.cn/archive/statistics/202501/13/content_WS6784a546c6d0868f4e8eec59.html

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОВІДНИХ ТНК ЯК ЧИННИК ПРИСКОРЕННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СВІТІ

Федьо Вікторія, Цап Василь

студенти III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Ерфан Єва Алоїсівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. Підвищення ефективності діяльності провідних транснаціональних корпорацій (ТНК) є ключовим чинником прискорення інтеграційних процесів у світі. У сучасних умовах глобалізації ТНК виступають не лише як економічні суб'єкти, але й як потужні агенти трансформації міжнародних відносин, сприяючи формуванню єдиного економічного простору. Їхня здатність до мобілізації ресурсів, впровадження інновацій та адаптації до різних ринкових умов визначає темпи та напрями інтеграційних процесів

Мета дослідження. Аналіз чинників, що впливають на ефективність діяльності провідних ТНК, та визначення їхньої ролі у прискоренні інтеграційних процесів у світі.

Виклад основного матеріалу. ТНК характеризуються складною організаційною структурою, яка включає материнську компанію та численні філії в різних країнах. Ця структура дозволяє їм ефективно розподіляти ресурси, адаптуватися до місцевих умов та швидко реагувати на зміни в глобальному середовищі [2]. Наприклад, багато ТНК здійснюють науково-дослідні та

дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) у різних країнах, що сприяє обміну знаннями та технологіями [3].

Ефективність діяльності ТНК також залежить від їхньої здатності впроваджувати інновації та використовувати сучасні інформаційні технології. У сучасному світі інформація стала стратегічним ресурсом, і ТНК активно інвестують у розвиток інформаційних систем для оптимізації своєї діяльності та підвищення конкурентоспроможності [1]. Важливою сферою діяльності ТНК є взаємодія з політичними структурами країн, у яких вони працюють. ТНК часто встановлюють контакти з місцевими та центральними органами влади, а також з представниками політичних партій, з метою лобіювання своїх інтересів. Це може призводити до впливу на політичні рішення та формування сприятливого для ТНК регуляторного середовища [4]. У військовій сфері ТНК також відіграють значну роль. Виробництво озброєння та військової техніки є однією з найбільш прибуткових галузей, і багато ТНК активно працюють у цій сфері, забезпечуючи високі прибутки та впливаючи на національну безпеку країн [5]. Економічна діяльність ТНК має значний вплив на світову економіку. За даними UNCTAD, на діяльність ТНК припадає понад 50% світового виробництва, більше 75% світової торгівлі, понад 80% міжнародного обміну технологіями та майже 90% прямих іноземних інвестицій [3].

Однак, діяльність ТНК не завжди має позитивний вплив на приймаючі країни. Існує ризик монополізації ринків, витіснення місцевих підприємств, експлуатації природних ресурсів та впливу на політичні рішення [2]. Тому важливо розробляти ефективні механізми регулювання діяльності ТНК, які б забезпечували баланс між їхніми інтересами та національними пріоритетами [1]. У цьому контексті важливою є роль міжнародних організацій, таких як ООН, які розробляють кодекси поведінки для ТНК та сприяють формуванню міжнародних стандартів їхньої діяльності [3]. Також важливою є роль національних урядів, які повинні розробляти законодавчі акти, спрямовані на регулювання діяльності ТНК та захист національних інтересів [2].

Підвищення ефективності діяльності ТНК також сприяє розвитку інтеграційних процесів у світі. ТНК виступають як агенти глобалізації, сприяючи об'єднанню економік різних країн, розвитку міжнародної торгівлі, інвестицій та обміну технологіями [5]. Їхня діяльність сприяє формуванню єдиного економічного простору та інтеграції національних економік у глобальну систему.

Таким чином, підвищення ефективності діяльності провідних ТНК є важливим чинником прискорення інтеграційних процесів у світі. Для досягнення цієї мети необхідно розробляти ефективні механізми регулювання їхньої діяльності, сприяти впровадженню інновацій та інформаційних технологій, а також забезпечувати баланс між інтересами ТНК та національними пріоритетами [1; 3].

Список використаних джерел

1. Лимонова Е.М., Воробйова К.О. Дослідження впливу ТНК на світову економіку. Європейський вектор економічного розвитку. 2014. № 2 (17). С. 122–123.
2. Дьяків І.Ю. Роль транснаціональних корпорацій у глобалізації світової економіки. Економіка і суспільство. 2021. № 27. С. 45–49.
3. UNCTAD. World Investment Report 2023: International Investment Trends and Policies. United Nations Conference on Trade and Development. <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2023>
4. Minfin. Світові корпорації: хто керує економікою та як це впливає на Україну. <https://minfin.com.ua/ua/2023/07/21/105376201>
5. Business Insider. The 25 most powerful multinational companies in the world. <https://www.businessinsider.com/the-25-most-powerful-multinational-companies-in-the-world>

ЗАКАРПАТТЯ В ЧАС ВІЙНИ: ФЕНОМЕН ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Фрінцко Ростислав

студент III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Король Марина Михайлівна

доктор економічних наук,

професор кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми: Повномасштабна війна, як розпочалася в Україні у 2022 році, стала головним чинником трансформації як загальнонаціональних, так і регіональних економічних процесів. В умовах дестабілізації та занепаду більшості регіонів Закарпаття показує незвичайну для воєнного часу динаміку — зростання економічної активності, притік внутрішньо переміщених осіб, розвиток малого та середнього бізнесу, а також активізацію інвестиційних процесів. Це створює унікальне дослідницьке поле, адже феномен такого зростання вимагає аналізу.

Мета дослідження: З'ясувати, чому саме Закарпаття в період війни почало активно розвиватися економічно, і які основні чинники вплинули на це зростання.

Виклад основного матеріалу: З початком повномасштабної війни в Україні у 2022 році економічна ситуація в державі зазнала серйозних змін. Значна частина регіонів опинилася в умовах економічного спаду через бойові дії, пошкоджену інфраструктуру та зміну демографічної ситуації. Водночас, на тлі цих викликів, Закарпатська область виявилася одним із небагатьох регіонів, де можна спостерігати поживлення економічної активності.

До регіону масово прибувають внутрішньо переміщені особи, що призводить до зростання попиту на послуги, розвиток малого бізнесу та житлового будівництва. Відносна безпека області зіграла в цьому важливу роль.

З перших днів війни Закарпатська область стала безпечним економічним хабом, куди масово переміщуються підприємства зі сходу та півдня країни. Область прийняла понад 300 компаній — майже 40% усіх релокованих підприємств в Україні. Цей процес активізував нові економічні потоки: відбудовані виробництва, закупівля обладнання, оренда приміщень та створення логістичних центрів. Серед прикладів — SheMax Ukraina, яка виготовляє витяжки для манікюрних столів, та APEX PLANT, що спеціалізується на полімерній продукції. Результатом стало понад 10 000 створених робочих місць і залучення інвестицій на суму близько 1 млрд євро. [1]

Проте, незважаючи на ці позитивні зрушення, виникли й певні проблеми, пов'язані з нестачею робочої сили через виїзд населення за кордон. [2]

У 2024 році Закарпатська область продовжувала залишатися одним із найбезпечніших регіонів України, що мало значний вплив як на демографічну, так і на економічну ситуацію. Відносна безпека в умовах воєнного стану зробила регіон привабливим як для внутрішньо переміщених осіб, так і для підприємств, які були змушені переїхати з більш небезпечних територій. У результаті Закарпаття стало одним із головних приймаючих центрів країни, що призвело до помітного зростання споживчого попиту, розширення сфери послуг, активізації будівельного сектору та створення нових робочих місць.

Значний вплив це мало і на фінансову стабільність області. Якщо ще кілька років тому Закарпаття було регіоном з високим рівнем дотаційності з державного бюджету (близько 60%), то вже у 2024 році показник скоротився до 25%. Це означає, що область почала генерувати значно більше власних доходів, що надходять переважно від бізнесу, податків та економічної активності.

Так, у 2024 році в області було зареєстровано 5 нових індустріальних парків, загальна кількість яких досягла 10. Це створює умови для розвитку виробництва та залучення інвестицій. Зокрема, індустріальний парк «Карпати» буде створено

на території урочища «Садок» у селищі Чинадійово Мукачівського району. Його площа становитиме 25,6479 га. [3]

Крім того, в місті Свалява Мукачівського району створять індустріальний парк «СОЛЬВА-ТЕХ», який займатиме площу 10,0032 га. Прогнозується створення до 400 нових робочих місць у таких напрямках, як деревообробка та меблева промисловість. [4]

Область також активно впроваджує альтернативні джерела енергії. Понад 5 тисяч домогосподарств мають сонячні електростанції, а також запрацювали перші вітрові електростанції. Загалом Закарпаття виробляє понад 300 мегават електроенергії з відновлювальних джерел.

Область реалізує низку соціальних програм для підтримки населення та бізнесу. Зокрема, програма «Energy Help» передбачає компенсацію підприємцям за придбані альтернативні джерела електроенергії. Також надано 202 пільгових кредити на суму 49,4 млн грн для покращення житлових умов за програмою «Власний дім».

Зростання економічної самостійності дає підстави прогнозувати, що вже у 2025 році Закарпаття зможе повністю перейти на самоопитність, тобто фінансувати свої видатки без необхідності значної підтримки з держбюджету. [5]

Такий розвиток подій є унікальним для регіону, який ще донедавна вважався переважно аграрним та дотаційним. Економічна трансформація, викликана війною, демонструє, що навіть у кризових умовах можуть з'являтися нові можливості для зростання — за умови грамотної регіональної політики, підтримки бізнесу та соціальної згуртованості населення.

У першому кварталі 2025 року Закарпатська область вийшла на перше місце серед усіх регіонів України за темпами приросту доходів загального фонду обласного бюджету. Показник зростання становив 34,0% у порівнянні з аналогічним періодом 2024 року, що є вагомим свідченням економічної динаміки в регіоні. Такий результат демонструє не лише адаптивність регіональної економіки до умов війни, а й ефективність управлінських рішень на місцевому рівні. [6]

Цього вдалося досягти завдяки цілеспрямованій роботі керівництва області у сфері економічного планування, а також налагодженій співпраці з територіальними громадами та представниками бізнес-середовища. Закарпатська обласна влада впроваджує прозорі механізми комунікації, активно підтримує малий і середній бізнес, створює умови для розвитку релокованих підприємств і підвищення податкових надходжень.

Крім того, у регіоні реалізуються конкретні стратегії соціально-економічного розвитку, які враховують виклики воєнного часу, включаючи міграційні процеси, потреби внутрішньо переміщених осіб, інтеграцію нових виробничих потужностей та модернізацію інфраструктури. Усі ці фактори у сукупності створюють підґрунтя для стійкого економічного зростання, яке забезпечує не лише поточне функціонування області, а й її майбутню фінансову стабільність.

Висновок: Отже, Закарпатська область продемонструвала значну економічну стійкість та адаптацію до умов повномасштабної війни, що стало можливим завдяки низці факторів. Зокрема, відносна безпека, що забезпечила притік внутрішньо переміщених осіб та релокацію підприємств, стала основою для розвитку бізнесу, зростання попиту та активізації будівельного сектору. Завдяки цілеспрямованій політиці місцевих органів влади, області вдалося суттєво зменшити залежність від державних дотацій та збільшити власні доходи, що свідчить про її економічну трансформацію. Закарпаття не лише змогло подолати кризові виклики, але й розвивати нові можливості для сталого економічного зростання, створюючи стабільні фінансові основи для майбутнього. В умовах війни регіон показав приклад успішної інтеграції внутрішніх та зовнішніх змін, що забезпечить його фінансову незалежність у найближчі роки.

Список використаних джерел

1. Радіо Свобода. (2024). Як війна змінила демографію і економіку Закарпаття. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/yak-viyna-zminyula-demohrafiyu-i-ekonomiku-zakarpattya/33262403.html>
2. Економіка Закарпаття: Вплив війни на розвиток регіону. (2022). *Економіка Закарпаття*. URL: <https://ekonomika.ko.net.ua/?p=26199>
3. Суспільне. (2024). На Закарпатті створять індустріальні парки "Карпати" та "Солва-Тех". URL: <https://suspilne.media/uzhhorod/968185-na-zakarpatti-stvorat-industrialni-parki-karpati-ta-solva-teh>
4. Захід. (2024). На Закарпатті створять індустріальний парк "Солва-Тех". URL: <https://zahid.espreso.tv/novyny-zakarpattya-na-zakarpatti-stvoryat-industrialniy-park-solva-tekh-uzhe-11-y-v-oblasti>
5. Як війна змінила демографію і економіку Закарпаття. (2022). *Радіо Свобода*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/yak-viyna-zminyula-demohrafiyu-i-ekonomiku-zakarpattya/33262403.html>
6. Економічні зміни на Закарпатті: Аналіз ситуації 2024 року. (2024). *Uzhgorod.net.ua*. URL: <https://uzhgorod.net.ua/news/187706>

ДІЯЛЬНІСТЬ ТНК ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН СВІТУ

Цап Василь

студент III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Кушнір Наталія Олексіївна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації транснаціональні корпорації (ТНК) відіграють ключову роль у формуванні міжнародної економічної системи. Завдяки масштабності операцій, капіталу, доступу до інновацій та глобальним мережам вони мають змогу суттєво впливати на економіки як розвинених, так і тих, що розвиваються. З одного боку, діяльність ТНК сприяє економічному зростанню, зайнятості, модернізації виробництва та розвитку інфраструктури. З іншого боку, існує загроза надмірної економічної залежності від ТНК, втрати економічного суверенітету, виведення прибутків за кордон, а також соціальних та екологічних ризиків. Тому актуальним є комплексне вивчення впливу ТНК на економічний розвиток країн світу.

Метою дослідження є визначення основних форм економічної активності транснаціональних корпорацій, аналіз їхнього впливу на макроекономічні показники країн перебування, а також виявлення як позитивних, так і негативних аспектів їх функціонування.

Виклад основного матеріалу. Станом на 2024 рік у світі функціонує понад 80 000 ТНК з понад 900 000 іноземних філій [1]. Ці компанії контролюють

значну частину глобальних потоків товарів, капіталу та інтелектуальної власності. Серед найбільших ТНК за обсягами продажу, прибутку та активів у 2024–2025 роках можна відзначити Saudi Aramco, Apple, Microsoft, JPMorgan Chase, ICBC, Walmart та інші [2].

Наприклад, Saudi Aramco (Саудівська Аравія) мала у 2024 році продажі понад \$589 млрд, прибуток — \$156,36 млрд, ринкову капіталізацію понад \$2 трлн і сплатила державі понад \$102 млрд податків і дивідендів, що стало ключовим джерелом для фінансування національних програм [5]. Apple забезпечує понад 161 тис. робочих місць і вклала \$90 млрд у свою глобальну ланку постачання [6].

ТНК впливають на економічний розвиток країн через низку методів:

- Інвестиції: ТНК є провідними джерелами прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Наприклад, у 2023 році обсяг ПІІ в Індію з боку ТНК досяг \$70 млрд, що сприяло зростанню промислового виробництва та створенню нових робочих місць [8].
- Зайнятість: Walmart, Amazon, Microsoft та інші компанії створюють мільйони робочих місць. Walmart у 2024 році забезпечила роботою понад 2,1 млн осіб [3], а Amazon — понад 1,5 млн [4].
- Податки: JPMorgan Chase сплатила понад \$12 млрд податків, Microsoft — понад \$17 млрд, що значною мірою наповнює бюджети країн перебування [7; 10].
- Інновації та технології: Microsoft витратила понад \$24 млрд на дослідження та розробки, сприяючи розвитку ІТ-сектору в багатьох країнах [7].
- Інфраструктура та соціальні проекти: ТНК часто беруть участь у фінансуванні шкіл, лікарень, програм охорони довкілля тощо, особливо в країнах, що розвиваються.

У 2024 році такі компанії, як Microsoft, Apple, JPMorgan Chase, Walmart і Saudi Aramco, не лише генерували прибутки, а й мали суттєвий вплив на економіку країн, де працюють. Наприклад:

- Microsoft створила понад 220 тис. робочих місць та інвестувала понад \$24 млрд у дослідження;
- Apple інвестувала понад \$15 млрд у виробничу інфраструктуру у США та створила понад 160 тис. робочих місць;
- Saudi Aramco фінансувала державні програми на суму понад \$100 млрд;
- JPMorgan Chase підтримала фінансову систему США та інших країн завдяки своїм кредитним програмам [5; 6; 7; 10].

Розглянемо компанію Microsoft більш детально як приклад впливу на економіку США, оскільки вона здійснює вагомий вплив на економіку США завдяки масштабним інвестиціям, створенню робочих місць, підтримці інновацій та розвитку цифрової інфраструктури. Компанія забезпечує понад 100 тисяч робочих місць у США, а через екосистему суміжних галузей опосередковано підтримує зайнятість сотень тисяч людей (за оцінками аналітиків, кожне створене місце у Microsoft забезпечує **3–5 робочих місць** у суміжних сферах (технічна підтримка, постачання, ІТ-освіта, логістика).

У 2024 році Microsoft інвестувала понад 24 млрд доларів у дослідження та розробки, головним чином у США, та реалізувала великі інфраструктурні проєкти в Техасі, Вірджинії та Канзасі на понад 2 млрд доларів. У Північній Вірджинії реалізується проєкт на \$1 млрд для розширення хмарної платформи Azure. У Канзасі Microsoft збудує новий AI-центр вартістю \$1,2 млрд, що створить понад 2 000 робочих місць, тоді як у Техасі модернізовано хаб зі зберігання даних на суму понад \$500 млн.

Компанія є одним із найбільших платників податків — тільки у 2024 році вона перерахувала близько 15 млрд доларів до федерального бюджету

та близько 2 млрд – до бюджетів штатів. Завдяки програмам професійної підготовки, цифрової інклюзії та соціальним ініціативам Microsoft сприяє зменшенню цифрової нерівності та підвищенню кваліфікації робочої сили. У межах ініціативи *Get Digital* у США у 2024 році **понад 4 млн громадян** отримали доступ до безплатних курсів з хмарних технологій, штучного інтелекту, програмування.

Saudi Aramco відіграє ключову роль у фінансуванні державних програм Саудівської Аравії, будучи основним джерелом доходів бюджету. У 2024 році понад 75% надходжень до держбюджету формувалося за рахунок податків, дивідендів і рентних платежів Aramco.

Завдяки цим ресурсам держава реалізовує масштабні соціальні, інфраструктурні та освітні ініціативи:

- Програми житлового будівництва: понад \$10 млрд було спрямовано на зведення доступного житла у 13 регіонах країни.
- Професійна підготовка та зайнятість молоді: через державну програму Human Capability Development Program, профінансовану частково з доходів Aramco, у 2024 році підготовку пройшли понад 500 тис. студентів і молодих фахівців.
- Медичні та освітні послуги: видатки на охорону здоров'я сягнули \$60 млрд, з яких значна частка – за рахунок нафтогазових прибутків.

Крім того, Aramco бере безпосередню участь у державній ініціативі Vision 2030, яка передбачає трансформацію економіки у бік інновацій, технологій і зелених джерел енергії. У 2024 році компанія інвестувала \$2 млрд у проекти зеленої енергетики та цифровізації державних послуг [5].

У 2024 році JPMorgan Chase активно підтримувала економіки різних країн через масштабні кредитні програми. Загальний обсяг кредитування малого та середнього бізнесу перевищив \$220 млрд. У межах програми AdvancingCities

банк інвестував \$2,5 млрд у розвиток громад у США. В Індії JPMorgan профінансувала аграрний сектор на \$800 млн, сприяючи створенню тисяч робочих місць. Крім того, на проєкти з відновлюваної енергетики було спрямовано \$50 млрд, що підкреслює внесок банку у сталий розвиток і глобальну енергетичну трансформацію [10].

Незважаючи на позитив, діяльність ТНК має і низку викликів:

- витіснення національних виробників;
- виведення прибутків у офшори;
- тиск на трудові права;
- забруднення довкілля без достатньої відповідальності [9].

Тому важливим завданням державної політики є забезпечення балансу між інтересами іноземного бізнесу та національними економічними пріоритетами.

Висновки. Діяльність транснаціональних корпорацій стала невід’ємною складовою глобального економічного ландшафту. Вони суттєво впливають на структуру та динаміку економік країн, виступаючи рушійною силою інвестицій, зайнятості, технологічного розвитку. Водночас їхня надмірна присутність може створювати ризики економічної залежності, що потребує ефективного регулювання та державного контролю. Ефективна взаємодія між державою та ТНК може забезпечити не лише економічне зростання, а й стає соціальне та інноваційне середовище.

Список використаних джерел

1. UNCTAD. World Investment Report 2024. URL: <https://unctad.org> (дата звернення: 02.05.2025).
2. Forbes Global 2000: World’s Largest Public Companies 2024. URL: <https://www.forbes.com/global2000/> (дата звернення: 05.05.2025).
3. Walmart Annual Report 2024. URL: <https://corporate.walmart.com> (дата звернення: 03.05.2025).

4. Amazon Investor Relations. URL: <https://ir.aboutamazon.com> (дата звернення: 05.05.2025).
5. Saudi Aramco Annual Report 2024. URL: <https://www.aramco.com> (дата звернення: 04.05.2025).
6. Apple Investor Reports. URL: <https://investor.apple.com> (дата звернення: 05.05.2025).
7. Microsoft Annual Report 2024. URL: <https://www.microsoft.com/investor> (дата звернення: 03.05.2025).
8. World Bank DataBank. Foreign Direct Investment Flows – India. URL: <https://databank.worldbank.org> (дата звернення: 05.05.2025).
9. OECD. Responsible Business Conduct in Emerging Markets. URL: <https://www.oecd.org> (дата звернення: 02.05.2025).
10. JPMorgan Chase 2024 ESG Report. URL: <https://www.jpmorganchase.com> (дата звернення: 05.05.2025).

МОБІЛЬНІСТЬ РОБОЧОЇ СИЛИ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Череміська Даніела

студентка III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Кушнір Наталія Олексіївна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Мобільність робочої сили є фундаментальним принципом Європейського Союзу, що сприяє економічній інтеграції, зростанню та соціальній згуртованості. Однак останні роки були відзначені значними соціально-економічними та політичними потрясіннями, які суттєво вплинули на динаміку міграційних потоків у межах ЄС. Розуміння цих змін є критично важливим для формування ефективної політики в сфері зайнятості, соціального захисту та управління міграцією.

Ринок праці в ЄС зазнає низки одночасних змін. У той час як робоча сила скорочується внаслідок демографічних та соціальних змін (наприклад, старіння населення, впадіння працівників та ситуації на ринку праці при виході на ринок праці, гнучкості робочого часу тощо), економіка та попит на робочу силу продовжують зростати, хоча й дещо повільнішими темпами, ніж у 2022 році. Екологізація економіки ЄС та постійні технологічні зміни (не в останню чергу у вигляді штучного інтелекту та передової робототехніки) впливають на структуру попиту на робочу силу, принаймні в деяких секторах та професіях.

Всі ці події сприяють посиленню на ринку праці по всьому ЄС.

У межах ЄС виділяють такі форми трудової мобільності:

- Географічна (переміщення між регіонами або країнами);
- Професійна (перехід між професіями або галузями);
- Соціальна (зміна соціального статусу або рівня доходу).

Правова основа мобільності закріплена в Договорі про функціонування ЄС (ст. 45–48), який гарантує:

- право на вільне пересування;
- рівний доступ до працевлаштування;
- соціальне забезпечення;
- визнання кваліфікацій.

Також діють:

- Регламент 492/2011 про вільне пересування працівників;
- Європейська карта соціального страхування (ЕНІС);
- Європейський орган праці (заснований у 2019 р.).

Фактори, що впливають на мобільність робочої сили:

- Економічні фактори: рівень заробітної плати, можливості працевлаштування, рівень безробіття в країнах походження та призначення.
  - Соціальні фактори: наявність соціальної підтримки, можливості для інтеграції, культурні та мовні бар'єри.
  - Політичні фактори: міграційна політика країн-членів ЄС, законодавчі зміни, визнання кваліфікацій.
  - Геополітичні фактори: вплив конфліктів, політичної нестабільності та гуманітарних криз на міграційні потоки.

На мобільність робочої сили в межах Європейського Союзу значною мірою впливає широкий спектр економічних факторів, які впливають як на рішення людей про переїзд, так і на здатність приймаючих країн поглинати робочу силу. Розуміння цих факторів є критично важливим для оцінки поточних тенденцій мобільності, виявлення вузьких місць та прийняття політичних рішень.

1. Різниця в оплаті праці

Одним з найсильніших факторів, що притягують трудову мобільність всередині ЄС, є різниця в оплаті праці між країнами-членами. Працівники з країн з нижчими середніми доходами зацікавлені в переїзді до країн, які пропонують значно вищу заробітну плату.

Розглянемо мінімальну заробітну плату в деяких країнах ЄС для порівняння:

Таблиця 1

Мінімальна заробітна плата в деяких країнах ЄС

Країна	Мінімальна чиста заробітна плата (євро)
Болгарія	551€
Румунія	814€
Польща	1091€
Німеччина	2161€
Нідерланди	2193€
Люксембург	2638€

Джерело : *earn_mw_cur* (2025)

Представлена таблиця ілюструє суттєві відмінності у рівні мінімальної чистої заробітної плати між країнами Європейського Союзу. Зокрема, працівник у Люксембурзі отримує майже в п'ять разів більше, ніж у Болгарії. Такі диспропорції є потужним економічним стимулом для трудової міграції з країн з нижчим рівнем доходів (як-от Болгарія, Румунія, Польща) до країн з вищими зарплатами (Німеччина, Нідерланди, Люксембург). Це явище посилює мобільність робочої сили в межах ЄС та вимагає ефективного регулювання для забезпечення балансу між ринками праці.

2. Рівень безробіття

Робоча сила має тенденцію переміщатися з країн з високим рівнем безробіття до країн з дефіцитом робочої сили. Південно-європейські країни, такі

як Іспанія та Греція, борються зі стабільно високим рівнем безробіття, особливо серед молоді.

Розглянемо загальну кількість безробіття та кількість безробіття серед молоді в деяких країнах ЄС:

Таблиця 2

Рівень безробіття в країнах ЄС

Країна	Загальне безробіття, %	Безробіття серед молоді, %
Іспанія	10,4%	25,5%
Греція	8,6%	16,8%
Франція	7,4%	19,2%
Німеччина	3,5%	6,3%
Чехія	2,7%	9,8%

Джерело: *une_rt_m* (2025)

Таблиця демонструє значну різницю в рівнях безробіття серед країн ЄС, особливо у сфері молодіжного працевлаштування. Найвищий рівень безробіття серед молоді спостерігається в Іспанії (25,5%) та Франції (19,2%), що вказує на серйозні труднощі з інтеграцією молодого покоління у ринок праці. У той час як загальне безробіття залишається найнижчим у Чехії (2,7%) та Німеччині (3,5%), що свідчить про стабільні економіки з високим попитом на робочу силу. Такі відмінності стимулюють трудову мобільність молоді з країн Південної Європи до країн з більш розвиненим ринком праці.

3. Вартість життя та наявний дохід

Хоча високі зарплати приваблюють працівників, реальна вартість доходу (після витрат на проживання та оподаткування) є більш тонкою детермінантою мобільності. Наприклад, скандинавські країни пропонують високі валові доходи, але водночас мають одні з найвищих витрат на життя в ЄС.

Індекс вартості життя в країнах ЄС

Країна	Індекс вартості життя
Швейцарія	112,2
Данія	75,2
Австрія	66,8
Швеція	62,2
Чехія	48,6
Хорватія	46,9

Джерело: <https://www.numbeo.com> (2024)

Індекс вартості життя демонструє значну варіативність серед країн Європи. Найвищий рівень витрат спостерігається у Швейцарії (112,2), яка суттєво випереджає всі інші країни, хоча формально не є членом ЄС, але тісно інтегрована з його ринком. Серед країн-членів ЄС найдорожчими для життя є Данія (75,2) та Австрія (66,8), тоді як Чехія (48,6) і Хорватія (46,9) пропонують значно нижчі витрати на проживання. Такий контраст є важливим чинником при ухваленні рішень щодо трудової міграції, адже навіть при вищій заробітній платі в країнах із високими витратами реальний наявний дохід може бути нижчим, ніж у країнах з помірною зарплатою, але низькою вартістю життя.

4. Галузевий дефіцит робочої сили

Певні сектори економіки в ЄС стикаються з гострою нестачею кваліфікованої та некваліфікованої робочої сили, що спонукає до цілеспрямованого залучення робочої сили з інших країн-членів ЄС.

Сектори з високим попитом на робочу силу (Перспективи ринку праці ЄС, 2024):

Охорона здоров'я: Медсестри, лікарі та доглядальниці (особливо в Німеччині, Австрії, Франції)

Логістика і транспорт: Водії вантажівок, працівники доставки

Сільське господарство: Сезонні працівники (часто з Румунії, Болгарії, України)

Будівництво: Кваліфіковані робітники

ІКТ: розробники програмного забезпечення, аналітики даних (особливо в Ірландії, Естонії, Швеції)

За оцінками Європейської комісії, до 2030 року лише в секторі охорони здоров'я не вистачатиме понад 1 мільйона працівників, якщо поточні тенденції збережуться.

Висновки. Мобільність робочої сили в Європейському Союзі виступає не лише економічним інструментом, а й важливою складовою соціальної єдності та інтеграції. В умовах демографічного старіння, структурних змін на ринку праці та зростаючого попиту на висококваліфіковану працю, трудова мобільність сприяє гнучкості економіки та забезпечує її стійкість до зовнішніх потрясінь. Водночас мобільні працівники нерідко зіштовхуються з бар'єрами інтеграції, обмеженим доступом до соціального захисту та нерівністю в умовах праці. Ці виклики потребують цілісного і скоординованого підходу з боку як інституцій ЄС, так і національних урядів. Подальше вдосконалення правової бази, розширення програм підтримки, підвищення інформованості та покращення умов працевлаштування є критичними для забезпечення справедливої та ефективної мобільності у межах Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Сприяння трудовій мобільності молоді та боротьба з безробіттям серед молоді в Європі (<https://jef.eu/resolution/promoting-youth-labour-mobility-and-tackling-youth-unemployment-in-europe/>)
2. EURES Report on labour shortages and surpluses (https://www.ela.europa.eu/sites/default/files/2024-05/EURES-Shortages_Report-V8.pdf)
3. International Labour Organization (<https://ilostat.ilo.org/>)
4. Numbeo (https://www.numbeo.com/cost-of-living/rankings_by_country.jsp?title=2024&region=150&displayColumn=0)
5. Eurostat (<https://ec.europa.eu/eurostat>)

МІЖНАРОДНИЙ ФРАНЧАЙЗИНГ ЯК ФОРМА РОЗШИРЕННЯ БІЗНЕСУ

Череміська Даніела, Стасюк Станіслав

студенти III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Ерфан Єва Алоїсівна

кандидат економічних наук,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. Міжнародний франчайзинг є однією з найбільш ефективних стратегій розширення бізнесу у глобальному контексті. Враховуючи швидке зростання міжнародної конкуренції та значні можливості, що відкриваються для компаній, цей інструмент дозволяє їм значно збільшити свою присутність на нових ринках із мінімальними витратами та ризиками. Це досягається через передачу франчайзером прав на використання бренду, торгових марок, технологій, ноу-хау, а також бізнес-процесів і стратегій франчайзі, який, в свою чергу, забезпечує локалізацію та адаптацію бізнесу під конкретні умови місцевих ринків.

Мета дослідження. Метою дослідження є визначення впливу франчайзингу на розширення бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Франчайзинг є угодою, згідно з якою одна із сторін, звана франчайзером, передає іншій стороні, званій франчайзі, право практикувати певний бізнес згідно формату франчайзера і за встановлену плату. Франчайзинг надає можливість "копіювання" успішного бізнесу фірми, що володіє багатим досвідом і хорошою репутацією.

Згідно з визначенням Міжнародної асоціації франчайзингу, "франчайзинг – це система перманентних відносин, що встановлюються між франчайзером і франчайзі, в результаті яких знання, імідж, успіх, методи виробництва і маркетинг передаються франчайзі в обмін на взаємне задоволення інтересів"[1].

Слово franchise – французького походження, і означає "привілеї (концесії) при продажі товарів". Спочатку привілеї надавалися згідно із законом (державою) і вони стосувалися збору місцевих податків, організації ярмарків, видання книг, виробництва алкоголю, тобто привілеї були пов'язані з монополією держави на певні види діяльності. В Оксфордському словнику англійської мови, вказано, що «franchising – це права і свободи єпископатів, що надавалися королівською короною у 1559 році, а franchise – ярмарки, ринки та інші місця, призначені для торгівлі» [2].

Європейська франчайзингова федерація трактує франчайзинг як систему збуту товарів, послуг і технологій, засновану на щільному триваючому співробітництві юридично і фінансово незалежних підприємців, франчайзера та індивідуального франчайзі, в якій перший надає другому право з обов'язком вести підприємницьку діяльність відповідно до концепції франчайзера [3].

Проте, починаючи з 1840 року, слово "франчайзинг" використовується і в сьогоденні його значенні (привілеї, що надаються приватними фірмами). Виробники пива з Німеччини надавали франшизи певним магазинам бакалійних товарів, які одержували, таким чином, ексклюзивні права на продаж відповідних товарів.

Також франчайзинг, як концепція і бізнес-практика, одержав розвиток у США, тоді як в Європі більшого поширення набуло поняття "концесія". Воно виражало відносини між особою, що одержує від держави права надання суспільних послуг або використання державних благ в обмін на певні вигоди (платежі) для держави. У ХХ столітті, після того, як франчайзинг затвердився за океаном як успішна техніка підприємництва, він знову повертається до Європи.

"Франчайзинг" означає бізнес-модель або метод розширення бізнесу, за яким франчайзер надає франчайзі право використовувати свої торговельні марки, бізнес-процеси та системи в обмін на плату або роялті. Це концепція або стратегія використання франчайзингових угод для розширення та зростання бізнесу. З іншого боку, "франшиза" стосується конкретного випадку або одиниці бізнесу, що функціонує за франчайзинговою угодою. Наприклад, якщо McDonald's відкрив новий заклад за франшизою, цей заклад стане франшизою бренду McDonald's.

Франчайзинг став популярною стратегією для багатьох бізнесів, що прагнуть розширити діяльність та проникнути на нові ринки. Ця модель надає унікальні переваги як для франчайзерів, так і для франчайзі, пропонуючи права на використання торговельних марок, бізнес-процесів та операційних систем компанії в обмін на плату та підтримку.

Розглянемо, чому франчайзинг став таким затребуваним і як він сприяє зростанню та успіху.

По-перше, франчайзинг дозволяє швидко розширюватися, використовуючи ресурси та капітал франчайзі. Це дає можливість франчайзеру створювати присутність на нових ринках і в регіонах без значних початкових інвестицій та операційних ускладнень.

По-друге, однією з ключових переваг франчайзингу є модель розподілу ризиків та інвестицій. Франчайзі відповідають за створення та управління окремими франшизами, що зменшує фінансове навантаження на франчайзера. Такий підхід сприяє вищому рівню відданості франчайзі, що підвищує їх мотивацію до успіху.

По-третє, франчайзинг відіграє важливу роль у розбудові бренду та підвищенні його впізнаваності. Завдяки відкриттю франшиз у різних місцях зростає видимість бренду, що посилює його загальну ринкову присутність.

По-четверте, франчайзингові угоди зазвичай передбачають постійне навчання, підтримку в операційній діяльності та маркетингову допомогу від

франчайзера. Це допомагає франчайзі дотримуватися стандартів, підтримувати якість і залишатися конкурентоспроможними.

По-п'яте, франчайзинг надає можливість швидко масштабувати бізнес, додаючи нові франшизи, і забезпечує франчайзі гнучкість для розширення або диверсифікації [4].

У міжнародній бізнес-практиці франчайзинг приймає різні форми залежно від наступних критеріїв:

1. Профіль економічної діяльності.

Промисловий (виробничий). Договір промислового франчайзингу торкається виробництва товарів. Франчайзі уповноважений за допомогою ліцензії виробляти товари під маркою франчайзера і за його підтримкою. Франчайзер має, таким чином, можливість просувати свої товари і марки без значних додаткових інвестицій. Франчайзер надає управлінські консультації, проводить навчання персоналу, подає технічну і комерційну підтримку, надає ноу-хау, право використання торгової марки та інші права на інтелектуальну власність, займається рішенням питань, пов'язаних з рекламою. Найбільш відомими є договори промислового франчайзингу, що пов'язані з виробництвом таких товарів як: Campari, Schweppes, Coca-Cola, Pepsi-Cola.

2. Франчайзинг розподілу.

В даному випадку франчайзер є або виробником, або оптовиком, що реалізовує товари під своєю маркою через франчайзингову мережу. Обов'язки франчайзера полягають в наданні консультацій, підготовці персоналу, наданні прав використання марок товарів, що є предметом франшизи. Широко відомими франшизами в даній сфері є: Santal, Veritas, Unic, Yves Rocher, Christiansens.

3. Франчайзинг послуг

Франчайзинг у сфері послуг полягає в тому, що франчайзер, який володіє специфічним методом, або практикою надання певних послуг, уповноважує франчайзі використовувати ці ж методи або практики в наданні таких самих послуг. Найбільш поширеними франчайзинговими мережами у галузі послуг є:

McDonald's, Pizza Hut, Fast-Foods, Hertz, Avis, Rent a car, Sheraton, Hilton, Holiday Inn..

Франчайзинг у світовому господарстві найбільш розповсюджений у таких сферах, як готельно-ресторанний бізнес (понад 65%), що включає заклади швидкого харчування, ресторани, закусочні, готелі та житлові послуги; сфера послуг (29%), що включає персональні послуги, бізнес-послуги, роздрібні торгівлю і послуги (6%), комерційні та житлові послуги; нерухомість та транспорт.

Найбільшої популярності ця форма міжнародного бізнесу досягла у США, Франції, Німеччині, Великобританії та Польщі. Свідченням цього є кількість брендів, які розвивають свої мережі через франчайзинг [5].

Як будь-яка бізнес-модель, франчайзинг має як переваги, так і недоліки, які мають враховуватися бізнес-партнерами. Переваги у залученні франчайзингу, стосуються зниження ризику, відсутність додаткових витрат на маркетинг та просування бренду, підтримка у розвитку франшизи від франчайзера, а також додаткові пропозиції, що доступні власникам франшиз. Щодо недоліків, то вони пов'язані з ризиком співпраці з франчайзі, оскільки не знаючи його досвіду та справжніх намірів, контроль ведення справ, насправді може занадто обмежувати у прийнятті будь-яких рішень, через що виникає ризик залежності франчайзі від франчайзера.

Франчайзингова модель є ефективним інструментом для введення бізнесу та досягнення успіху як для франчайзерів, так і для франчайзі. Однак, успіх вимагає дотримання встановлених стандартів, взаємовигідних умов співпраці та відповідності фінансовим аспектам.

Висновки. Міжнародний франчайзинг є потужним інструментом для розширення бізнесу на глобальному ринку. Ця модель дозволяє компаніям швидко адаптуватися до нових ринків, зменшити ризики та витрати, забезпечити високу якість продукції та послуг завдяки стандартизації процесів. Незважаючи на певні обмеження для франчайзі, така форма бізнесу є вигідною для обох сторін — франчайзера і франчайзі. Приклад успішних брендів, таких як

McDonald's і Starbucks, свідчить про ефективність цієї моделі в різних країнах, і Україна має великий потенціал для розвитку міжнародного франчайзингу, що відкриває нові можливості для вітчизняних підприємців.

Список використаних джерел

1. International Franchise Association. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.franchise.org>.
2. Носаченко І. М. Франчайзинг як спосіб ведення бізнесу / І. М. Носаченко // Вісник Київського інституту та технологій. – 2011. – №2. – С. 79 – 81.
3. FRANCHISING: a Driver for Economic Growth in Europe. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.efffranchise.com/Data/PUBLICATION%20Franchising%20%20A%20vector%20for%20Economic%20Growth%20in%20Europe%20%20finalp.pdf>.
4. LinkedIn Франчайзинг як бізнес-модель <https://www.linkedin.com/pulse/%D1%84%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%87%D0%B0%D0%B9%D0%B7%D0%B8%D0%BD%D0%B3-%D1%8F%D0%BA-%D0%B1%D1%96%D0%B7%D0%BD%D0%B5%D1%81-%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D1%8C-volodymyr-machuskyu-ud1df>
5. IMF World Economic Outlook (WEO). URL:<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2018/02/pdf/text.pdf>.

ДЕМПІНГ І АНТИДЕМПІНГОВІ ПРОЦЕДУРИ В МІЖНАРОДНІЙ ТОРГІВЛІ

Шуба Анастасія

студентка III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Гетманенко Олексій Олександрович

доктор філософії,

доцент кафедри міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Демпінг — це торгова практика, за якої товари реалізуються на міжнародному ринку за цінами, нижчими від їхньої собівартості або внутрішніх ринкових цін у країні-виробнику. Такий підхід має суперечливі наслідки у глобальній економіці. З одного боку, демпінг сприяє посиленню конкуренції, зниженню споживчих цін та поліпшенню доступу до продукції. З іншого боку — завдає серйозної шкоди місцевим виробникам, спричиняє втрату робочих місць і порушує стабільність національних ринків.

Демпінг і його види .

Демпінг класифікується за його формами та методами реалізації, серед яких виділяють хижацький демпінг, цінову дискримінацію, надлишкові виробничі потужності, ринкову циклічність, стратегічний, епізодичний, спорадичний демпінг, а також демпінг, що зумовлений обмінним курсом. Усвідомлення різновидів демпінгу дає можливість державам і міжнародним структурам створювати дієві механізми контролю й регулювання з метою уникнення негативних наслідків.

Демпінг є складним явищем, що формується під впливом сукупності економічних, політичних і соціальних чинників. З одного боку, він може виступати як стратегічний інструмент для збільшення прибутків за рахунок надлишкових товарних залишків, зниження витрат чи надання державних субсидій. З іншого боку, демпінг може використовуватись як засіб торговельної політики, геополітичного тиску або бути наслідком соціальних процесів. Економічні передумови демпінгу включають надмірне виробництво, низькі витрати на виготовлення продукції, державну підтримку та коливання валютних курсів. Іноді уряди вдаються до демпінгу з метою тиску на торгових партнерів або отримання конкурентної переваги.

Антидемпінгові процедури

Також для захисту національних ринків від демпінгу країни застосовують різноманітні механізми. Антидемпінгові розслідування проводяться національними органами влади на підставі звернень місцевих виробників, які вважають, що демпінговий імпорт завдає шкоди їхнім інтересам. У процесі розслідування здійснюється збір і аналіз інформації про ціни, обсяги імпорту та інші відповідні показники. У разі доведення факту демпінгу на ввезену продукцію можуть бути встановлені антидемпінгові мита.

Крім того існують міжнародні домовленості, що регулюють порядок застосування антидемпінгових заходів. Основною серед них є Угода про антидемпінг Світової організації торгівлі, яка визначає чіткі вимоги до ініціювання та ведення таких розслідувань, а також встановлює критерії, за якими демпінг може вважатися загрозою для національної промисловості. [1]

Згідно із законодавством Європейського Союзу, застосування антидемпінгових заходів регулюється Базовим антидемпінговим регламентом, який надає Комісії повноваження вживати відповідних дій за результатами розслідування у разі доведення факту імпорту товарів за демпінговими цінами, що завдає або може завдати серйозної шкоди промисловості ЄС, яка виробляє аналогічну продукцію. Антидемпінгові заходи мають на меті нейтралізувати цінову дискримінацію з боку окремих експортерів. Рівень такої дискримінації

називається демпінговою маржею і зазвичай визначається як різниця між цінами на внутрішньому ринку та цінами експорту на одиницю кожного типу продукції.[2]

У випадках, коли виробник-експортер не реалізує певний товар або продає його на внутрішньому ринку за ціною нижчою за собівартість, експортна ціна цього товару порівнюється з так званою «розрахованою нормальною вартістю», яка визначається шляхом додавання до виробничої собівартості суми загальних, збутових і адміністративних витрат, а також прибутку.[3]

Сполучені Штати Америки є найактивнішим користувачем антидемпінгових заходів, на їхню частку припадає 21,4 % усіх поданих скарг про порушення. Такий високий показник у порівнянні з іншими країнами свідчить про рішучу позицію США щодо захисту свого ринку від недобросовісної іноземної конкуренції.

До держав із високою часткою застосування антидемпінгових заходів належать також Індія (13,9 %) і Бразилія (7,2 %), що свідчить про їхню активну участь у використанні таких інструментів. Водночас деякі країни та об'єднання демонструють порівняно низький рівень впровадження антидемпінгових заходів. Наприклад, на Пакистан припадає 2,9 %, а на Південно-Африканський митний союз (SACU) — 2,0 %.[4]

Розглянемо країни, які найчастіше піддаються звинуваченням у здійсненні цінового демпінгу, а також проаналізуємо структуру введених проти них торговельних обмежень. Згідно з аналізом даних щодо антидемпінгових заходів, лідером є Китай із часткою 33,3 %, що свідчить про те, що китайська продукція є основним об'єктом антидемпінгових розслідувань.

На другому місці за часткою обмежень перебуває Республіка Корея — 7,1 %, що також є суттєвим показником і свідчить про важливість економічної взаємодії та торговельної політики, які потребують уваги в контексті захисних заходів. Серед інших країн, таких як США, Таїланд, Індія, Індонезія, Тайвань, Японія та росія, спостерігається різноманіття у показниках застосування антидемпінгових заходів, які варіюються в межах від 2,8 % до 4,8 %.[4]

Демпінг є однією з поширених практик в міжнародній торгівлі, яка часто використовується для завоювання ринків за рахунок зниження цін на експортні товари. Однак така стратегія може негативно впливати на внутрішніх виробників країн-імпортерів, що призводить до застосування антидемпінгових процедур. Ефективне регулювання демпінгу на міжнародному рівні сприяє підтримці справедливої конкуренції та захисту національних економік від нечесних торговельних практик. Отже, впровадження антидемпінгових заходів є важливим елементом підтримки балансу інтересів як експортерів, так і імпортерів у глобальній економіці.

Список використаних джерел

1. Victor Crochet, Trade Defence Instruments: A New Tool for the European Union's Extractivism, *European Journal of International Law*, Volume 33, Issue 2, May 2022, Pages 381–410, дата звернення 06.05.25)
2. The role of trade defence
URL:https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/trade-defence_en
(дата звернення 06.05.25)
3. Anti-dumping duties
URL:<https://www.customsclearance.net/en/articles/anti-dumping-duties> (дата звернення 06.05.25)
4. Trade Remedies Data Portal. URL: <https://trade-remedies.wto.org/en>
(дата звернення 06.05.25)

РОЗДІЛ 2.

МІЖНАРОДНА ПОЛІТИКА

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗШИРЕННЯ ЄС ТА ЧЛЕНСТВА УКРАЇНИ В ОРГАНІЗАЦІЇ

Барчан Андрій

студент IV курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Палінчак Микола Михайлович

доктор політичних наук, професор кафедри міжнародної політики

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

ЄС ще у 70-х роках ХХ ст. сформував геополітичний підхід, заснований на концепції "громадянської сили", що передбачає розв'язання міжнародних проблем через співпрацю та економічні важелі. Центральним елементом є створення спільних інституцій з партнерами, із можливістю застосування санкцій у певних випадках. [5, ст.121]

Згідно з геостратегією, ЄС розширює інституційну присутність через залучення третіх країн до своїх організацій, надання статусу спостерігача та поступове включення до механізму ухвалення рішень у разі повної інтеграції.

У зовнішній політиці ЄС дотримується "ефективного мультилатералізму" – багатосторонньої співпраці з використанням дипломатії, економіки й "м'якої сили" (допомога, торгівля, освіта).

Сучасні геополітичні виклики, зокрема війна в Україні, впливають на розширення ЄС, головною проблемою якого є фінансування. За оцінками, інтеграція всіх кандидатів обійдеться у €256,8 млрд за сім років, що вимагає перегляду фінансової політики ЄС.

Політичне розширення гальмується "втомою від розширення", внутрішніми кризами (Польща, Угорщина) та складними переговорами (Північна Македонія, Албанія). Водночас безпекові загрози на сході ЄС стимулюють процес розширення.

Україна відіграє ключову роль у цьому процесі: її аграрний потенціал (41,3 млн га сільгоспземель, із них 28,3 млн га чорноземів) вимагає адаптації CAP, а вступ гарантує поширення оборонної статті 42(7) Договору про ЄС.

Україна та ЄС мають значний досвід взаємодії, що сприяло швидкому процесу вступу. З моменту подачі заявки на членство до отримання статусу кандидата Україна демонструє динамізм, що відповідає геополітичним викликам. Цей процес є частиною боротьби за демократію проти авторитаризму. Недавня підтримка ЄС Україні показує, як важлива рішучість демократії в таких умовах.[3]

Основними перешкодами для вступу є бюрократизація та позиція окремих держав-членів ЄС. Україна активно працює над усуненням цих проблем, що сприяє просуванню євроінтеграції. Імпульс, наданий подачею заявки в лютому 2022 року, стимулював розширення ЄС, і Україна разом із Молдовою отримала статус кандидата, що також активізувало переговори з іншими країнами.

Виклики можна розділити на короткострокові, середньострокові та довгострокові.[5]

Короткострокові завдання включають фінансування військових потреб, оскільки війна значно вплинула на економіку, скоротивши ВВП і традиційні джерела доходів. Міжнародна фінансова допомога стала критично важливою, і в 2023 році Україна отримала значні кошти від партнерів.

Середньострокові завдання включають реконструкцію кордонів, залучення інвестицій і відновлення інфраструктури. Війна порушила економічне функціонування, і знову іноземні інвестиції стали важливим інструментом для відновлення.

Довгострокові завдання полягають у реформах, спрямованих на боротьбу з корупцією, покращення інвестиційного клімату та стабільний приплив

капіталу. Однак для ефективного розвитку необхідні зміни в судовій системі та дерегуляція.

До 2023 року залучення іноземних інвестицій значно зросло, але для стабільного відновлення економіки потрібні глибші реформи.

Згідно з дослідженнями, в Україні рівень інвестицій був менший за Польщу до її вступу в ЄС. [4][3]

Міжнародні партнери акцентують увагу на боротьбі з корупцією, що є основною умовою фінансової допомоги. Україна має зміцнити антикорупційні органи для підтримки довіри інвесторів. [4][3]

Події 2022 року стали каталізатором змін, коли Україна подала заявку на вступ і виконала всі вимоги Єврокомісії. За два роки країна стала першою, яка пройшла цей шлях, що є великим досягненням. Важливим є те, що ці реформи потрібні не лише для ЄС, але й для самої України.

Україна стала драйвером європейської інтеграції, що покращує єдність і зміцнює демократію на континенті. Вступ України допоможе ЄС отримати нові можливості в економіці, політиці та енергетичній сфері, зокрема у виробництві відновлюваної енергії та використанні стратегічних ресурсів.[6]

Вступ України також відкриє нові перспективи для європейського бізнесу, зокрема для малого та середнього. Водночас відновлення інфраструктури потребує великих інвестицій, порівнянних з Планом Маршалла для Європи. Вступ України до ЄС є питанням історичної справедливості, що завершує багатовікову боротьбу за незалежність від російського впливу. З Україною ЄС стане більш стабільним гравцем на глобальній арені, що має значення для демократії в інших країнах.

Доступ до європейського ринку стимулюватиме український експорт, виробництво та створення нових робочих місць. Це також дасть можливість українським компаніям використовувати інноваційні технології та наукові програми ЄС.

Економічні зв'язки з ЄС зміцнюються. У 2023 році ЄС став основним торговим партнером України. Після вступу очікується значне зростання імпорту та експорту, що підвищить економічну інтеграцію.[7]

Освічена робоча сила та міграція українців створюють додатковий потенціал для європейського ринку праці. Україна також є важливим гравцем у продовольчій безпеці завдяки родючим ґрунтам і клімату.[8]

Україна має значні природні ресурси, зокрема в видобутку заліза, титану та марганцю, що підвищує її важливість у світовій економіці. Крім того, країна має значні запаси літію, графіту, кобальту та інших важливих металів, що підвищує її економічний потенціал в ЄС.

Список використаних джерел:

1. Асірян Р., Перепелиця К. Перспективи вступу України до ЄС. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 5. С. 384–389. URL: http://sej.org.ua/5_2023/95.pdf (дата звернення: 11.03.2025).
2. Вегеш М.М., Петрінко В.С. Геополітична енциклопедія: Навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2017. 492 с (дата звернення: 10.03.2025)
3. Європейський союз як геополітична реальність. *Система електронного забезпечення навчання ЗНУ*. URL: https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php/1191629/mod_resource/content/3/СЕМІНАРСЬКЕ%20ЗАВДАННЯ%203.%20ЄС%20.pdf (дата звернення: 10.03.2025).
4. Індекс сприйняття корупції - 2023. *Transparency International Ukraine - Знизити рівень корупції*. URL: https://ti-ukraine.org/research/indeks-spryjnyattya-koruptsiyi-2023/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 11.03.2025).
5. Конончук І. Становлення системи власних ресурсів Європейського Союзу. *Конституційне, адміністративне, інформаційне та міжнародне право*. С. 53–57. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/16056/1/12.pdf> (дата

6. Кулеба Д. Вступ України до ЄС як додана вартість та історична справедливість. *Фонд Роберта Шумана*. 2024. URL: <https://server.www.robertschuman.eu/storage/ua/doc/questions-d-europe/qe-754-ua.pdf> (дата звернення: 10.03.2025).

7. Фіала Т. Кредити стануть утричі дешевшими. Фіала пояснив, чому бізнесу вигідний вступ України до ЄС. *NV.бізнес*. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/economics/yak-zrostut-investiciji-pislya-vstupu-do-yes-tomash-fiala-novini-ukrajini-50405360.html> (дата звернення: 11.03.2025).

8. The benefits and opportunities of ukraine's EU accession / A. Khachatryan et al. *Tony Blair Institute for Global Change*. URL: <https://institute.global/insights/geopolitics-and-security/the-benefits-and-opportunities-of-ukraines-eu-accession> (date of access: 10.03.2025).

РОЛЬ НІМЕЧЧИНИ ТА ФРАНЦІЇ ЯК ДВИГУНА ЄС

Берегі Петра

студентка II курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Стеблак Діана Михайлівна

доктор філософії, доцент кафедри міжнародної політики

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Протягом останніх 70 років франко-німецький тандем був беззаперечною рушійною силою європейської інтеграції. Історичне примирення двох країн після кількох десятиліть суперництва і конфліктів, підписання Єлисейського договору Конрадом Аденауером і Шарлем де Голлем 22 січня 1963 року з метою впорядкувати відносини для поглиблення співпраці між Францією та Німеччиною, розвиток спільної зовнішньої та безпекової політики, а згодом – поглиблення співпраці між окремими інституціями державного управління, – все це свідчить про десятиліття європейського лідерства.

Незважаючи на те, що Європейський Союз охоплює 27 країн, двома його провідними членами є Франція та Німеччина. Разом ці країни становлять 41% загального ВВП регіону, і, як наслідок, стабільність та зростання Союзу значною мірою залежать від них [6].

Однак загальновідомо, що вони часто мають протилежні позиції з основних політичних питань, що стосуються Європи. До прикладу, Франція підтримувала міжурядову модель, орієнтовану на Європейську раду, а Німеччина – парламентську федеративну систему з сильними наднаціональними інституціями. У зовнішній політиці Франція виступала за незалежну європейську лінію, тоді як Німеччина тяжіла до США та НАТО. Франція хотіла раннього створення монетарного союзу, тоді як Німеччина дотримувалася сильної марки під контролем Бундесбанку. У розширенні ЄС Франція орієнтувалася на південь, Німеччина – на схід.

Те, що Франція та Німеччина, попри розбіжності, змогли стати так званим «двигуном» європейської інтеграції, значною мірою пояснюється явищем, відомим як *compromis par procuration* («компроміс за дорученням»). При розгляді кожного питання інші держави-члени тяжіли або до французької, або до німецької позиції, і щоразу, коли дві найбільші країни знаходили спільну точку, основні інтереси решти ЄС також бралися до уваги [2].

Ставши президентом Франції, Еммануель Макрон зрозумів, що держава не зможе самостійно впоратися з такими викликами, як міграція, енергетика, технологічні інновації чи оновлення оборонної політики. Найважливішим його виступом щодо майбутнього європейської інтеграції, стала промова перед студентами в паризькому університеті Сорбонна 26 вересня 2017 року. У ній він закликав до відновлення «суверенної», «об'єднаної» і «демократичної» Європи, та запропонував Німеччині підписати новий договір на основі Єлисейського, що стане гарантією стабільності і противагою кризі в ЄС [8].

22 січня 2019 року в Аахені канцлер Німеччини Ангела Меркель і президент Франції Еммануель Макрон уклали новий договір, що став доповненням до Єлисейського договору. Він передбачав, зокрема, створення Франко-німецької парламентської асамблеї та визначення ключових напрямів у сфері європейської оборонної політики [9]. З боку Ангели Меркель, цей крок можна оцінити як окреслення напряму майбутньої політики як для наступних урядів Німеччини, так і для європейських лідерів загалом.

Станом на сьогодні основні функції Німеччини і Франції у ЄС виглядають так:

- Німеччина є економічною потугою, а Франція відповідає за формування політичної та військово-стратегічної частини двигуна;
- Великі ідеї надходять від Франції, а гроші – від Німеччини, де розташований Європейський центральний банк;
- Франція певною мірою представляє Південь Європи, а Німеччина – Північ;
- Франція, на відміну від Німеччини, є постійним членом Ради Безпеки ООН і володіє ядерним арсеналом (*Force de Frappe*) [1].

Франко-німецькі відносини у період канцлерства Олафа Шольца стикнулися з помітними труднощами. Однією з причин погіршення відносин стали розбіжності у поглядах на ситуацію з війною росії проти України: коли Макрон повідомив про можливе розміщення союзницьких військ на території України, Шольц звинуватив французького президента у тому, що той «намагається втягнути всіх у Третю світову війну».

Іншою причиною було те, що в питаннях безпеки в Європі Німеччина покладалась на США, а Франція мала уяву про «Європу, яка захищає» [7]. У новому виступі в паризькому університеті Сорбонна у квітні 2024 року, Макрон закликав до побудови сильної геополітичної Європи на противагу Китаю, росії та США. Якщо цього не зроблять, на думку президента «Європа може померти» [5].

Ситуація різко змінилась, коли новим канцлером у 2025 став Фрідріх Мерц, хто пообіцяв «оновити і поглибити» напружені відносини між двома державами. Франко-німецька пара (як кажуть французи) рідко коли відчувала себе більш злагодженою і збалансованою. Рішення президента США Дональда Трампа ввести тарифи на Європу, змішані сигнали щодо його прихильності до НАТО та підтримки України і несподіваний заклик канцлера досягти незалежності від США – все це зблизили Мерца і Макрона. Обидва лідери заявили про намір посилити оборонне співробітництво і краще інтегрувати своїх збройних сил [3].

Щодо ситуації в Україні, Мерц підтримав ініціативу відправлення ракет *Taurus* до Києва і вступ України до НАТО – питання, які раніше викликали заперечення з боку Шольца [4].

Важливим є питання, чи продовжує працювати франко-німецький двигун. По суті, вони завжди є рушійною силою Європи, незалежно від ситуації. Другий президентський термін Трампа «надав ваги і довіри всьому, що говорив Макрон про безпеку, оборону і стратегічну автономію», – сказав аналітик з питань Європи в Eurasia Group Муйтаба Рахман. Франко-німецький тандем «буде відновлений – і з новим, покращеним керівництвом ЄС ці люди дадуть Європі найкращий шанс пом'якшити найгірше з того, що може спіткати її в

майбутньому» [10]. Готовність Німеччини покласти край післявоєнному *pas de deux* з ЄС та США і стати незалежною від Вашингтону, а також схожі погляди Макрона і Мерца свідчать про тіснішу і ефективнішу співпрацю двох країн у подальшому.

Список використаних джерел

1. Audience question: Are France and Germany the engines of Europe? URL: <https://www.clingendael.org/news/audience-question-are-france-and-germany-engines-europe>
2. Beyond the “Franco-German Motor”? 60 years after the Elysée Treaty. URL: <https://www.foederalist.eu/2023/01/franco-german-motor.html>
3. Can France and Germany’s new love-fest survive their lingering differences? URL: <https://www.politico.eu/article/france-germany-emmanuel-macron-friedrich-merz-agree-differences-defense-trade-energy/>
4. Európa javára újraindítják a német–francia integrációmotort. URL: <https://infovilag.hu/europa-javara-ujrainditjak-a-nemet-francia-integraciomotort/>
5. Europe speech. URL: <https://www.elysee.fr/en/emmanuel-macron/2024/04/24/europe-speech>
6. Germany And France: Twin Pillars or Twin Liabilities for the EU? URL: <https://moderndiplomacy.eu/2025/01/02/germany-and-france-twin-pillars-or-twin-liabilities-for-the-eu/>
7. Olaf Scholz vs. Emmanuel Macron: an ancient animosity. URL: <https://theweek.com/politics/olaf-scholz-vs-emmanuel-macron-an-ancient-animosity>
8. Sorbonne speech of Emmanuel Macron. URL: <https://international.blogs.ouest-france.fr/archive/2017/09/29/macron-sorbonne-verbatim-europe-18583.html>

9. The Aachen Treaty: a renovated promise of Franco-German cooperation.

URL: <https://finabel.org/the-aachen-treaty-a-renovated-promise-of-franco-german-cooperation/>

10. Why the Franco-German engine that powered the EU is currently kaput.

URL: <https://www.theguardian.com/world/2024/dec/15/why-the-franco-german-engine-that-powered-the-eu-is-now-almost-kaput>

ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СВІТУ: СУТЬ, СТРУКТУРА ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Глипка Станіслав

студент III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Савка Віталій Янович

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародної політики

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми: Екологічні проблеми сучасного світу набирають шалених обертів. Кожного дня наша планета Земля забруднюється все більше і більше у наслідок життєдіяльності людини. Забруднення повітря, води і ґрунтів, зміна клімату, вирубка лісів все більше призводять до деградації природного середовища і негативно впливають на життя та здоров'я людей. Вже сьогодні потрібно структурувати всі екологічні проблеми та визначити ефективні способи їх вирішення. Актуальною проблемою є вивчення поняття і структури глобальних екологічних проблем і пошук ефективних рішень задля їх вирішення.

Мета дослідження: проаналізувати основні екологічні проблеми сучасного світу, причини їх виникнення. Класифікувати за джерелами та масштабами впливу, а також соціально – економічні та природні наслідки цих процесів. Визначити всі можливі шляхи вирішення екологічних проблем задля збереження навколишнього середовища та людства в цілому.

Виклад основного матеріалу: Основні екологічні проблеми з якими людство вже стикнулося це: глобальне потепління у наслідок глобального підвищення температури це призводить до танення багаторічних мерзлот у Північній та Південній півкулях що спричиняє підвищення рівня Світового океану. Збільшення рівня води матиме руйнівний вплив на мешканців

прибережних зон. Наступною проблемою є втрата біорізноманіття. Кожного дня тварин які занесені до червоної книги стає все менше. Людська діяльність спричиняє також масову загибель рослин та тварин. Вирубка лісів, деякі екологічні проблеми залишаються незмінними з часом. Однією з таких проблем є промислова та безладна вирубка. За статистикою кожної години вирубують ліси розміром як 300 футбольних полів. Однією із найбільш стабільних екологічних проблем є також забруднення повітря. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я від 4,2 до 7 мільйонів людей у всьому світі щороку помирають через забруднене повітря і що 9 із 10 людей дихають повітрям, яке містить високий рівень забруднювальних речовин. Повітря забруднюється у наслідок діяльності різних промислових об'єктів і звісно від транспорту. Однією з проблем також є забруднення екосистем різноманітними відходами. Харчові відходи. При гнитті цих продуктів виділяється третина обсягу щорічних викидів парникових газів. Близько 40% харчових відходів утворюється після збору врожаю та обробки, тоді як у розвинених країнах 40% харчових відходів утворюється під час роздрібної торгівлі та споживання. Наприклад, у США понад 50% продукції стає відходами через “непривабливий” вигляд — це приблизно 60 мільйонів тонн фруктів і овочів. Також виділяємо ще дві групи це відходи видобувної галузі та будівництва, а також забруднення пластиком.

Класифікація екологічних чинників

В екології виокремлюють такі групи екологічних чинників, що класифікують:

- за походженням (космічні, геологічні, техногенні);
- за масштабом (локальні, глобальні, регіональні);
- за середовищем виникнення (атмосферні, гідрологічні,);
- за характером впливу (фізичні, хімічні, біологічні);
- за об'єктом впливу (індивідуальні, групові, видові, соціальні);
- за ступенем впливу (летальні, екстремальні, обмежувальні);

Соціально – економічні та природні наслідки екологічних проблем

Швидкий приріст населення, особливо у найменш розвинених країнах, посилює тиск на природні ресурси, спричиняючи дефіцит води, палива та продовольства. Активне використання хімічних речовин у сільському господарстві - добрив, пестицидів та інсектицидів - також негативно впливає на навколишнє середовище. Розширення міст на раніше малозаселені, переважно сільські території, призводить до руйнування природних екосистем, погіршення стану ґрунту, збільшення транспортного навантаження, зростання шкідливих викидів в атмосферу та нових викликів у галузі охорони здоров'я.

Екологічні проблеми також спричиняють негативний вплив на здоров'я людини. Такі фактори, як забруднення повітря, хімічні речовини у воді та ґрунті, впливають на роботу органів дихання, шлунково-кишкового тракту та нервової системи. Збільшується ризик розвитку серцево-судинних захворювань, онкологічних захворювань, алергійних реакцій та порушеннях імунної системи. Проявляються проблем зі шкірою та зубами, зниження концентрації та пам'яті.

Шляхи вирішення екологічних проблем

1. Відмовитися від поліетиленових пакетів – екологічно та економічно. За приблизно 5 трильйонів поліетиленових пакетів споживаються у світі щороку, або близько 10 мільйонів - щохвилини. Наразі, близько 60 країн світу почали боротьбу із пластиком на законодавчому рівні.

2. Бути енергоефективним у побуті. Вдень по-максимуму використовуйте ресурси природного світла. Ввечері вмикайте світло тільки у тих кімнатах де вам потрібно. Використовуйте енергозберігаючі лампи Прикрийте кран води під час паузи, коли ви не використовуєте воду.

3. Обирати найбільш екологічній транспорт. Замість використання власного авто, можна їздити на роботу на громадському транспорті. А ще краще - на велосипеді або пішки.

Висновки: Екологічні проблеми стали однією з основних проблем людства. Суть полягає в порушенні природного балансу внаслідок життєдіяльності людини що і призводить до деградації навколишнього

середовища. Зустрічаємо ці проблеми на кожному рівні локальний, глобальним, регіональний. Також він позначається на здоров'ї людини, економіці, соціальній стабільності та має вплив на життя майбутніх поколінь. Важливо застосовувати всі можливі шляхи вирішення цих проблем. Такі як впровадження екологічно чистих технологій, раціональне використання природних ресурсів, міжнародна співпраця. Важливу роль у вирішенні екологічних проблем це є формування відповідного ставлення людини до природи та її ресурсів. Звертати увагу підростаючого покоління на важливості раціонального використання природних ресурсів та виховувати екологічну свідомість.

Список використаних джерел:

1. Save Dnipro. (13.01.2023). Глобальні екологічні проблеми 2023 року. URL: <https://www.savednipro.org/globalni-ekologichni-problemi-2023/>
2. Соболев. В.І. Біологія і екологія. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2019. с.134.
3. Ольга Митроніна. (27.09.2023). Екологічні проблеми та їх розв'язання. URL: <https://www.superprof.com.ua/blog/problemu-ekolohiyi/>
4. Пархоменко Наталія Новомирівна. (16.02.2023). Стратегія вирішення екологічних проблем. URL: <https://vseosvita.ua/lesson/stratehiia-vyrishennia-ekolohichnykh-problem-386340.html>

СПІВПРАЦЯ МВФ З ІНШИМИ МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ У СФЕРІ РОЗВИТКУ ТА ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

Гойс Іванна, Лукачко Дмитро

студенти III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Савка Віталій Янович

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародної політики

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. У сучасному світі, що характеризується глибокою економічною взаємозалежністю та зростанням глобальних викликів, роль міжнародних організацій у забезпеченні фінансової стабільності та сталого розвитку є критично важливою. Міжнародний валютний фонд, як ключовий гравець у глобальній фінансовій системі, активно співпрацює з такими інституціями, як Світовий банк, ООН, СОТ та інші. Проте, незважаючи на значні досягнення у рамках таких партнерств, існують проблеми, пов'язані з координацією дій, інституційними відмінностями та дисбалансом впливу між країнами-учасниками. Це потребує глибшого дослідження механізмів такої взаємодії, оцінки її ефективності та пошуку шляхів вдосконалення.

Мета дослідження. Метою дослідження є аналіз співпраці Міжнародного валютного фонду з іншими міжнародними організаціями у сфері глобального розвитку та фінансової стабільності протягом останнього десятиліття, з акцентом на її форми, результати та виклики, з метою виявлення шляхів підвищення ефективності міжнародного фінансового партнерства.

Виклад основного матеріалу. Сучасна глобальна економіка характеризується глибокою взаємозалежністю, що робить міжнародну

співпрацю необхідною умовою для вирішення складних проблем у сферах розвитку та фінансової стабільності. Міжнародний валютний фонд (МВФ), як ключовий елемент глобальної фінансової архітектури, активно співпрацює з різноманітними міжнародними організаціями, щоб ефективно використовувати їхній відповідний досвід та ресурси. Ця співпраця є особливо важливою для досягнення спільних цілей, таких як подолання бідності, забезпечення сталого економічного зростання та підтримка стабільної міжнародної фінансової системи. Об'єднуючи зусилля, ці організації прагнуть посилити свій вплив та розробити більш комплексні та дієві рішення для глобальних викликів [1].

У цьому контексті вивчення багатогранної співпраці між Міжнародним валютним фондом та іншими міжнародними організаціями у сфері глобального розвитку та фінансової стабільності за останнє десятиліття є надзвичайно актуальним. Аналіз конкретних прикладів такої взаємодії, її результатів та існуючих викликів дозволить краще зрозуміти механізми міжнародного співробітництва та визначити шляхи його подальшого вдосконалення.

МВФ, зосереджуючись на фінансовій стабільності та макроекономічній політиці, тісно співпрацює зі Світовим банком у питаннях довгострокового розвитку та скорочення бідності. ООН забезпечує ширшу платформу для глобальної співпраці в різних аспектах, включаючи сталий розвиток, а СОТ регулює міжнародну торгівлю, яка є важливим фактором економічного розвитку та стабільності. Їхні різні сфери компетенції зумовлюють і підвищують цінність їхніх спільних зусиль. Співпраця між МВФ та іншими міжнародними організаціями охоплює широкий спектр важливих глобальних питань, що свідчить про глибоке та постійно розвиваюче партнерство між МВФ та іншими ключовими міжнародними гравцями [2].

Одним із ключових напрямків співпраці є зміцнення фінансової стабільності в країнах-членах. У цьому контексті особливе значення має Програма оцінки фінансового сектору (FSAP), яка є спільною ініціативою МВФ та Світового банку. FSAP спрямована на оцінку стабільності та стійкості фінансових систем країн-членів, виявлення їхніх сильних та слабких сторін, а

також надання рекомендацій щодо відповідних заходів політики. Участь у FSAP є обов'язковою для країн із системно важливими фінансовими секторами. Крім того, МВФ активно співпрацює з іншими організаціями у сфері моніторингу глобальних ризиків для фінансової стабільності.

МВФ та Світовий банк тісно співпрацюють у вирішенні проблеми боргового тягаря найбідніших країн світу через такі ініціативи, як Ініціатива щодо боргової допомоги бідним країнам із великою заборгованістю (HIPC) та Багатостороння ініціатива щодо списання боргів (MDRI). Співробітники обох інституцій спільно аналізують стійкість боргу країн, використовуючи розроблену ними Рамкову програму стійкості боргу (DSF) [3].

Зважаючи на зростаючу важливість питань, пов'язаних зі зміною клімату, МВФ та Світовий банк у 2017 році започаткували спільну пілотну ініціативу Оцінки політики щодо зміни клімату (CCPA). Ці оцінки спрямовані на аналіз готовності країн, макроекономічного впливу зміни клімату, стратегій пом'якшення наслідків та адаптації, а також варіантів фінансування, особливо для малих, вразливих країн з обмеженими можливостями. МВФ також розширює свою діяльність у сфері зміни клімату через нагляд, кредитування та розвиток потенціалу, включаючи тісну співпрацю зі Світовим банком.

МВФ та Світовий банк активно співпрацюють для підтримки країн-членів у досягненні Цілей сталого розвитку, прийнятих у рамках Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року. МВФ розробив ряд ініціатив для посилення підтримки ЦСР через фінансування, технічну допомогу та консультації з питань політики. Діяльність МВФ у сфері ЦСР узгоджується з п'ятьма основними напрямками: люди, процвітання, планета, мир та партнерство [4].

МВФ є одним із учасників Платформи співробітництва з питань оподаткування, спільної ініціативи з ОЕСР, ООН та Групою Світового банку. Платформа спрямована на посилення співпраці у сфері міжнародного оподаткування, зміцнення потенціалу та надання спільних рекомендацій країнам, що розвиваються. Особлива увага приділяється впровадженню заходів, розроблених у рамках проекту G20/ОЕСР щодо протидії розмиванню податкової

бази та виведенню прибутку з-під оподаткування (BEPS). МВФ також спільно зі Світовим банком готує звіти для G20 щодо мобілізації внутрішніх ресурсів.

Угода про співробітництво між СОТ та МВФ (1996) створила основу для посиленої співпраці у сфері торговельної та фінансової політики, включаючи обмін інформацією та надання статусу спостерігача у відповідних органах прийняття рішень. Обидві організації проводять спільний аналіз та дослідження взаємозв'язку між торгівлею, фінансами та розвитком. Співпраця також охоплює питання, пов'язані з лібералізацією торгівлі та фінансовою стабільністю [5].

Окрім тісної взаємодії зі Світовим банком, МВФ активно співпрацює з Організацією Об'єднаних Націй. Зокрема, Фонд підтримує Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року, інтегруючи цілі сталого розвитку в консультації з країнами, кредитні програми та заходи з розвитку потенціалу. МВФ визнає, що досягнення макрофінансової стабільності є основою для реалізації більшості ЦСР — зокрема, подолання бідності, забезпечення якісної освіти чи охорони здоров'я.

Важливим елементом багатосторонньої співпраці стала Платформа з питань оподаткування, створена спільно з ООН, ОЕСР та Світовим банком. Цей майданчик дозволяє координувати зусилля в сфері реформування податкових систем країн, що розвиваються, боротьби з трансфертним ціноутворенням та незаконними фінансовими потоками. Завдяки об'єднанню експертизи цих організацій можливо забезпечити більш справедливу та ефективну податкову політику у глобальному масштабі.

Крім того, у 2015 році МВФ підписав меморандум про взаєморозуміння з Агентством США з міжнародного розвитку (USAID), що дозволив посилити технічну підтримку країнам у сфері розбудови інституційного потенціалу. Завдяки цьому партнерству країни, що розвиваються, отримують доступ до більш комплексної допомоги — як у фінансовій, так і в технічній площині.

Не менш важливим є співробітництво МВФ зі Світовою організацією торгівлі (СОТ). З часу підписання угоди про співпрацю у 1996 році, організації проводять регулярні консультації, спільні дослідження та семінари. Вони

досліджують теми на перетині макроекономіки й торгівлі — зокрема, вплив волатильності валютного курсу на торговельні потоки, лібералізацію фінансових послуг тощо. У межах партнерства також відзначається участь МВФ у робочій групі з питань доступу до вакцин, терапевтичних засобів і діагностики COVID-19 для країн, що розвиваються — разом із СОТ, ВООЗ і Світовим банком. Така співпраця підкреслює взаємозв'язок між здоров'ям населення та економічною стабільністю, що стало особливо очевидним під час пандемії [6].

Ініціативи НІРС та МДРІ мали значний вплив на зменшення боргового тягаря країн-учасниць. Згідно з інформацією МВФ та Світового банку, ці ініціативи дозволили країнам-бенефіціарам суттєво скоротити обсяги обслуговування боргу, звільнивши ресурси для інвестицій у соціальні програми та економічний розвиток.

Звіти МВФ "Global Financial Stability Report" регулярно надають оцінку стану глобальної фінансової системи та виявляють потенційні ризики. Останні звіти вказують на зростання ризиків для фінансової стабільності через посилення фінансових умов та підвищення економічної невизначеності.

Незважаючи на значні досягнення, співпраця між МВФ та іншими міжнародними організаціями стикається з певними викликами:

- Різні інституційні структури, робочі культури та часові рамки можуть ускладнювати безперервну співпрацю. Подолання цих відмінностей має вирішальне значення для максимізації переваг партнерства. Кожна організація має власні внутрішні процеси та пріоритети, які іноді можуть створювати перешкоди для спільних ініціатив.
- Дисбаланс політичної та економічної влади між країнами-членами може впливати на порядок денний та результати співпраці. Забезпечення справедливого представництва та задоволення потреб країн, що розвиваються, залишаються важливими аспектами. Структури управління цих організацій можуть відображати вплив великих економік, що потенційно впливає на спрямованість та ефективність співпраці в країнах, що розвиваються.

Висновки. Міжнародний валютний фонд відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності та підтримці сталого економічного розвитку у світі. Його багатостороння співпраця з іншими міжнародними організаціями, такими як Світовий банк, ООН, СОТ, ОЕСР, USAID та інші, демонструє високу ефективність у вирішенні глобальних викликів — від зменшення боргового навантаження до протидії зміні клімату, реформування податкових систем і реагування на пандемії. Таке партнерство дозволяє не лише мобілізувати ресурси, а й об'єднати експертний потенціал для комплексного вирішення проблем, що стоять перед країнами світу, зокрема тими, що розвиваються. Проте, незважаючи на позитивні результати, існують й об'єктивні виклики — інституційні відмінності, дисбаланси у впливі країн-членів та труднощі в координації дій. Для підвищення ефективності глобального співробітництва необхідно вдосконалювати механізми взаємодії, забезпечувати інклюзивність процесів ухвалення рішень та адаптувати спільні ініціативи до змін у світовій економіці. Усе це підкреслює важливість подальшого зміцнення партнерства між МВФ та міжнародними організаціями для досягнення спільної мети — стабільного, справедливого та сталого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний валютний фонд – URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8E%D1%82%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%84%D0%BE%D0%BD%D0%B4
2. Співробітництво України з міжнародними фінансовими інституціями – URL: <https://mfa.gov.ua/spivrobotnictvo-ukrayini-z-mizhnarodnimi-finansovimi-instituciyami>
3. Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями – URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/international-cooperation>

4. Роль міжнародних фінансових інституцій в стабілізації національної економіки – URL: <http://dees.iei.od.ua/article/view/167648>

5. Міністерство фінансів України – Співпраця з міжнародними фінансовими організаціями – URL: <https://mof.gov.ua/uk/spivpracja-z-mizhnarodnimi-finansovimi-organizacijami>

6. IMF – Collaboration with Other Organizations – URL: <https://www.imf.org/en/About/Partners>

ШЛЯХИ АЗІЙСЬКИХ ТИГРІВ: ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІД АГРАРНОГО СУСПІЛЬСТВА ДО ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОЇ ЕКОНОМІКИ

Феделешак Анастасія

*студентка II курсу факультету міжнародних економічних відносин
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

керівник: Стеблак Діана Михайлівна

*доктор філософії, доцент кафедри міжнародної політики
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Чотири азіатські тигри – це швидкозростаючі економіки Сінгапуру, Гонконгу, Південної Кореї та Тайваню. Завдяки експорту та швидкій індустріалізації, чотири азіатські тигри постійно підтримують високі рівні економічного зростання з 1960-х років і разом увійшли до лав найбагатших країн світу[1].

Починаючи з початку 1960-х і до 1990-х років, Сінгапур, Південна Корея, Тайвань і Гонконг переживали різке економічне зростання. Ці країни були названі «Чотирма азіатськими тиграми» через безпрецедентне зростання ВВП.

Після капітуляції Японії у Другій світовій війні всі чотири тигри здобули незалежність, а також залишилися з надзвичайно слаборозвиненою та бідною економікою. Завдяки підтримці уряду, тигри змогли підтримувати високі темпи зростання, створюючи політику, сприятливу для інвесторів, а також ефективно впроваджуючи її. Однак здатність швидко впроваджувати нове законодавство давалася ціною авторитарного режиму. Опоненти правлячої партії зазнавали пригноблень, як і робітники.

Донині ми не бачили, щоб жодна інша країна, що розвивається, зростала так швидко, як чотири тигри. Безпрецедентне економічне зростання чотирьох азіатських тигрів відбулося завдяки прямій державній підтримці приватних фірм

та інвестиціям у населення через освіту, але зрештою відбулося за рахунок робітничого класу, а також менших фірм без державної підтримки[2].

Коли Сінгапур здобув незалежність у 1965 році, його майбутнє здавалося дуже невизначеним. Країна не мала природних ресурсів, страждала від високого рівня безробіття, мала невеликий внутрішній ринок і серйозні етнічні напруження. Хоча Сінгапур і був важливим торговим постом Британської імперії, йому належало вирішити складне завдання побудови сучасної та самодостатньої економіки. Однак під керівництвом далекоглядного прем'єр-міністра Лі Куан Ю країна розпочала вражаючу трансформацію[4].

Одним із перших важливих кроків стало створення сильної, чесної та ефективної системи державного управління. Правляча партія «Народна дія» (PAP) на чолі з Лі боролася з корупцією, утверджувала верховенство права і підтримувала соціальну гармонію. Держава відіграла ключову роль у спрямуванні економічного розвитку. Сінгапур обрав шлях економічного планування через спеціальні агентства, такі як Рада економічного розвитку (EDB), яка займалася залученням іноземних інвесторів і стратегічним вибором галузей для розвитку.

Модель економіки Сінгапуру базувалася на експортно орієнтованій індустріалізації. У 1960–70-х роках країна розвивала виробництво з низькими витратами, включаючи текстиль, електроніку та суднобудування. Щоб залучити транснаціональні корпорації, Сінгапур запропонував податкові пільги, сучасну інфраструктуру та політичну стабільність. Американські, японські та європейські компанії почали активно інвестувати, привозячи з собою капітал, технології та управлінський досвід.

Ключовою основою трансформації стала освіта. Уряд створив сувору, орієнтовану на заслуги освітню систему з акцентом на природничі науки, інженерію, математику. Розвивалися технічні навчальні заклади — політехніки та Інститут технічної освіти (ITE). Основною мовою викладання стала англійська, що надало сінгапурцям доступ до глобальних знань і комунікації.

Країна також стала міжнародним фінансовим центром. Завдяки сильній правовій системі, сприятливому для бізнесу середовищу та низькому рівню корупції, тут розташувалися тисячі банків, страхових та інвестиційних компаній[3].

Трансформація Гонконгу з невеликого торговельного порту на один із найдинамічніших центрів світової економіки — це вражаюча історія адаптації, стійкості та стратегічної відкритості. Як британська колонія з 1842 до 1997 року, Гонконг спочатку цінувався завдяки своїй природній гавані та стратегічному розташуванню на південному узбережжі Китаю. Після Другої світової війни регіон зіткнувся з серйозними викликами: різким зростанням кількості біженців із материкового Китаю, відсутністю природних ресурсів і високою щільністю населення.

На відміну від інших країн регіону, модель економічного розвитку Гонконгу базувалася на вільному ринку з мінімальним втручанням держави. Він дотримувався політики *laissez-faire* (невтручання), мав низьке оподаткування, захист права власності та незалежну правову систему, створену за зразком британського загального права. Усе це зробило його привабливим місцем для інвесторів і транснаціональних компаній[6].

Вже наприкінці 1980-х — початку 1990-х років, у зв'язку з підвищенням зарплат і конкуренцією з боку Китаю, економіка Гонконгу поступово переходить від дешевої індустрії до сектора послуг, орієнтованого на фінанси, логістику, туризм і професійні послуги. Будівництво сучасної інфраструктури — портів, аеропортів і громадського транспорту — підтримувало роль міста як глобального торгового центру.

У 1997 році Гонконг був повернутий Китаю за принципом «Одна країна — дві системи», що передбачало високий рівень автономії, окремі правову й фінансову системи та захист громадянських свобод на 50 років. Незважаючи на політичну напруженість останніх років, пов'язану з протестами та побоюваннями щодо впливу Пекіна, Гонконг зберіг свою роль одного з провідних міжнародних фінансових центрів[7].

Підйом Південної Кореї з руїн Корейської війни 1950-х років до рівня однієї з найрозвиненіших економік світу — це одна з найвражаючих історій економічного успіху ХХ століття. Після завершення війни в 1953 році Південна Корея була однією з найбідніших країн у світі: майже без промисловості, з недостатньою інфраструктурою та масовою бідністю. Її економіка залишалася переважно аграрною, і природні ресурси були вкрай обмеженими. Проте протягом наступних десятиліть країна зазнала глибокої трансформації завдяки поєднанню сильної державної політики, цілеспрямованої індустріалізації та інвестицій у людський капітал[4].

У 1960-х роках, за правління президента Пак Чон Хі, уряд запровадив низку п'ятирічних планів економічного розвитку, орієнтованих на індустріалізацію, експорт і модернізацію. Держава відіграла ключову роль у керуванні економікою: визначала пріоритетні галузі та підтримувала великі приватні бізнес-групи, відомі як чеболі, серед яких — Samsung, Hyundai, LG та SK.

Спочатку Південна Корея зосередилася на легкій промисловості — виробництві текстилю, одягу та взуття. Але вже у 1970–1980-х роках країна змістила акцент на важку промисловість і хімічний сектор, включаючи виробництво сталі, суднобудування, автомобілебудування й нафтохімію. Уряд надавав пільги, кредити під низькі відсотки та розвивав інфраструктуру для підтримки цих секторів, а стратегія орієнтації на експорт дозволила Південній Кореї активно виходити на глобальні ринки. Згодом, у міру зростання заробітних плат і технологічного рівня, країна успішно перейшла до високотехнологічних галузей.

Одним із головних чинників цієї трансформації стали інвестиції в освіту та людський капітал. Держава зробила загальну освіту пріоритетом і побудувала жорстку освітню систему з акцентом на науку, математику й технології. Рівень грамотності стрімко зростав, а культура академічної досконалості сприяла формуванню висококваліфікованої та інноваційної робочої сили. У країні також

було створено провідні університети та науково-дослідні інститути, які сприяли технічному прогресу[6].

Після Другої світової війни Тайвань, як і багато інших азійських країн, був здебільшого залежний від сільського господарства та страждав від бідності. Його природні ресурси були обмежені, і країна мала відновлювати свою економіку після руйнувань, спричинених війною та китайською громадянською війною. Однак протягом кількох десятиліть Тайвань розвинув динамічну й швидко зростаючу економіку, що базувалася на індустріалізації, інвестиціях і інноваціях. Ключова зміна відбулася в 1960-х роках, коли Тайвань змістив фокус на експортно-орієнтовану індустріалізацію, наслідуючи приклад інших азійських тигрів.

Уряд Тайваню відіграв важливу роль у керуванні економічним розвитком країни. За правління партії Гомінданг (КМТ) уряд запровадив важливі економічні реформи, зокрема розподіл землі, інвестиції в інфраструктуру та створення спеціальних індустріальних зон. Ці реформи створили міцну основу для розвитку промисловості. Спочатку економіка країни була орієнтована на трудомісткі галузі, такі як текстильна промисловість, одяг і легке виробництво. Проте вже в 1970-1980-х роках Тайвань почав переходити до важкої промисловості, такої як нафтохімія, сталеливарна промисловість і виробництво електроніки.

У 1980-х і 1990-х роках економіка Тайваню пройшла трансформацію в високотехнологічну потужність, завдяки розвитку напівпровідникової промисловості. Тайванська компанія Taiwan Semiconductor Manufacturing Company (TSMC), заснована в 1987 році, стала ключовим гравцем на світовому ринку напівпровідників і досі є однією з найвпливовіших технологічних компаній у світі. Тайвань тепер є домінуючим гравцем у виробництві комп'ютерних чіпів, які є важливими для майже всіх електронних пристроїв на планеті — від смартфонів до комп'ютерів і автомобілів[5].

Економічна трансформація чотирьох азійських тигрів — Південної Кореї, Тайваню, Гонконгу та Сінгапуру — демонструє неймовірний потенціал

стратегічного планування, промислової політики та інвестицій у людський капітал. З руїн післявоєнної розрухи ці нації перетворилися з аграрних суспільств на високотехнологічні потужності, завдяки освіті, інноваціям та глобальній торгівлі. Ці країни об'єднує прихильність до відкритості, освіти та довгострокового економічного планування, що дозволило їм адаптуватися до змін у світовій економіці. Їхні історії є прикладами для інших країн, що розвиваються, які прагнуть досягти швидкого економічного зростання та технологічної досконалості.

Список використаних джерел

1. Andrew Bloomenthal. *Four Asian Tigers: What They Are, Economic Strengths Explained*. 2023 URL: <https://www.investopedia.com/terms/f/four-asian-tigers.asp>
2. Yoonchul Shin. *Authoritarianism and Economic Growth: a Historical Analysis of the Four Asian Tigers*. 2023 URL: <https://www.thectee.org/post/authoritarianism-and-economic-growth-a-historical-analysis-of-the-four-asian-tigers>
3. The Editors of Encyclopaedia Britannica. *Singapore*. 2025 URL: <https://www.britannica.com/place/Singapore/Trade>
4. Claudia Rothenhorst. *The 4 Asian Tigers*. 2023 URL: <https://www.dataroom24.com/the-4-asian-tigers/>
5. Keoni Everington. *Taiwans economic growth rate roars to top of Asias 4 tigers: Tsai*. 2019 URL: <https://taiwannews.com.tw/news/3756340>
6. The Economist. *After half a century of success, the Asian tigers must reinvent themselves*. 2019 URL: <https://www.economist.com/special-report/2019/12/05/after-half-a-century-of-success-the-asian-tigers-must-reinvent-themselves>
7. INS Global. *What Are the Four Asian Tigers?.* 2024 URL: <https://ins-globalconsulting.com/news-post/four-asian-tigers/>

ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ І ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА В ЗОНАХ КОНФЛІКТІВ

Федьо Вікторія, Цап Василь

студенти III курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Савка Віталій Янович

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародної політики

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Постановка проблеми. У сучасному світі збройні конфлікти, на жаль, залишаються однією з найгостріших глобальних проблем. Вони призводять до численних людських жертв, руйнування інфраструктури, масштабних переміщень населення, гуманітарних криз. У таких умовах на перший план виходить діяльність міжнародних організацій, які надають допомогу постраждалим. Однією з найвідоміших і найавторитетніших таких організацій є Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ). Збройні конфлікти завдають непоправної шкоди цивільному населенню, особливо в країнах із нестабільною політичною ситуацією. Гуманітарна допомога в таких зонах є життєво необхідною, але водночас надзвичайно складною через небезпеку, брак ресурсів і обмежений доступ. Постає питання: як саме Червоний Хрест організовує свою діяльність у таких умовах, які труднощі стикаються на його шляху та яку роль ця організація відіграє у збереженні людських життів?

Мета дослідження. Метою даного дослідження є аналіз діяльності Міжнародного комітету Червоного Хреста в зонах конфліктів, вивчення основних принципів його роботи, видів гуманітарної допомоги, а також проблем і викликів, з якими стикається ця організація в ході виконання своєї місії.

Виклад основного матеріалу. Міжнародний рух Червоного Хреста був заснований у 1863 році з ініціативи швейцарського гуманіста Анрі Дюнанна. Його

ідея допомагати пораненим під час воєн лягла в основу Женевської конвенції 1864 року. Сьогодні рух включає Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ), Міжнародну федерацію товариств Червоного Хреста і Червоного Півмісяця та національні товариства.

Основні принципи діяльності: гуманність, неупередженість, нейтральність, незалежність, добровільність, єдність і універсальність.

МКЧХ працює у найгарячіших точках світу: в Сирії, Судані, Україні, Ємені, Афганістані тощо. Його діяльність охоплює:

- доставку продуктів харчування та питної води;
- медичну допомогу пораненим;
- евакуацію цивільного населення;
- обмін полоненими та встановлення контактів між розлученими членами сімей;
- навчання населення правилам виживання у кризових умовах;
- забезпечення доступу до базових послуг.

Попри широку підтримку світової спільноти, МКЧХ часто стикається з низкою проблем:

- небезпека для персоналу – медики та волонтери часто гинуть або потрапляють у полон;
- обмежений доступ до зон бойових дій – уряди або збройні формування можуть блокувати в'їзд гуманітарної допомоги;
- недостатнє фінансування – ресурси не завжди покривають потреби постраждалих;
- політизація гуманітарної допомоги – втручання політичних сил може спотворити суть діяльності.

Із початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року, роль МКЧХ стала надзвичайно важливою. Організація евакуювала мирних жителів із зон бойових дій, доставляла ліки та продукти, підтримувала лікарні, сприяла звільненню військовополонених. Попри критику з боку громадськості

щодо неактивної позиції, МКЧХ продовжував діяти відповідно до своїх принципів – залишаючись нейтральним, але ефективним.

Висновки. Міжнародний комітет Червоного Хреста відіграє надзвичайно важливу роль у наданні гуманітарної допомоги в зонах конфліктів. Його діяльність базується на універсальних принципах захисту людських прав і допомоги тим, хто її потребує найбільше. Попри численні труднощі, Червоний Хрест продовжує залишатися символом надії для мільйонів людей у найскладніших ситуаціях. Підтримка такої діяльності з боку міжнародної спільноти є не лише актом солідарності, але й запорукою збереження людяності у світі, де панує війна.

Список використаних джерел:

1. Міжнародний Комітет Червоного Хреста. Офіційний сайт — <https://www.icrc.org/uk>
2. Женевські конвенції та додаткові протоколи. — ООН, 1949, 1977.
3. Філіппович, Л. А. «Гуманітарна діяльність міжнародних організацій у збройних конфліктах». — Київ: Наукова думка, 2020.
4. Сторінка Товариства Червоного Хреста України — <https://redcross.org.ua>
5. Мартін Шоу. «Сучасні війни: Гуманітарна інтервенція та міжнародне право». — Львів: Літопис, 2019.
6. Новини ВВС Україна. Статті про діяльність МКЧХ в Україні (2022–2024 рр.) — <https://www.bbc.com/ukrainian>
7. Гутерріш, А. «Звіт Генерального секретаря ООН щодо гуманітарної ситуації у світі» — Нью-Йорк: ООН, 2023.

ЮНЕСКО ЯК ІНСТРУМЕНТ М'ЯКОЇ СИЛИ У КУЛЬТУРНІЙ ДИПЛОМАТІЇ

Череміська Даніела, Стасюк Станіслав

*студенти III курсу факультету міжнародних економічних відносин
ДВНЗ «Ужгородський національний Університет»*

керівник: Савка Віталій Янович

*кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародної політики
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

У ХХІ столітті світ дедалі більше переконується в тому, що груба сила не завжди працює. Навпаки — дедалі більше країн прагнуть впливати не через примус, а через привабливість. Саме цю ідею заклав у поняття «м'яка сила» американський політолог Джозеф Най. Йдеться про здатність держави досягати своїх цілей завдяки культурі, цінностям і зовнішній політиці, які викликають симпатію й довіру з боку інших.

Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) відіграє унікальну роль у цьому контексті. Заснована з метою сприяння миру та безпеці шляхом міжнародної співпраці в галузі освіти, науки, культури та комунікації, ЮНЕСКО є платформою, на якій держави можуть об'єднувати свої зусилля для вирішення глобальних проблем та налагодження діалогу між культурами. Ця теза стверджує, що ЮНЕСКО, завдяки своїй багатогранній діяльності у згаданих сферах, є потужним інструментом м'якої сили, що ефективно сприяє культурній дипломатії між державами, формуючи позитивні відносини та сприяючи досягненню спільних цілей.

Теоретичні засади м'якої сили та культурної дипломатії.

Концепція м'якої сили Джозефа Ная визначає м'яку силу як здатність отримувати бажані результати через привабливість, а не примус чи оплату. Він

виокремлює три основні джерела м'якої сили: культура (у її привабливих аспектах), політичні цінності (коли вони є привабливими та послідовно втілюються) та зовнішня політика (коли вона сприймається як легітимна та морально обґрунтована). ЮНЕСКО безпосередньо працює з першими двома складовими, використовуючи культурне розмаїття та просуваючи спільні гуманістичні цінності.

Культурна дипломатія — це не лише про офіційні візити чи гучні заяви. Вона проявляється у виставках, культурних фестивалях, спільних дослідницьких проектах, студентських обмінах, і навіть у перекладах книг. Усе це — інструменти, які допомагають краще зрозуміти одне одного. ЮНЕСКО активно підтримує такі ініціативи, адже саме через культуру можна будувати довіру між народами — не швидко, але надовго.

Культурна дипломатія є одним з найважливіших інструментів реалізації м'якої сили держави. Через демонстрацію своєї культурної привабливості та сприяння культурному обміну, держава може формувати позитивний імідж, підвищувати свою міжнародну впливовість та налагоджувати довгострокові відносини з іншими країнами. ЮНЕСКО, будучи міжнародною організацією, підсилює цей процес, надаючи платформу для багатосторонньої культурної дипломатії.

Роль ЮНЕСКО у культурній дипломатії.

Місія ЮНЕСКО полягає у захисті та сприянні розмаїттю культур, збереженні культурної спадщини, підтримці творчості та розвитку культурних індустрій. Ці цілі безпосередньо сприяють культурній дипломатії, оскільки вони створюють основу для міжнародного діалогу та співпраці у культурній сфері.

Один із найвідоміших інструментів ЮНЕСКО — Список Світової спадщини. Коли об'єкт культури чи природи потрапляє до цього списку, він отримує міжнародне визнання, а країна — додаткову увагу, туристичний інтерес і культурну повагу. Це — м'яка сила в дії: замість нав'язування — демонстрація унікальності й цінності.

Спільні проекти ЮНЕСКО з відновлення культурних об'єктів, постраждалих внаслідок конфліктів, є прикладом того, як організація може сприяти примиренню та налагодженню відносин між державами. Міжнародні культурні фестивалі та виставки, що проводяться під егідою ЮНЕСКО, створюють платформи для культурного обміну та презентації культурного багатства різних країн.

ЮНЕСКО як інструмент м'якої сили:

Активна участь держави у програмах ЮНЕСКО та її внесок у збереження світової культурної та природної спадщини сприяють формуванню позитивного іміджу на міжнародній арені. Країни, які демонструють свою прихильність до культурних цінностей та міжнародної співпраці, сприймаються як більш надійні та привабливі партнери.

ЮНЕСКО допомагає вибудовувати цей імідж не лише через культурні пам'ятки, а й через спільні цінності — повагу до різноманіття, рівності, людської гідності. На основі цих принципів організація реалізує десятки проектів, які спрямовані на діалог між культурами, подолання стереотипів і підтримку взаєморозуміння. Це саме те, що лежить в основі м'якої сили.

Хоча ЮНЕСКО не є політичною організацією, її діяльність у культурній сфері має значний вплив на міжнародну політику. Сприяючи культурному обміну та взаєморозумінню, ЮНЕСКО створює сприятливе середовище для розв'язання політичних конфліктів та налагодження довгострокових міжнародних відносин.

Виклики та перспективи.

ЮНЕСКО стикається з критикою щодо своєї бюрократичності, політизованості деяких рішень та проблем з фінансуванням. Вихід деяких країн-членів з організації у минулому також свідчить про наявні проблеми.

Залежність ЮНЕСКО від внесків держав-членів робить її вразливою до політичного тиску та фінансових криз. Недостатнє фінансування може обмежувати можливості організації у реалізації важливих програм.

У світі, що стає все більш глобалізованим та взаємозалежним, роль культурної дипломатії та таких організацій, як ЮНЕСКО, лише зростатиме.

Використання нових технологій та цифрових платформ відкриває нові можливості для культурного обміну та залучення ширшої аудиторії. ЮНЕСКО може відігравати ключову роль у формуванні інклюзивного та толерантного міжнародного середовища.

Висновки. Підсумовуючи, можна стверджувати, що ЮНЕСКО є не лише міжнародною організацією, що опікується питаннями культури, освіти, науки та комунікації, але й потужним інструментом м'якої сили у руках держав. Завдяки своїм численним програмам та ініціативам, спрямованим на збереження культурної спадщини, підтримку культурного розмаїття та сприяння міжкультурному діалогу, ЮНЕСКО ефективно сприяє культурній дипломатії, формуючи позитивний імідж держав, налагоджуючи взаєморозуміння та співпрацю на міжнародній арені.

Незважаючи на існуючі виклики та критику, потенціал ЮНЕСКО як інструменту м'якої сили залишається значним. У сучасному світі, де культурні фактори відіграють все більш важливу роль у міжнародних відносинах, ЮНЕСКО має продовжувати свою місію зі зміцнення миру та безпеки через культурний обмін та співпрацю, адаптуючись до нових реалій та використовуючи нові можливості для досягнення своїх цілей. Подальші дослідження можуть бути зосереджені на аналізі конкретних проектів ЮНЕСКО з точки зору їхнього впливу на м'яку силу держав та ефективності у сприянні культурній дипломатії.

Список використаних джерел

1. Культурна дипломатія НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК, за загальною редакцією Ірини Матяш та Віктора Матвієнка <https://sshdir.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/ukr.pdf>
2. Офіційний сайт ЮНЕСКО <https://www.unesco.org/en>
3. SOFT POWER AND CULTURAL RELATIONS APPROACHES IN INTERNATIONAL HERITAGE PROTECTION Executed by Schar School of Policy and Government

https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/soft_power_and_cultural_heritage_protection_report.pdf

ЗОВНІШНЯ ТРУДОВА МІГРАЦІЯ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ТА ПОЛІТИЧНИХ ВИКЛИКІВ

Шимоняк Владлена

*студентка III курсу факультету міжнародних економічних відносин
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

керівник: Савка Віталій Янович

*кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародної політики
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Постановка проблеми: детально дослідити глобальні міграційні потоки у контексті сучасних геополітичних, економічних та соціокультурних реалій. Актуальність проблеми та її вплив на соціально-економічний розвиток держав, ринки праці, а також життєдіяльність самих мігрантів, спонукають до детального аналізу та вивчення міграційних процесів.

Мета дослідження: Дослідити зовнішню трудову міграцію України в сучасних умовах соціально-економічних та політичних викликів.

Виклад основного матеріалу: У сучасних умовах глобалізації світова економіка зазнає суттєвих змін, що трансформують міграційні процеси, зокрема шляхом формування нових міграційних потоків та прискорення переміщення робочої сили. Міграція сприяє подоланню культурних, мовних, етнічних та традиційних бар'єрів, стимулюючи розвиток мультикультурного середовища та формування нового соціального типу – індивідів, здатних успішно інтегруватися в нове середовище й активно сприяти його розвитку. Водночас посилення міграційної мобільності може мати й негативні наслідки для економік країн-реципієнтів, де цей процес нерідко сприймається як потенційна загроза економічній стабільності.

Під міграцією населення розуміється процес пересування людей, зазвичай пов'язаний зі зміною місця проживання. На формування міграційних процесів впливають численні фактори, зокрема соціально-економічні, політичні, правові, соціально-психологічні, екологічні та культурні. Водночас ключовим стимулом до еміграції часто виступає значна різниця в рівні реальної оплати праці за однакову роботу в різних країнах. Трудова міграція передбачає переміщення працівників між державами з метою працевлаштування та покращення власного матеріального становища.

Міграція трудових ресурсів означає фізичне переміщення працездатних осіб, спричинене змінами у розвитку та розміщенні виробничих потужностей, а також умовами праці та проживання.

Оцінка поточного розвитку міграційних процесів у глобальному контексті

Міжнародна міграція має нерівномірний характер і формується під впливом безлічі чинників - економічних, географічних, демографічних. В умовах глобалізації трудова міграція набуває дедалі більшого політичного та соціально-економічного значення. Економічні труднощі, геополітична нестабільність і брак гідної зайнятості сприяють зростанню міграції.

У 2022 році міграція до країн ОЕСР досягла рекордного рівня - 6,1 мільйона нових постійних іммігрантів, що на 26% більше, ніж 2021 року. Основний приріст забезпечили гуманітарна та трудова міграція. Сімейна міграція склала 40% від загальної кількості, а вільне пересування всередині ЄС/ЄАВТ залишилося нижчим за рівень 2019 року.

На червень 2023 року в країнах ОЕСР перебувало близько 4,7 мільйона українських біженців. Німеччина, Польща та США прийняли найбільшу їхню кількість. Естонія, Чехія та Литва лідирували за кількістю біженців на душу населення. Тимчасова трудова міграція також зросла: видано понад 2,4 млн дозволів на роботу, не рахуючи близько 2 млн запитів у Польщі. Сезонні та короткострокові трудові мігранти перевищили допандемічний рівень.

Міграція студентів 2022 року сягнула 1,9 млн дозволів на проживання - на 42% більше, ніж 2021 року. Загалом у країнах ОЕСР навчається 4,3 млн іноземних студентів. Кількість прохань про надання притулку також сягнула рекордного рівня - понад 2 млн, переважно з Венесуели, Куби, Афганістану та Сирії. США отримали понад 700 тис. заявок. 625 тис. осіб отримали гуманітарний захист - найвищий показник із 2017 року.

За даними за 2022 рік, 145 мільйонів людей жили в країнах ОЕСР за межами своєї країни народження - це 10,6% населення. Індія стала найбільшою країною походження нових мігрантів, витіснивши Китай. Натуралізація досягла 2,8 млн осіб, включно з 375 тис. у Канаді (+174% проти 2021 року).

Війна в Україні спричинила одну з найбільших міграційних криз з часів Другої світової. Понад 6,3 млн осіб покинули країну, ще 8 млн стали внутрішньо переміщеними. Основні напрямки міграції - Польща, Румунія, Угорщина, Молдова, Німеччина, Чехія. Більшість біженців - жінки та діти. Польща надала тимчасовий захист, доступ до освіти та роботи.

Міграційна криза серйозно впливає на демографію і трудовий потенціал України, ускладнюючи перспективи відновлення. При цьому міжнародне співтовариство, зокрема ЄС, надає підтримку українським біженцям і сприяє їхній інтеграції. Таким чином, війна в Україні змінила глобальні міграційні потоки і створила нові виклики для всього світу.

Вплив демографічних змін на трудову міграцію в умовах трансформації ринку праці

До ключових демографічних факторів, що впливають на міжнародну трудову міграцію, належать чисельність населення, його віково-статева структура, динаміка цих показників, рівень природного приросту та міграційного балансу. Хоча демографічні чинники поступаються за значимістю соціально-економічним відмінностям, вони залишаються важливими, адже без готівкового населення міграція неможлива. У світі основним демографічним детермінантом трудової міграції стало старіння населення. В Україні демографічні питання

найчастіше розглядаються через призму міграційного потенціалу, хоча реальні обсяги міграції залежать від внутрішньої соціально-економічної ситуації та спроможності країн-реципієнтів інтегрувати мігрантів.

Формування робочої сили в розвинених країнах визначається старінням населення, рівнем освіти та міграцією. Зміни у віковій та освітній структурі впливають на динаміку зарплат: загалом підвищуються доходи низькокваліфікованих працівників та знижуються у висококваліфікованих. Імміграція посилює ці процеси, але грає другорядну роль, крім Австралії та Канади. Еміграція ж має асиметричний вплив: відтік кваліфікованих кадрів зі Східної Європи та Ірландії послаблює їхні ринки праці. Вивчення характеристик потенційних мігрантів є важливим для розуміння причин і моделей міграції. Трудові мігранти відрізняються від біженців та тих, хто переїжджає з сімейних причин. Вони зазвичай молоді, що дозволяє довше використовувати економічні вигоди міграції. Особливо це характерно для молоді з сусідніх країн, що прямує до держав зі старіючим населенням, що підкреслює значення демографічних відмінностей у міграційних процесах.

Якщо раніше перенаселення вважалось головною демографічною загрозою, сьогодні спостерігається зворотна тенденція. З 1971 року рівень народжуваності у світі стабільно знижується: з 2,1% щорічного приросту під час «бебі-буму» до 1% у час. Це виклик для економік, що залежать від зростання і трудових ресурсів. Зниження частки молодого населення веде до падіння споживчого попиту, дефляції, уповільнення економіки, а також ускладнює фінансування соціальних програм, особливо пенсійних, підриваючи довгострокову стійкість.

За даними ООН, у 2020 році частка людей віком від 65 років становила близько 10% населення світу, а до 2050 року очікується її зростання до 15,9%. Це глобальне старіння населення серйозно впливає на соціальні, економічні та медичні системи. На Всесвітньому економічному форумі зростання навантаження на пенсійні системи охарактеризовано як «бомбу сповільненої дії». Через медичний прогрес та демографічний перехід число пенсіонерів зростає, а

ресурсів фондів може не вистачити. Це створює загрозу фінансовій нестабільності та соціальному дисбалансу у різних країнах.

Особливості інтеграції трудових мігрантів у період воєнних дій в Україні

Українські громадяни, які були змушені покинути країну внаслідок повномасштабної війни та прибули до Німеччини, можуть отримати статус тимчасового захисту, що дає їм право на легальне працевлаштування. Водночас у разі отримання статусу біженця можливості для офіційної трудової діяльності суттєво обмежуються. Для легальної зайнятості в Німеччині необхідно отримати відповідний дозвіл на роботу, який може бути оформлений у відділі реєстрації іноземців навіть за відсутності конкретної пропозиції щодо працевлаштування. Укладання трудового договору є обов'язковим, а нелегальна зайнятість тягне за собою адміністративні санкції згідно з трудовим законодавством країни.

Вимушена міграція, на відміну від економічної чи добровільної, є складним і часто неконтрольованим явищем. Вона відбувається в умовах високого ризику для життя та здоров'я людей, які змушені залишати свої домівки без належного планування або можливості адаптації до нових умов проживання.

Воєнні дії, що розпочалися в Україні у 2022 році, суттєво трансформували як структуру, так і динаміку міжнародної трудової міграції. Масовий виїзд населення за кордон із метою тимчасового захисту або працевлаштування призвів до того, що питання інтеграції трудових мігрантів у приймаючих країнах набуло нового значення. Змінилася не лише демографічна структура міграційних потоків, але й характер потреб та очікувань мігрантів, що прямо впливає на їхню інтеграцію в нове соціальне та економічне середовище.

Однією з ключових особливостей інтеграції трудових мігрантів у період війни стало те, що значна частина з них є жінками з дітьми, які змушені поєднувати трудову діяльність із соціальними та сімейними обов'язками. Це створює додаткове навантаження на системи соціального забезпечення приймаючих країн. Іншим викликом є визнання професійної кваліфікації

мігрантів. Багато українських фахівців не можуть реалізувати свій професійний потенціал за кордоном через бюрократичні бар'єри або відсутність відповідних програм перенавчання, що знижує рівень їх економічної інтеграції. Таким чином, інтеграція трудових мігрантів у період воєнного конфлікту супроводжується низкою нових викликів, що вимагають скоординованої політики як на національному, так і на міжнародному рівнях. Необхідним є розширення програм підтримки, забезпечення доступу до освіти, підвищення кваліфікації, мовної адаптації та соціальної захищеності, зокрема для найбільш уразливих категорій мігрантів – жінок, молоді та людей похилого віку.

Серед масштабних руйнувань, спричинених повномасштабною агресією Росії проти України, понад 10 мільйонів осіб були змушені залишити свої домівки, ставши або внутрішньо переміщеними особами, або біженцями в країнах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). За даними на червень 2023 року, в межах держав-членів ОЕСР перебувало приблизно 4,7 млн переміщених громадян України.

Висновки: Трудова міграція набуває дедалі більшого значення у глобальному вимірі, суттєво впливаючи на соціально-економічний розвиток як країн-донорів, так і країн-реципієнтів. Сучасні наукові підходи дозволяють розглядати міграційний коридор як інституційну систему, що забезпечує координацію, регулювання та контроль міграційних процесів. Такий коридор складається з комплексної інфраструктури, включаючи національні органи влади, міжнародні організації, систему двосторонніх угод, а також кількісно визначених параметрів міграційних потоків. У глобальному контексті зростає значення гендерного та вікового аспектів трудової міграції. Міграція жінок має потенціал змінювати демографічну структуру, рівень народжуваності та трудовий потенціал країн, водночас компенсуючи дефіцит робочої сили в країнах-реципієнтах. Демографічна ситуація в Україні у 2022 році зазнала радикальних змін, що торкнулися як кількісних, так і якісних характеристик населення. Масова зовнішня міграція, спричинена повномасштабною агресією РФ, справила глибокий вплив на соціальну структуру, економічну стабільність,

обороздатність держави та її міжнародне позиціонування. З огляду на триваючі військово-політичні, економічні та гуманітарні виклики, Україні необхідно мобілізувати усі доступні ресурси, включно з трудовим потенціалом мігрантів.

Список використаних джерел

1. Палагнюк О.В. Міграція як соціально-економічний феномен та неополітичний виклик розвитку сучасного суспільства. Наукові праці. Політологія. Київ, 2014. Вип.218, Т.230. С.37 – 41.
2. Ковальчук А.Ю. Сучасне розуміння міграції та міграційних процесів в Україні. Порівняльно-аналітичне право. Київ, 2015. №1. С.182 – 185.
3. айдуцький А. П. Масштаби трудової міграції українців за кордон. Економіка та держава. 2007. № 8. С. 82 – 86
4. Hanson, G., C. McIntosh. Is the Mediterranean the new Rio Grande? US and EU immigration pressures in the long run. Journal of Economic Perspectives. 2016. Vol.30. No.4 P. 57 – 82.
5. Hanson, G., C. McIntosh. Is the Mediterranean the new Rio Grande? US and EU immigration pressures in the long run. Journal of Economic Perspectives. 2016. Vol.30. No.4 P. 57 – 82.

РОЗДІЛ 3.

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

THE SECURITY OF ELECTRONIC DIPLOMATIC COMMUNICATIONS

Biriukov Mykyta

Master of the Faculty of International Economic Relations

State Higher Educational Institution

“Uzhhorod National University”

Scientific advisor: Sidun Larysa

supervisor, Associate Professor

of the Theory and Practice of Translation Department

Uzhhorod National University

Introduction. The digital age has fundamentally transformed diplomacy. Traditional face-to-face negotiations, handwritten communiqués, and secure telegraphs, although still widely used, now evolved into instant messaging, social-media engagement, and encrypted information exchange. This evolution, often referred to as *digital diplomacy* or *e-diplomacy* [4], has not only changed the methods for state-to-state communication but has also introduced a new layer of vulnerability: cyber threats. The digitalization of diplomacy offers convenience, increased reach, speed, and public engagement but also demands robust security frameworks to protect sensitive diplomatic data from espionage, misinformation, and cyberattacks.

Evolution of Digital Diplomacy

The concept of digital diplomacy emerged alongside the rise of information and communication technologies (ICTs). One the Romanian article on this topic describes this “movement from offline to online” as the birth of a new area of diplomatic

communications, where diplomats can directly speak to global audiences through platforms such as Facebook, Twitter, YouTube, ect. [4] Likewise, PRISM UA, Ukrainian foreign policy and security think-tank, analyzes how the European Union and Ukraine apply digital tools: Ukraine combats Russian disinformation campaigns by enhancing its online presence, using digital sphere both as offensive and defensive instrument, on the other hand, the EU uses digital diplomacy to project normative leadership in global technology governance [3]. This reflects the variety of possible situations in which digital diplomacy can be utilised.

Cybersecurity Risks and National Resilience

With the shift to digital tools, securing diplomatic communications has become critical. Another Romanian study on this topic notes that although digital diplomacy democratizes foreign-policy outreach, it simultaneously exposes diplomats to novel security threats, such as phishing, ransomware, deepfakes, and data breaches, that can undermine national interests [1]. The *Georgetown Security Studies Review* further argues that cyber diplomacy must be integral to national cyber-resilience strategies: diplomatic networks are prime targets for both state-sponsored hackers and criminal groups seeking leverage over international negotiations [2].

Balancing Transparency and Security

Digital diplomacy's dual nature, public outreach against confidential negotiation, creates a tension between transparency and security. While embassies can use social media to promote cultural exchanges or policy statements, true backchannel negotiations still rely on secure VPNs, end-to-end encrypted email, and dedicated diplomatic cables. It is also stresses that digital platforms can amplify foreign policy messaging but are inherently vulnerable to manipulation, thus, highlighting the need for strict protocols when using social networks for official communication. Overreliance on public platforms can erode the nuance essential in high-stakes diplomacy, as digital channels can be manipulated to spread false narratives and misinformation.

Strategies for Enhancing Security

To safeguard electronic diplomatic communications, states should adopt multi-layered, internationally coordinated strategies. Firstly, encryption remains foundational, and governments must mandate end-to-end encryption and align with standards like the EU's GDPR for data protection and the Tallinn Manual's cyber conflict principles [3]. Secondly, training for diplomats should integrate international cybersecurity guidelines, such as those outlined by the UN's Group of Governmental Experts (GGE) and the OSCE Confidence-Building Measures [1]. Thirdly, diplomatic institutions can bolster their resilience by joining cyber capacity-building initiatives, including NATO's Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (CCDCOE) and the EU's Cyber Diplomacy Toolbox. Lastly, international agreements must evolve - states need to negotiate enforceable cyber norms, clarify attribution protocols, and develop rapid response cooperation frameworks, such as those supported by the Paris Call for Trust and Security in Cyberspace [2].

Conclusion. Digital diplomacy has revolutionized statecraft, offering unprecedented flexibility in outreach and engagement. Yet it also poses significant cybersecurity challenges. Diplomatic infrastructures must be as resilient as they are accessible. Secure electronic communication is no longer optional; it is a strategic imperative. By coupling innovative digital tools with stringent security practices, states can uphold the integrity of their diplomatic missions in the 21st century.

REFERENCES

1. Frey, A. (2024). *Digital Diplomacy: Challenges and Opportunities for Secure Communication*. Romanian Journal of European Affairs. Retrieved from https://rjea.ier.gov.ro/.../Digital-diplomacy_Frey_2024_final.pdf
2. Georgetown Security Studies Review. (2025, February 9). The Digital Shield: Using Cyber Diplomacy to Strengthen National Cyber Resilience. *Georgetown Security Studies Review*. Retrieved from <https://georgetownsecuritystudiesreview.org/2025/02/09/the-digital-shield-using-cyber-diplomacy-to-strengthen-national-cyber-resilience/>

3. PRISM UA. (2024). English EUs and Ukraine's Approaches to Digital Diplomacy in the Geopolitics of Technologies. *PRISM UA*. Retrieved from <https://prismua.org/en/english-eus-and-ukraines-approaches-to-digital-diplomacy-in-the-geopolitics-of-technologies/>

4. Voicu S.-N. (2020). Digital Diplomacy. A New Micro-Sphere of Public Communication. *Postmodern Openings*, 11(3), 160–176. Retrieved from <https://doi.org/10.18662/po/11.3/205>

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON TRANSLATION AND INTERPRETING PRACTICES

Глипка Станіслав, Шимоняк Владлена

*студенти III курсу факультету міжнародних економічних відносин
ДВНЗ “Ужгородський національний університет”*

Наукові керівники:

Сідун Лариса Юріївна

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та практики перекладу
ДВНЗ “Ужгородський національний університет”*

Калинич Ірма Йосипівна

*старший викладач кафедри теорії та практики перекладу
ДВНЗ “Ужгородський національний університет”*

Statement of the problem. Artificial intelligence is actively penetrating the field of translation and interpreting, changing traditional approaches to work. The question arises as to how these technologies affect the professional activities of translators and interpreters and what challenges this creates for the industry.

The purpose of the research. The purpose of this study is to examine the impact of artificial intelligence on modern translation and interpreting practices, as well as to identify the main changes, benefits, and challenges that these technologies pose for professionals in the field.

Outline of the main material. In the 21st century, artificial intelligence (AI) has become an integral part of many industries, and translation is no exception. With the development of computer technology, powerful language models began to emerge that can process and generate texts in different languages. Initially, such systems were

based on simple algorithms, but today they use sophisticated neural networks, machine learning, and large volumes of language corpora.

Some of the most common tools are neural network machine translation systems, including Google Translate, DeepL, Amazon Translate, and Microsoft Translator. They provide translation into more than 100 languages and are actively used in both professional and domestic environments. It is important to note that modern models, such as ChatGPT by OpenAI, are capable of not only translating text but also interpreting it, adjusting it to the context, style, and audience. This opens up new opportunities for translators, but also changes the requirements for their qualifications. Translators must have post-editing skills and be able to analyze a text from the point of view of both linguistics and cultural studies.

In today's economy, where demand for multilingual content is growing, translation speed is becoming a critical factor. That is why AI is becoming increasingly popular among companies seeking to operate effectively in the global market. However, along with the benefits, there are also threats, including loss of work for novice translators, deterioration of translation quality without proper editing, and dependence on technologies that may contain errors or biases.

Thus, the development of AI in translation is an ambiguous phenomenon: on the one hand, it is a technical breakthrough, and on the other hand, it is a challenge for the professional community.

The impact of artificial intelligence on translation

Artificial intelligence has a significant impact on the field of translation, as text processing lends itself well to automation. Modern AI systems can translate large amounts of information in seconds, which is actively used in business. The main advantages are high speed, scalability and low cost. However, the quality of translation, especially of fiction and journalism, often suffers: AI does not handle metaphors, irony and cultural nuances well. As a result, the translator's role is shifting towards post-editing, which requires new skills such as stylistics, editing, CAT tools and understanding of language models. There is also the issue of authorship, confidentiality and accuracy, especially in legal, medical and scientific fields. The future of translation

is human-machine collaboration, which modern educational institutions should prepare for.

The Essence of Translation and Interpretation as Types of Language Activity.

Translation and interpretation are key processes of intercultural communication. Translation is the reproduction of a written text from one language into another, while preserving the meaning, style, and emotional impact of the original. Interpretation involves the instantaneous transformation of what is said from one language into another in real time. Both processes require a deep understanding of languages, culture, context, and communication goals.

Artificial Intelligence in Language Technologies: Definition and Key Tools

Artificial intelligence (AI) is the ability of machines and computer systems to perform tasks that typically require human intelligence, such as speech recognition, text analysis, decision-making, and learning. In the field of translation, AI is represented by such tools as:

- Neural machine translators (NMT) - Google Translate, DeepL, Amazon Translate;
- Speech recognition systems - Google Speech-to-Text, Whisper by OpenAI;
- Automatic subtitling and real-time translation services - Zoom AI captions, Microsoft Translator;
- Language models - GPTs that can automatically generate, edit, or translate text.

Automatic interpretation is currently one of the most dynamic areas of development. Zoom, Google Meet, and Microsoft Teams already offer real-time automatic translation services.

However, these systems face technical challenges:

- Poor quality of accent and dialect recognition;
- Problems with background noise;
- Delays in information transmission;
- Inability to take into account non-verbal signals.

Challenges for professional translators and interpreters. The main threat is the potential displacement of human labor by automated systems. However, practice shows that AI is most effective in tandem with a human: a translator or interpreter can edit machine translation while maintaining quality, accuracy, and authenticity. However, there are barriers: lack of investment in language technology, limited Ukrainian text corpora for training neural networks, and uneven access to technology in the regions.

Focusing on AI accuracy in translation practice: pros and cons

Pros:

- *Fast turnaround.* AI-based translation models provide near-instantaneous translation, significantly reducing the time it takes to translate documents or conversations in real time. This speed is especially useful in dynamic environments where immediate communication is crucial.
- *Cost-reducing solutions.* These platforms can handle large volumes of content without the fatigue or resource constraints faced by human translators. This automation significantly reduces the cost per translation, making large-scale or frequent translation jobs more cost-effective.
- *Uninterrupted availability.* AI translation services operate 24/7 without interruption or downtime, ensuring that translations are available at any time, effectively adapting to different time zones and urgent requests.

Cons:

- *Context awareness.* AI translation tools often have trouble understanding context, nuance, and cultural subtleties. They may miss idiomatic expressions, metaphors, or cultural references, resulting in technically correct but contextually inappropriate or misleading translations.
- *The difficulty of translating rare languages.* AI translates widely spoken languages with huge data sets. For less common languages or dialects, translation quality can suffer significantly due to the lack of comprehensive data to effectively train AI models.
- *Security issues.* Managing sensitive information in AI document translation poses risks such as insecure data storage, privacy compliance issues, and potential

vulnerabilities in AI systems. The involvement of third parties and insufficient anonymization increase the risk of data disclosure.

Conclusion. Thus, the introduction of artificial intelligence into the field of translation and interpretation is fundamentally changing traditional approaches to language mediation. Thanks to the development of neural networks, machine learning, and deep language analysis, modern AI-based translation tools are able to provide high text processing speed, adaptation to the context, and minimize the human factor in the translation process. The effectiveness of such systems is especially noticeable in translating technical, standardized, and voluminous texts that require speed.

At the same time, it is important to emphasize that despite the rapid development of artificial intelligence, professional translators and interpreters remain indispensable in areas where cultural, emotional, ethical, and contextual nuances play an important role. A human specialist is able to adapt a text to a specific audience, identify intercultural differences, and avoid distortion of meaning, which is still beyond the reach of even the best algorithms.

Thus, the future of translation is likely to be a symbiosis between humans and artificial intelligence. Machines will be able to greatly facilitate routine tasks, while the translator will act as an editor, analyst, and expert. The successful implementation of AI in translation practice will depend on the ability of professionals to adapt to new conditions, constantly improve their digital skills, and interact ethically with new technologies.

REFERENCES

1. Adam Kossowski. (03.03.2025). Lost in Translation? How AI is Reshaping Multilingual Communication. URL: [Innovating Multilingual Interaction: AI's Influence on the Translation and Interpreting Industry](#)
2. Globalization Organization. (2025). Localization Specialist. URL: <https://www.gala-global.org>.
3. UNESCO. Digital Library. (2024) URL: <https://unesdoc.unesco.org>

“FROM ‘BREAK A LEG’ TO ‘ЗЛАМАЙ НОГУ’: WHEN IDIOMS GO WRONG”

Hoys Ivanna, Lukachko Dmytro

*3rd-year students, International Economic Relations Faculty,
Uzhhorod National University*

Sidun Larysa

*supervisor, Associate Professor
of the Theory and Practice of Translation Department
Uzhhorod National University*

Kalynych Irma,

*supervisor, senior teacher
of the Theory and Practice of Translation Department
Uzhhorod National University*

The problem statement. In the context of globalization and intercultural exchange, the ability to translate idiomatic expressions accurately is more important than ever. However, idioms pose a unique problem for translators: their meaning cannot be deduced from individual words. A literal translation often fails to convey the correct idea, and in many cases, results in absurd or misleading interpretations. This is particularly problematic when dealing with culturally specific idioms that have no direct equivalent in the target language. The challenge lies in preserving both meaning and cultural resonance while adapting idioms across languages.

The research objectives. The research is aimed to analyze the difficulties encountered in translating idiomatic expressions between English and Ukrainian. The thesis focuses on identifying the most common types of mistakes, exploring the underlying cultural factors, as well as providing strategies for translators to overcome

such difficulties. Ultimately, the goal is to raise awareness of the importance of cultural context and to emphasize the role of the translator as a cultural mediator.

Main material. Idioms are a central part of every language. They reflect not only how people communicate but also the way they perceive the world. The phrase “Break a leg,” for example, is a theatrical way in English to wish someone good luck. Yet, a literal translation into Ukrainian — “Зламай ногу” — sounds like a threat or curse, Ukrainian culture lacks the superstitious background of English-speaking theater traditions. The more appropriate Ukrainian equivalent is “Ні пуху, ні пера!” which similarly uses reverse psychology to attract good luck [1].

One major difficulty in translating idioms is the absence of direct equivalents. Each language develops idiomatic expressions based on its own history and daily experiences. The Ukrainian phrase “Як кіт наплакав” (literally “as much as a cat cried”) conveys the idea of a very small amount. In English, this could be translated as “a drop in the bucket.” A literal translation, however, would confuse English speakers unfamiliar with the original idiom’s meaning.

Another issue arises from cultural discrepancies. The English idiom “Kick the bucket,” meaning “to die,” when translated directly into Ukrainian (“штовхнути відро”) becomes nonsensical. Ukrainian culture expresses the same idea using euphemistic phrases such as “відійти в інший світ” (to pass into another world), which preserve the tone and intent of the original without relying on confusing metaphors.

Examples from other languages reinforce this point. The Spanish idiom “Estar en la luna” (literally “to be on the moon”) means to be absent-minded. If translated word-for-word into English, it sounds odd or surreal, whereas the phrase “to have one’s head in the clouds” better captures the intended meaning. Similarly, the Chinese idiom “畫蛇添足” (“to draw legs on a snake”) means to ruin something by overdoing it. An English reader would find this phrase strange without context, but its equivalent “to gild the lily” or “to overdo it” makes the meaning clear [2].

Faulty idiom adaptation can lead to communication failure or unintended humor. For example, “It’s raining cats and dogs” (heavy rain) becomes “Ллє котами й собаками” in Ukrainian — a literal translation that makes little sense. The correct

cultural equivalent in Ukrainian is “Ллє, як із влдра” (pouring like from a bucket). Similarly, the Ukrainian idiom “Дивитися, як баран на новл ворота” (to be confused or bewildered) doesn’t translate well into English, as rams aren’t a metaphor for confusion. A better English version would be “to look like a deer in headlights.”

To tackle these challenges, translators must use various strategies:

1. Use of equivalent idioms when available. If both languages have a similar expression, it should be used for clarity and emotional impact.
2. Cultural substitution, replacing the idiom with one that resonates in the target culture, even if it uses different imagery.
3. Descriptive translation, explaining the meaning when no equivalent exists.
4. Use of footnotes or translator’s notes in literary or academic contexts, to preserve the original while making it understandable [3].

These approaches require not just linguistic knowledge, but cultural sensitivity, contextual thinking, and a deep understanding of how idioms function within each language.

Conclusion. Idioms are more than just colorful turns of phrase — they are carriers of cultural identity. Their improper translation, such as turning “Break a leg” into “Зламай ногу,” demonstrates the risks of literalism in cross-cultural communication. Successful idiomatic translation demands attention not only to meaning but also to tone, context, and cultural symbolism. Translators must bridge the gap between languages not merely by translating words, but by transferring meaning, emotion, and cultural context. Only then can idioms retain their communicative power and resonance, avoiding misinterpretation and preserving the rich tapestry of the original language.

REFERENCES

1. Baker, M. In Other Words: A Coursebook on Translation (3rd ed.). Routledge - <https://www.routledge.com/In-Other-Words-A-Coursebook-on-Translation/Baker/p/book/9781138666887>
2. Newmark, P. A Textbook of Translation. Pearson Education - <https://archive.org/details/textbookoftransl0000newm>
3. Larson, M. L. Meaning-Based Translation: A Guide to Cross-Language Equivalence. University Press of America - <https://rowman.com/ISBN/9780761822461/Meaning-Based-Translation-A-Guide-to-Cross-Language-Equivalence>

“ETHICAL PROBLEMS IN TRANSLATION OF ADVERTISEMENTS”

Yurii Kohut

*3rd-year student, International Economic Relations Faculty,
Uzhhorod National University*

Irma Kalynych,

*supervisor, senior lecturer
Department of Theory and Practice of Translation
Uzhhorod National University*

Formulation of the problem. The increasing interconnectedness of global markets has led to an unprecedented surge in cross-cultural advertising. To effectively reach diverse consumer bases, companies frequently resort to the translation of their advertising materials. This process, while crucial for international marketing success, introduces a complex array of ethical challenges stemming from linguistic and cultural disparities. The inherent difficulties in accurately conveying persuasive messages across different languages and cultural contexts can inadvertently or intentionally lead to ethical breaches. The pressure to create impactful and persuasive advertising that resonates with local audiences can sometimes compromise ethical standards during the translation process. Furthermore, the rapid dissemination of advertising content through digital channels amplifies the consequences of unethical translations, potentially triggering swift and widespread negative reactions from consumers and the public.

The aim of the thesis. This report aims to provide a comprehensive analysis of the ethical problems that arise in the translation of advertising materials. It will investigate the various types of ethical dilemmas encountered, explore their impact on both companies and consumers, define the roles of translators and advertising agencies

in ensuring ethical practices, examine existing guidelines and codes of conduct, and consider future trends in this critical area of international marketing.

Main material. Ethical considerations form the bedrock of responsible advertising practices. The primary aim of ethics in advertising is to build and maintain consumer trust, which is essential for fostering long-term brand loyalty and success. Ethical advertising ensures that consumers receive accurate and honest information about products and services, empowering them to make informed purchasing decisions. It also promotes transparency in advertising practices, including the disclosure of relevant information about products, pricing, and the use of consumer data. Respecting the cultural norms, values, and sensitivities of the target audience is another crucial aspect of ethical advertising, helping to avoid offense and cultivate positive brand associations. Furthermore, ethical advertising entails avoiding the exploitation of vulnerable consumer groups and refraining from perpetuating harmful stereotypes. Adherence to legal and industry regulations is also fundamental to ensure fair competition and protect consumers from deceptive or misleading practices.

Inaccurate or unethical translation directly undermines these essential goals of ethical advertising. When translations are inaccurate, they can lead to false or misleading claims about products or services, directly violating the principle of honesty and eroding consumer trust. Culturally insensitive translations can offend the target audience, resulting in damage to the brand's image and a loss of trust.

Furthermore, unethical translation practices can inadvertently or intentionally perpetuate harmful stereotypes, violating the principles of respect and social responsibility. A notable example is the translation of KFC's slogan "Finger Licking Good" into Chinese, which was interpreted as "Eat your fingers off". This literal translation failed to capture the intended positive connotation and instead created an undesirable message, thereby undermining the goal of positive brand perception.

These instances highlight that even seemingly minor translation errors can have significant negative consequences on how an advertisement is received and the overall perception of the brand. The increasing reliance on automated translation tools without adequate human oversight further exacerbates the risk of such errors, emphasizing the

indispensable role of professional human expertise in ensuring ethical and effective advertising translation.

Several types of ethical problems can arise during the translation of advertising materials. One significant area involves cultural adaptation challenges that can lead to misunderstanding. Idiomatic expressions and slang, which are often deeply embedded in a specific culture, rarely translate directly into another language. A literal translation of such phrases can result in messages that are either nonsensical or unintentionally offensive to the target audience. Humor, another culturally specific element, poses a significant challenge in translation. What is considered funny in one culture might fall flat or even be deemed inappropriate in another. Effective translation of humor often requires a process known as transcreation, which involves adapting the message's tone and style to resonate with the target culture rather than simply translating the words.

Furthermore, religious and social sensitivities must be carefully navigated during translation to avoid causing offense. Advertisements that are acceptable in one cultural context might violate deeply held religious beliefs or social norms in another. For example, IKEA's "Fartfull" workbench, while meaning "full speed" in Swedish, the company's native language, carries a humorous and likely unintended meaning in English-speaking countries. This example underscores that successful advertising translation requires more than just linguistic competence; it demands a thorough understanding of the target culture's nuances.

Another critical ethical problem involves the use of stereotypes or offensive content in translated advertisements. Advertising has the power to shape and reflect societal attitudes towards various social groups. Translated advertisements can unfortunately perpetuate harmful stereotypes related to race, ethnicity, gender, age, or other characteristics if translators and advertising agencies are not sufficiently sensitive to these issues. Such stereotypical portrayals can reinforce negative biases and contribute to social inequality. Moreover, translated advertisements can sometimes engage in cultural appropriation, using elements of a minority culture without proper understanding, respect, or permission, which can be deeply offensive to members of that culture.

While not a direct translation error, the ethical controversy surrounding the Ram Trucks Super Bowl advertisement that used Martin Luther King Jr.'s sermon illustrates the ethical complexities of incorporating culturally significant content into advertising. In a translated context, similar ethical dilemmas could arise if an advertisement intended for one culture inappropriately references or trivializes sensitive cultural or historical elements from another.

Finally, the impact of translation on brand image and consumer trust is a paramount ethical consideration. Cultural misunderstandings, offensive content, or false claims resulting from poor translation can severely damage a company's reputation and erode the trust of consumers in the target market. When consumers encounter advertising that is inaccurate, culturally insensitive, or misleading, they are likely to question the brand's credibility and may be hesitant to purchase its products or services. The long-term consequences of such ethical breaches can be significant, leading to decreased sales, negative word-of-mouth, and a lasting negative perception of the brand. HSBC's experience with their translated slogan "Assume Nothing," which was interpreted as "Do Nothing" in several countries, resulting in a costly rebranding campaign, clearly illustrates the potential financial implications of translation errors on brand image. Therefore, ensuring the ethical integrity of advertising translation is crucial for protecting a brand's reputation and maintaining the trust of its consumers in international markets.

Conclusion. Ethical problems in the translation of advertisements pose significant challenges in the global marketplace. Cultural misunderstandings, the perpetuation of stereotypes, false or misleading claims, and the erosion of brand image and consumer trust are key ethical concerns that can arise during the translation process. These issues can have severe consequences for both companies and consumers, leading to financial losses, legal repercussions, reputational damage, offense, and misinformation. Ensuring ethical integrity in advertising translation requires a strong commitment from both translators and advertising agencies. Translators must prioritize accuracy, cultural sensitivity, and ethical awareness, while agencies must implement rigorous oversight and adhere to relevant codes of conduct.

Prioritizing ethical considerations at every stage of advertising translation is essential for effective and responsible international marketing practices.

REFERENCES

1. How to Avoid #Translation Fails in Your Next Marketing Campaign - <https://www.allaboutadvertisinglaw.com/2016/05/how-to-avoid-translation-fails-in-your-next-marketing-campaign.html>
2. When a Global Journey Goes South: 10 Examples of Bad Translation - <https://phrase.com/blog/posts/5-examples-localization-gone-tragically-awry/>
3. Famous brand that failed due to translation errors - <https://seatongue.com/blog/famous-brands-that-failed-due-to-translation-errors/>
4. The Horrors of Cross-Cultural Advertising Translations - <https://thenativa.com/blog/cross-cultural-advertising-translations/>
5. Cultural Differences Affecting Advertising - <https://irjems.org/Volume-3-Issue-10/IRJEMS-V3I10P130.pdf>
6. Transcreation: The Art of Marketing Across Cultures - <https://phrase.com/blog/posts/transcreation-marketing-across-cultures/>

ENGLISH-LANGUAGE ADVERTISING COMMUNICATION: PROBLEMS OF TRANSLATION AND ADAPTATION

Koshelia Yana

*3rd-year student, International Economic Relations Faculty,
Uzhhorod National University*

Irma Kalynych,

*supervisor, senior lecturer
Department of Theory and Practice of Translation
Uzhhorod National University*

Abstract. In the context of globalization, English-language advertising has become a dominant force in shaping consumer behavior and promoting transnational brand identity. However, the process of translating and adapting such advertising to various cultural and linguistic environments presents significant challenges. This article explores the key linguistic, cultural, and semiotic difficulties encountered in this process and highlights the importance of transcreation as an effective strategy. The analysis is supported by theoretical insights and practical examples, with attention paid to socio-cultural codes, legal constraints, and localization strategies.

Keywords: advertising, translation, transcreation, cultural adaptation, English-language communication, localization.

In the modern globalized economy, advertising serves not only as a tool of commercial promotion but also as a medium of intercultural communication. English, as the global lingua franca, plays a central role in international advertising. However, its pervasiveness does not eliminate the cultural specificity embedded in language use. As D. Crystal (2003) notes, “English has become the global language, but it is not culturally neutral.” This observation is particularly relevant in advertising discourse, where language, culture, and emotion are inextricably linked.

The process of translating English-language advertising requires more than linguistic competence; it demands cultural sensitivity, creativity, and a deep understanding of target audiences. This article investigates the fundamental challenges and solutions related to the translation and adaptation of English-language advertising messages.

Advertising discourse is characterized by brevity, emotional appeal, metaphorical language, and a persuasive tone. G. Leech (1966) emphasizes that “the language of advertising is loaded with connotation, designed to stimulate desire and imply benefits without stating them directly.” Features such as slogans, idioms, and rhythm contribute to the complexity of translating advertisements. Moreover, advertising often functions through symbolic associations rather than explicit descriptions. The implicit nature of such messages poses a challenge for translators attempting to preserve both semantic content and communicative impact across cultures.

Cultural references, values, and humor embedded in advertisements often lack equivalents in the target culture. This can result in misinterpretation or even offense. For instance, Coca-Cola’s initial slogan “Open Happiness” was translated too literally into Mandarin, losing its emotional resonance. Such cases highlight the need for cultural transposition (Hatim & Mason, 1997). English advertising frequently employs idioms, puns, and other rhetorical devices that do not translate directly. An example is HSBC’s slogan “Assume Nothing,” which became “Do Nothing” in some markets, distorting the intended message. According to P. Newmark (1988), idiomatic expressions often require compensatory strategies rather than direct equivalence.

Sound symbolism, alliteration, and rhyme are key components of advertising slogans (e.g., “Snap, Crackle, Pop”). These are difficult to replicate without restructuring the message, which may lead to loss of original rhythm and aesthetic value.

Unintended meanings can arise when brand names are introduced into new linguistic environments. For example, Mitsubishi’s “Pajero” had to be rebranded in

Spanish-speaking markets due to vulgar connotations. Such cases underscore the necessity of linguistic market research during brand localization.

Given the inadequacy of direct translation in advertising, transcreation emerges as the most effective strategy. Transcreation involves recreating the message in the target language while maintaining its emotional, cultural, and persuasive effect. G. Lemoine (2020) asserts: “You are not translating a text; you are translating a purpose, a feeling, a reaction.” Transcreation is particularly suitable for culturally embedded content and requires collaboration between translators, marketers, and local experts. It often entails rewriting entire segments to ensure resonance with the target audience.

Color, imagery, and symbolism vary across cultures. Red, for instance, symbolizes excitement in Western societies but may connote danger or mourning in others. Advertisers must consider the semiotic landscape of each market.

Humor is among the most culturally contingent elements in advertising. What is considered amusing in one culture may be inappropriate in another. Irony and sarcasm are often lost in translation and must be carefully adapted or omitted.

Advertising laws and moral standards differ globally. Content related to gender roles, religion, or health may be acceptable in one country but banned in another. Compliance with local legislation is essential for market entry.

Global brands often aim to preserve a unified brand identity. For instance, Nike retains the slogan “Just Do It” in most countries, while modifying accompanying text and imagery to fit local values. This hybrid strategy supports both global consistency and local relevance.

McDonald’s global slogan “I’m Lovin’ It” is translated as “Ich liebe es” in Germany and “C’est tout ce que j’aime” in France. Each version preserves the original sentiment while adapting to linguistic norms and phonetic rhythm.

Procter & Gamble’s Ariel campaigns adjust metaphors to regional perceptions of cleanliness and family roles. In India, the emotional emphasis is on maternal care, while Scandinavian markets focus on sustainability.

To achieve successful advertising localization, companies and translators should consider the following strategies:

- Employ native-speaking copywriters with marketing expertise;
- Conduct cultural audits and focus groups in target regions;
- Avoid literal translations in favor of adaptive strategies;
- Use Hofstede's cultural dimensions to assess value-based differences;
- Be prepared to reconceptualize the entire campaign.

B. Esselink (2000) aptly notes that “localization is not translation—it is adaptation, customization, and empathy combined.”

Conclusion. English-language advertising communication presents complex challenges in translation and adaptation due to linguistic specificity, cultural diversity, and rhetorical techniques. Missteps can result in failed campaigns, while successful transcreation can significantly enhance brand perception and consumer engagement. Cultural competence, therefore, is not an auxiliary skill but a central component of effective global advertising practice.

REFERENCES

1. Chandler, D. (2007). **Semiotics: The Basics**. Routledge.
2. Crystal, D. (2003). **English as a Global Language**. Cambridge University Press.
3. Esselink, B. (2000). **A Practical Guide to Localization**. John Benjamins.
4. Hatim, B., & Mason, I. (1997). **The Translator as Communicator**. Routledge.
5. Hofstede Insights. (n.d.). **Cultural Dimensions Theory**. Retrieved from <https://www.hofstede-insights.com>
6. Leech, G. (1966). **English in Advertising**. Longman.
7. Lemoine, G. (2020). **The Role of Transcreation in Global Marketing**. Localization World Conference.
8. Newmark, P. (1988). **A Textbook of Translation**. Prentice Hall.
9. - Case studies retrieved from Coca-Cola, McDonald's, Nike, HSBC, and Procter & Gamble official materials.

THE COMPLEXITIES OF REAL-TIME TRANSLATION: ISSUES IN SIMULTANEOUS INTERPRETATION

Fedo Viktoriia, Tsap Vasyl

*3rd-year students, International Economic Relations Faculty,
Uzhhorod National University*

Scientific advisor: Sidun Larysa

*Associate Professor
of the Theory and Practice of Translation Department
Uzhhorod National University*

Statement of the problem. Simultaneous interpretation (SI) is a vital component of multilingual communication in international diplomacy, business, and global events. Despite its significance, SI presents numerous challenges that affect the accuracy and efficiency of real-time translation. These challenges include cognitive overload, synchronization difficulties, technological limitations, and cultural nuances. Understanding and addressing these issues are essential for improving interpreter performance and the overall quality of multilingual communication.

The purpose of the research. This research aims to explore the complexities associated with simultaneous interpretation, focusing on the cognitive, technical, and contextual challenges faced by interpreters. The study seeks to identify effective strategies and technological advancements that can mitigate these challenges, thereby enhancing the quality and reliability of real-time translation.

Outline of the main material. Simultaneous interpretation, by nature, requires the interpreter to operate under intense time constraints with minimal opportunity for revision or reflection. Unlike consecutive interpretation, where pauses are inherent to the process, simultaneous interpretation demands immediate response. This introduces a margin of error that cannot be avoided entirely, even by the most skilled professionals

[2]. Additionally, interpreters often face environmental stressors such as noisy surroundings, unclear speech from the speaker, or fast-paced delivery that complicate their task. These external pressures further exacerbate internal cognitive demands and can lead to interpreter burnout over time if not managed properly [1].

An essential aspect of successful simultaneous interpretation lies in preparation. Interpreters must be well-versed in the topic at hand, including specialized terminology, cultural references, and context-specific idioms [4]. This preparatory phase involves not only familiarization with content but also rehearsal using likely phrases and potential speaker styles. However, in real-life scenarios, interpreters are not always granted sufficient time or resources to prepare thoroughly. Last-minute assignments or rapidly changing agendas at conferences can undermine preparation, leading to compromised performance [2].

Furthermore, language combinations play a crucial role in the complexity of simultaneous interpretation. For instance, interpreting from a syntactically flexible language like German into a more rigid word order language like English requires different processing strategies than interpreting between two languages with similar structures. The interpreter must account for grammatical shifts, gendered language, and various forms of address—all while maintaining fluid speech in the target language. This can be especially demanding when dealing with idiomatic language, metaphors, or culturally loaded references that do not easily translate [4].

The interpreter's role is also influenced by the setting in which interpretation takes place. Conference interpreting, court interpreting, medical interpreting, and broadcast interpreting each bring unique expectations and limitations. In courtrooms, accuracy and neutrality are paramount; interpreters must resist the urge to “improve” or rephrase. In medical contexts, empathy and clarity become essential, particularly when dealing with emotionally charged or sensitive topics [3]. Each domain requires tailored training, terminology awareness, and ethical considerations.

Interpreter training institutions emphasize the development of certain core competencies such as memory enhancement techniques, paraphrasing exercises, and sight translation drills. These pedagogical tools aim to simulate the real-time demands of SI and prepare interpreters for the spontaneous and high-pressure environments in which they will work. Still, not all programs are standardized across countries, leading to varying levels of proficiency and preparedness among interpreters globally. This calls for greater international collaboration and the establishment of common accreditation standards for simultaneous interpretation [5].

Ethics in interpretation is another crucial dimension that deserves attention. Interpreters must remain neutral and refrain from adding personal commentary or omitting parts of the message. The pressure to align with certain perspectives or to “soften” controversial speech can be strong in political or high-stakes settings. Thus, ethical training and strong professional guidelines are vital to ensure integrity in practice.

Another area of increasing interest is the use of remote simultaneous interpretation (RSI), especially in the wake of the COVID-19 pandemic. RSI allows interpreters to work from remote locations using digital platforms [3]. While this innovation expands accessibility and reduces travel costs, it also introduces new challenges: sound delays, technical glitches, and reduced interaction with the speaker and audience. Furthermore, interpreters may feel isolated or disconnected in virtual environments, which can affect their performance. Research into the ergonomics of RSI workspaces and the psychological impact of remote interpreting is still emerging [4].

To support interpreters, many conferences now include a team of technical staff and coordinators who ensure smooth communication between speakers, interpreters, and listeners. Collaboration and clear communication protocols are vital for avoiding disruptions [4]. However, smaller organizations or ad hoc events often lack such support systems, placing additional burdens on the interpreter to troubleshoot technical issues themselves.

While AI and machine interpretation continue to improve, particularly in structured or repetitive language use cases, they still fall short in terms of emotional intelligence, cultural competence, and adaptability. Human interpreters remain irreplaceable in nuanced settings such as diplomatic negotiations, therapy sessions, and literary translation. Hybrid models, where AI tools assist human interpreters by offering real-time glossary suggestions or generating speech-to-text transcriptions, are gaining popularity but must be used cautiously to avoid over-reliance [4].

Conclusion. Simultaneous interpretation represents a complex, high-stakes linguistic task that combines rapid cognition, technological interfacing, and cultural sensitivity. The evolving landscape of interpretation—shaped by globalization, digitalization, and cross-cultural exchange—demands continuous professional development and institutional support. As new challenges emerge, so must new solutions: better training methodologies, more inclusive technologies, and greater awareness of the interpreter's central role in global communication.

REFERENCES

1. Globibo Conference Interpretation. (n.d.). Challenges Faced by Simultaneous Interpreters. URL: <https://conference-interpretation.asia/challenges-for-simultaneous-interpreters/?utm>
2. ResearchGate. (2024). Synchronization Problems of Simultaneous Translation. URL: https://www.researchgate.net/publication/382322638_SYNCHRONIZATION_PROBLEMS_OF_SIMULTANEOUS_TRANSLATION
3. Globibo Conference Interpretation. (n.d.). Technological Innovations in Simultaneous Interpretation. URL: <https://conference-interpretation.asia/technological-innovations-in-simultaneous-interpretation/?utm>

4. International Journal of Artificial Intelligence. (2025). Simultaneous Interpretation: Bridging Language Barriers in Real-Time. URL: <https://www.academicpublishers.org/journals/index.php/ijai/article/view/2658?utm>

CULTURAL BARRIERS IN INTERLINGUAL COMMUNICATION AND THEIR OVERCOMING IN THE TRANSLATION PROCESS

Cheremiska Daniela

3rd-year student, International Economic Relations Faculty,

Uzhhorod National University

Scientific advisor: Kalynych Irma

senior teacher of the Theory and Practice of Translation Department

Uzhhorod National University

Scientific advisor: Drabov Nataliya

teacher of the Theory and Practice of Translation Department

Uzhhorod National University

In today's interconnected world, interlingual communication between speakers of different languages — has become an essential part of global interaction. However, language is deeply embedded in culture, making cultural barriers a significant challenge in translation. Understanding and overcoming these barriers is crucial to ensure that messages are transmitted accurately, respecting the original intent and cultural context.

This thesis explores the nature of cultural barriers in interlingual communication and highlights strategies translators employ to bridge these gaps, drawing on contemporary research and real-world examples.

Cultural barriers in translation manifest in various forms, often leading to misinterpretations, communication breakdowns, and even unintended offense. These barriers include:

- **Lexical and Semantic Differences:** Words, despite having seemingly direct equivalents in another language, often carry different connotations, emotional weight, and cultural associations. For instance, a word that is considered polite in one

culture might be perceived as overly formal or even sarcastic in another. Translators must navigate these subtle semantic variations to convey the intended meaning accurately.

- **Idiomatic Expressions and Figurative Language:** Idioms, metaphors, proverbs, and other forms of figurative language are deeply rooted in a specific cultural context. Direct translations often render them meaningless or comical. Translators need to identify the underlying cultural meaning and find equivalent expressions or explanatory paraphrases that resonate with the target audience.

- **Non-Verbal Communication and Pragmatics:** Cultural differences extend beyond the spoken or written word to encompass non-verbal cues such as gestures, facial expressions, and body language. Pragmatic differences, including politeness conventions, directness of speech, and conversational styles, also pose significant challenges. Translators working with audiovisual materials or interpreting spoken interactions must be acutely aware of these cultural specificities.

- **Cultural Values and Beliefs:** Fundamental cultural values and belief systems shape the way individuals perceive the world and communicate within it. Concepts related to time, space, individualism vs. collectivism, power distance, and religious beliefs can significantly impact the interpretation of messages. Translators must possess a strong understanding of these underlying cultural frameworks to ensure that the translated text is culturally appropriate and resonates with the target audience.

- **Historical and Social Context:** Language is intrinsically linked to the history and social experiences of its speakers. Allusions to historical events, literary works, or social customs can be easily missed or misinterpreted by someone unfamiliar with the source culture. Translators often need to provide contextual information or find culturally relevant parallels to bridge this gap.

Translators use various approaches to overcome cultural barriers, ensuring the translated text resonates with the target audience while maintaining the original's intent and tone.

Cultural Adaptation (Localization)

Localization involves adapting a message so that it feels natural to the target culture. As outlined by Gambier (2021), localization goes beyond language to consider cultural norms, humor, symbols, and even technical standards. For example, advertising slogans are often recreated entirely to maintain their persuasive impact across different cultures.

Use of Translation Techniques

Vinay and Darbelnet's (1995) classic taxonomy of translation procedures remains relevant:

- **Borrowing:** Directly incorporating foreign words (e.g., "sushi").
- **Calque:** Literal translation that respects structure (e.g., "skyscraper" → "gratte-ciel" in French).
- **Adaptation:** Replacing cultural references with target culture equivalents (e.g., "Thanksgiving" with a local harvest festival).

Each technique helps manage the degree of cultural transfer depending on context sensitivity.

Collaboration and Consultation

Engaging with native speakers and cultural experts from the target culture can provide invaluable insights and help translators navigate complex cultural nuances. Collaboration throughout the translation process can significantly enhance the accuracy and cultural appropriateness of the final product.

Utilizing Cultural Resources

Translators can leverage a variety of resources, including cultural dictionaries, encyclopedias, ethnographic studies, and online forums, to gain a deeper understanding of cultural contexts and identify potential pitfalls.

Developing Cultural Sensitivity

Translators must cultivate sensitivity towards cultural differences and avoid imposing their own cultural biases onto the translated text. This requires empathy, open-mindedness, and a willingness to adapt their linguistic and stylistic choices.

Recent advancements in translation studies and technology offer new perspectives on addressing cultural barriers. The increasing focus on corpus-based translation studies allows for the analysis of large multilingual datasets to identify culturally specific language patterns. Machine translation tools, while still facing limitations in handling nuanced cultural information, are increasingly being integrated with human expertise to improve efficiency and consistency. Furthermore, the rise of intercultural communication as a field of study provides valuable theoretical frameworks for understanding and navigating cultural differences in translation.

Globalization, migration, and digitalization bring new challenges to translators:

- Global youth culture, social media slang, and "glocalization" phenomena (Robertson, 2020) create dynamic, evolving cultural expressions.
- Despite advances in AI, machine translation tools like Google Translate often fail to accurately handle cultural nuances (Torres-Hostench & Sánchez-Gijón, 2022). Human intervention remains essential for high-stakes communication.

At the same time, tools like computer-assisted translation (CAT) and cultural corpora analysis help translators detect cultural nuances more effectively than ever before.

Conclusion

Cultural barriers in interlingual communication are complex but not insurmountable. Effective translation demands cultural sensitivity, deep linguistic competence, and an understanding of cross-cultural dynamics. By applying strategies such as localization, dynamic equivalence, and cultural mediation, translators play a pivotal role in fostering global understanding.

As technology continues to evolve, the human ability to interpret and adapt cultural nuances will remain irreplaceable, highlighting the ever-growing importance of professional, culturally competent translation practices.

REFERENCES

1. Discussing the concept of ethics in translation
<https://poeditor.com/blog/discussing-the-concept-of-ethics-in-translation/>
2. Language Barriers in Intercultural Communication and Their Translation Strategies
https://www.researchgate.net/publication/380352805_Language_Barriers_in_Intercultural_Communication_and_Their_Translation_Strategies
3. What is Translation? Bridging Global Languages and Cultures
<https://www.accelingo.com/what-is-translation/>

РОЗДІЛ 4.

ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА

USAGE OF VIDEO GAMES IN LANGUAGE LEARNING AND TRANSLATION

Nazar Biltse

3rd-year student of the Faculty of International Economic Relations

State Higher Educational Institution Uzhhorod National University

Scientific advisor: Nataliia Kunanets

Doctor of Sciences in Social Communication,

Professor of the Department of Applied Linguistics

Traditional language learning methods have changed in the last few decades due to the introduction of games into our classrooms. Main methods: **serious gaming method, gamification, and digital game-based learning (DGBL)**, according to the research of Ricardo Casañ Pitarch, have all emerged as interesting, immersive, and interactive language learning tools [3, p.1147-1148]. As developers work to translate foreign content for audiences who speak Ukrainian, the rising popularity of video games in Ukraine has coincided with this trend and led to notable developments in the field of game localizations. Digital gaming is a useful tool in modern education because it not only aids in language acquisition but also influences learners' attitudes and enhances academic results. According to the research of Hladonik G.V., “Video games were not always tools for language learning. Until the mid-1980s, they were limited to simple shapes on black-and-white screens with no narrative. However, as games evolved in complexity, they became sources for passive and later active language interaction, gaining attention as educational tools in recent decades.” [2, p.1]

The motivational potential of gaming has long been recognized by the majority of linguists and educational theorists. The use of digital games in educational settings is referred to as **digital game-based learning (DGBL)**. In contrast to traditional instruction, DGBL uses game mechanics to help second language learners improve their communicative competence, grammar usage, and vocabulary acquisition. Different from DGBL and other tools, like gamification involves incorporating discrete game features like leaderboards, badges, and points into non-gaming contexts. This approach is demonstrated by language learning websites such as Duolingo, where users complete tasks and receive rewards, promoting consistent practice and sustained involvement. As Al-Dosakee and Ozdamli (2021) state, gamification positively impacts learner engagement and behaviours by increasing motivation and turning language acquisition into a more enjoyable process with rewards and bonuses [1, p.562]. Serious games, on the other hand, maintain the interactive and narrative components of entertainment games, placing education in second place. However, playing serious and high-quality games is a great way to boost language knowledge and practice in various aspects that other tools cannot provide.

The demand for **Ukrainian localization** has increased significantly alongside the rising popularity of video games in Ukraine. Major games now incorporate Ukrainian, which has historically been underrepresented. This change is apparent in the recent localizations of games like “Cyberpunk 2077”, “Slay the Spire”, “Alan Wake 2”, and “Baldur's Gate 3”. To ensure accessibility and immersion, localization involves much more than mere translation; it also encompasses cultural adaptation, preserving the game's tone, and adjusting the user interface. A balance between accuracy and cultural relevance is essential, employing various translation techniques such as dynamic equivalence, adaptation, and modulation. For example, to retain clarity and humor in Ukrainian, item names and card effects in “Slay the Spire” needed contextual adjustments. In “Baldur's Gate 3”, neologisms and archaic forms were necessary to align with genre expectations due to fantasy elements and medieval terminology. Technical limitations, such as character limits and user interface design, also pose challenges. Developers had to adjust the Ukrainian text in “Cyberpunk 2077” to fit the

interface dimensions initially intended for Polish or English. Furthermore, as shown in “Alan Wake 2”, some culturally specific expressions or idioms must be altered or reinterpreted to maintain narrative coherence. As it's emphasized by Abutalib Tariq in his work “The Rising Field of Video Game Translation”, localization includes cultural adaptation, structural modification, and emotional fidelity to be added to the original content. He notes that the translator team must be both technically competent and creatively flexible to provide a seamless experience for the target audience and the customs of their nation. [4, p. 10]

Two effects emerge from the connection between language learning and localization in video games. First, gamification is utilized in games like Duolingo to enhance language learning by creating a low-stakes environment that encourages experimentation and repeated exposure. Second, localization allows players to switch between source and target languages or access linguistic content in their native tongue, providing opportunities for learning and comparative linguistic analysis. From a translation theory perspective, game localization requires both linguistic accuracy and an artistic approach to maintain a balance between clear adaptation and entertainment. The effective localization techniques found in the Ukrainian versions of modern games are supported by these theories.

In conclusion, language learning and cross-cultural communication have benefited from the combination of education and entertainment. Through serious games, DGBL, and gamification, students can access immersive settings that promote motivation and skill improvement. Meanwhile, the popularity of localizing games into Ukrainian empowers local gamers while also posing significant difficulties for translators negotiating linguistic, cultural, and technological barriers. This integration of theory and practice emphasizes how games are becoming increasingly significant as teaching aids and platforms for cultural inclusion in the fields of education and language.

REFERENCES:

1. Al-Dosakee K., Ozdamli F. Gamification in teaching and learning languages: a systematic literature review. *Revista romaneasca pentru educatie multidimensionala*. 2021. Vol. 13, no. 2. P. 559–577. URL: <https://doi.org/10.18662/rrem/13.2/436> (date of access: 05.05.2025).
2. Hladonik G. V. Video games as language learning tools. *Innovate pedagogy*. 2021. Vol. 2, no. 33. P. 139–145. URL: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/33-2.27> (date of access: 06.05.2025).
3. Pitarch R. C. An approach to digital game-based learning: video-games principles and applications in foreign language learning. *Journal of language teaching and research*. 2018. Vol. 9, no. 6. P. 1147. URL: <https://doi.org/10.17507/jltr.0906.04> (date of access: 04.05.2025).
4. Tariq A. The rising field of video game translation: Research. Basra, 2023. 38 p. URL: https://www.researchgate.net/publication/370985371_The_Rising_Field_of_Video_Game_Translation (date of access: 01.05.2025).

DEUTSCHE DIALEKTE IN TRANSKARPATIEN: VERGANGENHEIT UND GEGENWART

Bohiw Olexandr

student der Fakultät für Internationale Wirtschaftsbeziehungen

„Nationale Universität Uzhorod“

Forschungsbetreuer: Diana Ostych

Wissenschaftliche Betreuerin Oberlektorin

Transkarpatien war seit jeher durch die Vielfalt der Nachbarschaft verschiedener Volksgruppen und Sprachgemeinschaften geprägt. Diese mehrsprachigen Räume, in denen ethnische Gruppen in direktem Kontakt miteinander lebten, bildeten Übergangszonen, die günstige Bedingungen für gegenseitige kulturelle und sprachliche Beeinflussung schufen. In solchen Kontaktgebieten, besonders an den Rändern der ethnischen Territorien, entstanden interkulturelle Dynamiken, deren Auswirkungen sich insbesondere im Wortschatz der regionalen Dialekte und in der Umgangssprache manifestierten. Durch diese sprachlichen Interferenzen gelangten Elemente von Kulturen und Sprachen weit entfernter monoethnischer Regionen über marginale Kontaktgebiete in andere Sprachräume, was zur Ausbildung großer multilinguistischer Areale führte. Diese Prozesse trugen dazu bei, dass sich Multiethnizität nicht als Ausnahme, sondern als verbreitetes Phänomen etablierte.

Solche interkulturellen Prozesse ereigneten sich nicht nur in historisch gewachsenen Grenzgebieten, sondern auch in neu entstandenen industriellen Zentren, wo sich Gastarbeiter mit ihren Familien aus verschiedenen Ländern niederließen. Ein Beispiel dafür ist das Transkarpatien, wo Arbeiter aus Österreich, Ungarn, der Tschechoslowakei und weiteren Ländern in den Kaligruben tätig waren. Ihre dauerhafte Ansiedlung führte dazu, dass vormals monoethnische Regionen sich in

multiethnische Wohnviertel verwandelten, in denen ethnische Wandlungen gesetzmäßig in Raum und Zeit verliefen.

Im Zusammenhang mit diesen Entwicklungen sind zahlreiche Beispiele sprachlicher Integration zu nennen, wie sie etwa im transkarpatischen Raum beobachtet werden konnten. In der Landwirtschaft dieser Region, insbesondere im Kreis Mukatschewo, wurden in den 1730er Jahren deutsche Siedler – vor allem aus Mainfranken – durch den Grafen Schönborn angesiedelt. Obwohl diese Bauernfamilien in der Regel ohne zusätzliche Arbeitskräfte auskamen, wurden zur Erntezeit ruthenische Frauen und Mädchen als Tagelöhnerinnen angeworben. Die enge Zusammenarbeit auf den Feldern, die Nachbarschaft mit ungarischen Bauern sowie der regelmäßige Besuch der regionalen Märkte führten zu einem regen sprachlichen Austausch, durch den zahlreiche Appellativa aus dem Ungarischen, Ruthenischen und Rumänischen in die deutschen Dialekte aufgenommen wurden.

Diese Lehnwörter betrafen häufig die Bezeichnung von Haustieren oder Alltagsobjekten. So wurden beispielsweise die Wörter *baran* (Schaf), *katfka* (Ente), *katfala* (Entlein) oder *kokof* (Hahn) übernommen und teilweise durch deutsche Diminutivsuffixe angepasst, wie *baranle* für Lamm oder *katfur* für Enterich. Auch der Ausdruck *bike* für Stier oder *3uk* für Kartoffelkäfer hat seinen Weg in die lokale deutsche Mundart gefunden. Selbst für technische Begriffe wie landwirtschaftliche Geräte oder Möbel – etwa *ankoš* für Kissen oder *dra bine* für Leiter – wurden fremdsprachige Ausdrücke integriert. Diese Phänomene zeigen die Tiefe der sprachlichen Interaktion zwischen den Volksgruppen.

Ein weiteres Feld, in dem sich interethnische Einflüsse niederschlugen, ist die Anthroponymie. Die Familiennamen der deutschen Minderheit Transkarpatiens spiegeln sowohl die geografische Herkunft als auch sprachgeschichtliche und dialektale Besonderheiten wider. Viele dieser Namen stammen aus dem oberdeutschen Raum, was durch die Herkunft der Siedler erklärt werden kann. Namen wie *Burger*, *Farber*, *Hofer*, *Miller* oder *Wagner* zeugen nicht nur von beruflicher Herkunft, sondern auch von landschaftlichen Gegebenheiten wie waldreichen Regionen oder Gebirgen.

Besonders häufig sind Bildungen mit dem Suffix *-er* sowie Diminutivformen mit *-el* oder *-l*, wie *Stindl*, *Nagl* oder *Päschl*, die für das Oberdeutsche charakteristisch sind. Die Situation der deutschen Sprache in Transkarpatien ist heute jedoch stark gefährdet. In vielen Ortschaften leben nur noch einzelne ältere Sprecher, während in manchen Dörfern wie Dorndorf oder Hrabow die deutsche Mundart bereits vollständig ausgestorben ist. In anderen, wie Sinjak oder Pusnjak, gibt es nur noch wenige Menschen, meist Frauen über 50, die den bairischen Dialekt aktiv verwenden. Besonders eindrücklich ist der Fall eines etwa fünfzigjährigen Mannes deutschstämmiger Herkunft, der neben einem ukrainischen Dialekt auch fließend bairisch spricht, jedoch keinerlei Kompetenz in der deutschen Standardsprache besitzt – er versteht nur Fragen in seinem Dialekt, nicht aber standarddeutsche.

Obwohl gelegentlich noch jüngere Menschen mit rudimentären bis sehr guten Deutschkenntnissen anzutreffen sind, handelt es sich dabei meist um standardnahe Varianten, nicht um die traditionellen Dialekte. Die Überlieferung dieser Dialekte bleibt somit auf die ältesten Sprecher beschränkt. Die Forschung bemüht sich, diese wertvollen sprachlichen Zeugnisse zu dokumentieren, etwa durch Feldforschung in Ortschaften wie Dubi oder Kobalewitz, wo noch vereinzelt deutschsprachige Familien vermutet werden.

Diese Entwicklungen verdeutlichen, wie tief interkulturelle und interlinguale Prozesse in der Geschichte Mitteleuropas verwurzelt sind. Transkarpatien steht exemplarisch für die Komplexität kultureller Identitäten in einem Raum, der durch Mobilität, Migration und sprachliche Vielfalt geprägt wurde. Zugleich stellt die aktuelle Bedrohung der Dialekte eine dringende Herausforderung dar – sowohl für die sprachwissenschaftliche Forschung als auch für die betroffenen Gemeinschaften selbst.

Die Analyse der sprachlichen und kulturellen Wechselwirkungen in Transkarpatien zeigt eindrucksvoll, wie eng Sprache, Identität und interethnische Koexistenz miteinander verflochten sind. Die deutschen Dialekte dieser Region sind nicht nur linguistische Zeugnisse vergangener Migrationen, sondern auch Träger kollektiver Erinnerung und kultureller Kontinuität. Ihre allmähliche Verdrängung durch dominierende Standardsprachen und der Verlust an Sprechern verdeutlichen die

Fragilität sprachlicher Vielfalt im 21. Jahrhundert. Umso wichtiger ist es, diese bedrohten Sprachformen zu dokumentieren, zu erforschen und – wo möglich – zu revitalisieren, damit sie als wertvolle Bestandteile des europäischen Kulturerbes erhalten bleiben.

Liste der verwendeten Quellen

1. Melika, Georg (2003): Lehngut im Wortschatz der Frankendeutschen von Transkarpatien für die Benennung von Kleidung und Schuhwerk. In: Frankenland. Zeitschrift für fränkische Landeskunde und Kulturpflege, H. 4 (2003), S. 311-317.

2. Melika, Georg (2004): Ethnorealien und Ethnologismen für interkulturelle Erhebungen. Ihre Wandlung. In: FöLDEs, CSABA (Hrsg.): Das Wort in Satz und Text: Probleme und Erkenntnisse. Beiträge der internationalen Germanistischen Konferenz „Kontaktsprache Deutsch V“ in Nitra, 27.-28. Juni 2003. Studia Germanica Universitatis Vesprimiensis. Supplement 4. Wien, S 141-152.

3. Melika, Georg (2004): Wortschwund und -austausch im Lehngut der deutschen Mundarten von Transkarpatien, In: ERZSÉBETH FORGÁCS (Hrsg.): Germanistik im Dialog. Abstracts, Konferenz des Lehrstuhls für Sprache und Literatur, Universität „Gyula Juhász“, 17.-18. September, Szeged, S.15-16.

4. Melika, Georg / Hvozdyak, Olga (2001): Bestand und Perspektiven der deutschen Mundarten und ihrer Sprachträger im interethnischen Raum von Transkarpatien. derts, Szeged 2001, S. 78-86. In: Fotrgács, Erzsébet (Hrsg.): Die deutsche Sprache im vielsprachigen Europa des 21. Jahrhunderts, Szeged, S.78-86

5. Melika, Georg / Hvozdzak, Olga (2002): Der hochdeutsche Sprachgebrauch bei der deutschen Bevölkerung von Mukačevo (Transkarpatien/Ukraine). In: Gesprochene und geschriebene deutsche Stadtsprachen in Südosteuropa und ihr Einfluss auf die regionalen deutschen Dialekte (internationale Tagung in Pécs, 30. 3.-2. 4. 2000), Wien 2002, S. 211-222.

FEATURES OF HUMAN TRANSLATION OF LITERATURE

Alina Hiha

*3rd-year student of the Faculty of International Economic Relations
State Higher Educational Institution “Uzhhorod National University”*

Scientific adviser: Antonina Devitska

*candidate of Philology, Associate Professor, Associate
Professor of the Department of Applied Linguistics*

In today's interconnected world, literary translation plays a crucial role in fostering intercultural understanding. Literary translation is the process of translating creative writing in the form of poetry, plays, novels, or other literary texts into another language in order to reach a wider global audience [1]. Unlike technical translation, literary translation requires creativity, intuition, and deep cultural sensitivity. A literary translator acts not just as a language expert but as a co-creator, preserving the spirit, tone, and stylistic richness of the original text.

As translators emphasize, literary translation can serve both informational and artistic functions. Translation allows for the transmission of narratives, values, emotions, and perspectives across linguistic boundaries, as it is a tool for intercultural exchange. Since literary texts often contain idiomatic expressions, culturally specific references, poetic forms, and symbolic imagery that cannot be translated word for word, the translation process is complicated by the need to make constant interpretative decisions.

The translation of poetry, folk epics, and children's literature illustrates the unique challenges of this discipline. Rhythmic patterns, repetitive formulas, or age sensitive language require the translator to balance fidelity to form with readability and cultural relevance. Similarly, slang in youth fiction or proverbs in folklore often defy direct translation and must be adapted creatively. One of the most persistent challenges is the translation of stylistic devices such as epithets and metaphors. These

elements are central to an author's voice and the emotional resonance of a text [2]. Epithets, typically adjectives or phrases that emphasize particular qualities, contribute to vivid imagery and emotional depth. However, due to structural and cultural differences

between languages, translating epithets may result in a loss of nuance or intensity. Strategies for translating epithets include using full equivalents when possible, or applying figurative or denotative-imagery substitutions when cultural or linguistic mismatches arise.

Metaphors also present significant difficulties in literary translation. They are not only decorative but also carry layered meanings and cultural associations. Translators must understand both the literal and symbolic implications of a metaphor to render it effectively in the target language [4]. Dead metaphors, stock metaphors, and clichés all require different approaches. Literal translation works when the metaphor is universally understood; substitution is applied when a cultural equivalent is needed; and metaphor reduction is used when the figurative meaning cannot be preserved naturally.

Another fundamental aspect of literary translation is the need to preserve the original style. Syntax, rhythm, vocabulary, and grammar all contribute to the overall aesthetic experience of a literary work [3]. The translator must be attentive to how these elements interact within the text and recreate a similar effect in the target language.

It is worth noting that flawless accuracy in literary translation is an unattainable ideal, due to the limitations of language systems and cultural contexts. Therefore, the main goal of the translator is to reduce potential losses while maintaining artistic and communicative integrity. This involves conveying emotional tones, stylistic devices, cultural references and underlying meanings as accurately as possible. Unlike machine translation, which works with the help of algorithms, human translation relies on intuition, empathy and interpretive skills. Such translation requires a deep understanding of both the original culture and the culture of the

language into which the translation is being made. Therefore, the act of literary translation is a creative and inherently subjective process.

In conclusion, literary translation is a complex discipline that goes beyond the simple substitution of words. It requires literacy, cultural understanding, the use of appropriate lexical structures, and emotional understanding of the text. Translators, through their work, enable the world to access the world's literary heritage, using well thought-out strategies and preserving the artistic integrity of the original.

References

1. What Is Literary Translation? [Electronic resource] – access: <https://translationsandinterpretations.com.au/blog/what-is-literary-translation/>
2. The art of literary translation: challenges and strategies [Electronic resource] – access: <https://medium.com/@sharni3d/the-art-of-literary-translation-challenges-and-strategies-59e46b6faeac>
3. Rishikesh K. Problems in translating fictions. Smart moves journal ijellh. 2020. Vol. 8, no. 3. [Electronic resource] – access: https://www.researchgate.net/publication/341904951_Problems_in_Translating_Fictions
4. Ратушинська І. О. Проблеми перекладу художніх засобів (епітетів, метафор, порівнянь) у статтях газети «the times». Філологія та журналістика. 2024. Т. 13. С. 202–205. [Electronic resource] – access: <https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/1280/1293>.

THE CONCEPT OF A NEWSPAPER HEADLINE AND ITS GRAMMATICAL AND LEXICAL FEATURES

Anastasia Dzhakhman

*3rd-year student of the Faculty of International Economic Relations
State Higher Educational Institution “Uzhhorod National University”*

Scientific adviser: Maryana Tomenchuk

*PhD in Linguistics,
Associate Professor in Applied Linguistics Department*

The newspaper is a key source of information and plays an important role in social and political life. It influences individuals through its educational function and explains national and international events. As a result, it helps to shape public opinion. The headline plays a crucial role in a newspaper, as it succinctly and clearly conveys the central message of the entire article.

Maftuna Sulaymonova states that headlines are short, striking, and attention-grabbing. They follow a specific style called ‘headlines,’ which uses concise language and avoids articles and auxiliary verbs. Headlines reflect social and cultural norms, as they frame events in ways that match the values and perspectives of the audience [6, p. 108].

Headlines also act as cognitive shortcuts, enabling readers to process large amounts of news quickly. This function becomes especially important in digital contexts, where headlines often appear without full articles. Headlines establish the tone and reflect the author’s viewpoint through word choice and sentence structure. Modern journalism often adopts conversational expressions to simulate a dialogue with the reader [3, p. 112-114]. English-language headlines frequently include elements like slang, jargon, newly coined terms, and idiomatic phrases to enhance their appeal and relatability.

English headlines are characterized by distinct grammatical and lexical features that enhance their expressiveness, emotional appeal, and ability to capture reader's attention. These features contribute to the dynamic and impactful nature of headlines, which allow them to convey complex messages in a limited space.

One notable characteristic of English headlines is the exclusion of articles like *a*, *an*, and *the*, which contributes to their conciseness and strengthens their overall effect. The structure becomes more concise and allows for a clearer and more direct presentation of information. Another typical feature is the use of the infinitive form to indicate future actions. This method keeps the headline compact while making the intended meaning clear. Writers also tend to leave out auxiliary verbs to achieve brevity and impact [7].

In addition, the present simple tense is frequently used in place of the past tense, even when describing events that have already occurred. This choice gives the impression that the event remains relevant and current [2]. Another key stylistic device is the use of direct speech, which brings immediacy, lends credibility, and adds emotional intensity to the message. [5]. These grammatical and stylistic choices work together to create headlines that are both efficient and powerful in delivering essential information quickly.

Among lexical features of English newspaper headlines, the usage of abbreviations and acronyms is one of the most important. They help to reduce word length and keep the text within the line limits [8]. Another distinctive feature of headlines is the usage of specific vocabulary. This vocabulary often includes terms that are unfamiliar to the general audience. In many cases, it may reflect regional language through dialectisms or slang, or professional language through jargon and neologisms [5].

In addition, nominalization plays an important role in the structure of English headlines. This process, which involves turning verbs or adjectives into nouns, allows writers to present more information in fewer words. Halliday and Matthiessen note that nominalization is especially important in formal writing, such as news reporting, since it helps to compress meaning [4].

According to associate professor Valentyna Drobotenko, the use of phraseological units in English media discourse plays a role in shaping how readers perceive political figures, especially during major events like the Russian-Ukrainian war. Therefore, phraseology serves not only as a stylistic device but also as a tool of influence and interpretation within journalistic texts [1, p. 170-173].

To conclude, headlines serve as a fundamental element of contemporary journalism. They not only inform but also grab attention and influence how readers interpret the news. Their power lies in a range of grammatical and lexical features that make them short, clear, and emotionally engaging. The main grammatical features of English newspaper headlines are omission of the articles, frequent usage of the infinitive in order to indicate the future tense of the verb, omission of the auxiliary verbs, usage of present simple for past events and direct speech. The paramount lexical features of English newspaper headlines are usage of abbreviations, acronyms, newspaper slang, dialectisms, neologisms, nominalization and usage of phraseological units, idioms and specific terminology. All these features work together to form a unique and powerful style that shapes public opinion and reflects the fast, dynamic nature of modern news.

References

1. Дроботенко, В. Використання фразеологізмів у новинному медіадискурсі. Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук». 2023. 170-173 с. URL <http://dx.doi.org/10.24919/2308-4863/61-1-28>
2. Chovanec, Jan. The uses of the present tense in headlines. Faculty of arts, Masaryk University, Brno. 2016
3. Conboy, M. Journalism: A Critical History. London: SAGE. 2004. 256 p.
4. Halliday, M.A.K., Matthiessen, C.M.I.M. Halliday's Introduction to Functional Grammar. 4th ed. London: Routledge. 2014. 805 p.

5. Marcoci, S. Some typical linguistic features of English Newspaper Headlines. Linguistic and Philosophical Investigations. Addleton Academic publishers. 2014. 708-714 pp.

6. Sulaymonova, M. Newspaper Style: Characteristics of Headlines. Current research journal of philological sciences 2(11). 2021. 107-112 pp.

7. ThaungNaing U. A Study on the Grammatical Features of Newspaper Headlines Found in 'The Global New Light of Myanmar'. Sagaing University Research Journal Vol. 9, No.1. 2022. 7 p.

8. Wannakan S. An Analysis of Grammatical Characteristics and Lexical Features of Online News Headlines in English Language Newspapers. International Journal of Science and Research (IJSR) 2022. 1111-1116 pp.

TRANSLATING CONTEMPORARY ENGLISH NOVELS INTO UKRAINIAN: CULTURAL ADAPTATION PERSPECTIVE

Sofia Dudnyk

3rd-year student of the Faculty of International Economic Relations

State Higher Education Institution “Uzhhorod National University”

Scientific adviser: Maryana Tomenchuk

Ph.D. in Philology,

Associate Professor of the Department of Applied Linguistics

“Uzhhorod National University”

The growing globalization of literature has made translating contemporary English novels into Ukrainian both important and challenging. These books are full of culture-specific elements-like idioms, social customs, references, and humor-that often don't have direct equivalents in Ukrainian. Translators must bridge not just language, but also cultural differences, so that Ukrainian readers can connect with the story on a deeper level. This thesis explores how cultural adaptation works in practice, focusing on the Ukrainian translation of Hanya Yanagihara's *A Little Life* (specifically Chapter 3), and examines how translators navigate between American and Ukrainian cultural contexts.

The main goal is to analyze how effectively cultural adaptation strategies are used in the Ukrainian translation of modern English novels, using *A Little Life* as a case study.

Cultural adaptation in translation means adjusting culture-bound references, idioms, and context-specific language so they make sense and feel relevant to the target audience. Unlike literal translation, which focuses on word-for-word accuracy, cultural adaptation aims to capture the original's meaning, emotional tone, and intent, often by finding or creating similar expressions in the target culture. [2]

Several translation theories guide this process:

- Dynamic Equivalence (E. Nida): Focuses on creating a similar effect on the target reader, rather than sticking to the exact words. [3]
- Skopos Theory (H. Vermeer): Emphasizes the translation's purpose and communicative goals. [5]
- Domestication and Foreignization (L. Venuti): Domestication adapts the text to the target culture, while foreignization keeps elements of the source culture to highlight its uniqueness. [4]

Modern novels often reference pop culture, social norms, legal systems, and humor that may be unfamiliar or untranslatable for Ukrainian readers. For example, American legal or educational terms and social rituals in *A Little Life* might not have direct Ukrainian counterparts, so translators need to adapt them carefully. The challenge is to stay true to the original while making the text clear and relatable, avoiding both over-adaptation (which can distort meaning) and under-adaptation (which can confuse readers).

Translators use several approaches to handle culture-specific elements:

- Substitution: Replacing a reference with something similar in Ukrainian culture (e.g., swapping “Homecoming” for “School Reunion”).
- Retention: Keeping the original term, especially for names or unique cultural items, sometimes with a brief explanation.
- Generalization: Using a broader term if there's no direct equivalent (e.g., “holiday dessert” for “pumpkin pie”).
- Omission: Leaving out non-essential references that might confuse readers, but only when necessary.
- Footnoting: Adding notes to explain unfamiliar concepts without changing the main text.

The choice of strategy depends on how important the reference is, how familiar the audience might be with it, and the overall purpose of the translation.

The Ukrainian translation of Chapter 3 of *A Little Life* highlights the complexity of cultural adaptation. The novel is rooted in American realities, with references to the

U.S. legal system, education, social hierarchies, and pop culture. Translator Anzhela Asman uses a mix of domestication and foreignization-substituting unfamiliar concepts, retaining unique names, and adding footnotes for dense cultural references.

For example, American legal terms are sometimes explained in footnotes, while social rituals are adapted to Ukrainian equivalents when possible. Some concepts, like “district attorney,” “plea bargain,” or “Medicaid,” have no direct Ukrainian equivalent, so the translator must decide whether to explain, substitute, or omit them. Similarly, holidays like “Thanksgiving” or “Halloween” require adaptation, as they are not widely celebrated in Ukraine. [1]

The analysis shows that:

- Substitution and generalization work best for everyday cultural references.
- Retention is used for unique or untranslatable concepts.
- Footnotes are crucial for complex references where the cultural gap is large.
- The translator’s choices directly affect how authentic and emotionally impactful the text feels to Ukrainian readers.

Conclusion

Cultural adaptation is essential in literary translation to convey the original’s cultural nuances and emotional depth. Translating contemporary English novels into Ukrainian means bridging significant cultural gaps, especially around social customs, legal systems, idioms, and sensitive themes. Theories like dynamic equivalence, Skopos theory, and domestication/foreignization help translators balance fidelity and accessibility. The Ukrainian translation of *A Little Life* shows that thoughtful cultural adaptation preserves the novel’s richness and authenticity, helping readers fully engage with the story. Ultimately, translators act as cultural mediators, making sure translations resonate with new audiences while staying true to the original. In short, cultural adaptation enriches literature and promotes intercultural understanding, making it a crucial part of successful literary translation.

References

1. Asman, A. (Trans.). (2018). *Маленьке життя [A Little Life]*. КМ-БУКС.
2. Bastin, G. L. (2009). Adaptation. In M. Baker & G. Saldanha (Eds.), *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*.
3. Nida, E. A. (1964). *Toward a Science of Translating*.
4. Venuti, L. (1995). *The Translator's Invisibility: A History of Translation*.
5. Vermeer, H. J. (1989). *Skopos and Commission in Translational Action*.

COGNITIVE PROCESSES IN TRANSLATION

Oksana Dordiai

*3rd-year student of the Faculty of International Economic Relations
State Higher Education Institution “Uzhhorod National University”*

Scientific adviser: Natalija Kunanets

*Candidate of Philology, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Applied Linguistics*

Translation is a complicated cognitive process that requires not just knowledge of the language but also a profound understanding of the content, context, and the implementation of various strategies to reproduce the initial message. In this process, key cognitive aspects like memory, attention, logic, and linguistic intuition play an essential role. The cognitive approach to translation focuses on the thinking process that occurs during translation, as well as the strategies that the translator employs to achieve the finest result.

The cognitive approach studies translation as an intellectual activity that involves active engagement of mental processes such as information processing, adaptation, and decision-making. Contemporary translation studies are based on cognitive theories that explain how translators utilize their experience, knowledge, and intuition to choose the most accurate equivalent in another language. An important role is played by memory processes that allow translators to recall lexical units and structures of the original, which facilitates working with the text.

Among the cognitive strategies used during translation, it is crucial to highlight such strategies as inference, generalization, concretization, adaptation, transformation, compression, modulation, interpretation, substitution, and explanation.

These strategies allow the translator to adapt the content of the original to the linguistic and cultural peculiarities of the target language while retaining semantic accuracy and emotional intensity.

One example of effective application of cognitive strategies is John Grisham's novel *Rogue Lawyer*, which contains complex linguistic structures and specific legal terminology. The text is rich in legal terms, idioms, and elements of spoken language, which presents challenges for the translator since it is necessary to maintain accuracy while taking into account the context and genre specifics.

When translating *Rogue Lawyer*, an essential task is to preserve the stylistic devices of the author. To achieve this, the translator uses adaptation, substitution, and transformation to convey not only the meaning but also the linguistic expression features. At the same time legal precision must be maintained, which necessitates employing specialized terminology. This indicates the need for a comprehensive approach to translation, where each word, each phrase, demands special attention and careful processing.

By analyzing specific passages from the novel, it is possible to observe how translators apply cognitive strategies to solve problems related to the transfer of legal terminology, the specificity of the legal context, and the conveyance of emotional coloring from the original. This might include, for example, adapting terms or using less specific but more understandable equivalents in the target language, while preserving the pragmatic aspects of communication and the appropriate tone.

Furthermore, it is important to analyze how the selection of cognitive strategies influences the overall semantic mood of the text. Since the work has a criminal-legal theme, the translator must approach the translation of terms such as "trial," "lawyer," "prosecution," and "defendant" with caution, as they have specific meanings in the U.S. legal system but may have different equivalents in other legal systems. Thus, it is important to consider not only linguistic accuracy but also cultural differences between languages.

The use of cognitive strategies not only ensures accuracy in translation but also guarantees the adequacy of the text for the target audience. For the translator, this means that they must possess not only linguistic knowledge but also a deep understanding of the context, culture, and genre of the original, which significantly complicates the translation process. Overall, the study of cognitive processes in translation based on the material of *Rogue Lawyer* allows for a deeper understanding of how translators adapt original texts to the conditions of another language and culture, using various cognitive strategies to preserve the accuracy and emotional coloring of the text. This research emphasizes the importance of the cognitive approach in translation studies and its application in the actual translation process.

REFERENCES

1. Удовіченко Г. М. Місце когнітивної лінгвістики в сучасному мовознавстві. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство*. 2013. Вип. 221. С. 103–106.
2. Chen Y. An overview of cognitive translation studies. *Canadian Social Science*. 2020. Vol. 16, No. 5. P. 39–43.
3. Chesterman E. Translation, epistemology and cognition. *The Routledge Handbook of Translation and Cognition*. London; New York, 2021. P. 25–37.
4. Dirven R.. *Cognitive Exploration of Language and Linguistics*. Amsterdam : Benjamins, 1998. 302 p.
5. Grisham J. R. *Rogue Lawyer*. New York : Doubleday, 2015. 386 p.
6. Halverson S. L. Cognitive translation studies : developments in theory and method. *Translation and cognition*. 2010. P. 349–369.
7. Halverson S. L. Translation, linguistic commitment and cognition. *The Routledge Handbook of Translation and Cognition*. London; New York, 2021. P. 37–52.

PECULIARITIES OF TRANSLATING CULTURALLY BOUND WORDS IN LITERARY TEXT: BASED ON THE HARRY POTTER NOVELS

Sofia Mondyk

III-d-year student, Applied Linguistics Department,

Uzhhorod National University

Olesia Stoika

Doctor of Sciences in Education,

Associate Professor of Applied Linguistics Department

Uzhhorod National University

Conveying culturally bound words, whose meanings and origins are deeply embedded in specific social and historical contexts, is a common and contentious issue in literary translation. This is among the most fascinating and intricate occurrences. There have been numerous attempts to categorize, interpret, and change these concepts across languages, and the difficulty of effectively translating them has long been a source of academic debate. The critical and unresolved character of this problem, as seen by even a basic analysis of linguistic and translation studies, highlights the ongoing conflict between retaining cultural authenticity and ensuring accessibility for a diverse range of readerships.

Cultural expression is defined by Newmark as "the way of life and its manifestations that are peculiar to a community that uses a particular language as its means of expression"[11, pp. 34-47]. He identified five main categories of cultural terms, each requiring careful translation due to their deep ties to specific cultures:

1. *Environmental*: Terms like *Green Belt* or *Common Land* in the UK, *Everglades* in the U.S., or *Outback* in Australia reflect unique geographical and ecological identities. Such words often require descriptive or adaptive translation.

2. *Material Culture*: Food, clothing, housing, and transport carry strong cultural meanings. Examples include *Yorkshire pudding*, *clotted cream*, *kilt*, *bowler hat*, and *double-decker buses*. These items often symbolize national traditions and social values.

3. *Social Culture*: Includes work and leisure terms such as *white-collar*, *civil servant*, *barrister*, or leisure customs like *pub culture* and *afternoon tea*. These often lack direct equivalents and require contextual interpretation.

4. *Customs and Organizations*: Political, religious, and artistic terms reflect national structures and belief systems. Words like *parliament*, *mosque*, *rabbi*, or *ballet* carry culture-specific meanings shaped by history and ideology.

5. *Habits and Gestures*: Everyday practices differ across cultures. A handshake, bow, or thumbs up can vary widely in meaning, while customs like removing shoes may seem natural in one culture and unusual in another [6. Pp. 109-112].

These categories highlight the complexity of translating culturally bound words, emphasizing the need for both linguistic skill and cultural awareness.

J.K. Rowling's *Harry Potter* series is a global literary phenomenon, celebrated not only for its plot and characters but also for its rich use of cultural realities. These include mythological references, historical allusions, and culturally specific language that enhance world-building and character depth. Names like *Minerva McGonagall* and *Remus Lupin* derive from Roman mythology, signaling wisdom and foreshadowing character traits. Historical and Latin-based names, such as *Albus Dumbledore* and *Draco Malfoy*, carry symbolic meaning that enriches the narrative [4, pp. 159-163].

Spells like *Expelliarmus* and *Lumos* are rooted in Latin, lending an academic tone to the wizarding world. British cultural markers—like tea-drinking, boarding school traditions, and slang—reinforce the series' national identity. Hogwarts itself mirrors elite British schools, with houses, prefects, and formal uniforms. British idioms such as "*blimey*" or "*codswallop*" present challenges in translation and are sometimes replaced with local expressions [6, pp. 269-278].

The anagram "*I am Lord Voldemort*" in English becomes "*Je suis Voldemort*" in French, illustrating the complexities of preserving meaning across languages. The American version of *Harry Potter and the Philosopher's Stone* was renamed *Sorcerer's Stone*, reflecting cultural adaptation to suit U.S. audiences. Beyond language, the books explore social issues like prejudice and power, using terms like "Mudblood" to represent discrimination. The conflict between pure-bloods and Muggle-borns mirrors real-world racism and exclusion.

The Ministry of Magic serves as a satirical portrayal of political corruption and authoritarianism, especially through the character of Dolores Umbridge. Themes of resistance, courage, and friendship make the series universally relatable. Hogwarts houses symbolize values like bravery, intelligence, ambition, and loyalty, allowing readers to identify with specific traits. These cultural layers deepen engagement while posing challenges for translators seeking to maintain authenticity.

Ultimately, *Harry Potter* shows how literature can bridge cultural divides, offering both specificity and universality that appeal to a global readership.

The Ukrainian translation of *Harry Potter and the Half-Blood Prince* showcases various strategies for rendering culturally bound words. These terms, rooted in British traditions and magical lore, often lack direct equivalents in Ukrainian. The translator employed several techniques to preserve meaning, cultural nuance, and reader engagement.

The foundation of *transcription (transliteration)*, a method of communicating reality, is maintaining the word's most accurate sound. However, transliteration is also used by many translators:

- a) *Muggle* – *Магл*
- b) *Hogsmeade* – *Готсмід*
- c) *Diagon Alley* – *Алея Діагон*
- d) *Quidditch* – *Квідич*
- e) *Halloween* – *Хелловін*

These retain the original sound and magical flavor, helping maintain the text's authenticity.

The first most commonly used method is *calquing*, which means that words and expressions of one language are translated into another language by accurately reproducing their morphemic or verbal structure by means of the target language. To translate fantasy works that are oversaturated with with proper names containing hints or wordplay, this method is extremely important: *Ministry of Magic* – *Міністерство Магії*; *The Leaky Cauldron* – *Дірявий Казан*; *Godric's Hollow* – *Годрикова Долина*; *Butterbeer* – *Масляне Пиво*; *Pumpkin Pasties* – *Гарбузові Пиріжки*; *Sherbet Lemon* – *Лимонний Щербет*.

Calquing preserves the literal sense, allowing Ukrainian readers to deduce meaning intuitively.

Regarding the second approach, *a description, explanation, or interpretation* might be appropriate if the idea being translated is not one that would be comprehended literally; nevertheless, in this instance, the national accent is totally lost:

a) *Toad in the Hole* – *Ковбаски в тісті*

b) *Hogwarts Houses* – *Факультети Готвортсу*

This method ensures clarity while introducing culturally unfamiliar concepts.

Functional substitution involves replacing a source-language term with a culturally different but functionally or emotionally equivalent term in the target language. It facilitates emotional or cultural identification by evoking similar associations in the target culture, thereby ensuring the term's communicative effect is preserved: *The Burrow* – *Барлога* (*evoking coziness through Slavic folklore*); *Treacle Tart* – *Трюфельний Пиріг* (*using a familiar Ukrainian dessert*) *Howler* – *Гаркливий Лист*.

Cultural adaptation transforms a term to align with the cultural and social context of the target audience. This often entails modification or localization to preserve narrative coherence and relevance. It helps embed foreign concepts within the target culture, particularly in contexts involving holidays, folklore, or institutional frameworks:

a) *Knockturn Alley* – *Алея Святої Питьми* (*adds a religious-mystical tone*)

b) *Christmas Feast* – *Різдвяний Бенкет*

c) Yule Ball – Святвечірній Бал

The translation of culturally bound words in *Harry Potter and the Half-Blood Prince* reveals the translator's skill in balancing cultural preservation with reader comprehension. By applying methods such as transliteration, calquing, descriptive translation, functional substitution, and cultural adaptation, the translator ensured both the authenticity of the magical world and its accessibility for Ukrainian readers. These strategies reflect the translator's role as a cultural mediator, allowing readers to engage with foreign concepts while maintaining the spirit of the original text.

References:

1. Ковтун Т. В. Способи передачі експресивності персонажного мовлення в українському перекладі роману «Гаррі Поттер і в'язень Азкабану» [Електронний ресурс] / Т. В. Ковтун // Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка. — 2021. — URL: <https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5bba5dcc-0566-4e41-a421-fffe36b7a285/content> (дата звернення: 01.04.2025).
2. Florin S., Osimo B. *The Translation of Realia: How to Render Words that Mean Culture-Specific Things*. – Milan: Hoepli, 2022. – 210 p.
3. Chetverikova O. Forms of realization of teenager speech (by the novels by J.Rowling «Harry Potter and the Goblet of Fire» and «Harry Potter and the Order of the Phoenix»). *SCIENTIFIC BULLETIN OF THE IZMAIL STATE UNIVERSITY OF HUMANITIES*. 2018. No. (38). P. 159–163. URL: [https://doi.org/10.31909/26168820.2018-\(38\)-25](https://doi.org/10.31909/26168820.2018-(38)-25) (date of access: 01.04.2025).
4. Kharina A. *Realia in Literary Translation: Doctoral Dissertation*. – Oslo: University of Oslo, 2019. – 180 p. – URL: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/70895/PhD-Kharina-2019.pdf> (date of access: 01.04.2025).
5. Lelet I. O. FUNCTIONAL AND SEMANTIC FEATURES OF PROPER NAMES (BASED ON THE MATERIAL OF FAIRY TALES ABOUT HARRY POTTER). *Transcarpathian Philological Studies*. 2020. Vol. 2, no. 13. P. 109–112.

URL: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-2.22> (date of access: 01.04.2025).

6. Yatu-zuhriyyah U., Hilman E. H. TECHNIQUES OF TRANSLATION OF CULTURAL WORDS AND ITS QUALITY IN THE MIDNIGHT LIBRARY NOVEL. JURNAL BASIS. 2022. Vol. 9, no. 2. P. 269–278. URL: <https://doi.org/10.33884/basisupb.v9i2.6238> (date of access: 01.04.2025).

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ГАЗЕТНИХ ЗАГОЛОВКІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Перебзак Крістіна

студентка 5 курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

керівник: Тимчик Марина Павлівна

Старший викладач, кандидат педагогічних наук

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Переклад газетних заголовків є однією з найбільш складних і водночас цікавих напрямків у сфері медіа перекладу. Заголовок відіграє ключову роль у залученні читача, формуванні першого враження про матеріал і навіть у маніпуляції увагою. Особливістю газетних заголовків є їхня лаконічність, емоційна насиченість, часте використання метафор, ідіом, скорочень і гри слів, що створює додаткові труднощі для перекладача. На відміну від звичайних текстів, заголовки часто потребують не стільки буквального, скільки функціонального перекладу, із адаптацією до культурного й мовного простору цільової аудиторії.

Питання перекладу заголовків активно досліджувалося у вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці. Зокрема, аспекти трансформації газетних заголовків розглядали у своїх працях Т. Р. Кияк, О. Д. Огуй, А. М. Науменко (2006), які наголошували на важливості міжкультурної адаптації при перекладі медіатекстів. Сучасний підхід до лінгвопрагматичних особливостей таких заголовків також висвітлено у роботах А. П. Гореславської (2018) та С. Є. Шульги (2023), які аналізують взаємозв'язок між формою заголовка та його впливом на читача. Мороз М. П. (2024) наголошує на необхідності глобалізаційного підходу до медіаперекладу, враховуючи динамічність інформаційного простору. Таким чином, вивчення перекладу газетних заголовків залишається актуальним і багатогранним напрямом дослідження.

Англійські газетні заголовки мають свої характерні особливості. Вони зазвичай дуже лаконічні, часто побудовані без артиклів, допоміжних дієслів чи зв'язок. До прикладу, замість повного речення «The Prime Minister will resign» у заголовку пишуть коротко: «PM to resign». Це економить місце, робить заголовки динамічнішими та приваблює увагу читача. Проте для перекладача така стислість — це справжній виклик. Треба не просто перекласти слова, а зрозуміти, що саме мається на увазі, й передати це українською мовою так, щоб зберегти сенс, емоційний тон і водночас зацікавити читача.

Ось кілька характерних прикладів англомовних заголовків і можливих варіантів перекладу:

- PM to resign – «Прем'єр йде у відставку»
- Storm hits coast – «Шторм наклав узбережжя»
- Rates to rise again – «Ставки знову зростуть»
- Queen opens hospital – «Королева відкрила лікарню»
- Jobs cut at tech giant – «Скорочення в техгіганті»
- City braces for protests – «Місто готується до протестів»
- Victory for Ukraine – «Перемога України»
- Fuel prices soar – «Ціни на паливо злетіли»
- Schools shut over virus fears – «Школи закрито через вірус»
- Bitter blow for fans – «Неприємний удар для фанів».

Як видно з прикладів, заголовки в англійській пресі часто побудовані на скороченнях, інфінітивах замість майбутнього часу, ідіомах або метафорах. Тому перекладач має не лише добре володіти мовою, а й розуміти контекст, культурні особливості та логіку журналістики, аби правильно інтерпретувати суть повідомлення. Таким чином, переклад газетних заголовків — це не буквальный процес, а творча робота, де важливо зберегти баланс між змістом, стилістикою й інтересом для читача.

Українські заголовки, на відміну від англійських, частіше побудовані граматично правильно: з підметом і присудком, іноді — у формі повного речення. Це пов'язано як із нормами мови, так і з тим, що українські читачі очікують більш

чітко сформульованої думки. Тому дослівний переклад англійського заголовка може звучати неприродно або навіть дивно. Наприклад, заголовок “Jobs cut attech giant” у буквальному перекладі — «Роботи скорочені в техгіганті» — виглядає незграбно. Натомість доречно буде сказати: «Скорочення в техгіганті» або «ІТ-компанія масово звільняє працівників». Інший приклад — “Schools shut over virus fears”, дослівно — «Школи закриті через страх вірусу», але українською краще звучить «Школи закрили через загрозу вірусу» або «Через вірус тимчасово закрили школи». Наприклад, англійський заголовок “Storm lashes coast” дослівно перекладається як «Шторм б'є по узбережжю». Але в українській мові так не говорять. Краще буде сказати: «Шторм накрив узбережжя» або «Стихія атакує: шторм на узбережжі». Тут важливо не просто перекласти слова, а відтворити той ефект, який заголовок справляє на англомовного читача.

Ще один важливий аспект — переклад скорочень, які широко використовуються в англомовній пресі. Наприклад, аббревіатура *PM* (Prime Minister) зазвичай перекладається як «прем'єр-міністр», оскільки передача її як «ПМ» виглядає неприродно для українського читача. Аналогічно, *NHS* (National Health Service) доцільно передавати як «Національна служба охорони здоров'я Великобританії», а не залишати без пояснення. Наприклад, заголовок “*NHS under pressure as hospitals face winter crisis*” краще перекласти як «*Національна служба охорони здоров'я Великобританії працює на межі через зимову кризу*». У випадку з *GOP* (Grand Old Party — неофіційна назва Республіканської партії США), наприклад у заголовку “*GOP divided over immigration bill*”, доречно сказати «*У Республіканській партії США немає єдності щодо законопроекту про імміграцію*». Аббревіатура *UN* (United Nations) вже має український еквівалент — «ООН», який широко вживається, тому заголовок “*UN calls for immediate ceasefire in conflict zone*” перекладається як «*ООН закликає до негайного припинення вогню в зоні конфлікту*». Таким чином, при перекладі аббревіатур слід зважати на обізнаність аудиторії, усталені норми перекладу та стиль публікації: деякі скорочення слід розшифровувати, деякі — адаптувати, а деякі — залишати без змін.

У процесі перекладу важливо дотримуватися балансу між точністю і адаптацією. Це не просто технічне завдання, а творча робота. Перекладач має поставити себе на місце українського читача й подумати: як би це прозвучало в українських новинах? Чи викликає цей заголовок ту ж реакцію? Чи зрозумілий він без пояснень? Важливо враховувати різницю у сприйнятті інформації. Наприклад, в англomовних країнах допустимі елементи жовтої преси навіть у серйозних виданнях, а в Україні це може виглядати надто легковажно. Тому іноді стиль теж варто трохи змінити — зберігаючи суть, але адаптуючи форму.

Отже, переклад газетних заголовків — це не про слово в слово. Це про розуміння, адаптацію, контекст і творчість. Це про те, щоб український заголовок сприймався так само природно, як і англійський, мав той самий зміст і викликав ту саму емоцію. А для цього перекладач має бути не тільки мовцем, а й культурним посередником, редактором і трішки журналістом.

Список використаних джерел

1. Гореславська, А. П. (2018). *Газетно-публіцистичний стиль як різновид функціональних стилів сучасної англійської мови*. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Вип. 88, с. 56–60.
2. Шульга, С. Є. (2023). *Особливості перекладу газетної лексики*. Магістерська робота. Сумський державний університет. 65 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/93077>
3. Заболотний, Б. В. (2022). *Граматичні трансформації при перекладі англійських пасивних структур на українську мову*. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Філологічні науки. № 35, с. 44–49.
4. Зайцева, К. О. (2020). *Абревіація в сучасній англійській віртуальній комунікації: лінгвопрагматичний аспект*. Наукові записки Інституту журналістики. Вип. 1(38), с. 123–128.

5. Мороз, М. П. (2024). *Глобалізаційний підхід до медіа перекладу: виклики та перспективи*. Магістерська робота. Волинський національний університет імені Лесі Українки. 78 с.
<https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/21890>

6. Іванова, Т. А. (2023). *Про міжкультурну комунікацію в сучасному світі*. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Лінгвістика. Вип. 47, с. 91–95.

**TRANSLATION STRATEGIES FOR NEOLOGISMS IN J.R.R.
TOLKIEN'S
*THE LORD OF THE RINGS***

Maria Petrishka

*3rd- year student of the Faculty of International Economic Relations
State Higher Educational Institution "Uzhhorod National University"*

Scientific adviser: Marianna Tomenchuk

*PhD in Philology, Associate Professor in
Applied linguistics department*

Translating neologisms in science fiction and fantasy poses a significant challenge, especially in the works of J.R.R. Tolkien, where invented terms are deeply woven into the cultural and mythological fabric of his world. In *The Lord of the Rings*, these neologisms are integral to Tolkien's constructed languages and naming systems, shaped by his philological expertise[4]. Translators must navigate not only linguistic innovation but also layered semantic, cultural, and stylistic meanings. This paper aims to explore the translation strategies employed in the Ukrainian rendering of J.R.R. Tolkien's neologisms, with a focus on their Ukrainian equivalents in the translation by Kateryna Onishchuk[6].

The main approach to translate Tolkien's new words into Ukrainian involves semantic preservation which means maintaining the original meaning through target language adaptation[2]. The compound name *Shadowfax* requires special attention because it combines *shadow* with the archaic *fax* (mane) in a functionally transparent way. The Ukrainian name *Тінегрив* maintains both components of the original term while keeping the mythological essence intact.

In more complex cases, translators resort to calque or loan translation, where the components of a compound are translated word for word. This strategy aims to

preserve the semantic transparency of the original lexical unit by rendering its constituents directly into the target language[1]. Calquing is particularly effective when the source neologism is a compound composed of recognizable lexemes with metaphorical or symbolic value. A representative example from Tolkien's *The Lord of the Rings* is the translation of *Dead Marshes* as *Мертві Болота*. The Ukrainian version accurately reflects the haunting tone and mythopoetic significance of the location, aligning with Tolkien's world-building intent.

However, calque translation proves ineffective when a neologism is deeply rooted in historical or mythological layers that defy direct semantic decomposition. A notable example arises in Tolkien's revival of archaic lexemes such as *warg* and *orc*, which derive from Old Norse *vargr* and Old English *orcneas*[3]. Since these words lack direct Ukrainian equivalents and carry redefined meanings, the translator uses transliteration with explanation, rendering them as *варґ* and *орк*. This approach retains their sound, distinctiveness, and mythological role within Tolkien's narrative system.

Another significant strategy is phonological adaptation, which aims to reproduce the sound of a neologism in the target language to preserve its aesthetic or euphonic value[5]. A clear example of this is the rendering of *Nazgûl*, a term from the Black Speech coined by Tolkien to denote the Ringwraiths. Rather than translating its components *nazg* meaning *ring* and *gûl* meaning *wraith* or *spirit*, the Ukrainian version preserves the word almost intact as *Назгул*. This choice enhances the ominous and alien quality of the name, aligning with the creature's terrifying presence in the narrative.

In cases involving Tolkien's constructed languages, especially Quenya and Sindarin, etymological reconstruction is sometimes necessary. This involves understanding the internal derivation rules of the fictional language and applying them analogously in the target language[2]. Although this strategy is highly demanding, it ensures a faithful representation of the linguistic system. For example, *Galadriel*, whose name originates from Quenya roots meaning *maiden crowned with a radiant garland*, is not translated but retained with explanation, acknowledging the etymological sophistication embedded in Tolkien's naming.

Further complexity arises in cases where Tolkien introduces neologisms through compounding and blending. The term *Elvenking*, a blend of *Elf* and *king*, is a typical case. Translators face a choice between preserving the compound structure or translating functionally[1]. The rendering *Ельфійський король* is semantically accurate but loses the compact power of the original. Alternatively, a neologistic hybrid such as *Ельфокороль* could emulate Tolkien's morphological inventiveness, but risks sounding artificial. Here, creative domestication becomes necessary, allowing translators to recreate the effect of novelty without alienating the target audience.

In conclusion, the translator of Tolkien's neologisms must act not as a mechanical reproducer of meanings but as a creative co-author, who participates in the re-creation of Middle-earth within a new linguistic and cultural system. The Ukrainian translation by Kateryna Onishchuk demonstrates a range of strategies, each chosen based on the structure and function of the original term. These approaches help maintain the integrity of Tolkien's world while making it accessible to Ukrainian readers.

References

1. Luo J. Sci-Fi Neologism Translation: A Conceptual Blending Theory Perspective // *Theory and Practice in Language Studies*. – 2024. – Vol. 14, № 6. – P. 1828–1837.
2. Štekauer P. On the theory of neologisms and nonce-formations // *Australian Journal of Linguistics*. – 2002. – Vol. 22, № 1. – P. 97–112.
3. Styrnik N. S. The Challenges of Translation into Ukrainian // *Lexical and Grammatical Innovations in Modern Slavic Languages*. – 2023. – P. 150.
4. Tolkien J.R.R. *The Lord of the Rings: The Fellowship of the Ring* / J.R.R. Tolkien. – UK, 2004. – 320 p.
5. Udovichenko G. M., Mitsenko V. V. Peculiarities of the Translation of Neologisms // *Intelligence. Personality. Civilization*. – 2019. – № 2 (19). – P. 9–12.
6. Толкін, Дж. Р. Р. Володар Перснів [Текст] : трилогія. Ч. 1 : Братство Персня / Дж. Р. Р. Толкін ; пер. з англ. Катерина Оніщук ; пер. віршів і літ. ред. Назар

Федорак; наук. консультанти Леонід Рудницький, Олег Фешовець. – Львів :
Астролябія, 2013. – 687, [14] с.

MODERNISATION OF THE ENGLISH LANGUAGE

Polloy Pavlo

3rd-year student of the Faculty of International Economic Relations

State Higher Educational Institution Uzhhorod National University

Scientific adviser: Kunanets N. E.

Doctor of Sciences in Social Communications,

Professor

Lexicography encompasses both the study and the formulation of dictionaries. Historically, dictionaries were primarily published in print; however, the advent of the internet has transformed their accessibility. The integration of technology has significantly enhanced modern English dictionaries, making them more user-friendly, rich in examples, and subject to rapid updates. This paper aims to elucidate the evolution of English dictionaries, the various types that exist today, and the role of contemporary technology in their development and enhancement. [1]

The origins of English lexicography can be traced back to the Middle Ages, where the earliest dictionaries were rudimentary word lists utilized within ecclesiastical and educational settings. One of the pioneering works in this field was *Promptorium Parvulorum*, created around 1440, which served as a Latin-English dictionary aimed at novice clerics. Subsequently, more sophisticated dictionaries emerged, such as *The English Expositor*, published in 1616 by John Bullokar, which provided explanations for complex English vocabulary. [2]

A significant milestone in the history of English lexicography was the publication of *A Dictionary of the English Language* in 1755 by Samuel Johnson. This work marked the introduction of a comprehensive English dictionary that included definitions, illustrative examples, and grammatical annotations. In the 20th century, *The Oxford English Dictionary* gained prominence for its meticulous definitions and

extensive historical context for each entry, further solidifying the importance of lexicography in the English language. [3]

Contemporary Advances in Lexicography

In the present day, the majority of dictionaries are available in digital formats. These resources can be accessed conveniently via smartphones or computers. Prominent online dictionaries such as *Cambridge*, *Oxford*, and *Merriam-Webster* provide comprehensive information, including definitions, pronunciation guides, illustrative examples, and even multimedia content like videos. [4]

Innovative tools such as *Sketch Engine* and *Lexonomy* are revolutionizing the process of dictionary compilation, enabling lexicographers to create entries more efficiently. These platforms analyze the usage of words across various contexts, enhancing the depth of lexical resources. Furthermore, the integration of Artificial Intelligence (AI) and crowdsourcing—where users contribute to content enhancement—significantly influences the development of dictionaries. A notable example is *Wiktionary*, which allows users to edit and introduce new terms collaboratively.

Contemporary dictionaries serve a purpose beyond mere definition lookup; they function as educational resources enriched with images, audio clips, quizzes, and additional interactive elements. This multifaceted approach renders them valuable not only for native speakers but also for learners of English as a second language. [5]

Conclusion

The field of modern English lexicography has undergone significant transformation, evolving from traditional handwritten lists to sophisticated digital dictionaries. Technological advancements have enhanced the quality, speed, and utility of these resources. Today's dictionaries are characterized by their interactivity, accessibility, and a wealth of supportive features. As language continues to evolve, the discipline of lexicography will adapt accordingly, facilitating a deeper understanding and application of English in diverse contexts. [6]

References:

[1]

<https://www.taylorfrancis.com/books/mono/10.4324/9781315616123/lexicography-howard-jackson>

(General introduction to modern lexicography)

[2]

<https://www.cambridge.org/core/journals/nordic-journal-of-english-studies/article/abs/catholicon-anglicum-1483-a-reconsideration/44828712>

(Historical roots: Promptorium Parvulorum, Bullokar)

[3]

<https://public.oed.com/history-of-the-oed/>

(The Oxford English Dictionary and Johnson's influence)

[4]

<https://dictionary.cambridge.org> / <https://www.merriam-webster.com> /

<https://www.oxfordlearnersdictionaries.com>

(Modern

online

dictionaries)

[5]

<https://link.springer.com/article/10.1007/s40607-018-0050-1>

(Educational

role

of

modern

dictionaries)

[6]

https://www.researchgate.net/publication/308610845_Comparing_electronic_and_printed_dictionaries

FIGURATIVE IDIOMS IN ENGLISH ARTISTIC DISCOURSE AS A LANGUAGE PHENOMENON: STYLISTIC LOSSES DURING TRANSLATION AND POSSIBLE COMPENSATIONS

Olha Ponzel

*3rd-year student of the Faculty of International Economic Relations
State Higher Educational Institution Uzhhorod National University*

Scientific adviser: Fialka Karpiuk

*Senior lecturer of Applied Linguistic Department
State Higher Educational Institution Uzhhorod National University*

Idiomatic expressions represent a particularly intriguing aspect of language, characterized by their non-compositional nature and strong cultural specificity. These fixed phrases convey meaning that cannot be directly inferred from the semantic content of their individual components. As such, they pose distinct challenges for both linguistic analysis and second language acquisition.

Figurative idioms, also referred to as phraseological units, are fixed word combinations whose meaning is not directly deducible from the meanings of their individual components. These expressions are frequently employed for emotional or expressive effect, enriching language with vividness, nuance, and stylistic colour. Functioning as various syntactic elements — such as subjects, objects, or adverbial modifiers — they form an integral part of both the syntactic and semantic structure of a language.

Idioms originate from the cultural, historical, and socio-economic background of a language, embodying the values, experiences, and worldview of a particular community. Consequently, they serve as a meaningful reflection of cultural and national distinctiveness of a community. [1].

Moreover, idioms frequently carry figurative meanings that extend beyond their literal wording, functioning as indicators of native-level language competence. These fixed expressions are unique because their meanings cannot typically be derived from individual words, and they allow little variation in structure or form. Scholars like McGlone, Glucksberg, and Cacciari emphasize that repeated use of

idioms causes their components to acquire idiom-specific meanings. Exploring idioms provides valuable cultural insights, helping to bridge gaps between different societies [2].

The interlingual translation of idiomatic expressions can be studied from various perspectives. Initially, linguistic approaches to their translation were the most widely discussed. However, over time, functional and cultural approaches emerged, focusing on the role of specific expressions within particular metatextual and cultural contexts. Most approaches are grounded in contrastive linguistics and rely on the concepts of absolute, partial, or zero equivalence between idioms in the source and target languages. From a linguistic – particularly lexical – perspective, the relationship between multiword expressions in the source and target languages is determined by the existence (or absence) of an equivalent idiomatic (or non-idiomatic) expression in the target language. The goal is to identify “systemic equivalents”, which can be classified into three distinct categories:

1. Absolute equivalents, based on identical (or nearly identical) lexical components and imagery, e.g., *black market*;
2. Relative equivalents, conveying the same (or similar) meaning but using different lexical components, e.g., *beat around the bush*;
3. Deceptive (false friend) equivalents, where expressions are mistakenly considered equivalent, e.g., *look before you leap*.

Scholars in Translation Studies propose various translational strategies. Linguistic approaches are exemplified by Nida and Taber, who discuss the translation of idioms in terms of semantic adjustments, which may occur in three ways: from idioms to idioms, from idioms to non-idioms, and from non-idioms to idioms. Semantic adjustment is necessary because, as they note, “it is unlikely that the same

type of distinctive form will have the same meaning in another language”. Newmark expresses a similar perspective, proposing three core approaches to translating idioms: finding another metaphor, reducing the expression to its sense (which frequently results in the loss of the original emotive coloring), and literal, word-for-word translation [4].

Building on factors such as the presence of an equivalent idiom in the target language, the specific lexical structure of the original expression, and the stylistic suitability of using an idiom in the target language, the author distinguishes five primary idiom translation strategies:

1. Using an idiom of similar meaning and form (e.g., *have one's head in the clouds* → *літати високо в хмарах*; *full steam ahead* → *на всіх парах*); 2. Using an idiom of similar meaning but different form (e.g., *beat around the bush* → *ходити довкола*);

3. Translation by paraphrase. This approach is applied not only when a certain idiom lacks an absolute or partial equivalent in the target language, but also when the use of an idiomatic expression would be inappropriate in a given context (e.g., *baker's dozen* → *тринадцять*, *dead ringer* → *ідентичний*, *southpaw* → *лівша*);

4. Translation by omission. Used when there is no equivalent idiom in the target language or when an idiomatic expression would be stylistically inappropriate (*let the cat out of the bag* → *проговоритись*);

5. Compensation. Refers to the use of an idiom elsewhere in the target text to compensate for any loss of meaning, emotional nuance, or stylistic impact that cannot be fully conveyed at the corresponding point in the translation (*John dropped the ball again. I swear, he'll never get it right* → *Джон знову все зіпсував. Ну, як не візьметься - все через пень-колоду!*) [3].

The findings of the study reveal that idioms — characterized by fixed structures and idiomatic, non-compositional meanings — contribute significantly to the expressive and stylistic richness of communication, while also presenting notable challenges for linguistic analysis and translation. Operating within multiple syntactic functions, idioms are deeply integrated into the grammatical and semantic systems of

a language. Identifying a functional equivalent often leads to functional shifts, which can be classified as systemic (constitutive or thematic) or individual (positive or negative). Negative shifts may result from misinterpretation, non-idiomatic (literal) translation, or a failure to convey the original's expressive or stylistic connotations. To mitigate these issues, translators often rely on compensation strategies.

References

1. Challenges in understanding idiomatic translation. Retrieved from <https://www.semanticscholar.org/paper>
2. Chakrabarty, T., Choi, Y., & Shwartz, V. (2022). It's not Rocket Science: Interpreting figurative language in narratives. *Transactions of the Association for Computational Linguistics*, 10, 589 – 606. Retrieved from <https://aclanthology.org/2022.tacl-1.34.pdf>
3. English idioms: transformation of image / Olesia Prysiashna et al. *World science*. 2018. Retrieved from <https://rsglobal.pl/index.php/ws/article/view/1449>
4. P. Newmark. *Approaches to translation*. Hemel Hempstead : Prentice Hall, 1988. Retrieved from <https://www.cambridge.org/core/journals/studies>

THE TRANSLATION OF MUSIC

Popovych Anastasia

*3rd-year student of the Faculty of International Economic Relations
State Higher Educational Institution “Uzhhorod National University”*

Scientific adviser: Antonina Devitska

*PhD of Linguistics, Associate Professor in
Applied Linguistics Department
State Higher Educational Institution “Uzhhorod National University”*

Song translation is a complex process that involves balancing lyrical meaning, musical structure, and performative demands. While the ideal of reproducing all elements – music, lyrics, and performance – in a target language is theoretically desirable, it is practically unattainable. As a result, translators often make strategic choices depending on context, purpose, and constraints. This paper outlines five key types of song translation and provides representative examples to demonstrate how different approaches prioritize different aspects of the original [1, p.376].

1. Leaving the Song Untranslated

In this strategy, the original lyrics are retained, and no translation is provided. This is often the case in subtitled films, television series, or live performances where translating and adapting songs is considered unnecessary or impractical due to time, budget, or artistic decisions.

In the upcoming “*Wicked*” (2025) film adaptation, songs will remain in English for many international releases. The producers chose to retain the original lyrics because the musical is already globally recognized in its English form. However, in Ukraine, the songs were fully translated and performed by Zlata Ognevich, offering local audiences a more immersive and emotionally accessible experience.

This strategy is especially common when the lyrics do not carry key narrative weight or when the authenticity of the original language is seen as integral to the artistic expression.

2. Translating the Lyrics without Adapting the Music

This method focuses purely on the semantic translation of the lyrics, without regard for the musical form. These translations are typically presented in prose or non-sung format – often as subtitles, insert booklets, or fan translations online. This approach prioritizes the comprehension of content over performability [2, p.1-3]. Ed Sheeran’s song “*Shape of You*” has been translated by fans into multiple languages, including Ukrainian. A line such as “The club isn’t the best place to find a lover, so the bar is where I go” might be translated as:

“Клуб – це не найкраще місце, щоб любов шукати. Тож я у бар іду.”

Here, the translator focuses on delivering the meaning clearly and accurately, with no concern for syllabic count, rhyme, or rhythm, since the translation is not intended for performance.

3. Writing New Lyrics to the Original Music

In this strategy, translators create entirely new lyrics to match the original melody. The new lyrics may bear little or no direct semantic connection to the original text, instead reflecting new cultural or thematic priorities. This approach is especially prevalent in commercial music adaptation, where the music is prioritized as the primary commodity.

The Ukrainian adaptation of “*Bella Ciao*” by Khrystyna Soloviy is a prime illustration. While the melody of the original Italian anti-fascist folk song is preserved, the lyrics are completely rewritten to reflect Ukrainian themes of national identity and resistance. Only traces of the original message remain, and the song’s function is recontextualized for a new audience.

This form of adaptation shows how musical and emotional resonance can take precedence over literal meaning, creating a culturally relevant but semantically distant version.

4. Translating the Lyrics and Adapting the Music Accordingly

This type involves translating the lyrics while also making musical adjustments when needed. It is common when the goal is a singable version that maintains the song's musicality, even at the cost of semantic fidelity. The music may be rearranged to accommodate syllabic and rhythmic differences between languages[3, p. 23-25]. The transformation of the Ukrainian folk song “*Shchedryk*” into the English-language “*Carol of the Bells*” is a well-known case. While Leontovych's original melody is largely preserved, the English lyrics shift the theme from a swallow heralding prosperity to imagery of Christmas bells. The prosody and rhyme structure were adapted to maintain musical flow and cultural relevance for English-speaking audiences.

This shows that successful translation may involve compromises in meaning to preserve the musico-verbal unity essential to performance.

5. Adapting the Translation to the Original Music

Here, the translation is carefully crafted to match the existing music, often without changing a single note. This is particularly common in professional dubbing for animated films, stage musicals, and operas. The translator must preserve rhythm, syllabic count, and often rhyme, while still conveying the essence of the original message[4, p.83-121].

In Disney's “*Frozen*”, the Ukrainian version of “*Let It Go*” includes the line:

“Все одно, все одно, на волю шугне воно.”

This line captures the emotional tone and thematic content of the English original while fitting the melody exactly. The adaptation respects musical timing and stress patterns, allowing the song to be performed seamlessly in Ukrainian.

Such translations demonstrate a high level of linguistic and musical skill, balancing fidelity, functionality, and performance needs.

In conclusion, the five types of song translation – ranging from literal meaning-focused to fully performative adaptations – highlight the multidimensional nature of translation as a practice. Each approach serves different purposes, from aiding understanding to enabling performance, and the choice among them depends on artistic goals, audience expectations, and practical constraints.

Song translation is not a one-size-fits-all process but rather a continuum of strategies. Whether a translator chooses to preserve the original, transform it completely, or strike a functional balance, each version contributes to the cross-cultural circulation of music as both an artistic and social phenomenon.

References

1. Franzon J. Choices in Song Translation. *The Translator*. 2014. Vol. 14, no. 2. P. 376–408.
2. Apter R., Herman M. *Translating For Singing The Theory, Art and Craft of Translating Lyrics*. Bloomsbury Publishing, 2016. 312 p.
3. Rędzioch A. Translation and music: a new subfield of translation studies. Challenges and opportunities. 2024. P. 65–79.
4. Franzon, Johan (2021). “The liberal mores of pop song translation: slicing the source text relation six ways.” In: Franzon, J./ Greenall, A.K./ Kvam, S./ Parianou, A. (eds.) *Song translation: lyrics in contexts*. Berlin. Pp. 83–121

PECULIARITIES OF POLITICAL SPEECHES TRANSLATION

Reblian Nelia

*3rd-year student of the Faculty of International Economic Relations
State Higher Educational Institution “Uzhhorod National University”*

Scientific adviser: Nataliya Kunanets

*Doctor of Sciences in Social Communications,
Professor, Professor of the Department of Applied Linguistics*

Political discourse refers to the language used in politics and includes speeches, debates and written political discussions which affect public opinion and decision making.

The language of politics is persuasive. In order to defend their positions, politicians strategically choose language tools to help them achieve their goals. They use language to influence, to persuade, to shape public opinion. Politics is an integral part of social reality, and since language shapes the social world, the connection between language and politics is inevitable. In recent years, interest in rhetorical strategies has grown significantly [1, pp. 3-4].

Rhetoric includes three main components: ethos, pathos, and logos. Ethos is when a speaker or writer appeals to his authority to convince an audience. They use language to demonstrate their virtues, intelligence, reputation or professional qualifications, which makes their arguments more convincing. Pathos is about appealing to the emotions of the audience to convince them. The speaker or writer uses language to elicit feelings, such as compassion, desire, anger, or joy, which affect the way they perceive the argument.

Logos is an appeal to logic in which the speaker or writer concentrates on the logical truth of his argument. This is usually supported by facts, figures, statistics, and other logical evidence [2].

Political speeches are often characterized by a lively and emotional nature, which is conveyed by the use of rhetoric. These rhetorical devices can be divided into independent forms (such as rhetorical questions, exclamations, and ellipses) and dependent forms (including repetition, antithesis, and climax) [3, pp. 156].

Political speeches, as a type of political discourse, often depend on translation. Political translation serves as a means of exchanging information across borders and plays an important role in shaping political communication.

The main task of a translator in the political sphere is to preserve as accurately as possible the intended communicative effect of the original speech. This can only be achieved if the translator has a thorough understanding of the stylistic structures typical of political speeches. Translators working with political texts need deep background knowledge, a rich vocabulary, and an awareness of the specific characteristics of the country in question.

Translating political speeches also requires knowledge of cultural differences, national history, domestic political events, and the views of political leaders. Translators must therefore be familiar with the basic principles of political discourse and be able to analyse how these ideas are expressed in both the source and the target language.

Compliance with these standards emphasises the high level of professionalism and wide range of knowledge required for the effective translation of public political texts. During the translation process, several key recommendations should be followed:

1. avoid redundancy and unnecessary words, compare the original and translated texts closely, focusing on keywords and functional words that express emotion or connect ideas;

2. when translating names of political organizations, retain equivalents that are natural in the target language, or, if none exist, create ones that reflect the meaning of the original;

3. maintain the original imagery and tone. When dealing with terms related to historical events or aspects of social and political life in the source culture, the translator should strive to preserve national identity and cultural specificity while also adhering to the norms of the target language [11, pp. 58].

In conclusion, translation of political discourse requires a prudent and flexible approach. Successful translation involves not only conveying the content correctly, but also preserving the power, emotion, and cultural nuance of the speech for a foreign audience to experience as it was intended.

References

1. Isa S. M., Zayyad K. M. Rhetoric and political power: analyzing language and persuasion in political discourse. *Tasambo journal of language, literature, and culture*. Vol. 2, no. 02. P. 31–38. URL: <https://doi.org/10.36349/tjllc.2023.v02i02.004> (date of access: 03.05.2025).

2. Sitbon J. Ethos, pathos, logos: what are they and how to use them. *Content-Writing*. URL: <https://www.wix.com/wordsmatter/blog/2020/12/ethos-pathos-logos/> (date of access: 05.04.2025)

3. Koca Helvacı Z. C. Rhetorical structure of election speeches. *Journal of international social research*. Vol. 11, no. 60. P. 153–162. URL: <https://doi.org/10.17719/jisr.2018.2770> (date of access: 05.04.2025).

4. Ababilova N. M., Usachenko I. V. Peculiarities of political speeches translation. *International humanitarian university herald. philology*. Vol. 3, no. 48. P. 56–59. URL: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.48-3.13> (date of access: 08.04.2025).

LIMITS OF LITERALISM: HUMOR AND SLANG IN MULTILINGUAL MEDIA TRANSLATION

Rusanova Viktoriia

*3rd-year student of the Faculty of International Economic Relations
State Higher Educational Institution “Uzhhorod National University”*

Scientific adviser: Antonina Devitska

PhD in Linguistics, associate Professor in applied Linguistics Department

State Higher Educational Institution “Uzhhorod National University”

Within the interconnected media world, translators encounter the intricate challenge of conveying humor and informal language across languages and cultures. Although direct translation is commonly viewed as maintaining faithfulness to the original text, it falls short when navigating elements deeply rooted in specific cultures, including wordplay, idiomatic jokes, and social dialects. Such instances necessitate approaches exceeding literal translation, demanding adaptable and versatile techniques that guarantee both understandable communication and stylistic genuineness.

One of the primary challenges posed by humor in translation is its inherent cultural specificity. Jokes frequently rely on wordplay, intertextual references, and shared social knowledge that do not transfer easily into other linguistic contexts. For example, De Gruyter’s *Handbook of Humor Studies* highlights that humor often presupposes a “native cultural frame,” without which its effect is diminished or completely lost [1]. Literal translations of such jokes can produce unintentional ambiguity, lose the intended punchline, or even lead to miscommunication. Hence, translators must choose between various strategies such as substitution, adaptation, or omission — each of which involves a shift away from literalism in favor of functional equivalence.

In audiovisual media, where time constraints, lip-sync, and visual cues impose additional limitations, the literal rendering of humorous lines can severely undermine the rhythm and flow of dialogue. Research on multilingual humor in audiovisual content demonstrates that successful translation often depends on compensatory techniques that replicate the *function* rather than the *form* of the original [2]. For instance, code-switching used by characters for comic effect in English-Spanish contexts may be replaced by dialectal variants or culturally equivalent language play in dubbed or subtitled versions. Literal translations fail here not only linguistically but pragmatically, as they may misrepresent character identity, social register, or tone.

Slang presents another domain where literalism is particularly ineffective. Slang is by nature dynamic, contextual, and community-specific. Its expressive power often lies in its deviation from standard usage and in its embeddedness within subcultures. A study on slang translation emphasizes that translators must engage in cultural decoding, seeking not “equivalents” in the traditional sense, but target-language expressions that evoke similar associations and affective responses [4]. For example, idioms such as “spill the tea” or “throw shade” have no literal or grammatical equivalence in many languages; a literal translation would either make no sense or convey a completely different meaning. In such cases, translators may opt for descriptive translations or culturally appropriate substitutions to preserve tone and intent [4].

Moreover, literalism often clashes with the pragmatic function of humor and slang in character building and narrative flow. As noted by the American Translators Association, humor can function as a narrative device, a character trait, or a plot catalyst — and thus requires an interpretive rather than mechanical approach [5]. Preserving the humor’s *effect* takes precedence over preserving its *structure*. This is particularly evident in dubbing, where jokes may be rewritten entirely to fit mouth movements, scene timing, and cultural relevance — a process that inevitably departs from literalism but respects the multimodal nature of audiovisual content.

Contemporary studies in audiovisual translation emphasize that successful rendering of multilingual humor often entails creative rewriting or transcreation. A research article on multilingual humor in dubbing shows that literalism fails when a

joke is built on phonetic or orthographic features specific to the source language [2]. For instance, homophones or alliterations cannot be rendered literally without loss of effect. Instead, translators might introduce a different kind of linguistic play in the target language — such as rhyming or punning — that fulfills a similar humorous function, even if it diverges semantically from the source.

In extreme cases, the translator may decide to omit certain slang or humor elements when they are deemed untranslatable or irrelevant to the target audience. although this may seem like a loss, it is sometimes preferable to a literal translation that produces confusion or unintended meanings. as noted in an analysis of humor translation strategies, omission is not an admission of failure but a deliberate choice informed by communicative priorities [3].

In conclusion, literalism has its limits in the translation of humor and slang, particularly in multilingual media contexts where cultural, pragmatic, and technical factors intersect. Successful translation in these domains often requires dynamic equivalence, cultural mediation, and creative rewriting. Rather than viewing departure from literalism as a failure, it should be seen as a necessary and skillful adaptation to the demands of interlingual and intercultural communication.

References

1. Humour and Translation: Cultural Implications [electronic resource] – access: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9783110755770-012/html>
2. Multilingual Humour in audiovisual Translation [electronic resource] – access: https://www.researchgate.net/publication/346295158_Multilingual_humour_in_audio_visual_translation
3. Humor in Translation and What It Can Entail [electronic resource] – access: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1900445/FULLTEXT01.pdf>
4. Slang Translation: a Localization Challenge [electronic resource] – access: <https://poeditor.com/blog/slang-translation>

5. Translating Humor Is a Serious Business [electronic resource] – access:
<https://www.atanet.org/growing-your-career/translating-humor-is-a-serious-business>

TRANSLATION OF LITERARY WORKS THROUGH THE LENS OF GENDER SPECIFICITY

Valeriia Sabo

*3-rd year student of the Faculty of International Economic Relations
State Higher Educational Institution “Uzhhorod National University”*

Scientific adviser: Olesia Stoika

*Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor
State Higher Educational Institution “Uzhhorod National University”*

The cultural identity of every nation is deeply shaped by language, which preserves and transmits traditions, values, and experiences. Translation plays a vital role in enabling intercultural communication, especially through literature. It allows different cultures to exchange artistic and emotional experiences.

Gender significantly influences language use and, by extension, translation. Contemporary linguistic research sees gender not just as a biological trait but as a dynamic, performative identity expressed through language at lexical, grammatical, and syntactic levels.

Women’s language tends to be more emotional, polite, and detail-oriented. Women use more adjectives to express feelings and subtle distinctions, while men prefer nouns and verbs that communicate actions and facts. Women are generally more focused on emotional relationships, family matters, and nurturing roles. Men, by contrast, often emphasize independence, directness, and external goals. These tendencies manifest not only in everyday speech but also in written forms, including public texts like blogs [1].

A comparison between Marie Forleo’s and Chris Guillebeau’s blogs clearly illustrates these gender-specific language features. Forleo’s writing style is informal, emotionally engaging, and deeply personal. Her language encourages self-expression, motivation, and positivity. She uses emotionally loaded words like

“dream,” “joyful,” and “creative potential,” addresses the reader directly, and promotes personal growth and connection [2].

Guillebeau’s blog, on the other hand, reflects a more pragmatic and strategic tone. He uses verbs that signal action and determination—such as “say no,” “improve,” and “move forward”—and tends to structure his writing with clarity and logic. His messages focus on productivity, success, and rational decision-making. While his style is occasionally informal, it leans more toward efficiency and persuasion than emotional resonance [3].

These patterns are also evident in literary translation. In comparing male and female translations of Arthur Hailey’s *Airport*, clear differences emerge. Female translators often soften strong or pejorative language found in the original text, reflecting a tendency toward euphemism and emotional modulation. Male translators, conversely, preserve directness, bluntness, and the original tone, especially when it comes to expletives or colloquial speech.

For example, “I’d say fifty at least, we’ve answered; and there’ve been others we haven’t.

“Принаймні 50 було, але було багато й інших дзвінків, на які ми не відповідали”(M).

“Та дзвінків 50, принаймні було. Це ті, на які ми відповідали, а напевне були й такі, з якими нас не з’єднали” (F).

In these translations, sentence demonstrates the male speech style’s tendency towards restraint, while the female style shows excessive emotionality and exaggeration. Women tend to emotionally color their expressions, use parentheses more often, detail information, and delve into detailed descriptions of micro-situations. From the examples, it is clear that the male translation is closer to the original.[4]

In more extended sentences, female translations tend to focus on internal states, emotional nuance, and the character’s psychological world. Male translations highlight actions and factual information. This difference is visible in both vocabulary

and sentence structure: female translations often add clarifying or emotionally expressive details, while male translations emphasize brevity and precision.

Ultimately, gender influences how translators interpret texts and make lexical and stylistic decisions. These choices affect how readers experience the translated work—whether they engage more with its emotional undercurrents or its logical structure. Understanding these differences enriches our understanding of translation not merely as a technical task, but as a personal, creative, and culturally shaped act.

Translation plays a vital role in connecting cultures and enabling communication across languages. It is not merely a mechanical process of substituting words but a creative act that transfers tone, style, and cultural nuance. Literary translation, in particular, enriches societies by granting access to the intellectual and emotional heritage of other nations, often influencing the development of national literatures.

Unlike technical translation, literary translation does not follow a literal word-for-word approach. It requires conveying the spirit, emotional depth, and cultural context of the original text. A translator must carefully balance fidelity to the source with creative adaptation, ensuring that the translated work resonates naturally with target-language readers. Key features of literary translation include preserving idioms, tone, humor, and irony—elements that often do not have direct equivalents across languages and require inventive solutions. [5]

However, this process presents numerous challenges. Idiomatic expressions and slang are deeply rooted in culture and often resist direct translation. Humor and wordplay, especially those dependent on sound or structure, can lose their effect without careful reimagining. Another significant difficulty is preserving the subtext and deeper themes of a literary work—something that demands not only linguistic skill but also empathy and interpretive insight. [6]

In recent years, scholars have emphasized the impact of culture and identity on translation. Gender, as a sociocultural factor, significantly influences how language is used and interpreted. Translators inevitably bring their own worldview—

including their gender identity—into the process, which can shape tone, vocabulary, and emotional coloring. For instance, male and female translators may approach the same text differently: one might prioritize directness and logic, the other, emotional nuance or empathy.

This interplay between the author's and translator's identities demonstrates that translation is never fully neutral. It is a culturally embedded act influenced by the translator's experiences, values, and perceptions. Understanding these key features and difficulties allows us to appreciate translation as not only a linguistic task, but a complex and subjective act of intercultural communication. [7]

The practical analysis focuses on how different translators interpret the same text through their unique gendered lens. Key aspects include lexical choice, emotional tone, stylistic structure, and overall impression. The selected texts—excerpts from *Jane Eyre* by Charlotte Brontë and a descriptive passage involving arctic imagery—were translated by Ulyana Hryhorash (female) and Petro Sokolovskyi (male).

Original:

«There was no possibility of taking a walk that day. We had been wandering, indeed, in the leafless shrubbery an hour in the morning; but since dinner [...] further outdoor exercise was now out of the question.» [8]

Female`s translation:

«Того дня ми не змогли піти на прогулянку. Щоправда, вранці ми блукали безлистою алеєю аж цілу годину; але по обіді [...] про прогулянку годі було й мріяти.» [9]

Male`s translation:

«Того дня ми не змогли піти на прогулянку. Щоправда, вранці ми поблукали з годинку алеями, обсадженими кущами, з яких уже опало листя, та по обіді [...] годі було й думати виходити з дому.» [10]

In the first example, both translators render the same English passage about an abandoned walk. The female version uses emotionally resonant verbs like "блукали," evoking subtle feelings of reflection and melancholy, and minimalistic

phrasing such as "безлистою алеєю," which enhances the atmospheric effect. The structure is soft and inwardly focused, emphasizing mood over precision.

In contrast, the male version uses "поблукали," a more neutral, fact-based verb, and offers detailed descriptions of the landscape with "алеями, обсадженими кущами, з яких уже опало листя." The sentence is more externally descriptive, structured, and logically sequenced. While both translations are faithful, they evoke different reader impressions—introspective and poetic versus rational and vivid.

The analysis of gender-specific translation strategies reveals that language is not only a tool for communication but also a reflection of personal identity, cultural background, and social roles. Gender, as a performative and socially constructed identity, significantly influences how translators interpret and render texts. Female translators often lean toward emotional nuance, introspective detail, and expressive language, while male translators tend to favor logical structure, factual clarity, and concise expression. These tendencies shape the tone, style, and emotional depth of the translated work, ultimately affecting how readers perceive and connect with it. Recognizing these patterns highlights the inherently subjective nature of translation and enriches our understanding of it as a culturally embedded, creative process. Far beyond a mechanical task, translation becomes a dialogic act—where language, gender, and culture intersect to breathe new life into literary texts across borders.

References

1. The Effect of Genderism on the Process and the Product of Translation [Electronic resource] – access : https://www.researchgate.net/publication/357711850_The_Effect_of_Genderism_on_the_Process_and_the_Product_of_Translation
2. About Marie Forleo, Founder of MarieTV & B-School. Marie Forleo | Host of MarieTV, Entrepreneur & Philanthropist. [Electronic resource] – access : <https://www.marieforleo.com/about>

3. How to Get Better At Saying No. the art of non-conformity. [Electronic resource] – access : <https://chrisguillebeau.com/how-to-get-better-at-saying-no>

ГЕНДЕРНИЙ ВЕКТОР ЛІНГВІСТИЧНИХ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧИХ СТУДІЙ [Electronic resource] – access: <http://philol.zbirnyk.uzhnu.uz.ua/index.php/philol/article/view/88/284>

5. Теоретичні засади художнього перекладу [Electronic resource] – access: <https://studfile.net/preview/6341999/page:2/>

6. Художній переклад [Electronic resource] – access: <https://infoperevod.ua/hydozhniy-pereklad>

7. [Electronic resource] – access: https://www.researchgate.net/publication/49617676_Writing_in_no_man's_land_questions_of_gender_and_translation

8. Jane Eyre An Autobiography by Charlotte Brontë [Electronic resource] – access: <https://www.gutenberg.org/files/1260/1260-h/1260-h.htm>

9. Джейн Ейр. Шарлотта Бронте [Electronic resource] – access: <https://uabooks.net/reader/507/>

10. Джейн Ейр. Шарлотта Бронте [Electronic resource] – access: https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=1310#google_vignette

THE USE OF MACHINE TRANSLATION IN THE PROFESSIONAL ACTIVITY OF A TRANSLATOR

Veronika Sadovnychenko

3rd-year student, Department of Applied Linguistics, Uzhhorod National University

Scientific advisor: Olesia Stoika

Doctor of Pedagogical Sciences,

Associate Professor, Department of Applied Linguistics,

Uzhhorod National University

The rapid advancement of artificial intelligence and neural networks has significantly transformed the landscape of professional translation. This paper examines the evolution of machine translation (MT) systems, focusing on the paradigm shift from rule-based and statistical approaches to neural machine translation (NMT) and its integration into translators' workflows.

The research analyzes the historical development of machine translation technologies from early rule-based systems like SYSTRAN (1968) to modern transformer-based architectures that power contemporary NMT platforms. Statistical methods introduced data-driven translation through bilingual corpora, while neural approaches have redefined the discipline by enabling systems to capture complex semantics across languages. The transformer architecture, with its self-attention mechanism, has revolutionized NMT by overcoming limitations in capturing long-range dependencies, resulting in unprecedented fluency and contextual accuracy.

Machine translation has evolved through distinct technological paradigms, progressing from deterministic rule-based systems to probabilistic approaches and now to contextual neural architectures. The earliest rule based MT systems like the Georgetown-IBM experiment (1954) and SYSTRAN

(1968) relied on hard-coded linguistic rules and bilingual dictionaries, demonstrating feasibility but lacking adaptability. The statistical revolution in the 1990s-2010s introduced data-driven approaches through systems like Moses and early Google Translate, which improved fluency but struggled with deeper semantic connections.

The neural transformation beginning in 2014 marked a turning point with the introduction of encoder-decoder architectures and attention mechanisms, enabling systems to process language hierarchically and capture complex cross-lingual relationships. Modern neural MT systems using transformer architectures now approach human-level fluency in specific contexts, though they continue to face challenges with morphologically complex languages, cross-linguistic syntactic differences, and pragmatic inference. This technological progression has not only advanced translation quality but fundamentally altered how professional translators interact with technology.

Modern NMT systems demonstrate significant advantages in translation speed, scalability, and cost-efficiency. Implementation of neural machine translation via APIs (such as OpenAI's ChatGPT or DeepL) into company workflows can reduce translation costs by 30-50% and increase monthly translation capacity from approximately 200,000 words to 2-5 million words. However, these systems still present challenges in handling domain

specific terminology, cultural nuances, and pragmatic contexts, particularly in fields like medicine and law where precision is critical.

The analysis of contemporary MT products reveals a decisive shift toward adaptive, context-sensitive multilingual systems capable of performing complex linguistic tasks in real-time. Innovations like Meta's NLLB-200 and Google's PaLM 2 have extended access to low-resource languages, while DeepL Write and ModernMT empower professional environments with fine

grained linguistic adaptation. These technologies are not merely technical upgrades but strategic enablers of global communication across domains such as e-commerce, education, and public services.

The comparative evaluation of MT quality remains a multidimensional task requiring both automated metrics (BLEU, METEOR) and human assessment. While automated methods provide reproducibility and efficiency for large-scale evaluation, they often fall short in capturing semantic nuances and stylistic appropriateness—domains where human judgment excels.

The integration of MT tools also raises critical ethical concerns regarding copyright ownership, data confidentiality, and the shifting role of human translators toward post-editing. As translation output is derived from original texts, questions arise about authorship of machine-generated translations and whether such outputs qualify as original works. Additionally, MT platforms may inadvertently store sensitive content, posing risks of confidentiality breaches—especially in professional fields like medical and legal translation.

The paper concludes that optimal translation outcomes typically require hybrid workflows combining NMT with domain-specific human post editing, especially in domains where precision, tone, and cultural nuance are critical. As machine translation continues to evolve, the role of professional translators is shifting toward quality assurance, cultural adaptation, and creative problem-solving—complementing rather than being replaced by automated systems.

References:

1. Zhang, W., Tang, Y. Artificial Intelligence-based Machine English Assisted Translation in the Internet of Things Environment. *Computational Intelligence and Neuroscience*, 2022. DOI: <https://doi.org/10.1155/2022/7428563>.
2. Castilho S., Moorkens J., Gaspari F., Calixto I., Tinsley J., Way A. Is neural machine translation the new state of the art?, *The Prague Bulletin of Mathematical Linguistics*. 108, no. 1, 109–120. 2017. DOI: <https://doi.org/10.1515/pralin-2017-0013>.
3. Mercan H. The Evolution of Machine Translation. *International Journal of Language and Translation Studies*, 4/1, 2024, 104-11.

URL: https://www.researchgate.net/publication/381916795_The_Evolution_of_Machine_Translation_A_Review_Study

4. Asscher O. The position of machine translation in translation studies: A definitional perspective. *Translation Spaces*. 2023.

DOI: <http://dx.doi.org/10.1075/ts.22035.ass>

5. Jago A. S. «Algorithms and Authenticity» *Academy of Management Discoveries* 5(1): 38–56. 2019.

DOI: <https://doi.org/10.5465/AMD.2017.0002>

6. Dorothy K. «The Ethics of Machine Translation». In *Proceedings of the NZSTI Annual Conference 2011*, edited by Sybille Ferner, 121–131.

URL: <http://doras.dcu.ie/17606/>

7. Dorothy K, Moorkens J. «Fair MT: Towards Ethical, Sustainable Machine Translation». *Translation Spaces* 9(1): 1–11. 2020.

DOI: <https://doi.org/10.1075/ts.00018.int>

8. Koehn, P. *Neural Machine Translation*. Cambridge University Press, 2017.

9. Ferraris A., Audrito D., Di Caro L., Poncibò C. The architecture of language: Understanding the mechanics behind LLMs. *Cambridge Forum on AI: Law and Governance*. 2025. DOI: <https://doi.org/10.1017/cfl.2024.16>.

10. Luger G. LLMs: Their Past, Promise, and Problems. *International Journal of Semantic Computing*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1142/s1793351x24300085>.

11. Javed A., Zan H. Transformer-Based Re-Ranking Model for Enhancing Contextual and Syntactic Translation in Low-Resource Neural Machine Translation. *Electronics*. 2025.

DOI: <https://doi.org/10.3390/electronics14020243>.

TRANSLATION OF IDIOMS AND PHRASEOLOGY: PROBLEMS AND APPROACHES

Kristina Slinska

3-rd year student, Applied Linguistics Department,

Uzhhorod National University

Olesia Stoika

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor

Uzhhorod National University

In the context of globalization and intensifying intercultural exchange, translation plays an increasingly important role in facilitating communication between cultures. A particularly significant area within translation studies is the translation of idioms and phraseological units, as these elements of language carry national and cultural identity, figurative meaning, stylistic nuances, and emotional undertones [1; 2]. Idioms often do not convey meaning through the literal sense of their constituent words but through culturally encoded, figurative interpretations. This characteristic makes idiom translation one of the most challenging aspects of translation theory and practice [1; 3].

Idioms and phraseological units are conventionally defined as stable multi word expressions whose meaning is not deducible from the sum of their parts [3; 4]. Linguists such as V. V. Vinogradov and A. V. Koonin offer classifications based on structural, semantic, and functional properties, dividing idiomatic expressions into phraseological fusions, unities, combinations, and expressions [3; 4]. This classification is instrumental in determining appropriate translation strategies for various idiomatic constructs in different text types.

The main challenges in idiom translation stem from grammatical and syntactic differences between languages, cultural specificity, figurative imagery, and the absence of direct equivalents in the target language [5]. Polysemy and

homonymy also contribute to these difficulties, complicating the selection of appropriate equivalents, especially when idioms contain words with multiple meanings or culturally loaded references [2]. Translating idioms without careful consideration can lead to distortions of meaning, stylistic mismatch, or loss of emotional impact, which is particularly detrimental in literary translation [1].

To address these challenges, translation theorists have proposed various strategies, including literal translation, equivalent substitution, descriptive translation, calque, functional analogues, and cultural adaptation [5; 6]. Literal translation may sometimes work when the idiom's imagery or meaning coincides between source and target languages, but this is rare. For example, "to kill two birds with one stone" is sometimes rendered literally in Ukrainian as «ВБИТИ ДВОХ ЗАЙЦІВ ОДНИМ ПОСТРІЛОМ», preserving both meaning and figurative image [6]. More often, equivalent substitution — replacing an idiom with an idiom of similar meaning and stylistic function in the target language — proves most effective [6]. For instance, "to let the cat out of the bag" is naturally rendered in Ukrainian as «ВИКАЗАТИ ПРАВДУ», conveying the same idea of revealing a secret [5].

When no direct equivalent exists, descriptive translation or cultural adaptation ensures that the meaning is preserved, albeit with a loss of figurative language [5]. An example of descriptive translation is rendering "to hit the nail on the head" as «ВЛУЧНО СКАЗАТИ» when an idiomatic equivalent like «ПОТРАПИТИ В ТОЧКУ» is unavailable or contextually unsuitable [5].

The analysis of idiom translation strategies is especially relevant in literary translation, where preserving the emotional tone, stylistic features, and cultural authenticity of the source text is crucial [7; 8]. The study of J.K. Rowling's "Harry Potter and the Sorcerer's Stone" and George R.R. Martin's "A Game of Thrones" reveals that translators frequently apply equivalent substitution and cultural adaptation techniques, as these preserve both meaning and stylistic flavor [7; 8]. For instance, in "A Game of Thrones, the idiom" "A Lannister always pays his debts" is rendered as «ЛАННІСТЕР ЗАВЖДИ СПЛАЧУЄ СВОЇ БОРГИ», retaining both its literal meaning and underlying threat, preserving the original narrative tone [8]. In

“Harry Potter and the Sorcerer’s Stone”, the phrase “break the ice” is effectively translated as «розтопити лід», maintaining its metaphorical sense and stylistic nuance [7].

Additionally, research highlights how translators adapt idiomatic expressions in literature through paraphrasing, metaphorical creation, and culturally equivalent substitutions, especially in cases where idioms are rooted in historical, religious, or folkloric contexts [9]. For example, the English idiom “in a pickle” is often translated into Ukrainian as «у халепі», which captures the figurative meaning of being in trouble while omitting the culinary metaphor unfamiliar to Ukrainian audiences [5].

Moreover, idioms with culturally specific references — such as “Achilles’ heel” or “a wolf in sheep’s clothing” — often require either explanatory translation or culturally adapted phrases that evoke a comparable reaction in the target audience [5]. In some cases, creating new figurative expressions or using local proverbs ensures a smooth and culturally relevant reading experience without sacrificing meaning or emotional impact [9].

Overall, findings demonstrate that equivalent translation and cultural adaptation are the most productive strategies for preserving the semantic, stylistic, and emotional impact of idiomatic expressions in literary texts [1; 5].

Literal and descriptive translations serve as supplementary techniques in cases where no equivalent exists or where clarity is prioritized over figurative richness [5]. The translator’s task is thus a delicate balance between linguistic fidelity, stylistic harmony, and cultural relevance [1].

The study confirms that idioms and phraseological units constitute not only stable expressions but also crucial carriers of cultural and emotional meaning within language. Their successful translation requires profound linguistic competence, cultural awareness, and creative problem-solving skills [1; 2; 3]. The theoretical classifications and practical strategies explored in this research highlight the necessity of a flexible, context-driven approach to idiom translation, especially in literature. By applying equivalent translation, cultural adaptation, and, where necessary, descriptive or creative techniques — as

demonstrated in examples like “break the ice” as «розтопити лід», “to let the cat out of the bag” as «виказати правду», and “in a pickle” as «у халепі» — translators can preserve the idiomatic richness and stylistic diversity of the original text, ensuring effective cross-cultural communication [5; 7; 8].

References

1. Baker, M. (2011). *In Other Words: A Coursebook on Translation*.
2. Espinal, M., Mateu, J. (2019). *Idioms and Phraseology. Oxford Research Encyclopedia of Linguistics*.
3. Vinogradov, V. V. (2001). *Introduction to Phraseology*.
4. Koonin, A. V. (1996). *Phraseology of the English Language*.
5. Larson, M. L. (1998). *Meaning-Based Translation*.
6. Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*.
7. Rowling, J. K. (1997). *Harry Potter and the Sorcerer’s Stone*.
8. Martin, G. R. R. (1996). *A Game of Thrones*.
9. Aminou, M. (2023). *Adaptation in Translation: A Case Study of Transferring Some French Proverbs into Arabic*
10. Putranto, M. (2018). *The Equivalence and the Strategies in Translating Idiomatic Expression in Sherlock Holmes*.

AUDIOVISUAL TRANSLATION: SUBTITLING AND DUBBING OF FILMS

Вікторія Стенавська

студентка 3-го курсу факультету міжнародних економічних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Науковий консультант: Антоніна Девіцька

кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної лінгвістики

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

In today's interconnected world, communication is no longer confined to national borders, and multimedia tools, especially cinema, play a crucial role in transmitting information in foreign languages, thus requiring translation. Film production has become an integral part of everyday life and a distinct form of art that entertains, educates, and inspires audiences of all ages through a wide range of genres—from action and comedy to drama and horror. Films are powerful cultural artifacts that convey ideas, values, and emotions through multiple channels: visual images, dialogues, and audio effects. Consequently, cultural information in films is communicated not only verbally but also visually. The term film translation typically refers to the translation of feature films, animated movies, and TV series. It involves the literary cross-linguistic adaptation of the original content, followed by the rhythmic adjustment of the translated text and its integration into the video as either voice-over or subtitles. This type of translation is a unique form of literary work that demands not only linguistic skills but also synchronization with audio and visual timing, requiring text compression or expansion due to differences in grammar and speech pace between languages. According to researcher V. Pavlenko, film translation aims to achieve artistic, aesthetic, communicative, and pragmatic effects, with dialogue being the ultimate unit of translation. He emphasizes the translator's creative challenge: to

preserve the artistic perception, the author's intent, stylistic features, and historical or cultural flavor of the film. Since translation usually does not occur in real time, translators work with the screenplay—a literary prototype of the film that defines its ideological and artistic essence. The screenplay includes character actions, dialogue, inscriptions, and sound effects, and is composed of remarks, direct speech, author's voiceovers, and explanatory notes. A director's cut may also be used, offering refined guidance for film realization, and is divided into the “watched” and “heard” parts. Film dialogue, interacting with visuals, actor expressions, and continuity, serves as a vital expressive tool. Therefore, film translation is a multifaceted and significant field requiring literary translation techniques to preserve the integrity of the screenplay as a work of art.

Audiovisual translation is essential for making multimedia content accessible to audiences worldwide. As digital technologies and global media continue to evolve, the demand for accurate and culturally appropriate translation of films, TV programs, video games, and other digital materials has increased significantly. Unlike traditional written translation, audiovisual translation deals with multimodal content that integrates verbal, visual, and audio elements, all of which interact to form a unified communicative environment. Researcher O. Oriekhova defines the “film text” as a structured sequence of frames, each containing two invariant elements: the “subject,” which refers to a film character or object being filmed, and the “position,” meaning the space or context in which the subject exists or moves. Cinematic text consists of both verbal and non-verbal components. The verbal part includes dialogues, monologues, written inscriptions, and letters that convey characters' thoughts and intentions. The non-verbal part encompasses the visual representation of the story's world and helps shape the emotional and aesthetic effect of the film. According to filmmaker R. Polanski, the purpose of cinema is to immerse the viewer to the point where they forget they are merely watching a screen. Audiovisual translation involves transferring such multimodal texts into another language and cultural context. The two most common methods used today are dubbing and subtitling. Dubbing includes various forms, such as full dubbing, commentary, and voice-over translation. These methods are linked to

two broader translation strategies: foreignization and domestication. Foreignization, usually associated with subtitling, aims to retain the original culture's identity, while domestication, typical of dubbing, adapts the content to the norms and values of the target culture. Therefore, audiovisual translation is a complex process requiring the integration of both linguistic and non-linguistic elements to ensure that the translated cinematic text is effectively adapted for foreign audiences. The selection of an appropriate translation method depends on cultural factors, technical capabilities, and the desired balance between authenticity and adaptation.

Audiovisual translation serves as a vital tool for intercultural communication, with subtitling and dubbing being its two primary forms. Each method has distinct linguistic, technical, and cognitive characteristics. Subtitling presents the spoken content of a film in written form on the screen, preserving the original audio but limiting the quantity of translated material due to time and reading constraints. In contrast, dubbing replaces the original voice track with a translated one, offering full audio adaptation but demanding precise synchronization of speech and character lip movements, as well as considerable technical and financial resources. Dubbing operates through the acoustic channel, while subtitling uses the visual channel. According to researchers A. Pavelieva and I. Yeshchenko, dubbing involves replacing the source language voice track with a target language version that synchronizes with the actors' lip movements, typically at the level of scenes rather than sentences. To handle culturally marked vocabulary, translators employ methods such as equivalence—using functional cultural equivalents—and adaptation—creating parallel scenarios in the target culture. Researcher C. Whitman-Lansen identifies three types of dubbing: pre-synchronization, direct synchronization, and post-synchronization, with the latter being the most common in film production. Subtitles, which appear in sync with character speech, are considered one of the least distorting types of film translation, as they preserve the original sound while conveying meaning visually. R. Antonini states that subtitles often reduce the original dialogue by 40–75% to make reading feasible during viewing. Traditional subtitles contain one or two lines of 30–40 characters and are positioned at the screen's bottom. Longer lines are typical for

cinema and DVDs, where viewers can concentrate more deeply or rewind when necessary. Subtitles can also be categorized as open (cannot be turned off) or closed (customizable by the user), such as those for the hearing impaired. Subtitling offers a unique linguistic and cultural experience by retaining the actors' original voices, tones, and expressions. This allows viewers to grasp emotional nuances, humor, and cultural references more naturally than dubbing permits. Furthermore, exposure to original language subtitles promotes language acquisition by familiarizing viewers with real speech patterns, vocabulary, and idioms. Therefore, while dubbing delivers a fully localized audio experience, subtitling maintains the authenticity of the source material and encourages greater engagement with both language and culture.

In conclusion, film translation is a highly nuanced and demanding form of translation that goes beyond mere linguistic substitution. It requires the translator to carefully balance language accuracy with artistic expression, ensuring that the emotional tone, cultural context, and stylistic features of the original film are preserved. This task is complicated by the need to synchronize translated text with audiovisual elements, often under tight time and format constraints. Audiovisual translation, as a broader field, plays a crucial role in enabling global access to multimedia content, fostering intercultural understanding, and enriching audiences worldwide. The two main methods—subtitling and dubbing—each offer unique benefits: dubbing provides a fully localized audio experience, while subtitling maintains the original sound and offers educational and cultural advantages. Ultimately, the choice between them is guided by cultural preferences, translation goals, and technical possibilities, but both serve as essential tools in bridging linguistic and cultural divides through film.

REFERENCES

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / укл. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ, Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
2. Голобородька Я. Є. Специфіка кіноперекладу на матеріалі творів ф.с.фіцджеральда англійською мовою та їхніх україномовних перекладів. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2022. 75 с.

3. Іващенко В., Вайно М. «Кіносценарій» і «Кіновербальний твір»: диференціація термінопонять. *Лексикографічний бюлетень*. 2004. № 10. С. 61—65.

4. Орехова О. І. Одиниця аналізу кінотексту піджанру «психологічний трилер»: перекладознавчий аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Германістика та міжкультурна комунікація»*. 2016. № 1. С. 38—42.

TYOLOGY OF POETIC TRANSLATION: COMPARATIVE ANALYSIS OF WORD-FOR-WORD, SENSE-FOR-SENSE, AND ADAPTIVE STRATEGIES

Alina Strijkiv

student of the Faculty of International Economic Relations

State Higher Educational Institution Uzhhorod National University

Scientific adviser: Fialka Karpiuk

senior lecturer

of the Department of Applied Linguistics

State Higher Educational Institution Uzhhorod National University

Poetic translation functions as a vital channel of intercultural communication, contributing significantly to the formation of a unified global culture that evolves through the mutual influence and openness of diverse national traditions. The importance of this study aligns with a prevailing focus in contemporary translation studies on the distinct challenges posed by modern poetry, particularly with respect to its translation strategies. Despite growing academic interest and recognition of the relevance of the topic, the translation of contemporary poetry remains an underexplored area within Ukrainian linguistics, necessitating further comprehensive research.

This research has revealed that poetic translation can typically be categorized into three general approaches, each being a distinctive way of rendering a poem from one language to another: word-for-word, sense-for-sense, and adaptive approaches.

1) Word-for-word translation

A word-for-word translation is a technique where the word sequence of the source language is retained, and each word is translated individually based on its most common meaning. Though useful as an initial step in translation, this approach is rarely employed in actual translation tasks.

This approach is frequently used – both intentionally and unintentionally – by students when translating unfamiliar grammatical structures or word forms. In the early stages of learning a foreign language, learners might rely on this method, even when handling seemingly simple phrases or sentences that differ significantly in structure from equivalents in their native language. Generally, students resort to word-for-word translation to interpret word groups or sentences that vary greatly in sentence structure, word order, and methods of connection compared to the target language. However, for translation to remain accurate and grammatically correct, such literal translations often need refinement to eliminate errors commonly made by inexperienced learners.

For example: “*Roses are red, Violets are blue, Sugar is sweet, And so are you.*”
(*Joseph Ritson*)

Word-for-word translation: “*Троянди є червоні,
Фіалки є сині,
Цукор є солодкий,
І так є ти.*”

Refined translation: “*Троянди червоні, Фіалки блакитні, Цукор – солодкий,
Як і ти.*”

This method highlights the necessity for adapting certain expressions since not all have direct equivalents, as demonstrated in the examples, to ensure accurate and meaningful translation into the target language [1, p. 39-44].

Word-for-word translation, also known as literal translation, involves converting a text from one language to another by translating each word individually, sometimes without effectively communicating the original text's intended meaning. This method can lead to mistranslations, especially with idioms,

resulting in text that loses its intended meaning and becomes difficult to understand [2].

2) Sense-for-Sense translation

Sense-for-sense translation is a translation approach that focuses on conveying the meaning or sense of a text from one language to another rather than adhering strictly to the source text's structure. Sense-for-sense translation seeks to capture the essence, tone, and intended meaning of the source text in the target language. It aims to make the translation sound natural and idiomatic in the target language [3].

This type of translation allows for flexibility in choice of words, sentence structure, and idiomatic, cultural references, or linguistic nuances that don't have direct equivalence in the target language. The primary goal of sense-for-sense translation is to ensure that the reader or audience in the target language understands the message as intended by the source text. This often involves adapting the content to match the cultural and linguistic norms of the target audience [4].

For example, *"She has a heart of gold."* Literal Translation: *"У неї серце із золота."* Sense-for-sense translation: *"Вона дуже добра людина. / У неї добре серце."* In this case, the translation conveys the meaning (humanity, kindness) rather than the literal meaning. This allows to preserve the emotional assessment of the expression and adapt it to the language norms of Ukrainian.

3) Adaptive Approach

Adaptation involves altering a concept originating in the source language to find an appropriate equivalent in the target language. This is essential when cultural specifics present in one language require a significantly different, yet readily understandable or fitting expression in another. Put another way, adaptation represents a re-wording of the source text to align with the linguistic and, importantly, the cultural norms of the target language community. Typically, the core themes, characters, and narrative arcs are maintained, while the cultural setting shifts from the source language to the target language, entailing a rewriting of the text itself.

Consider, for instance, translating English proverb: "The early bird catches the worm." Literal translation into Ukrainian: *"Рання пташка ловить хробака."* (This version is grammatically correct but sounds unnatural in Ukrainian.) Adapted translation into Ukrainian: *"Хто рано встає, тому Бог дає."* ("He who wakes up early, God helps him.") The essence of this Ukrainian saying mirrors the idea that waking up early is advantageous, yet it does so employing language and imagery deeply ingrained in their culture. This demonstrates a successful adaptation strategy, prioritizing meaning over strict word-for-word correspondence by finding an appropriate and culturally resonant phrase within the destination language.

The findings of this study indicate that translating contemporary poetry requires not only linguistic accuracy but also a deep understanding of the cultural, stylistic, and poetic nuances of the source text. The analysis reveals that each translation approach — word-for-word, sense-for-sense, and adaptive — has its own characteristics: word-for-word approach ensures lexical fidelity but may lose natural flow; sense-for-sense approach focuses on conveying meaning and tone; and adaptive approach allows for cultural relevance and stylistic freedom. Successful poetic translation is achieved by selecting the approach or combination of approaches that best preserve both the content and artistic essence of the original.

References

1. Thelen M., Lewandowska-Tomaszczyk B. TRANSLATION AND MEANING. Maastricht, The Netherlands : Maastricht School of Translation and Interpreting, Zuyd University of Applied Sciences, 2013, p. 39-44
URL: https://www.academia.edu/42808329/TRANSLATION_AND_MEANING_PART_9
2. Grassilli C. Word for Word Translation - Translator Thoughts. Translator Thoughts. URL: <https://translathoughts.com/2016/02/word-for-word-translation/>
3. Sense-for-sense translation. PureFluent. URL: <https://www.purefluent.com/wiki-page/sense-for-sense-translation/>
4. Sun S.

The Encyclopedia of Applied Linguistics. Blackwell Publishing Ltd., 2013 URL:
<http://sanjun.org/html/2013StrategiesOfTranslation.pdf>

METHODS OF TRANSLATING NEOLOGISMS IN SCIENTIFIC AND TECHNICAL TEXTS: IT-DISOURSE

Roman Khvasta

*III-d-year student, Applied Linguistics Department,
Uzhhorod National University*

Olesia Stoika

*Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor
Uzhhorod National University*

IT discourse has become an essential component of contemporary digital life, serving as a new field of technological communication, representation, and identity formation, as well as a driver of innovation and economic growth. The rapid development of information technologies, digital globalization, and social transformations have contributed to the emergence of a wide range of IT-related terminology, including numerous neologisms that reflect the evolving needs of users and specialists, and are characterized by their distinctive linguistic and semantic features.

According to the Collins Dictionary, “a neologism is a new word or expression in a language, or a new meaning for an existing word or expression.” Taking into account the varied perspectives of scientists on the idea of "neologism" itself, as well as a number of definitions of the term, we consider, in our opinion, the most comprehensive and thorough explanation of it, which is provided by O. Selivanova, as follows: A neologism is a term or compound that conveys a new or existing concept in a different context and is recognized as such by native speakers.

Computer neologisms are a dynamic part of IT discourse, marked by unique features such as the adaptation of existing words e.g., “*stream*”; the widespread use of acronyms – like *RAM*, *USB*, *IoT*; and the development of specialized jargon e.g., *DevOps*, *rootkit*. These terms evolve rapidly alongside technological progress and

often reflect humor, creativity, and interdisciplinary influences from quantum physics to linguistics. While they aid in conceptualizing complex ideas – *like edge computing or zero trust*, their specialized meanings may be confusing to non-experts. Understanding these features is crucial for navigating the fast-changing IT landscape [3, pp. 137-140].

One of the most influential and fascinating sources of IT-related neologisms is *The Hacker's Dictionary*, also known as *The Jargon File*. Originating in the 1970s and later edited by Eric S. Raymond, this collection documents informal yet expressive vocabulary – often witty, metaphorical, and community-driven – that differs from official IT glossaries. Terms like *kluge*, *bit rot*, or *hack* illustrate how technical language evolves to encapsulate complex ideas through cultural lenses. Take the word *hack* as an example. While the general public may identify it with unlawful activities, *The Hacker's Dictionary* defines a *hack* as a smart or non-obvious solution to a problem. This type of semantic shift demonstrates how meaning changes within specific cultures and how words can acquire specialized interpretations. More than just a dictionary, it serves as a linguistic time capsule, preserving the mindset, humor, and communication styles of early computing pioneers and showing how language adapts to technological and social change.

Translating neologisms is a complex task that requires careful analysis. According to Y. Nizenko and N. Hryhorenko [1, pp. 17–19], the most effective techniques include: descriptive translation with interpretation of the conceptual meaning, and selecting an unconventional equivalent with similar expressiveness.

Modern linguistic research identifies the following main methods of translating neologisms:

1. Transcoding – rendering the sound or graphic form of a source-language word using the alphabet of the target language [2, pp. 47-49]. It is used when the target language lacks a direct equivalent. V.I. Karaban and Zh.A. Holikova distinguish four types:
  - a. Transliteration (e.g., *senior* – *сеньйор*);

In this example, the word *senior* is transliterated as *сеньйор* in Ukrainian. This method preserves the graphic resemblance of the original English term while making it recognizable and comprehensible to the target audience.

b. Transcription (*google* – *гуґл*; *bitcoin* – *біткоїн*; *hacker* – *хакер*);

Transcription is used to convey the sound form of a foreign language word.

c. Mixed transcoding (*smartphone* – *сма́ртфон*; *streamer* – *стрі́мер*; *podcast* – *подкаст*);

Mixed transcoding is a combination of transcription and transliteration.

d. Adaptive transcoding (*YouTuber* – *Ютубер*; *Gamer* – *Геймер*; *domain* – *домен*);

Adaptive transcoding is the adaptation of a lexical item to the structural features of the target language

2. Calquing – translating morphemes or components of the word literally while preserving the original structure (e.g., *chain reaction* – *ланцюгова реакція*; *brainstorm* – *мозковий штурм*; *blacklist* – *чорний список*). Best suited for well-defined terms.

3. Descriptive translation – replacing the neologism with a phrase that explains its meaning (e.g., *burning* – *the process of writing data to a disc*; *cross fade* – *поступовий перехід між двома аудіо- або відеофрагментами без різкого обриву*; *deluxe* – *розширена версія програмного продукту, що містить додаткові функції або інструменти*). Its main drawback is verbosity [5].

4. Transplantation (direct inclusion) – using the original English word without modification (e.g., *Bluetooth*, *ChatGPT*, *cloud*). This method is used when none of the others convey the meaning accurately.

5. Approximate translation – preserving the core meaning while losing some semantic or cultural nuances (e.g., *Cloud computing* – *хмарні технології* // Generalizes the concept; does not emphasize “computing” (обчислення). *Cookie* – *куки* / *файл cookie* // The word “cookie” is not translated literally (“печиво”), and its meaning is explained functionally as a data file). While not exact, it ensures clarity for the target audience [4, pp. 24-25]. .

6. Equivalent translation – using an exact counterpart in the target language (e.g., *keyboard* – *клавіатура*, *network* – *мережа*). Though limited by vocabulary gaps, this method is common for well-established terms.

The dynamic nature of IT discourse, driven by rapid technological advancements and digital globalization, has given rise to a multitude of neologisms that shape professional communication, technological representation, and digital identity. These newly coined terms, whether technical, metaphorical, or humorous, reflect the evolving needs and creativity of the IT community. Translating such neologisms into Ukrainian presents a significant linguistic challenge, as it requires not only conveying meaning accurately but also preserving the cultural and stylistic nuances of the original.

As demonstrated by modern linguistic research and translation practices, no single method guarantees a fully adequate translation. The translator's task is to select the most appropriate approach to ensure clarity, preserve professional relevance, and maintain the expressive richness of IT terminology. Ultimately, successful translation of neologisms in IT discourse bridges linguistic gaps and facilitates effective communication in the global digital environment.

References

1. Боднар О. Б. Особливості перекладу термінологічної лексики. Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. 2012. Т. 8. С. 15–23. URL: <https://doi.org/10.31812/filstd.v8i0.612> (дата звернення: 14.04.2025).
2. Єнько С. В. Translation strategies in the process of conveying neologisms, abbreviations and acronyms in English language computer texts. MESSENGER of kyiv national linguistic university. series philology. 2024. Vol. 26, no. 2. P. 44–50. URL: <https://doi.org/10.32589/2311-0821.2.2023.297666> (date of access: 11.04.2025).
3. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову. Київ : Політична думка, 1997. 300 с.

4. Лугова Т., Шутка М. Особливості англійських складених неологізмів та їх переклад на українську мову. Молодий вчений. 2023. № 8 (120). С. 23–26. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-8-120-6> (дата звернення: 14.04.2025).

5. Radikovna Sakaeva L. Specific features of translating scientific and technical texts. Applied linguistics research journal. 2021. URL: <https://doi.org/10.14744/alrj.2021.25633> (date of access: 14.04.2025).

6. The influence of technology on contemporary english vocabulary: neologisms and digital discourse / S. U. Rehman et al. Review of applied management and social sciences. 2025. Vol. 8, no. 1. P. 157–168. URL: <https://doi.org/10.47067/ramss.v8i1.445> (date of access: 11.04.2025).

THE INFLUENCE OF SOCIAL MEDIA ON LINGUISTIC EVOLUTION

Valeriia Chobal

*3rd-year student of the Faculty of International Economic Relations
State Higher Educational Institution “Uzhhorod National University”*

Scientific adviser: Maryana Tomenchuk

*PhD in Philology, Associate Professor
State Higher Educational Institution “Uzhhorod National University”*

Language serves as a tool for people to communicate and interact with one another. It allows individuals to express their feelings, ideas, and opinions. According to Icbay [3, p.1], through interaction, participants exchange knowledge, actions, emotions, thoughts, and intentions.

Maitland [4, p.1] described slang as a form of language that, although often absent from dictionaries, is widely used across all levels of society, not just among the lower classes. Slang can be seen as a kind of informal or secret language that is easily recognized yet difficult to precisely define. Its distinctive feature lies in its constant evolution, similar to fashion – once a slang term becomes trendy, it is quickly adopted by many.

Social media serves as a platform that enables individuals to create networks and communities to maintain personal and social connections.

With 5.17 billion users globally – representing 59.9% of the world’s population – these platforms have become essential spaces for accessing information, nurturing relationships with friends and family, and expanding business opportunities [6].

In the modern digital age, social media platforms have not only transformed global communication but have also played a crucial role in the evolution of language. Each platform develops a unique linguistic style that reflects its purpose, user base, and

content format. As users interact online, they constantly adopt and adapt new expressions, shaping a dynamic linguistic environment. This process influences how people perceive themselves, others, and the world around them.

TikTok, a platform dominated by short, engaging videos, is especially fertile ground for rapid linguistic innovation. Words such as *rizz* (charisma), *delulu* (humorously delusional), and *based* (authentic or unapologetic) reflect users' desire for quick, impactful expression. While these terms can convey complex judgments with minimal wording, they also risk reducing communication to stereotype-like labels. The playful, exaggerated tone often associated with TikTok slang fosters an emotionally charged but sometimes indefinite and impolite communication style, where context and nuance are easily lost.

Instagram's emphasis on visual storytelling and personal branding promotes a polished yet condensed style of language. Phrases such as *baddie* (a confident, attractive person), *soft life* (a lifestyle focused on comfort and self-care), and *main character energy* (projecting confidence as if one is the protagonist of a story) are commonly used in captions and hashtags. These expressions serve both as social signals and identity markers, allowing users to express ambitious lifestyles. However, the focus on appearance and trendiness can lead to superficial or ambiguous language choices, where deeper meaning is often sacrificed for aesthetic appeal and algorithmic visibility.

On Facebook, the linguistic landscape blends humor, commentary, and generational variation. Slang like *adulting* (managing adult responsibilities) and *unfriended* (removing someone from a social connection) reveals how users express everyday experiences with a tone of irony or critique. Such terms offer a shared vocabulary for coping with social norms or generational shifts, yet they also introduce a casual tone that can blur the line between playful expression and dismissive commentary. Facebook's hybrid of formal and informal styles reflects how digital platforms can erase traditional markers of respectful or clear communication.

Twitter (X) is known for its brevity and immediacy, pushing users to distill messages into a few characters. Words like *simp* (someone overly affectionate or

submissive, often toward someone uninterested), *glow up* (a significant personal transformation), and *fire* (used to describe something excellent) exemplify the platform's flair for compact, high-impact language. While this slang enables users to express opinions and emotions efficiently, it often relies on exaggeration or hyperbole, reducing clarity and politeness. The viral nature of such terms can also take out of the context, making misinterpretation more likely as they spread across audiences.

Importantly, the influence of digital slang is not solely negative or reductive. Linguists like David Crystal argue that playing with different online communication styles actually enhances users' linguistic awareness. By selecting the mode of expression best suited to their message – whether through emojis, abbreviations, or stylized phrasing – people become more attuned to the nuances of language variation. As Crystal notes, such engagement makes users more aware of the social and stylistic use and meaning of different genres and language types.[5] Gretchen McCulloch adds that “the more we write informally, the more we learn to navigate the nuances of written expression—far from being a 'decline,' this is a new kind of literacy”[1, p. 212] These perspectives challenge the fears of language purists who worry about internet slang degrading the English language. On the contrary, this linguistic creativity expands the expressive range available to speakers. As Crystal insightfully puts it: “We now have a wider range of clothes in our linguistic wardrobe than we ever had before” [2, p.511].

In conclusion, social media has become a powerful force in shaping modern language. Each platform not only changes how we talk but also how we think, relate to others, and see ourselves in the world. From the fast slang of TikTok to the intellectual tone of Facebook, social media language reflects and shapes digital culture. As we continue to explore and interact through these platforms, it is important to recognize both the opportunities and challenges that come with these evolving linguistic practices.

References

1. Because Internet: Understanding the New Rules of Language , Gretchen Mcculloch (2019) New York, NY: Riverhead Books, 336 pp., ISBN-13 978-0-73521-093-6
2. Crystal, D. (2004) The stories of English. London: Penguin Books
3. Icbay, M. A. (2008). The Role of Classroom Interaction in the Construction of Classroom Order. A Conversation Analysis Study. Middle East Technical University.
4. Maitland, J. (2010). The American Slang Dictionary. Chicago: Amazon.
- Miles. M.B. and Huberman, A.M, (1994). Qualitative Data Analysis. 2nd Ed. London: Sage.
5. The Evolution of Internet Speak [Electronic resource] – Mode of access: <https://mashable.com/archive/what-is-internet-speak>
6. What Is Social Media? [Electronic resource] – Mode of access: <https://www.searchenginejournal.com/social-media/>

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ МІЖНАРОДНИХ
ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН**

Матеріали доповідей студентської науково-практичної конференції

(м. Ужгород, 12 травня 2025 року)

За заг. ред.: В. Я. Федьо, Д. І. Лукачко

Ужгород

2025